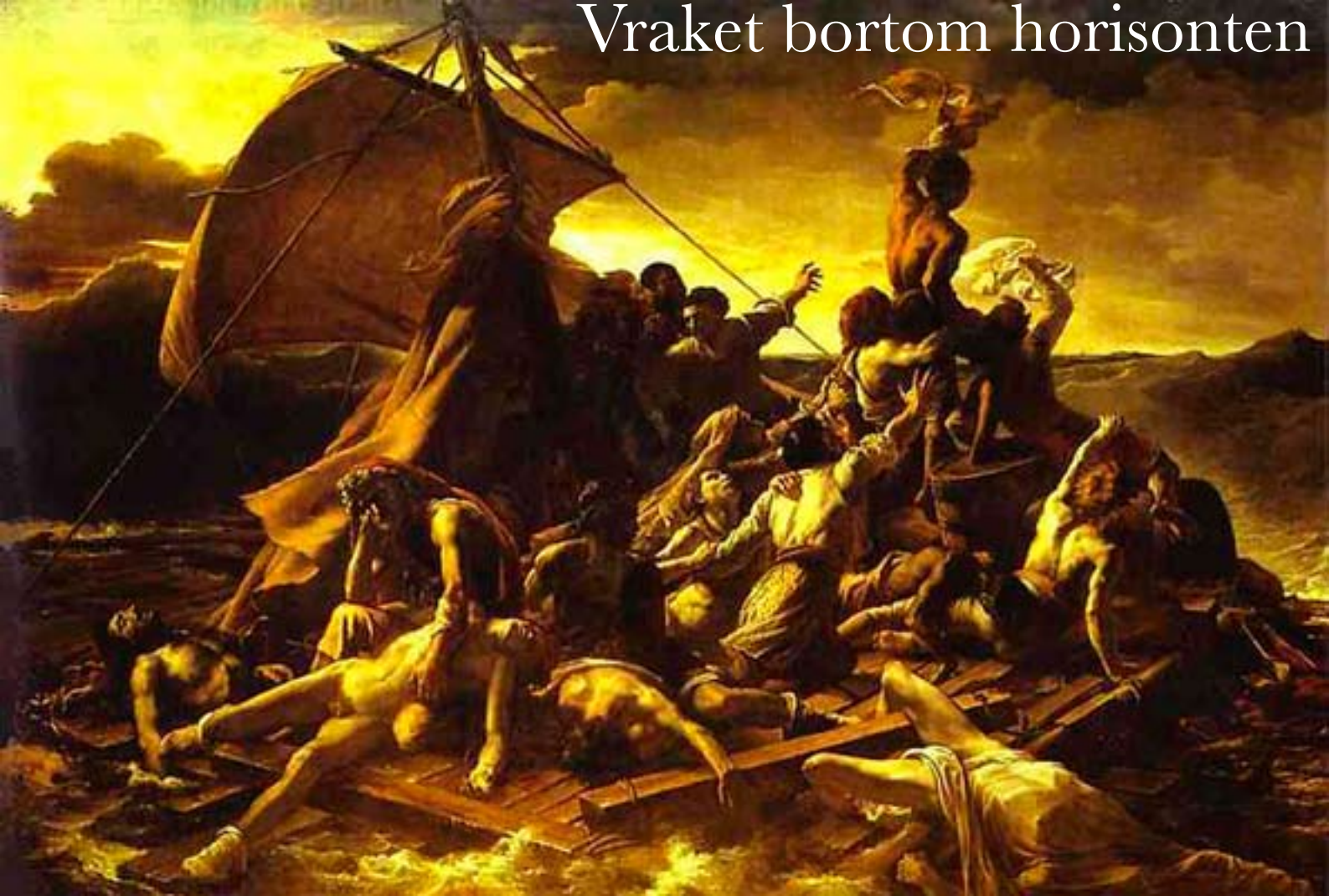

Vraket bortom horisonten

Vraket bortom horisonten eller *Den ofrivilliga resan - ett flyktingöde*

av Christian Lanciai

Andra delen.

Andra delen : Sjömannen	2
19. Väderomslag	2
20. Haveriet	5
21. Passagerarnas reaktioner	9
22. Greken påverkar styrmannens sjukdom	19
23. Harold Finchs desillusioner	26
24. Polcirkeln passeras	32
25. Nattvakten	36
26. Minnen från Hongkong	40
27. Kapten Storm	43
28. Holländaren dukar under	47
29. Kampen mot isen	51
30. Någon saknas	54
31. Mysteriet	61
32. Franks testamente	65
33. Kaptenens mystifikation	68
34. Frieda Webers bortgång	69
35. Kapten Carpenter i skottlinjen	74
36. Kaptenens teorier	76
37. Havet börjar leva	80
38. Blåkäften	85
39. Loggboken	87
40. Passagerarna skriver dikter	90
41. Miraklet	95
42. Den nya huvudpersonen	98
43. Festens höjdpunkt	103
44. <i>Incipit Tragoedia</i>	107
45. Fiskarn Tomas	112
46. När Gud sover	118
1-10 Budapest	121
11-20 Wrangels ô	146
47. Bernhards uppmaning	177
48. Maskinistens kris	183
49. Loggbokens sista ord	195
50. Det sista miraklet	203
Epilog	210
Post Scriptum	211
Appendix : Fakta i fallet Raoul Wallenberg	213

Andra delen : Sjömannen

19.

Under de veckor som österrikaren och maskinisten dagligen stod vid relingen tillsammans djupt engagerade i sina uppgörelser med gårdagen förflöt resan och livet ombord i paradisk lycka och ro. Vädret var perfekt hela tiden, och ingen hade någon anledning att klaga på någonting, och det enda intermezzo ombord som kanske upprörde någon en smula var kriget mellan amerikanskans katt och den äldsta engelskans kakadua. Detta krig var katten allenast skyldig till, ty kakaduan ville aldrig katten något ont. Kriget yttrade sig som så att kakaduan, var gång den märkte att katten var i farlig närhet, förde ett sådant oväsen, vare sig det var natt eller dag, att ingen ombord kunde undgå att besväras därav. Maskinisten kunde till och med höra den stora papegojans kacklande ända in till maskinrummets bortersta kölsvinsdiken. Detta var det enda förargelseväckande beteendet ombord under de första veckorna: kattens tysta ränker, som försatte den överkänsliga kakaduan i en sådan hysterisk förskräckelse att dess oväsen i längden blev olidligt. Men så en dag, när det kalla kriget nådde en sådan kris att buren åkte i golvet och gick sönder ej utan den tysta listiga kattens medverkan, begagnade sig den försvarslösa förföljda fågeln av detta tillfälle, så att hon tog till vingarna, flaxade omkring ett tag i hytten under hysteriska skrik och under kattens ivriga försök att även hon flyga i luften, innan den nu tillräckligt trakasserade befjädrade gallskrikan fann springan i dörren som stod på glänt, flög ut genom den, fann en väg ut i fria luften, begagnade den och var fri. Jublande i triumf flög hon bort över havet och var försvunnen för evigt. Alla människor ombord drog en suck av lättnad utom den oskyldiga praktfågeln matmoder Mrs Hamaday, som faktiskt sörjde över förlusten och med fog aldrig förlät den lömska katten hennes samvetslösa illvilja. Men det är inte omöjligt att till och med den hjärtlösa katten sörjde en aning över sin så länge varmt åtrådda bevingade frestelses flykt.

Kaptenen stod på sina lediga stunder ofta och pratade med Richard Reynolds, som var mycket nyfiken på kaptenens tidigare resor med *Carolina*. Kapten Carpenter såg som sin bästa tid de åren som han seglade med sin gode vän doktor Magnus Forsyth på Indiska Oceanen. "Vi gjorde sammanlagt ett trettiotal resor tillsammans, och vi två var under den tiden alldeles tillräckliga som enda besättningsmän ombord. Han var egentligen läkare till yrket och en mycket skicklig sådan, men han kunde när som helst avlösa mig vid rodret och var också den som alltid skötte om våra passagerare så att de inte saknade någonting. Våra passagerare var för det mesta pilgrimer som skulle till eller från Mecka tvärs över den Indiska Oceanen, och ofta hade dessa primitiva men starkt religiösa passagerare farliga sjukdomar som Magnus kunde göra något åt. I sex år seglade vi tillsammans. Ljuvligast var våra ofta återkommande postresor från Batavia till de ryktbara Sjuöarna i den lugnaste och klimatiskt sett mest gynnsamma delen av havet. Dessa öar var då ännu så isolerade, så oinfekterade och så vänliga att jag aldrig har trivts bättre än där. Även Magnus var av den mening. På vår sista resa dit valde han att stanna där, varför jag fick fara ensam tillbaka. Sedan sågs vi aldrig mer emedan jag aldrig fick ärendet dit tillbaka."

"Vill ni inte återvända dit?"

"Inte ännu. Sedan när jag är gammal vill jag gärna fara tillbaka dit och stanna där för att dö."

"Var ligger de? Jag tror inte att jag har hört talas om dem tidigare."

"Det är min och doktor Magnus hemlighet. Vi ville gärna att de skulle bevaras okorrumpade, så vi avslöjade aldrig sjövägen dit för någon annan. Det är bara vi som vet hur man kommer dit och var de ligger."

Och barnen lekte muntert alla dagar, medan damerna mest satt på däck och lapade sol. Om man bortsåg från det kanske alltför ofta upprepade intermezzot med kakaduan så hände det ingenting oroväckande ombord under hela början av resan, ända tills kakaduan en dag fick nog och demonstrativt lade in om avsked. Det var det första dramatiska som hände ombord på *Carolina* under denna resa.

"*So far so good,*" som stewarden John Griffith försynt sade när *Carolina* den 29 juli passerade ekvatorn. Vädret var alltjämt alltför vackert, som kaptenen uttryckte det, men det värsta var, fortfarande som kaptenen uttryckte det, att det verkade vara stabilt och att det verkade kunna hålla i sig länge till ännu.

Men ingen av dem som inte ingick i besättningen klagade på vädret. Tvärtom njöt de alla i fulla drag. De gamla tanterna och farbröderna, pensionerade överstar från olika håll i Asien med sina *myladies*, satt dagligen ute på däck från morgon till kväll och bara gottade sig, och tysken Arthur Richter hjälpte understundom stewarden med att blanda isdrinkar, emedan han hade ett personligt intresse i dylika göromål. Även holländaren Pieter Fromm var expert på området och bidrog med några effektiva för att inte säga hejdundrande cocktailrecept, som särskilt tysken upptog med stor förtjusning. Den fine stewarden John Griffith ryckte på axlarna åt dessa båda äventyrare i sakkunnighet på cocktailkulturens område med att ädelt visa tolerans mot dessa uppkomlingar, resignera och låta dem hållas och härja bäst de ville. Både herr Richter och herr Fromm var stora och tunga karlar med imponerande kroppshyddor och särskilt den även muskulöse herr Richter, medan stewarden var fint formad utan överväldigande byst och uppblåsta kinder och därtill något hålkindad och så ädelt smärt att han nästan var tunn, vilket kanske också bör beaktas som en logisk anledning till att han höll sig undan för de båda lokomotiven, som till råga på allt trivdes så väl tillsammans.

Tysken menade till och med att den värsta delen av resan var över, emedan han ansåg sig böra vara säker på att de redan för länge sedan hade passerat det illa beryktade "Djävulshavet" där enligt hans utsago fartyg brukade spårlöst försvinna. Detta hav menade han att låg mellan Japan och Marianerna, och med att detta hav hade passerats kände han sig trygg och försäkrad mot att det fartyg som han färdades med nu någonsin skulle kunna försvinna med honom ombord.

Men några av de äldre damerna blev oroliga på grund av detta tal om ett hav "var fartyg spårlöst bara försvann", och mrs Hamaday, majorskan från Hongkong, åtog sig efter omfattande konferens med de övriga damerna av högre dignitet att föra det känsliga ämnet på tal med kaptenen.

"Är det sant att vi på vår väg mot Nya Zeeland har färdats genom ett hav som kallas för "Djävulshavet" därför att fartyg där har en tendens att försvinna?" frågade hon försiktigt och ängsligt den respektingivande kaptenen, som svarade:

"Mylady, det finns ett sådant hav, men vi har inte farit igenom det." Den gamla damen kände sig genast avsevärt lättad, men kaptenen fortsatte där han stod vid rodret: "Vi befinner oss alltjämt mitt ute på det, och vi lämnar det inte förrän vi når Nya Zeeland. Det sträcker sig nämligen från pol till pol och från horisont till horisont över hela världen. Varje hav är ett "djävulshav" var inte bara fartyg utan i vår tid även flygplan alltför ofta har tenderat att försvinna och i ständigt ökande tempo under seklernas lopp. Så låt oss inte ropa 'Hej!' förrän vi är över havet, min nådiga!" slutade kaptenen med ett föga lugnande leende, och damen måste lämna kommandobryggan utan att ha fått sin ängslan märkbart stillad. Snarare var den

fördubblad, då hon nu fått ett extra problem att brottas med: vad i all världen skulle hon säga till sina väninnor om detta föga tillfredsställande tillstånd i deras brydsamma situation? Emedan hon knappast heller någonsin kunde få sin oro stillad av de andra sakkunniga män som fanns ombord försökte hon i stället förnuftigt nog dämpa den med att desto mer fördjupa sig i bridgekorten.

Men allt var ännu väl både ombord och vad vädret beträffade när Stenbockens vändkrets passerades senare i augusti. Inte ens maskinen hade haft ett enda oförutsett hyss för sig under hela resan, vilket kaptenen gärna prisade sin maskinists magiska hand för. Och i detta skede av resan började till och med den 65-åriga mrs Eleanor Beatrice Celeste Hamaday att känna sig något lugnare till mods än dittills, emedan nu faktiskt tre fjärdedelar av hela resan var lyckligt överståndna.

Men på eftermiddagen stod kaptenen tillsammans med maskinisten vid relingen och sade:

"Vi lämnar nu Nya Kaledonien och hela Polynesien bakom oss. Ända från Yokohama och hit har vi färdats relativt nära land hela vägen, genom att öar och ögrupper legat strödda i vår väg som stjärnor i Vintergatan, men härifrån till Nya Zeeland har vi bara en enda ö att vila ögonen på under vägen, och det är Norfolkön. Utom den enda ön har vi nu ingenting mellan oss och Nya Zeeland utom öppet hav, och detta hav ligger inom zonerna för de för alla sjöfarande så farliga vändkretsarna. Och en sak är säker: vi kommer inte att hinna fram till Nordöns nordspets innan atmosfärerna har exploderat och laddat ur sig ordentligt efter denna nu nästan två månader långa konstanta höjning av lufttrycket."

Och kaptenens ord besannades. Bara några dagar senare siktades på förmiddagen vita molntappar längs södra horisonten. De såg mycket oskyldiga ut ungefär som mjuka vita lamm. Det var de första sammanhängande molnbankar som hade siktats på hela resan, och de var inte helt så oskyldiga som de såg ut. Fastän vinden var svagt nordostlig växte snart dessa moln med förvånande och oroväckande hastighet, och snart var hela södra horisonten förmörkad. Man såg snart under de vita molntapparna ett allt gråare, större och djupare mörker breda ut sig. Att skåda in i detta kompakta mörker, i vars riktning fartyget var på väg, var som att skåda in i helvetet efter en lång underbar hittills malörtsfri resa i himmelriket. Damerna gick tidigt under däck och höll sig där medan herrarna visserligen lämnat sina stolar på däck men alltjämt befann sig utomhus stående vid relingen under det att de ivrigt betraktade, beaktade och diskuterade det anryckande mörkret, dess möjligheter och dess risker. Kaptenen ensam ville inte säga någonting, men alla kände att han visste vad det var frågan om. Det enda han undslapp sig till någon var ett nästan inför vädterskådespelet beundrande: "Det finns ingenting mer dramatiskt än en drastisk förändring av vädret till havs." Vinden försvann snart helt medan mörkret med oförminskad och snarare tilltagande hastighet allt mäktigare grep omkring sig och insvepte och mörklade allt större delar av horisonten. Intet ljus skymtade i detta kompakta gråa till synes ogenomträngliga mörker.

På eftermiddagen gick allting mycket snabbt. Plötsligt var solen försvunnen, och till och med männen började dra sig inomhus. Man började plötsligt frysa ombord, vilket man knappast gjort förut på hela resan och åtminstone aldrig under dagen. Det var som om någon med en jättelik hand hade tagit bort solen från himmelen och svept in den i en kappa, och man fick det intrycket av himmelen att den hotade människovärlden med att aldrig någonsin mer återlämna den bortstulna solen. Stämningen i atmosfären var mycket hotande. Så ljud kaptenens klara stämma över hela fartyget i lugnet före stormen: "Alle man under däck!" Stewarden hade redan fått in alla stolarna, men de två som sist lämnade däck var Bernhard samt Richard

Reynolds. De hade inte kunnat slita sig från det dramatiska skådespel som stormens gradvisa alltmer intensifierade upprullning var. Richard Reynolds var den som apropå tyskens idéer om "djävulshavet" till denne hade sagt: "Skitprat!" Han var inte den som trodde på skepparhistorier om "spårlöst försvunna fartyg". Nej, han var realist och hade ännu aldrig blivit besegrad av någon högre makt än människans.

Han var den siste som lämnade däcket, och det gjorde han nästan under tvång från förstens sida, som kaptenen hade sänt ut för att fösa in den vanvettiga landkrabban. Och detta, visade det sig, blev gjort i sista minuten, ty en knapp minut efter att Richard Reynolds blivit instängd slog en plötslig sydlig vindstöt emot hela fartyget som ett hårt slag i bogen, och skeppet vacklade, och många av dess passagerare tumlade omkull, det vill säga alla som stod upprätt i det ögonblicket. Med vinden, som snart visade sig vara en ursinnig outtömlig sydvästorkan, kom en diger sjö som gjorde alla passagerarna mer än sjösjuka. Denna åkomma hade varit märkvärdigt sällsynt under resan hittills på grund av havets lugna yta, men nu slog den passagerarna desto hårdare med sitt gissel. Och med de ursinniga plötsliga branta vågbergen kom regnet, haglet, kylan, åskan och blixterna. Det enda som fattades var den flygande holländaren.

Kaptenen var den enda som höll sig upprätt under den natt som följde. Han skötte rodet ensam hela natten, och förstens var honom mest behjälplig i skötandet av detaljerna vid manövreringen. Men den som fick mest att göra under natten var kanske stewarden, som hela natten igenom fick springa med ömsom tomma och ömsom fyllda kräkpåsar till och från alla de passagerare som inte kunde sova denna mardrömsnatt, och det var inte en av dem som kunde det.

20.

Kaptenen var en upplevelse under denna tredagarsstorm. Han röt, svor och förbannade som en teutonisk riddare på slagfältet, som en viking i bärsärkartagen eller som en blodig praktfull sjörövarkapten i kapningens ögonblick. Han talade inte till människor utan till vädret. Det var vädret som var hans motståndare och ingen annan och som han med så stark frenesi förenad med den yttersta psykiska ansträngning tycktes vilja mäta sina krafter med för att inte säga överträffa i ursinne och våldsamhet.

Men det som gjorde honom allra argast var det rackartyg och spratt som vädret envist med bitande ironi spelade honom med att tvinga hans *Carolina* ur kurs. Han kunde omöjligt hålla kursen söderut utan måste välja mellan att hålla bogen mot Australien eller österut. Han valde det senare, och ingenting frestade på hans tålmod så svårt och tvingade ur honom så mycket grova och rasande ord som det att han i tre dagar tvingades hålla denna skeva kurs. Och när stormen äntligen hade blåst ur sig och bedarrade hade *Carolina* kommit öster om Kermadecöarna, vilket betydde att det nu inte längre lönade sig att ta sig fram till Wellington väster om Nordön. Så långt österut hade de drivits av stormen att det nu lönade sig bättre att gå öster om den.

Till all lycka hade ingen ombord tagit någon skada av stormen och inte ens maskinen. Pumparna hade fungerat perfekt hela tiden, och maskinisten hade gjort ett bra jobb med att övervaka dessa nödvändiga mekaniska hjälpredor. Ingenting hade gått eller slagits sönder i maskinrummet och inte ens maskinisten, hur många och hårda törnar han än hade fått där nere i det flottiga och våta mörkret.

Det var bara katten som hade blivit en smula våt i pälsen och tysken Richters bibliotek som hade gått åt. Dessa digra läderinbundna luntor hade fått vatten i sig

och svällt upp till dubbel digerhet. Bladen hade klistrats fast, och tysken var utom av sig av bedrövelse och tröttnade aldrig på att teatraliskt utbrista: "*Es ist eine Katastrophe!*" Av någon anledning hade kaptenens bibliotek klarat sig utan en droppe fuktighet. När tysken beklagade sig för kaptenen svarade kaptenen: "Men min bästa herre, dina böcker var ju bara naturvetenskap! Sådant består ju inte i längden! Det är ju naturligt! Mitt bibliotek har klarat sig för att jag bara har skönlitteratur, som ju alltid består," med ett lugn, som om detta var ett axiom och en självklarhet. Och detta tröstade tysken föga. Han slängde redan samma dag några alltför förstörda ihjälstelnade papperstegelstenar över bord.

Och när stormen äntligen var över pustade alla ut. Men vädret ville inte klarna helt. Det fortfor att blåsa rått och vara mulet, och kaptenen sade till en av bröderna Reynolds: "Tro inte att det var allt. Tro inte att stormen är över. Den kommer igen förrän vi är framme."

Och det var just vad den gjorde. Bara sju mil sydost om Ostkap kastade sig stormen över dem igen som ett rovdjur eller monster som nödvändigt ville slita sönder fartyget. Dess kraft var ännu mer ursinnig nu än vad den hade varit för några dagar sedan. Det egendomliga var att den verkade komma från två håll samtidigt och att *Carolina* tycktes befinna sig mitt i var de båda stormarna drabbade samman. Än slet stormen i skeppet från nordväst och än från sydväst. Naturligtvis tvingades de därigenom ytterligare österut, vilket föranledde kaptenen till att överträffa sig själv i sin uppfinningsrikedom i nya prov på sin mustigaste och mest förintande vokabulär. *Carolinas* maskiner var för klena för att orka driva fartyget i heroiskt trots mot två stormar samtidigt, som båda tvingade henne bakåt. Kursen västerut var omöjlig att hålla som vinden ständigt alternerade med att komma med häftiga långvariga byar än från nordväst och än från sydväst. Det hade gått att hålla kursen och komma inom skydd för Nordöns fastland om inte till råga på allt en stark havsström hade gripit tag i farkosten och ohjälpligt dragit den med sig österut.

Den här gången var kaptenen maktlös mot ovädret. Han upphörde till slut med att försöka mäta sin andliga styrka med vädrets. Han insåg att vädret den här gången var ohjälpligt starkare. Men för honom kändes det som om havet drev orent spel med honom. Denna starka ström österut var ett oförutsett och synnerligen oreguljärt slag under bältet för honom och hans båt. Sådana vapen hade havet aldrig tagit till mot honom förut.

Passagerarna hade nu vant sig vid och accepterat sin sjösjuka, i den mån de ännu inte blivit immuna mot den, och de klagade inte längre på det dåliga vädret emedan de redan hunnit lära sig att sådana klagomål, hur väl befogade de än var, knappast hade någon betydande effekt, emedan vädret knappast tycktes bry sig om sådana småsaker som mänskliga klagomål. De bar sitt lidande i tysthet så instängda som möjligt i sina hytter, som de inte lämnade så länge de inte var tvungna. Stormen lockade dem inte till socialt umgänge emedan de ogärna ville visa för sina medpassagerare hur rädda de var.

Till och med den råbarkade förste styrmannen imponerades av elementens raseri denna gång, vilket var sällsamt, emedan han aldrig annars imponerades av någonting, och när det dundrade och dånade och skvätte som vildast yttrade han till och med så att stewarden tydligt hörde det: "Om inte det här äggskalet sjunker i den här tyfonen lovar jag att hädanefter tro på under." Han var så betagen av universums skräckinjagande våld att han under dystert betraktande av detta nästan helt avhöll sig från sin verksamhet så när som på det att han med hätska ordalag hela tiden såg till så att maskinisten hölls mer än nog sysselsatt.

Det var under denna andra storm som österrikaren Bernhard vågade söka sig ner till maskinrummet, i vars kölsvin maskinisten gick och vadade under frenetiskt arbete, och fråga denne om han fick hjälpa till med något.

"Tack, Bernhard," sade den smutsige och genomsure maskinisten, "men inte just nu. Senare kanske." Vad detta senare betydde skulle Bernhard först långt senare få erfara.

Men ju värre stormen blåste och ju mer tiden led, desto mer orolig blev kaptenen. "Jag tycker inte om det här," menade han. "Vi driver alltför långt österut. Snart är vi i vattnen kring Chathamöarna." Det var detta som han inte tyckte att var speciellt lustigt, ty alla oväder kunde han möta med friskt mod, men grundstötning var hans skräck. När det gällde att klara sig genom universums samlade vredesutbrott kunde han vara hur djärv och kallblodig som helst, men när det gällde att ta sig över grundbeströdda vatten ansåg han sig aldrig kunna vara nog försiktig. En grundstötning var för honom den största och mest oförlåtliga möjliga skam för en skeppare. Han kunde tänka sig att gå under i en storm med man och skepp och allt, men han kunde inte tänka sig att ta sig levande från ett fartyg som hade grundstött och som måste sjunka. Att gå på grund var för honom det fatalaste misstag som någon sjöman kunde begå. Och han var mycket ängslig nu när hans fartyg genom en hänsynslös storm och en förrädisk ström var på väg mot ett grundbestrott hav som han inte kunde styra det bort från.

Som om stormen gladdes åt denna hans ängslan och ville reta honom med att göra honom om möjligt ännu ängsligare ökade den i styrka och ville aldrig mattas. Under hela denna infernaliska stormvädersnatt bara skruvade stormen upp sig i styrka, tills kaptenen till slut helt måste ge upp hoppet om att alls kunna styra någonstans. Det enda han kunde göra var att envist hålla fören mot vinden och manövrera med rodret så att fallen i de bråddjupa vågdalarna om möjligt dämpades.

Och vågbergen blev allt högre och oformligare, vågdalarna blev allt mera som norska fjorddalar, skeppets innanmäten och människor mörbultades allt svårare, men maskinisten och pumparna kunde ännu hålla stormens takt och skeppet flytande. Ingen hade ännu givit upp hoppet.

Då träffades *Carolina* plötsligt av en fruktansvärd stöt, som illustrerades av ett våldsamt brak som hördes samtidigt. Några sekunder efter skrällen hördes kaptenens förtvivlade rop från kommandobryggan: "Chathamöarna!" som ytterligare förstärkte den dramatiska effekten och gjorde saken ännu mera mystisk. Åtskilliga av passagerarna hade av stöten slungats långt ur sina kojor, och de flesta av dem satt nu på golvet, kände på sina nyförvärvade helfärska bulor som framför allt svällde upp på deras skallar och undrade nästan varenda en samma sak: "Har båten knäckts i tu?" ty så hade det känts. Det kunde alla intyga.

Men allt verkade vara som vanligt även efter stöten. Inga nya stötar kändes, ingen upptäckte att det kom ovanligt mycket vatten in i båten någonstans genom några nya läckage, allt verkade vara i sin ordning. Till råga på allt tycktes stormen ha förlorat sitt intresse för *Carolina*. Hur var detta möjligt? undrade framför allt kaptenen, som inte kunde begripa att en storm kunde ge upp så lätt efter att ha haft ett sådant övertag över dem som den hade haft.

Men sanningen var att de hade kommit i lä om Chathamöarna. Stormen hade blåst dem rakt på dessa klippor men siktat en aning fel så att fartyget i stället för att slungas rakt i land hade kommit en aning bredvid och söder om öarna och bara känt av det yttersta av Chathamöarnas rev. Stormen hade slungat dem över detta rev med bara ett påpekande om att det faktiskt var ett rev de körde över, och på andra sidan revet kom de snart i lä om den stora ögruppen som så trädde emellan dem och

stormen. Blåsten och regnet slapp de visserligen inte, men de slapp den förskräckliga berg- och dalbanan mellan de alltför Matterhornliknande vågalperna.

Kaptenen var nöjd. "Storm, du har lurat dig själv!" tänkte han triumferande. "Du ville slå oss sönder och samman mot Chathamöarna men lyckades inte ens slå hål i vårt skrov! Och nu har du oss vart du ville föra oss: i skuggan av Chathamöarna, men i lä söder om dem i stället för sönderslagna mot dem! Vi tackar dig, dumma storm!"

Men nu kom styrmannen upp ur fartygets inre med en allvarligt betänksam min. Det var någonting som han inte tycktes vara fullt nöjd med. Han såg ut som om han minst hade tandvärk.

Kaptenen hade just då upptäckt att skeppet inte alls längre lydde roder. Samtidigt kom styrmannen fram till honom med moloken uppsyn. Kaptenen frågade nästan förnärligt: "Vad är det? Har du tandvärk?"

"Kapten, vi har förlorat vår propeller."

Då förstod genast kaptenen att stormen hade överlistat dem. Den hade verkligen fått dem just dit vart den ville. Mycket raffinerat hade stormen valt att bara göra dem medellösa i stället för att ta livet av dem alla på en gång. Den hade knäckt deras roder och ryckt loss deras propeller, som nu låg någonstans i revet söder om Chathamöarna, så att de nu varken kunde färdas vart de ville eller ens ta fart. De var i havets våld. Kaptenen knöt näven mot himlen och sade till stormen: "Du din illistige oövervinnelige förbannade ärkeskäl! Jag borde ha förstått att du hade något djävulskt trick i bakfickan, när du lät oss slippa så här lindrigt undan utan några skråmor! Men du har i stället gjort med mitt fartyg vad som mångdubbelt värre är: du har kastrerat henne! Din oförbätterlige skojare, lurendrejare och oberäknelige ärkekanalje! Vad skall du hitta på härnäst, din osnutna glädjedödare? Fan anamma om du inte tar kål på mig en dag, ditt ohängda missfoster! Men må det i så fall bli i en rättskaffens strid! Jag vill inte dö för din hand utom på kommandobryggan och stående! För så länge jag står vet jag att du inte har någon chans emot mig! Det spådde mig en jude en gång. "Havet kan bara ta dig på sängen," sade han, och det kommer jag att bevisa att är sant, ty aldrig kommer jag att lämna min vakt så länge jag är skeppare på mitt eget fartyg och så länge du narraktigt mörbultar mig, fåfänga storm! Aldrig skall havet kunna ta mig, ty aldrig skall jag vara i sängen när det stormar!"

Det visade sig att situationen verkligen var betänkelig. Av en jättelik våg hade *Carolina* slungats över ett rev på så sätt att hon landat med aktern på revets yttersta kant, och med den kraft som hon kastats på denna hårda kant hade rodet och propellern tvärt knäckts av. Ingenting fanns kvar av någondera. Propelleraxeln snurrade nu runt i hur svindlande hög hastighet som helst men utan att göra ett dyft till eller från båtens hastighet. Detta betydde att hela maskineriet med all den vård och skötsel som det krävde inte längre hade någon som helst funktion. Propellern kunde inte ersättas med någonting, och därmed var hela den väldiga maskinen skrot: en storartad komplicerad mirakulös beundransvärd och alldeles perfekt skrothög.

Men förlusten av rodet var ännu värre. Roderaxeln hade tvärt brutits av som en tändsticka, och det fanns ingenting som man kunde ersätta rodet med. Kaptenen satt hela följande dag, under vilken stormen ironiskt nog snällt mojade, och försökte rita upp provisoriska konstruktioner för ett nytt roder, men han kom ingen vart. Och *Carolina* låg hela den dagen orörlig och skvalpade medan vindarna och strömmarna fick vända hennes för vart de ville.

Tysken Richter, som ju alltid var så villig att hjälpa, vågade i ett obehagat ögonblick komma med det snillrika förslaget inför kaptenen att helt enkelt låta hissa

segel och glömma skadan. Kaptenen hade då oavbrutet i flera timmar suttit vid sina ritningar och kämpat för att åtminstone få till stånd ett teoretiskt roder som inte ens ville bli något teoretiskt roder. När tysken kom med sitt otroligt skarpsinniga förslag hade det den effekten på kaptenen att den nu så länge upphettade tryckkokaren plötsligt med dynamisk kraft äntligen ursinnigt exploderade:

"Idiot!" vrålade kaptenen till den skräckslagne tysken. "Vi har ju inget roder!" Och herr Richter drog sig genast baklänges ut därifrån igen med svansen mellan benen. Och det skulle ta några timmar innan han skulle lyckas smälta kaptenens alltför negativa svar på hans alltför positiva och endast välmenade förslag.

Framåt eftermiddagen gav kaptenen upp. Även om han hade goda idéer om hur ett reservroder skulle kunna riggas upp skulle ett sådant högst hålla i en dag med de ytterst bristfälliga resurser som fanns att tillgå ombord. Det fanns varken material att göra ett dugligt roder av eller händer som kunde göra det. "Annat var det på den tiden då varje skepp hade sin smed och sin timmerman och snickare med ombord," tänkte kaptenen. Han var tvungen att uppge allt hopp om att få någonting till stånd som kunde tjäna som roder, och han gjorde det med tungt hjärta. Det var bara han som såg hur svår deras situation verkligen var.

De befann sig utan roder söder om Chathamöarna på ett hav var skepp sällan seglade. Det fanns ingen möjlighet ombord till kontakt med land i någon form. Dessutom var det klart att starka strömmar och friska vindar under dagens lopp redan hade och skulle fortsätta med att föra dem söderut och alltså ännu längre bort från alla mänskliga farleder. Det enda de kunde göra var att hoppas på att ett fartyg skulle råka komma förbi eller att de skulle driva i land på exempelvis någon av Bountyöarna eller åtminstone så nära dem att de kunde rädda sig. Bountyöarna låg närmast till hands med den kurs som de nu drev enligt. Men ingen såg klarare än kaptenen hur små chanser de i själva verket hade.

Mot kvällen när stormen hade mojnat helt och endast en normal frisk nordanvind blåste bad kaptenen sin förste styrman att sätta upp ett försegel på den främre masten. Styrmannen såg på sin kapten som om han trodde att han blivit tokig, men kaptenen sade lugnt:

"Jag vet att det inte kan hjälpa oss mycket, men med ett sådant segel driver vi i alla fall snabbare dit vart vi är på väg."

"Vart är vi på väg?" undrade styrmannen.

"Vart ödet behagar föra oss," svarade kapten Carpenter.

Han tänkte vidare: "Och med ett segel uppspönt så långt förut kan det till och med hända att *Carolina* lägger sig till rätta med aktern mot vinden." Och på denna punkt fick han rätt. Med detta enda lilla segel gjorde de snart något om inte rentav några knops fart, och *Carolina* fann sig tydligen med glatt mod i att rätta sig efter varifrån det blåste och lägga sig i exakt samma riktning som vinden, vågorna, strömmarna och havet.

Sålunda kom tyskens idiotiska förslag om att hissa segel ändå till heders, fastän det verkligen hade varit ett idiotiskt förslag och fastän resultatet av förslaget dessutom gjorde anblicken av den stackars medellösa *Carolina* till en tämligen löjlig syn på havet. Kapten Carpenter hoppades nästan att ingen annan sjöfarare skulle få syn på dem i deras nuvarande belägenhet.

21.

Visserligen krängde och rullade *Carolina* ofta ur kurs, så att säga, men på det hela taget lyckades det lilla förseglet lågt nere på förmasten hålla henne i kurs med

vinden. Kapten Carpenter var nästan nöjd med arrangemanget och till och med gratulerade tysken Richter till dennes förflugna idé, så att denne återfick självförtroendet i kanske högre grad än vad som varit meningen, ty Arthur Richter hade minsann tänkt över situationen och dragit sina egna slutsatser. Och om det var något som han var redo att slåss för här i livet så var det sitt eget rättspathos, som i detta läge stimulerades av den prekära sats som han ansåg att kapten Carpenter hade försatt hela passagerarkongregationen i. "Solidaritet med de utsatta passagerarna!" blev hans oomkullrunneliga motto, för vilket han till och med kunde utmana den respektingivande kaptenen:

"Kapitän Carpenter, vi kräver att ni klargör hela vidden av vår situation för samtliga passagerare, så att det inte uppstår några missförstånd. Flera av damerna är verkligen oroade."

"Menar ni det, herr Richter?" sade kaptenen enigmatiskt.

"Ja, det menar jag!"

"Nåväl. Samla dem alla i salongen. Jag kommer genast ner."

"Nu?"

"Ja, givetvis."

"Nu genast?"

"Vill ni hellre ha det i morgon? Eller om en vecka?"

"Nej, men ge mig en kvart åtminstone, så att alla hinner bli informerade. Några kan ju befinna sig på toaletten eller till och med ligga och sova."

"Säg om en halvtimme," sade kaptenen lugnt och var glad åt att bli av med tysken. Han hade själv önskat ett möte med alla passagerarna, ty som en god kapten insåg han vikten av att lugna ner dem, i synnerhet eftersom han visste att ingen av dem kunde ana hur katastrofal situationen i själva verket var. Då är det verkligen angeläget att alla möjliga illusioner upprätthålls.

Precis en halvtimme senare var alla passagerarna samlade i salongen, när kapten Carpenter lugnt och välklädd kom ner till dem, som om de stod i beredskap att ankra och stiga i land i Wellington inom högst en timme. Kaptenen tog vara på högtidligheten i detta sanningens ögonblick.

"Mina vänner," började han, "jag förstår att ni alla är oroliga efter de senaste dygnens ovanliga stormighet och kriser, och om inte vår värde vän herr Richter här hade bett om detta informationsmöte hade jag själv tagit initiativet till det."

Han hade slagit an den rätta tonen. Det finns ingenting som äldre damer uppskattar mera än artighet, och kaptenen var mycket medveten om vikten av fullständig hövlighet i stundens läge. Han såg med tillfredsställelse att alla damers ögon hängde glittrande vid honom, de tyckte uppenbart om hans sätt och person, så han körde genast vidare.

"Ni har säkert alla förstått att vi har förlorat vårt roder och vår propeller. Detta är krisen. Emellertid har inga andra skador åsamkats fartyget. Inte en skruv är lös, ingen läcka har uppstått, ingen har ens förlorat något under stormarna, utan alla våra personliga skador hittills inskränker sig till den oersättliga förlusten av mrs Hamadays ovärderliga kakadua samt den lika katastrofala förlusten av vår vän Arthur Richters oersättliga bibliotek. Dessa båda ytterst svåra skador beklagar jag i högsta grad, och jag hoppas vid framkomsten till Wellington kunna gottgöra er för dem." Därmed hade han vunnit både tyskens och käringens hjärtan för resten av resan. Det var han säker på.

"Emellertid ber jag er att inte överdriva faran i vår situation. Jag är den förste att medge att vi är i ett svårt läge, men det är inte så svårt som det verkar. Vi har praktiskt taget obegränsat med matförråd ombord, eller hur, mr Griffith?"

"Skafferisituationen är betryggande, kapten," vidimerade stewarden nöjt.

"Dessutom har vi enligt vår vän mr Richters förslagna uppfinningsrikedom likväl kommit på ett sätt att färdas framåt, så att vi faktiskt kan komma fram till Nya Zeeland direkt även fast vi är utan roder. Men även om vi inte gör det seglar många skepp till Nya Zeeland på denna Stilla Ocean, och det räcker med att ett sådant seglar förbi oss, så är saken klar. Vi kan då lätt skicka signaler och få kontakt, så att vi sedan kan få hjälp av omvärlden."

Richard Reynolds var den förste att ställa en fråga. "Jag har observerat att er provisoriska lilla rigg förut faktiskt för oss framåt och i en viss kurs, men vad är det för kurs? Vart för den oss? Det är inte till Nya Zeeland."

"Vi hoppas eventuellt kunna driva i land vid Bountyöarna. De ligger närmast i vår väg."

"Kommer vi bara i land och får kontakt med människor är saken klar," sade Frank Reynolds till sin bror.

"Jag skulle vilja veta hur stora våra chanser är," sade holländaren. Alla tystnade.

"Menar ni, mr Fromm," sade en av de respektabla damerna från Hongkong, "att det faktiskt skulle finnas någon möjlighet att vi inte skulle klara oss?"

"Vad säger kapten till det?" frågade genast hennes make.

"Vi har naturligtvis alla chanser att klara oss," svarade kapten Carpenter genast. Han visste precis hur ytterst viktigt det var att inte tveka på den punkten. "Att vi inte skulle klara oss, herr Fromm, är en omöjlighet."

"Jag vill påstå att det är en möjlighet," genmålde holländaren genast. "Är ni fullt ärliga med oss, kapten?"

Åter denna uttrycksfulla spända tystnad.

"Jag vidhåller," sade kapten Carpenter, i det att han spände ögonen i holländaren och betonade sin fras mer eftertryckligt, "att det är omöjligt att vi inte skulle klara oss." Flera av damerna andades tydligt ut av lättnad. Han hade åtminstone övertygat dem. Och holländaren tycktes uppfatta kaptenens hemliga budskap: "För Guds skull, håll käften med vad du vet!" ty han sade ingenting mer utan iakttog en kompakt tystnad.

Ingen tycktes ha något mera att säga för ögonblicket. Den viktigaste punkten tycktes ha klargjorts till allas tillfredsställelse: det fanns ingenting att oroa sig för. Det var just denna målsättning kaptenen hade haft. Richard Reynolds återtog:

"Därmed tror jag att vi alla är nöjda. Tack för ert tillmötesgående, kapten. Jag hoppas ni fortsätter hålla oss informerade exakt om vad som händer."

"Givetvis, mr Reynolds. Men för att ytterligare omöjliggöra alla eventuella risker med vår situation har jag ett förslag till er alla: skicka flaskpost. Det finns ju tomflaskor, eller hur, steward?"

"Hur mycket som helst."

"Skriv brev, stoppa i flaskor, och skicka iväg dem. Det kan dessutom vara ett roligt tidsfördriv. Jag ska hålla er exakt informerade varje dag om var vi befinner oss, så att ni kan uppge vår latitud och longitud i era brev. Detta kan vara en rolig terapi både för er själva och dessutom ett nöje för dem som hittar flaskorna.

Och vem som helst är naturligtvis alltid välkommen att komma till mig personligen med eventuella frågor och önskemål. Nu ber jag att få dra mig tillbaka, om ingen har några fler frågor för ögonblicket."

Det hade ingen. Kaptenen lämnade salongen lika ledigt och hövligt som han uppträtt.

"Jag visste väl att det inte var något att oroa sig för, Laura," sade en av damerna. "Nu kan du sova lugnt för resten av resan."

"Och vilken strålande idé att vi ska skicka flaskpost! Det har jag drömt om att få göra i hela mitt liv! Det ska bli riktigt spännande!" kuttrade den andra damen. Det var det sista kaptenen hörde från salongen. Han var nöjd. Han hade nått det bästa tänkbara resultat med konfrontationen, så att ingen misstänkte vidden av deras allvarsamma situation utom holländaren, som dock hade förstått vikten av att han teg.

Och det blev genast fasligt populärt ombord att skicka flaskpost. Kaptenen påbjöd att så många flaskor som möjligt skulle sjösättas med ett officiellt meddelande som last som lät så här: "M/S *Carolina*, tvåmastad passagerarskonare byggd i Madras 1928, i sjönöd efter roder- och propellerhaveri på väg till Wellington, Nya Zeeland, från Yokohama. 27 människor ombord. Position den," och så följde datum, latitud och longitud enligt kaptenens skickliga beräkningar, som ju varierade från dag till dag, innan meddelandet avslutades med: "men på tydlig drift rakt söderut."

Kopior av detta brev stoppades i fjorton väl korkade tombuteljer, men dessutom ägnade sig varje enskild passagerare med förkärlek åt att skicka egna flaskposter, och sålunda kom varenda tombutelj ombord till nyttig användning. Flitigast av alla var de tre gossarna, som säkert skickade ut omkring tre buteljer var. Även de gamla tanterna gjorde sitt för flaskpostruljangsen, och mrs Hamaday författade mycket noggrant med sin utsökta handstil ett märkligt brev av följande lydelse:

"Upphittaren av denna flaskpost ombedes vänligen per brev vidarebefordra den till Mrs Dorothy Ringford," och så följde en adress i Hongkong och därefter brevets egentliga innehåll: "Kära Dorothy, Du anar inte vad som har hänt oss! Kan du tänka dig, att en vulgär amerikanska, som hade sin katt med ombord, ordnade så att min stackars Thelma flög sin kos bort ifrån mig! Det är en olycka utan like! Jag är otröstlig av sorg och kan aldrig sova mer! Hur skall det nu gå för mig när jag inte längre har min lilla kanariefågel? Hälsa våra glada väninnor Agatha, Amalia, Celia och dig själv också från," etc, etc.

Även andra besynnerliga alltför personliga meddelanden undslapp flera av de ombordvarande genom denna plötsliga folkrörelse ombord. Men detta flaskslöseri tyckte kaptenen att var urbotat dumt, emedan han menade att de kanske skulle ha behov av att på detta enda möjliga sätt försöka kommunicera med hemmavärlden även i framtiden. Men alla tomflaskor hade redan kommit till användning när kaptenen uttryckte detta, och han befallde då att alla ännu icke tömda flaskor noggrant skulle bevaras så att man åtminstone skulle kunna skicka ut en officiell flaskpost en gång var fjortonde dag i framtiden, om det skulle behövas. Härigenom fick flaskpostfebern ett brådstörtat slut.

Tysken Arthur Richter kunde inte riktigt acceptera att det skepp som han befann sig på hade råkat så illa ut. Det störde hans värdighet. Han försökte för sig själv förklara klämman som så att det var kaptenens fel alltihop och gick med föresatsen att övertyga sig själv och kaptenen om detta till kommandobryggan. Han hade ju haft en viss framgång vid sitt senaste besök där, så varför inte gå ett steg vidare? Han hade för länge sedan kommit över sin förlägenhet över kaptenens ilska och utskällning av honom för att han föreslagit honom att det skulle hissas segel som om ingenting hänt, då kaptenen efter det faktiskt hade hissat ett segel, om än det var obetydligt, litet och ensamt, vilket ju tydde på att kaptenen verkligen trots sitt dåliga humör kunde förstå och uppskatta tysken efter hans höga förtjänst, så han gick nu återigen rakt till kaptenen, satte upp en viktig min, höjde på hakan och sade överlägset:

"Herr kapten! Vad har vi ombord egentligen? Vi har inte radioutrustning, inga nödraketer, ingen telefon, ingen radar och ingenting av allt det som är nödvändigt

för passagerarnas säkerhet ombord och som finns på varje annat fartyg. Har vi någonting oundgängligt ombord över huvud taget?" Tysken försökte hetsa upp sig och låta indignerad, men kaptenen kände honom vid det här laget.

"Så snart tillbaka igen, herr Richter? Var er konferens där nere så otillfredsställande? Jag ska då tala om för er, att det enda oundgängliga vi har ombord är människor."

"Ni förstår mig inte rätt, kapten. Jag menar: vad har vi ombord för oundgänglig vetenskaplig utrustning egentligen?"

"Det finns ingen oundgänglig vetenskaplig utrustning."

"Vad menar ni egentligen?"

"Jag menar, att den mest oundgängliga och dyrbara vetenskapliga utrustning i världen inte är värd ett smack i jämförelse med vad ett enda av de tjugosex människoliv som finns här ombord utom jag är värt."

"Menar ni att oundgänglig vetenskaplig utrustning inte hade gjort dessa tjugosex människoliv säkrare?"

"Jag menar, att människan utan vetenskaplig humbugutrustning är värd mer än människan med, ty människan utan kan klara sig bättre. Jag skall närmare förklara vad jag menar, om ni visar något tålamod med mig, ty jag visar ju allt tålamod med er, fastän jag vet att ni kommit hit upp så snart igen bara för att få nöjet att munhuggas med mig.

Detta fartyg byggdes för fattiga pilgrimer som reste mellan Kina, Indien, Arabien, Afrika och Sundaöarna. Av en slump råkade det ligga i Yokohama när ni oanpassningsbara européer råkade illa ut där. Ni tvingade mig att föra er till Nya Zeeland, ty det gemensamma för er alla var att ni ägde vänner och släktingar där. Att japanerna brände era hus och stal er egendom är inte mitt eller *Carolinas* fel. Att propellern och rodret är väck är inte mitt eller *Carolinas* fel, ty propellern har aldrig försvunnit förut, och rodret har alltid förut i alla väder hållit *Carolina* på rätt kurs. De heliga pilgrimer som riskerade sina liv för att få se Jerusalem, Mecka eller Benares behövde ingen radio eller telefon och bad aldrig om nödraketer. De redde sig själva så som jag också alltid har rätt mig själv och klarat min skuta över alla hav utan radar. Det är när folk som ni kommer ombord och börjar skrika efter television och vetenskaplig humbugutrustning som allting går på tok. Det är när människan blir beroende av sina automater som hon går under. Så att, min käre herr Richter, det enda felet till vår brydsamma situation ligger faktiskt hos er själva som var så dumma att ni övergav ert överindustrialiserade Japan."

Och tysken fann inte på vad han i all världen skulle kunna svara på detta. Han fick än en gång gå slokörad och med svansen mellan benen ut från kommandobryggan, än en gång besegrad i sina försök att visa att han visste bättre än kaptenen. Han gick ner till salongen, sökte upp den glade Pieter Fromm och styrkte sig i hans sällskap med en rejäl dubbel grogg.

"Ni har varit väldigt aktiv ända sedan roderhaveriet, herr Richter," sade holländaren.

"Är det då så konstigt att jag är bekymrad?"

"Har ni varit uppe hos kaptenen igen och grälat på honom?"

"Jag kanske har fel, men jag har en bestämd känsla av att han döljer något för oss."

"Det hör till kaptenens skyldigheter ombord. Om han berättade allt vad som hände ombord för passagerarna skulle han lika litet kunna leda sitt fartyg som en bilist skulle kunna köra sin bil om alla passagerarna i baksätet fick bestämma över honom."

"Vad tror ni om vår situation, herr Fromm?"

"Att kaptenen försöker göra det bästa av saken. Och faktum är att han har rätt. Vi har god mat ombord och mer än tillräckligt. Vi har dessutom en välförsedd bar ombord, som både ni och jag dessutom har kompletterat med egna förråd, så varför bekymra sig? Man lever ändå bara en gång. Lika bra att göra det bästa av saken. För mig spelar det ingen roll om vi kommer fram till Wellington om en vecka eller om en månad. Och så behagligt som livet kan vara här ombord så finns det rentav all anledning att njuta av det så länge det går. Jag hoppas ni har märkt att vi har världens bästa steward."

"Jag medger att man inte kan klaga på honom."

"Han är perfekt, herr Richter. Han har tänkt på allt. Och jag misstänker att kaptenen ligger bakom."

"Vad menar ni?"

"Kaptenen kände oss alla när vi kom ombord. Han visste att vi skulle vara en besvärlig samling. Därför tog han inga risker. Han gjorde sitt bästa för att eliminera allt tänkbart missnöje från början. Därför gav han sin särskilt anställda steward order om att noga se till att maten skulle vara riklig och den bästa och att baren skulle vara mer än välförsedd."

"Kanske ni har rätt."

"Vad tror ni nu om kaptenen?"

Herr Richter harklade sig. "Kanske vi har en bättre kapten än vi förtjänar."

"Så ska det låta. Ta en grogg till, herr Richter! Jag bjuder!"

Det blev sedan tyskens vana att för jämnan vistas vid baren i detta sällskap. En som snart nog sällade sig till dessa båda dryckesbröder var den äldre kraftige vithårige och vitskäggige amerikanen, han som såg ut som Hemingway. Detta dryckestriumvirats dagliga rutin blev sedan att ingående med varandra diskutera allvarliga trivialiteter som med tiden allt mera övergick till tarvligheter. Deras avsikt med detta högst intellektuella tankeutbyte var helt enkelt att så litet som möjligt tänka på fartygets situation.

Men de som var minst bekymrade av alla ombord var de tre barnen, som alla dagar muntert lekte och aldrig hittade på några allvarligare rackartyg. Deras ljusa oskyldiga skratt hördes alla dagar någonstans ifrån på fartyget. De hette Peter, Paul och Christopher och var varmt älskade av alla ombord utom av den allmänt mänskofientlige förste styrmannen. Deras harmlösa glada upptåg spred en stämning av ljuv sorglöshet ombord, som om de tjugosju mänskornas situation ombord minsann var hopplös men för det inte allvarlig, som den österrikiske generalen menade om sitt lands situation efter det första världskriget. Utan barnens naiva okunnighet och bekymmerslöshet om skeppets kritiska belägenhet hade moralen bland mänskorna ombord definitivt varit mycket lägre än vad den var.

Men ibland under dagarna kunde det hända att det var sällsamt tyst ombord. Det var de stunder då inget av barnen hördes. De var då tysta därför att holländaren hade tagit dem avsidet för att berätta sagor för dem. Det hade han nästan alltid gjort när det var tyst ombord.

Morton Reynolds, som var far till gossen Christopher, den av pojkarna som hade glasögon, blev snart ganska god vän med maskinisten. Dessa två fann att de hade en hel del att samtala om, men maskinisten kunde aldrig för sitt liv bli klok på familjen Reynolds familjeförhållanden. Han lärde sig att Morton Reynolds var far till gossen Christopher, men han kunde aldrig lära sig vilken av de två andra bröderna som var far till de andra två gossarna och vem av dem som var gift med gossarna Peters och

Pauls moder. Morton Reynolds tycktes inte heller vara särskilt intresserad av att närmare redogöra för dessa intrikata personliga förhållanden.

Den österrikiske främlingen, som var maskinistens vän, blev snart ganska nära bekant med den unga germanska guvernanten till pojkarna Reynolds, och dessa två stod vid solnedgångar och månljusa nätter ofta nära tillsammans vid relingen med blicken fäst vid den evigt fascinerande och gåtfulla horisonten, varunder de lågmält diskuterade intima ting på mjuk och behaglig oguttural tyska. Men det var bara deras gemensamma modersmål som förenade dem. De var bara vänner, även om de blev bättre vänner med tiden.

Men det fanns tre personer ombord som mest höll sig för sig själva eller som på ett eller annat sätt rent stilmässigt avvek från de andra sällskapen ombord. Det var den fine mjuke engelske stewarden John Griffith, som ytterst plikttroget och samvetsgrant utförde sina göromål från morgon till kväll: han städade, skötte om måltiderna och betjänade passagerarna som en finare sorts butler. Han var tystlåten, och egentligen visste ingen något närmare om honom utom kaptenen.

Och så var det den grekiske missionären som också var mycket tystlåten. Det var svårt att komma i kontakt med honom, men så småningom tycktes han själv vilja ta steget för att få bättre kontakt med de personer som ju i alla fall satt i samma båt som han. Tyst men med uppenbart intresse kunde han stå bredvid och i timmar iakttaga det eviga bridgespelet som försiggick nere i salongen mellan de två ålderstigna engelska paren från Hongkong.

Den tredje som höll sig utanför sällskapslivet ombord var kaptenen. Han var alldeles tydligt den mest ensamma människan ombord. I timmar kunde han stå på sin brygga med sin kikare och fåfängt spana ut över havet gång på gång i alla riktningar utan att någonsin se någonting och ibland ackompanjerande sig själv med tunga suckar. Under veckornas gång tycktes han allt mera isolera sig. Snart började han synas alltmer sällan och talade allt mindre med dem som han hade ansvaret över. En gång lyckades maskinisten få reda på vad kaptenen egentligen gjorde när han inte syntes. Genom en springa i gardinerna för kaptenens hyttfönster kunde han se sin kapten där inne sitta på sin sängkant med ansiktet begravt i händerna. Han satt så som om han starkt koncentrerade sig på någonting. Vad koncentrerade han sig på? Jo, när ventilen i hans hytt dörr var öppen kunde man genom den höra att kaptenen där inne spelade orgel- och kyrkomusik på sin gamla grammofon. Det var alltid orgel- och kyrkomusik, och allt oftare satt kaptenen där inne i mörkret och lyssnade på denna med ansiktet begravet i händerna, som om det var en form av terapi eller meditation eller rentav bön.

Om baren och salongen kunde man ännu berätta mycket. Det var nämligen någonting som inte hade funnits när *Carolina* hade lämnat Yokohama. Det var passagerarnas egen skapelse och framför allt tysken herr Richters, den fromme holländarens och de företagsamma brittenas. Under det idealiska vädret fram till Norfolkön hade tysken med hjärtans lust i samförstånd med holländaren snickrat ihop en bardisk, och skeppets enkla förhall hade genom de överciviliserade brittenas försorg omvandlats till en hemtrevlig buffésalong i stil med *Titanics* och *Lusitanias* första klassens sällskapsrum. Det var damerna som hade utsmyckat den, och tillsammans hade således dessa fantasirika och företagsamma passagerare, som inte ville slösa bort tiden, förfärdigat en sorgfällig kopia i miniatyr av de klassiska brittiska atlantpionjärjättarnas victorianska hemtrevlighetsöverdrifter. Och som kronan på verket i detta förfinade dockhus ombord valde det eviga bridgesällskapet detta rum som sitt beständiga högkvarter. De lade beslag på denna barocka salong och blev småningom som en del av dess prunkande möblemang. Salongens

inredning bestod mest av sådant överflödigt nonsens som passagerarna till varje pris velat ta med sig och med största möjliga motstånd från kaptenens sida slutligen även fått med sig men som de sedan inte fått plats med i sina hytter. Nästan alla tanterna bland passagerarna hade till salongens försköning bidragit med sin pryl.

Och som givna bartenders vid den inte dåligt ihopsnickrade bardisken fungerade tysken och holländaren, lika beständigt ockuperande salongen som det alltid lika djupt och allvarligt koncentrerade bridgesällskapet. Men dessa båda dryckesbröder teg icke som korthajarna utan babblade ständigt om vad som helst och var inte rädda för att säga för mycket om något, om de dock aktade sig för att störa det hyperallvarliga kortspelet, som i deras ögon var just tillräckligt förkonstlat, onaturligt, inskränkt, löjligt och lättjefullt för att ge den konstfullt improviserade salongen den rätta auran av exotisk, överdriven och i längden ohållbar sekelskiftesromantik.

Men dessa smått pimplande herrars eviga samtalsämnen var ej alltid enbart tarvliga. Ibland kunde någon utomstående dras in i deras spirituella sällskap som då kunde ge anledning till att samtalens kulturella nivå höjdes. Till exempel en gång när Morton Reynolds fastnade bland deras otömda flaskor kom samtalet in på litteratur, som herr Morton var mycket bevandrad i. Inför dennes sakkunnighet på området brast alla den sentimentale holländarens fördämningar, och denne utgjöt sig i långa tirader:

"Inte sant, herr Reynolds, att de skriver bara skit nu för tiden? Alla de stora författarna är döda, och sådana föds aldrig mer igen."

"Det finns goda författare även i dag," försökte Morton försvara världslitteraturen med, men holländaren ville nu för en gångs skull inte låta någon annan få en syl i vädret så länge han hade sitt hjärtas mening ofullständigt deklarerad:

"Jo, men de är lika få som änglarna bland mänskorna. Det är bara Graham Greene som representerar god mänsklig litteratur idag, och före honom var det bara geniet James Hilton och Nevil Shute med sin flygromaner. Nej, den goda hederliga mänskliga litteraturen har alltsedan sådana monster som naturalisterna i slutet på 1800-talet fick härja fritt och riva ner alla ideal alltmer dränkts av de elaka författarnas allt argare, fulare, mer negativa och mer formlösa, meningslösa och anarkistiska tendenser. Litteraturen har i världen under de senaste 70-80 åren alltmera degenererat och urartat, liksom hela världen och särskilt all konst. Vem målar, skulpterar, komponerar, dansar och skriver klassiskt och universellt idag? Absolut ingen! Efter Tolstojs fall från kultur till fanatism, Ibsens och Strindbergs mörka och smutsiga exempel, Zolas skönhetsmördande dekadans och den kaotiska modernismens seger över kosmos, skönhet, tradition, uppbygglighet, fromsinhet, godhet, universalism och all bestående ordning har mörkret härskat över världen. Det ser man bara på det att en så dålig författare som Graham Greene idag är den enda levande läsvärda författaren i hela världen."

Arthur Richter protesterade. "Ni menar väl inte att stora författare som Thomas Mann och Stefan Zweig hör till dessa misslyckade och värdelösa elaka modernistiska författare?"

"Thomas Mann ger jag ingenting för, den tråkige träbocken, men jag håller med om att Stefan Zweig är det lysande undantaget och det kanske enda ljuset i hela 1900-talslitteraturen. Men Stefan Zweig begick självmord i protest mot världens totala urartning."

"Ni är en romantiker, herr Fromm," inföll Mortons broder, "men en romantiker efter det andra världskriget är en löjlig och anakronistisk arkaism."

"Det är just det som är felet med världen," försvarade sig den innerlige holländaren. "När världen glömde romantikens universalitet inför det första världskriget glömde den all mening med livet."

"Dock glömmet vi inte de stora romantikerna," lättade Morton upp stämningen. "Dostojevskij, Jules Verne, Victor Hugo, Dickens, Stevenson och James Hilton är lika aktuella idag som när de levde."

"Ja, de består, men hur många av de så kallade författare som idag skriver för pengar kommer man att läsa om hundra år? Hur många av de senaste tjugo årens nobelpristagare i litteratur kommer man att läsa om hundra år? Inte en enda, med ett undantag: Boris Pasternak, som inte fick mottaga priset. Alla de andra är ur litteraturhistorisk synpunkt inte värda en hundlort! Nobelpriset instiftades för att icke bestående författare skulle kunna skiljas från de bestående genom att de icke bestående för evigt skulle stämplas som sådana genom erhållandet av detta tröstpris, medan de bestående, som Tolstoj, Joseph Conrad och Hilton, skulle få sina bestående värden befastade genom att blott lönas med likgiltighet, otacksamhet, kritik och elaka belackare. Det var Pasternaks smala lycka att han inte fick mottaga nobelpriset. Det räddade hans roman åt evigheten!"

"Var då inte Hemingway, Steinbeck och Bernard Shaw värda sina pris?"

"Steinbeck är en ensidig proletär, fast han skriver bra berättelser, men de är enkla och populistiska. Hemingway är en playboy och odräglig manschauvinist som blev tokig med åren. Bernard Shaw var den absolut värsta av alla vår tids fariséer: en självgod och odräglig moralisk översittare."

"Nå, men antag nu att Graham Greene får nobelpriset. Blir han därmed värdelös?"

"Tro mig: han får inte nobelpriset. Men om han mot alla odds ändå skulle få det så skulle det faktiskt vara inseglet på hans ytterst bristfälliga fantasi."

Han skriver bra och känner människan. Som sådan författare är han idag ensam i världen. Men han saknar det viktigaste, det som utmärker geniet och som till och med Goethe saknade: fantasin. Utan fantasi kan ingen konstnär på något område bli kompetent inför evigheten."

Tysken, som var något påstruken, vilket till hans fördel måste medges att han sällan var så det märktes, yttrade nu som den litterära klåpare han var:

"Säg inget ont om Goethe! Ingen har lyckats skriva mera sinnligt än han."

"Och det är just däri hans svaghet sitter," sade Morton Reynolds. "Alla personer som han tecknar är mähän utom kvinnorna. Ingen utom Dante har så upphöjt kvinnan som Goethe. Men Dante kunde även vara manlig, vilket inte Goethe kunde. Goethes svaghet för kvinnorna gör honom tidsbunden, och det är just vad ingen riktig diktare får vara."

"Menar du att en diktare inte får ha umgänge med kvinnor?" fick tysken fram med möda och ej utan sludder. Morton tänkte svara på samma gång som holländaren men avbröts av herr Richter, som utan att lyssna genast fortsatte: "Dante var gift. Shakespeare var gift. Tolstoj var gift. Bach var gift. Rembrandt var gift. När ett universalgeni inte har haft sina svagheter för kvinnan har det varit homosexuellt som Leonardo da Vinci eller perverst som Homeros eller torrt och sterilt som Platon. Den som inte kan gifta sig kan det aldrig bli något av."

"Michelangelo var ogift liksom Beethoven, Haydn, Händel, Schubert, Brahms och många andra," protesterade holländaren.

"Michelangelo förblev också disharmonisk i hela sitt liv, Beethoven blev galen liksom Brahms, Schubert dog i syfilis, och Haydn förblev i hela sitt liv inskränkt och enfaldig. Den enda som håller av dina exempel på förträffliga ungar är Händel."

"Mina herrar," inflikade Morton Reynolds, "tycker ni inte att vår intressanta litterära debatt har urartat en smula?"

Och så kunde de fortsätta med meningslösa diskussioner som inte ledde till något tillfredsställande resultat i timmar. Den enda som alltid höll sig fast förankrad vid verkligheten ombord var kaptenen, hur mycket på drift hans vackra otidsenliga fartyg än var. Han höll sig också ständigt utanför passagerarnas gemenskap. Han intog inte ens längre sina måltider tillsammans med dem.

En dag när Morton Reynolds gick för att hälsa på honom i den övergivna styrhytten fann han kaptenen liggande över kartbordet med ansiktet begravet i armarna. "Hur är det, kapten?" frågade Morton.

"Dåliga nyheter, herr Reynolds. Ni minns, att jag för att antal dagar sedan sade att vi drev mot Bountyöarna?"

"Ja."

"Vi befinner oss nu åtta sjömil öster om dem och är i färd med att driva förbi dem."

"Det är i alla fall ett gott tecken att vi hela tiden vet var vi är. Har vi något annat land mellan oss och Antarktis?"

"Vi har Antipoderna. De ligger på nästan samma meridian som Bountyöarna. De är vårt sista hopp före Antarktis vad land beträffar, om vi fortsätter att driva söderut enligt den kurs vi hittills har förts längs."

"Men är det inte underligt att vi inte råkar ut för ett enda fartyg i dessa vatten?"

"Vi är synnerligen begåvade med otur på den punkten. Men det mest märkvärdiga av allt är ändå den havsström som för oss med sig söderut. Strömmarna i dessa hav i denna årstid brukar vara västliga som vindarna, men vi dras oavslått söderut i trots mot alla världens erfarenheter av denna del av världen. Den ström och den vind som för oss söderut är fullkomligt okända för sjöfarten."

"Borde inte våra flaskposter ha drivit i land snart?"

"Inte om de liksom vi driver söderut."

"Sänder vi ut nya?"

"Varje vecka. I den takt som tysken, holländaren och amerikanen tömmer skeppets flaskor har vi ännu tomflaskor för en avsevärd tid framåt. Men någon gång måste även de ta slut, liksom vattnet och matförrådet, och vad blir det sedan av tyskens, amerikanens och holländarens så kroniskt och heroiskt goda humör?"

"Förr eller senare måste ett fartyg eller ett flygplan se oss."

"Det är fortfarande relativt stora chanser att vi ska få se något dylikt, men även om vi ser hundra flygplan kommer säkert inget av dem att bry sig om oss om de inte känner till vår belägenhet, vilket de bara kan göra om någon av våra flaskor har kommit till någon nations kännedom. Fartyg har vi större möjlighet att få kontakt med, om vi möter sådana, men våra chanser att träffa på andra fartyg blir mindre för varje dag. Detta säger jag konfidentiellt till dig, Morton, för jag vet att du inte finner något nöje i att oroa våra damer där nere i bridgesalongen i onödan. Våra utsikter minskar lika mycket som vi för varje dag driver närmare Antarktis. Ännu har vi fyrtio grader kvar till Sydpolen, och våra chanser är ännu 40 på 180, men de minskar med ungefär en grad för varje dag."

"Med andra ord upphör inte chanserna förrän när vi driver förbi Sydpolen." Morton försökte le när han sade detta, men kaptenen replikerade utan att le:

"Det är nog mera troligt att vi blir räddade än att vi driver förbi sydpolen."

"Det är det jag menar."

"Då ska jag inte säga vad jag menar."

"Vad menar du?"

"Att jag hoppas att jag aldrig ska behöva säga tvärtom."

"Vadå?"

"Att det är mera troligt att vi driver förbi sydpolen än att vi blir räddade. Men vi står bara här och gaggar. Gå och gagga med gubbarna i baren i stället. Där blir du gladare än här, för där menar de inte vad de säger."

"Menar du vad du säger?"

"Strunt i det nu."

"Varför tar du dig aldrig ett glas?"

"Därför att jag vill se när vi driver förbi sydpolen."

"Det lär du förr se som berusad än som nykter."

"Skall jag få se det vill jag se det nykter."

"Den dagen vi ser det är vi alla döda."

"Och det är kanske lika bra det. Men här står vi bara och driver med varandra, Morton. Snart vet ingen av oss längre vad vi talar om."

"Medge ändå, kapten, att vår säregna situation i viss mån verkar inspirerande på vår fantasi."

"Alltför, Morton, alltför. Det är därför jag åtminstone vill hålla mig nykter."

Kaptenen fördjupade sig åter i sina sjökort och började beräkna avstånd till Antipoderna. Morton kunde inte hitta på något mer nyttigt att säga och gick därför därifrån. Men han teg visligen till och med i baren om den konversation som han och kaptenen hade haft.

22.

En dryg vecka senare hade de även drivit förbi Antipoderna på långt avstånd. Alltjämt drev de envist söderut, som om den märkvärdiga havsström som drog dem med sig hade gett sig den på att de skulle ända till Antarktis. Ingenting låg nu längre mellan dem och Antarktis utom öppet vilt rasande hav, ty Campbellön och Macquarieöarna var inte alls att räkna med. De låg för långt västerut.

Men en dag tycktes räddningen vara dem nära. De siktade ett annat fartyg. Det var en relativt lugn dag med klar sikt och vackert väder, och det främmande fartyget siktades på mycket långt avstånd. Genast lät kaptenen hissa alla tänkbara grälla flaggsignaler upp i högsta topp i masterna, men det andra fartyget tycktes snarare bli avskräckt än tilltalat därav. Det lade nämligen omedelbart konsekvent om sin kurs bort från *Carolina* så snart som de båda skeppen kom inom ordentligt synhåll för varandra. Denna märkliga manöver från det främmande fartygets sida resulterade i mycket förbryllan, diskussioner och oroligt prat ombord på *Carolina*. Varför undvek det andra fartyget dem? Kapten tolkade saken som så att det främmande fartyget nog var en japansk eller rysk valfångare. Sådana i dessa vatten olagliga valfångare var inte sällsynta hur de än just därför försökte undvika att synas. De jagade och slaktade valar utan skrupler i smyg och undvek gärna andra fartyg. De ville praktisera sin systematiska valutrotning i fred. Det var den enda logiska förklaring som kaptenen hade att komma med till det andra fartygets förvånande manöver. Det försvann snart bortom horisonten och syntes sedan aldrig mera. *Carolinas* passagerare lämnades åter ensamma med evighetens skrämmande tomhet.

Efter denna episod blev det tydligt att havsströmmen som förde dem söderut blev starkare för varje vecka och till och med nästan märkbart för varje dag. Kaptenen iakttog detta, antecknade det i loggboken, talade om saken med de få som var intresserade och som tänkte på vad det var för en båt de alla satt i, och lät saken

bli därvid. De flesta av passagerarna gav sju i vart, hur och att de drev någonstans. De visste ju alla att de ändå ingenting kunde göra åt saken.

"Vi lär ha drivit förbi Bountyöarna," sade en av damerna vid bridgebordet.

"Antipoderna, min vän," sade hennes make. "Det var Antipoderna"

"Ja, det var ju det jag sade. De där öarna. Det är väl ingen större skillnad mellan öar och öar."

"Det beror alldeles på var de ligger. Koncentrera dig nu på spelet, min vän. Det är viktigare."

"Det lär ha varit de sista öarna före Antarktis," sade den andra damen.

"Alltså lär det väl bli Antarktis nästa," sade hennes man.

"Det är precis som att sitta på ett tåg som inte stannar vid den station man ska gå av vid, så att man får åka med till nästa station."

"Det är väl så det är också, fast det är större avstånd på havet."

"Ska vi prata om tåg, eller ska vi spela?"

"Det är er giv."

"För mig får tåget gärna fortsätta gå i all evighet, så länge bara maten räcker till. Jag har aldrig haft det så bekvämt ombord på något fartyg som på detta. Det är precis som gamla *Queen Mary* fast bättre, för *Queen Mary* var för stor. Här är man mera som hemma."

"Koncentrera dig på spelet, älskling."

Okunnigast av alla var förstas barnen. Dessa fick med tiden en allt närmare och bättre kontakt med den tystlåtna maskinisten, som kanske av männen ombord var den som mest höll av dem, utom deras fäder. Särskilt tyckte han om den lille glasögonberoende Christopher, som var den av de tre som helst läste böcker. Han hade läst mycket av Shakespeare, och det var Shakespeare som förde denne gosse och maskinisten samman. Gossen tyckte mest om "Kung Lear" av skådespelen medan maskinisten höll på "Othello".

Lille Christopher var ju också son till Morton Reynolds, som var den av de tre vuxna bröderna Reynolds som maskinisten hade mest gemensamt med. Både sonen Christopher och fadern Morton var lugna, besinnade och kultiverade personer som var lätta att tala med om livet, medan den yngste brodern Frank var tystlåten, otillgänglig och ganska sällsynt, och den äldste, den rödhåriga Richard, var något dominerande. Pojken Christopher var bara elva år när han och maskinisten hade sina ingående samtal om Shakespeare tillsammans. Pojken kände därtill även mycket väl Christopher Marlowes tragedier, som han rekommenderade maskinisten att studera, emedan denne inte läst en enda av dem ännu.

Näst efter Christopher tyckte maskinisten mest om gossen Paul, som var så stursk och manlig fastän han var så liten. Den tredje gossen Peter var mera allmänmänsklig och normal och saknade sådana särskilda karaktärsegenskaper som de två andra pojkarna hade.

En annan som tyckte om barn ombord var den unga fröken Cecily Nicholson. Hon var mycket musikalisk och sjöng gärna med sin mycket ljuva och njutbara klarhets vibratofria och mjuka röst. Tyvärr fanns det inga musikinstrument ombord, vilket var särskilt synd emedan hon särskilt hade en hel del erfarenheter på pianots område. Hennes sång kunde alltså aldrig ackompanjeras.

Även holländaren Pieter Fromm tyckte mycket om att ägna sig åt barnen ibland, men han tröttnade ganska kvickt på dem och kunde aldrig underhålla dem i långa stunder. Därtill var han en för pigg och sällskapssjuk karl. Han krävde nämligen mycket av sitt sällskap. När han var på gott humör var ingen på bättre humör än han, men lika mycket som han överträffade alla de andra i munterhet och glada

skämt kunde han även överträffa dem i tungsinne och melankoli. Han var nämligen kanske mer än de flesta fullt medveten om vidden av deras mycket betänkliga situation, han hade från början yrkat på klart besked från kaptenen och fått det mellan fyra ögon, så det var nästan bara han och Morton som visste hur dåliga och dessutom sjunkande deras odds var. Det fanns en annan herre ombord som också var ganska butter och melankolisk även om han inte drack. Det var den ensamme, dystre och svårmodige änklungen Harold Finch, mer engelsman än de flesta andra ombord, men ändå trots sin negativism mycket social.

Men den enda av alla ombord som man tydligt kunde se att inte mådde bra av äventyret var styrmannen. Han var tydligt deprimerad och blev det mer för varje dag. Han var den fysiskt starkaste och säkraste mannen ombord, men hans psyke var kanske det svagaste. Hans kondition var den bästa ombord, men hans fysiska friskhet kunde inte hindra att hans själ var sjuk. Fastän både han och maskinisten nu var så gott som arbetslösa på grund av haveriet fortsatte styrmannen ändå med att strängt kommendera maskinisten till att utföra de löjligaste och mest småaktiga petitesser och så kallade "plikter". Styrmannen tvingade honom att dagligen underhålla maskinen, fastän denna var ur bruk, och satte honom även till de mest långsökta och onödiga försköningsarbeten ombord, som att förnissa om träverket på relingen och sota skorstenen. Det var som om styrmannen hade ett behov av att undertrycka någon, och den enda han hade att befalla över var maskinisten. Lydde inte maskinisten på någon punkt, eller vågade han protestera mot givna order, blev försten så vred att allt vett svek honom. För att inte bli skyldig till bråk ombord lydde därför maskinisten i allmänhet, fastän det var ganska vansinnigt.

Styrmannen hade aldrig varit populär ombord hos någon och minst hos passagerarna, som han öppet föraktade. "Se på dessa stackars passagerare!" kunde han säga till maskinisten medan han ännu var sig själv. "De äter och frossar, dricker och sörplar, dreglar och rapar, fiser och idisslar vid matbordet som ett sällskap svin. De frossar på orent svinkött och glömmer den båts öde som de alla sitter i. De skrattar grovt och skämtar plump, kraxar hest och gormar rått, som vid ett Belsazzars gästabud, och tänker ej på att maten och vattnet snart är slut. Endast kaptenen håller huvudet kallt. Han vakar ständigt, glömmer ej ett ögonblick vår hemska verklighet och ser till att ordningen ombord består. Kaptenen ensam uppoffrar sig, lider och sörjer för oss alla."

Och det var hans försonande drag, att han alltid var så lojal mot kaptenen. Sin plikt skötte han nästan pedantiskt in i det längsta, och ingen klagade någonsin på hans arbete och funktioner.

Men det var sorgligt att se honom liksom frätas sönder inifrån. Hans präktiga starka och ståtliga kropp kunde inte dölja det faktum att själen i den vissnade. Det var tragiskt att åse hur fåfång all hans kraft och praktiska duglighet nu var inför ödet, havets demoniska magi och evighetens förskräckliga oändlighet. I samma takt som *Carolina* allt säkrare drev söderut allt längre och längre bort från all ära och redlighet i denna världen bröt styrmannens nerver långsamt en i sänder samman. Hans metodiska och grundliga hunsande av maskinisten verkade nästan som om han i denna terapi såg sin enda och sista chans att hålla sig kvar i sin ställning som en verklighetens obetvinglige överman.

Första gången som han bröt samman på allvar var mitt under ett samtal med den oskyldige och absolut intet ont anande eller menande grekiske prästen. De hade talat om den politiska ställningen i världen, och prästen hade därav inspirerats till en lång tirad mot allt vad marxism och materialism hette:

"Varför är alla vetenskapsmän vansinniga? Därför att de pratar så mycket utan att veta vad de talar om. De begriper ingenting. De analyserar så noggrant och stöder sig blott på materiella fakta och bevis, och sedan utger de sina digra luntor i vilka de går in för att bevisa att endast deras ovedersägliga bevis är riktiga och att alla andra, och särskilt alla andra idealister, har fel. De går in för att spräcka alla religiösa livsåskådningar, alla människans illusioner och alla hennes naturliga ideal utan att ana vad det är de i själva verket gör. Vad de i själva verket gör är att de predikar att det inte finns någon Gud och allra minst någon Gud som är god. Och att predika en sådan sak är att våldtaga hela människosläktet. Det är vad Marx gjorde, som faktiskt började sin karriär som professionell satanist, och hela Ryssland och alltför många tyskar föll i farstun för hans skickliga resonemang, som dock var så hopplöst och dödfött materialistiskt och krasst.

Vad har mänskligheten för behov av sådana krassa materialistiska torra glädjedödare utan humor som bara är till för att försöka övertyga människan om att allt vad hon tror på och lever för utom sin egen egoism är lögn? Det är inte sådana profeter som människan behöver, utan det är profeter av det motsatta slaget. Människan behöver illusioner, ideal, ljus optimism och idealism. Hon behöver Gud mycket mera än motsatsen, som hon alltid har nog av, medan hon aldrig kan få nog av Gud. Och den som är så dum att han skriver och predikar idealomstörtande vetenskapliga urtråkiga avhandlingar om att allt gott i livet är lögn och bedrägeri vet inte ett dyft om människan. Det är just idealen, fantasierna, fantasteriet och illusionerna som gör människan mänsklig, och utan dessa blir hon lika torr, steril och omänsklig som Karl Marx, Engels, Lenin, Stalin och Aristoteles. Mänskligheten behöver den andliga verkligheten mera än den materiella, och ve den som försöker påstå motsatsen eller förringa den förras oöverskådliga betydelse!"

"Menar ni att man klarar sig bättre utan vetenskap och teknik än med?" utbrast försten.

"Ja, det är just vad jag menar. Vetenskapen och tekniken förslavar människan och gör henne till en omänsklig okänslig robot. Det enda som gör människan mänsklig, gudomlig och olik djuren är hennes drömmar, hennes fantasi, hennes religion, ideal, illusioner och idéer. En enbart vetenskapligt tänkande person är bara som en högt utvecklad insekt."

"Menar ni då att objektivitet och distansiering, nykterhet och sakligt tänkande enbart är av ondo?"

"Ja, om det missbrukas enligt Karl Marx och Robert Oppenheimers principer att med vetenskapen som verktyg etablera ateismen, bortförklara och avskaffa Gud och fabricera atombomben. Se det sakligt, min bäste styrman. Karl Marx var en ensidigt destruktiv person. Utan Gud kan det inte längre finnas någon moral i världen. Inga äktenskap blir hållbara utan måste alla sluta i skilsmässor. Ingen trohet mellan människorna kan längre existera. De måste bli som djur eller snarare som monster utan något gott att hålla sig till. Det måste finnas religiösa normer som sätts över den timliga verkligheten att reglera den, ty annars blir den mänskliga egoismen den enda normen, som i sin kortsynthet är till skada för alla. Därför behövs kristendomen, därför behövs Gud, därför behövs alla religioner, därför är de alla till godo och åtminstone bättre än motsatsen. Till och med islam är mera förnuftig och konstruktiv än materialismen."

Då kollapsade styrmannen till grekens stora bestörtning, och han måste med stewardens och maskinistens hjälp bäras ner till sin koj. Greken blev riktigt orolig: "Har jag nu krossat hela hans föreställningsvärld med att låta språket skena iväg med mig? Alltid skall jag predika för mycket!" Och så gav han sig själv skulden för

styrmannens ohälsa. Med vad rätt, kunde man berättigat fråga sig, och det hade nog säkert inte ens prästen i så fall vetat svaret på om någon hade ställt honom frågan. Kaptenen insåg prästens dilemma:

"Lugna er, fader. Styrman har varit dålig länge. Jag har väntat att han skulle kollapsa redan i veckor. Det är inte ert fel. Det är helt naturligt." Men ingenting kunde lugna prästens dåliga samvete helt och hållet.

Styrmannen kvicknade inte till på hela dagen, och greken kunde inte för någon på minsta sätt dölja sin ängslan däröver. Han kom härigenom i centrum för allmänt intresse ombord, och flera som aldrig sagt ett ord till honom förut kom nu fram till honom och talade med honom. Han hade plötsligt blivit intressant på grund av sin illa dolda förlägenhet över styrmannens kollaps.

Herrarna i baren lade först av alla beslag på honom: han fick inte en chans att komma undan deras whisky-klibbiga fingrar, som insisterade på att få omfamna honom mer än vad som var behagligt.

"Du, broder, vad fan har du gjort med försten?" tarvlades amerikanen i ett klumpigt försök att vara diplomatisk.

"Han måste ha sagt något ytterst olämpligt till honom," menade tysken.

"Han kanske chockerade försten med att berätta en alldeles ovanligt oanständig historia?" föreslog Fromm.

"Låt oss höra dina oanständiga historier," plirade tysken åt vad han trodde var greken men som i själva verket var ett ganska obestämt håll.

"Jag sade bara sanningen, mina herrar, till styrmannen, och den tålde han inte höra," försökte greken förgäves slingra sig ut ur deras slappa broderliga omfamningar med.

"Vilken då jävla sanning? Att försten var en stor skitstövel?"

"Tänk på ditt språk, broder amerikan. Du talar till en präst."

"Nej, mina herrar, jag sade honom sanningen om vår prekära situation."

"Vilken då jävla prekära situation? Är du pissenödig? Gå på toaletten då!"

"Tyst, din jävla tysk!"

"Nej, mina herrar, sanningen om vår belägenhet utan manövreringsmedel."

"Han talar om vraket."

"Ja, vraket, som vi alla lever på och som vi alla är. Hela världen är ett vrak, och det enda man kan göra åt saken är att fly det och låta det sjunka och inte ha någonting med det att göra. Bästa medlet att ta avstånd från det är alkohol." Det var holländarens fyllefilosofi.

"Varför tålde inte försten den allmänt erkända sanningen då?"

"Därför att han inte heller tål sprit, naturligtvis, som kaptenen, ditt fyllo!"

"Fyllo kan du vara själv, jävla bror," svarade amerikanen.

"Drick med oss, bäste bror!" uppmanade holländaren prästen. "Än har vi några tjog präktiga whisky- och geneverflaskor kvar."

"Har ni ingenting bättre att göra?" vågade prästen utmana dem.

"Jo, att gå och dåna, som försten, som inte tålde höra att han de facto bara är ett vrak som alla andra på det här vraket i den här vräkt världen där alla människor måste bli vrak eftersom hela universum bara är ett enda stort vrak av bara flytande vrakdelar..."

"Vi är inte vrak ännu," protesterade prästen.

"Det finns ingen väg tillbaka. Vi människor har fördärvat hela världen. Det måste vi acceptera. Det mänskliga vraket mänskligheten är ett ofrånkomligt faktum!" filosoferade tysken.

"Det borde väl gå bra med er religion, herr präst: Gud har vräkt mänskligheten," poängterade amerikanen plötsligt överraskande nyktert.

"Titta bara på förste styrman," fortsatte tysken. "Han blir aldrig normal igen. Han är strandad. Han har gett upp, som hela mänskligheten måste ge upp inför sitt eget förfall, sin egen fördärlighet och sin egen självdestruktivitet..."

"Värst vad han har blivit högtidlig," menade amerikanen till Fromm.

"Du har blickat för djupt in i flaskan, Arthur. Tag lärdom av försten!" ingrep Fromm.

Men nu var tysken i tagen. "Gud skapade människan till ett vrak, och ett evigt sjunkande vrak är därför vad hon alltid kommer att vara... Eller hur, Hosspotipomiloj?"

Han menade greken.

Men nu var fyllona så färdiga för ögonblicket att de inte längre kunde hålla greken i något stadigt grepp, varför denne passade på att försvinna från deras whiskyodörer ut till havets mer hälsosamma och friskare luft, som helt saknade varje tänkbar doft av vrak. Gubbarna märkte inte ens att han gled undan. De hade viktigare saker att dryfta än att hålla sig fast vid nyktra greker.

Alla utbytte nu plötsligt gärna ord med honom, men få gick längre än till ytan av hans personlighet. Men när de flesta mer eller mindre hade pratat med honom och det allmänna intresset för honom åter började svalna kom han i närmare samspråk med maskinisten.

"Varifrån i Grekland kommer ni?"

"Från Thessalien. Jag är född i Thessaloniki och var många år bland munkarna på Athos. Men mest har jag verkat i Ryssland."

"I Ryssland? Där har jag varit. Finns det något mera oförglömligt land på jorden?"

"Är ni också av den meningen?"

"Vem är det inte, som har varit där?"

"Vad gjorde mest intryck på er i Ryssland?"

"Dess lidanden."

"Ja, det är nog det som är mest oförglömligt i Ryssland och som gör ryssarna så oförglömliga. Vet ni, att jag har traskat tvärs genom hela Ryssland från Dnjepr till Stilla Havet?"

"Till fots?"

"För det mesta."

"Nej, det visste jag inte. Hur kom det sig?"

"Jag var abbot för ett kloster i närheten av Kiev. Myndigheterna kom och körde bort oss och bortförde de flesta av oss till arbetsläger. Det är ju förbjudet i Ryssland att inte arbeta, och därför arbetar ingen där. Vi var fyrtiotre munkar i det klostret, och jag var en av de få som lyckades slinka igenom myndigheternas fingrar. Så länge det fick lov att finnas kloster och religiösa människor i Ryssland arbetades det där, men den officiella ateismen gjorde slut på arbetet eller åtminstone på att arbetet ledde till något resultat. Klostermänskorna och prästerskapet var ju de som på den gamla goda tiden arbetade mest i Ryssland."

"Jo, det är nog sant," tänkte sjömannen, som mindes sitt gamla kloster i Ukraina. "Inte kände du händelsevis till Sankta Katarinas kloster vid Gordonjets?"

"Fanns där en berömd abbot som hette fader Stanislav?"

"Kände du honom?"

"Nej, men jag hörde ofta talas om honom. Det klostret bad vi att få ty oss till efter att vi hade blivit hemlösa, men myndigheterna tillät oss det icke. Vad vet du om det klostret?"

"Jag var där en tid efter kriget. Fader Stanislaus var min personlige lärare."

"Efter kriget? Fanns det kvar då ännu?"

"Ja, ända fram till något år före Stalins död. Då utdrevs även dess heliga män."

"Det var tragiskt. Men det var roligt att höra att det fortsatte så länge. Mitt kloster stängdes redan 1930."

"Gick ni sedan därifrån ända till Stilla Havet?"

"Ja, så gott som. Jag tog den uppgiften på mig att predika evangelium för hela Ryssland. I varje by som jag kom till undervisade jag alla människor som var det minsta mottagliga, och varje människa som jag fick tala med mellan fyra ögon var efter det en bättre kristen än vad han hade varit innan. Ibland bråkade myndigheterna med mig, men dess tjänare och hantlangare var alltid så galna att de till slut lämnade mig ifred på den grundval att de ansåg att jag var galen. Det var en underbar tid. Det var ett hårt värv att tigga sig fram och vandra barfota fram genom det djupfrysta Ryssland och tina upp dess döda sjäalars djupfrysta hjärtan, men belöningen uteblev aldrig. Glädjen över varje själ som jag fick att le och bekänna sin tro på Gud var all den lön jag fick, och den var mer än tillräcklig. Sannerligen säger jag dig: det finns inget tyngre kall här i världen än att vara kristen i just denna tid, men det finns heller inte något mera nödvändigt än detta kall och att lyda det, just för att vi lever i en så omänsklig och antikristen tid som vi gör. Och det finns inte heller något mera lönande, saliggörande eller underbarare kall, ty dess lön kan inte överträffas av något och allra minst av reda pengar. Min erfarenhet som kristen är, att den som inte är kristen är död, och är man död kan endast en kristen få en att leva."

"Gick ni hela tiden barfota?"

"Så gott som."

"Frös ni då inte om vintrarna?"

"Ibland. Men ibland fick jag även tillfälliga skor till skänks, som jag dock vanligen snart gav bort till någon som bättre behövde dem. Mina fötter härdades minsann. Fryser man om fötterna skall man bara gå fortare så att man inte fastnar och fryser fast i fotspåren."

"Tog det lång tid för er att komma till Stilla Havet?"

"Det blev en tjuugoårig promenad med diverse omvägar. Men jag ångrar den inte. Varje människa som jag hade att göra med på vägen var det värt att träffa och lära känna. Och det fanns inte en människa på hela vägen som inte var mänsklig, som inte var god innerst inne och som inte var besatt av ett behov av andlighet och Gud. Troende finns alltid överallt i hela världen, hur förtryckta de än kan vara av hur ateistiska regeringar som helst. Tron dör aldrig i en enda av de celler som varje människa består av. Det finns ingenting naturligare hos människan än tron, och det är det enda naturliga och mänskliga hos henne och det enda egentligen som håller henne vid liv och ger hennes liv någon mening."

"Men hur kom ni till Tokyo?"

"Jag gick. Från Ryssland fortsatte jag in i Korea. Där verkade jag mitt under Koreakriget. Det finns ingen plats i världen var präster behövs mera än där det krigas."

"Präster och läkare."

"Ja, men krig är en sjukdom som endast präster kan bota."

När kriget var över följde jag med manchuriska flyktingar till Japan. Och i Japan har jag faktiskt haft det svårast, ty där fann jag det största motståndet mot min kristna religion. Japanerna är inte religiösa. Intet folk som jag har träffat har varit mera materialistiska än de. De hade inte någon tid för religion, de tjänade pengar och inte Gud, och deras kyrkor var fabriken, kontoret och industrin. Om de har någon religion över huvud taget så är det äran, stoltheten över att deras samhälle fungerar, den integritet som det innebär för dem att höra till kollektivet, en djupare nationalism än vad som kan finnas någon annanstans i världen. Det är ju faktiskt bara Japan och Etiopien som fortfarande är fungerande kejsardömen. Bara i Japan blev jag aldrig någonsin nedtrampad av folkhopar som svält i brist på andlig spis. Var kriget härjade eller hade härjat som mest blev man ofelbart ansatt av folk i själanöd men i Japan minst, och minst av allt i Tokyo. Där blev man avsnäst som en gatumånglare med dåliga varor. Japanerna vill ju bara veta av och bara producera tekniskt perfekta varor. Att teknisk perfektion endast kan åstadkommas på bekostnad av all ande, mänsklighet, tro och natur blundar de för tills deras mest perfekta apparat plötsligt exploderar: deras samhälle. Jag hade redan beslutat mig för att lämna Japan när Japan exploderade."

"Ändå är varje japan ständigt medveten om att hans samhälle måste explodera då och då om inte annat så genom jordbävningar. Från födelsen är han införstådd med att hans liv kommer att äga rum på ohållbar grund."

"Och ändå håller han hårdare fast vid dess ohållbara grund än något annat folk någonstans i världen vid sin regering eller statskicks. Det japanska samhället är i ständig gungning, och ändå är inget samhälle fastare än det. Ja, det är mycket märkvärdigt."

"Har ni något mål för era vandringar?"

"Jag trodde att Gud ville att jag skulle bege mig till Vietnam eller Singapore eller Söderhavet. Men när jag en dag såg denna gamla pittoreska skuta vid Yokohamas ruckligaste kaj sade mig något, att detta fartyg var ett ödets utvalda verktyg och att detta öde även hade utvalt mig. Jag förstod då att detta fartyg skulle föra mig vart Gud ville. Jag hade då ännu inte någon aning om *Carolinas* destination. När jag fick höra att det var Nya Zeeland accepterade jag det, men nu tycks dess mål lika litet vara Nya Zeeland som någon annan plats på kartan."

23.

"Vad tror du, Bernhard? Tror du att vi kommer fram till Antarktis?"

"Det är ju mycket som tyder på det. Vi driver ju bara rakt söderut hela tiden, som om någon stod på sydpolen och halade in oss. Men vad tusan har vi att göra vid Antarktis, och vad ska vi göra där?"

"Beroende på var vid kusten vi landar får vi försöka leta rätt på närmaste polarforskningsstation och be dem om hjälp. Kaptenen har kartor även över hela kusten med alla dess forskningsanstalter, och vi har tillräckligt med kläder ombord. Vi kommer inte att behöva frysa någon av oss."

"Apropå varma kläder, Lajos, vad anser du om detta märkliga väder? Det är ju nästan tropiskt!"

"Ja, det är ovanligt varmt för att vara vår, och till och med kaptenen ruskar på huvudet åt detta otroliga väder. Vi hade ekvatorialt tropiskt väder nästan hela vägen fram till Nya Zeeland, sedan fick vi plötsligt två häftiga och rekordartade höststormar, och så blev det genast vår med exceptionellt smäktande värme från början. Det är bara att konstatera att vi har en alldeles otroligt fantastisk tur med

vädret, även om vi haft otur med själva resan. Och var hade vi legat idag om det inte hade regnat så mycket? Det är få skeppsbrutna sjömän som mitt ute på havet så generöst har fått sitt färskvattenförråd förnyat som vi."

"Och vad säger du om Morton Reynolds fiskelycka?"

"Ja, det är alldeles otroligt! Den tonfisk som han fick upp idag räcker ju åt oss alla för två dagar framåt."

"Det är också tur att vi driver mot Antarktis sommaren till mötes. Det förbättrar våra chanser. Vad tror du kommer att hända när vi kommer fram till Antarktis?"

"Om vi kommer dit, menar du?"

"Ja, vart tror du att vi kommer? Har ingen mänsklig farkost eller flygmaskin sett oss och räddat oss hittills så lär väl heller ingen göra det innan vi når sydpolen."

"Den grekiske prästen tvivlar på att vi kommer till Antarktis."

"Vart tror han att vi kommer då? Till himmelen?"

"Han tvivlar på att vi kommer dit av teologiska skäl. Han kan inte se någon vits med att Gud skulle skicka oss dit. Han menar att Gud måste ha större och bättre avsikter med oss."

"Vad då för större och bättre avsikter?"

"Det menar han att vi inte kan gissa."

"Det är tur att vi har en teolog med oss."

"Han tycker det är säkrast att inte tro något konkret när det gäller Gud och hans planer, ty Gud är den som människan alltid misstar sig på, säger han. Om inte förr, menar han, så får vi veta var Gud vill att vi skall stiga i land när vi är framme."

"Han vet alltså tydligen att vi kommer att komma fram någonstans där vi kan stiga i land eller tror det åtminstone. Tror du det?"

"Det frågade jag också honom, om han verkligen trodde det."

"Vad svarade han?"

"Han svarade, att han hoppades att den valfisk som bärgade profeten Jona skulle finnas till hands om *Carolinas* överlevande befolkning till slut skulle tvingas till att kliva i vattnet."

"Det kan man ju alltid hoppas. Vilken är den senaste latitud som vi har passerat?"

"Vi passerade den 61-a tidigt i morse."

"Snart passerar vi polcirkeln, och så är det så här varmt! Det är ju nästan löjligt och åtminstone paradoxalt! Hur mår styrmannen nu?"

"Han ligger hopplöst sängbunden. Det konstiga är att han yrar och svettas som om han hade feber, men han har ingen feber. Han har tvärtom bara 35 och en halv grader, vilket är lågt. Vi begriper inte vad det är med honom. Stewarden tror det är någon sorts mystisk nervfeber. Det är beklagligt att vi bland alla dessa original ombord inte har en enda läkare."

"Men stewarden vet väl en del om medicin?"

"Ja, han är den ombord som har mest erfarenhet, och han pysslar också till ytterlighet om stackars styrman. Han och prästen är nästan jämt vid styrmans koj. Det är en god steward vi har."

"Ja."

"Fastän styrman alltid behandlat honom illa och ofta kallat honom lurk sköter nu stewarden om honom lika uppmärksam och noga som en moder skulle pyssla om sitt hjärtebarn."

"Har styrman kvar något vett i skallen?"

"Praktiskt taget inte."

"Kommer han att dö?"

"Så länge det finns liv finns det hopp."

"Vad tror du? Tror du att vi kommer att få återse Europa?"

"Jag hade just börjat tro det när rodret och propellern gick. Nu vet jag inte."

"Nej, dig är det ju likgiltigt om vi kommer tillbaka till Europa eller ej. Du har aldrig visat något större intresse för din familj och de dina. Att jag i åtta år rest genom halva världen och nästan ansträngt mig till döds för att finna dig och återföre dig med din familj struntar du i."

"Inte alls, Bernhard, nu överdriver du. Även jag längtar hem till Europa. Jag älskar den kultur och den familj som jag kommer av, och jag önskar ingenting hellre än att få se dem åter. Men vartill gagnar det att belasta sig med önsketänkta hägringar och utopiska planer för framtiden när vi sitter i den båt som vi sitter i? Medge själv, att vår situation just nu är betänklig! Hur skulle jag i förväg kunna njuta av hemkomstens oöverträffbara lycka så länge det inte alls är säkert att jag kommer hem utan allt tvärtom tyder på att hemresan kommer att bli ytterligare uppskjuten?"

"Ack, Lajos, du kommer ändå aldrig att kunna bli lika hemsjuk som jag är. Inte en dag går utan att jag tänker på Wien och mina landsmän, dess vin och goda mat, dess kvinnor och ljuva musik, dess festliga salonger och glada baler. Jag kan gråta bara vid tanken på allt detta, kunnig som jag är om att vi kanske alla kommer att gå under på detta havererade skepp. Vårt samtal om dessa saker gör mig bara mera upprörd. Förlåt mig ett ögonblick." Och Bernhard lämnade relingen tvärt och gick inomhus innan maskinisten hann svara.

Dock sade han då i alla fall för sig själv:

"Du tar fel, Bernhard. Du vet inte hur mitt hjärta har värkt i alla dessa tjugotals år. Du vet inte hur värken har tilltagit för varje år. Du vet inte varför jag inte låter den komma fram. Du har inte själv fått uppleva hur ditt livs enda mening har varit din längtan hem till ditt land och din familj och hur denna längtan allenast har hållit dig vid liv genom tio års förfärliga prövningar, den ena värre än den andra. Du vet inte hur det känns att av ödet ständigt blott tvingas allt längre och längre bort från din kärlek, och vilket gapande forsande hjärtesår detta lidande förorsakar. Ditt hjärta har ännu inte blött så förtvivlat att du har lärt dig att det enda sättet att stoppa detta hejdlösa själablodsflöde är att sluta tänka på saknaden av hemmet. Hade jag inte för länge sedan slutat med att plåga mig själv med den bittra alltför säkra vissheten om mina alltför små chanser att någonsin mer komma hem hade jag för länge sedan blivit galen. Att kväva mina egna känslor inför tanken på hemmet i Europa och inför de fruktansvärda orättvisor som ödet ständigt tvingat mig genomgå har varit den enda medicinen som i nödens stund alltid har räddat mig från undergång."

Till sin förvåning såg han plötsligt den buttre engelsmannen Harold Finch stå bredvid sig vid relingen. "Ursäkta," sade denne, "men jag hörde er stå här och filosofera över begreppet hemlängtan och blev intresserad. Hörde jag rätt, att det var tjugo år sedan ni senast hade ett hem?"

"Det stämmer."

"Och ändå längtar ni hem?"

"Ja."

"Till Europa?"

"Ja."

"Gör inte det. Ni har det bättre här."

"Hur vet ni det?"

"Ni vet inte hur Europa ser ut idag."

"Det kan inte vara värre idag än vad det var då strax efter krigsslutet."

"Värre ändå är just vad det är. Vad vet ni om Europa idag? Ingenting! Ta till exempel London. Var ni någonsin där?"

"Nej."

"Hur ser det ut idag? Efter kriget var hela centrum alldeles sönderbombat, och det tog årtal innan vi fick staden rensad från alla ruiner. Men vad gjorde vi sedan? Byggde vi upp det igen? Ja, det gjorde vi. Men vad tog vi med i den nya stadsplanen av det som hade utgjort charmen i det gamla London? Ingenting! Absolut ingenting! Vi lät den gamla eviga gemytliga trivsighetens pittoreska London vara utplånad för all framtid och byggde på dess ruiner upp en fasansfull skräckstad. I stället för de nu grusade gamla vackra stenhusen med korintiska pelare, stuckoarbeten, friser och utsmyckade krusiduller byggde vi upp dessa hemiska fantasilösa sterila amerikanska skyskrapor och andra höghus av betong som särskilt omkring St. Paul's Cathedral har en slående likhet med mastodontiska gravstenar. Samma omgestaltning av arkitekturen erfor Paris: den europeiska kontinentens huvudstad domineras numera inte längre av Notre Dames gotik och Triumfbågens klassicism utan av de jättelika kala rätvinkliga betonglådor och -kuber som det i var och en av dem tvingas leva 20,000-tals stackars fransmän, allt enligt deras store världsarkitekt Le Corbusiers genialiska framsynthet. Även Paris kajer och skogar har man förstört: var man förr kunde ta oändliga idylliska fridfulla promenader kan man inte längre sätta en fot utan att man blir en våt fläck genom någon av alla de miljontals överstressade ursinniga bilisternas försorg. Paris är inte längre en stad för människor. Det är en omänsklig stad av ohyggliga bostadskomplex i form av likformade betongboxar i skräckinjagande storlek. Och sådana är alla storstäder i världen idag. Sådant är det mänskliga samhället idag.

Men de hemskaste byggnaderna är inte bostadssilorna. Nej, det finns i varje storstad ett tempel som i nakenhet, sterilitet, storlek och omänsklighet överträffar alla skyskrapor och betonglådor. Det är sjukhusen. Det moderna sjukhuset är en gigantisk central vart människor förs för att dö. Kommer man in på ett sjukhus för 50,000 patienter kan man vara säker på att inte komma ut därifrån levande, ty på så stora sjukhus får alla patienter förr eller senare sjukhussjukan, som ingen vet vad det är men som alla dör av.

Även Rom, den eviga staden, har nu fått äta upp sin egen evighet. Borta är den pittoreska renässansidyllen med 50,000 invånare, borta är dess påvliga palats, kardinalträdgårdar, biskopsoaser och småstadskvarter. I stället finner du nu där en stenöken för tre miljoner nollor och matvrak. Individualismen, skönheten, fantasin och naturen är lika utrotad där som i alla andra storstäder. Träden har huggits ner, palatsen har fått vika för asfalten och bilarna, hierarkins triumfmonument Peterskyrkan dominerar inte staden längre, utan det gör en vit elefant i form av en marmormardröm som skall föreställa ett gravmonument över den person som förenade Italien på kyrkans, skönhetens och det mänskligas bekostnad. Det är visserligen ett vackert gravmonument men liksom fem gånger för stort. Även Wiens charm och musik har drunknat i bilisternas dåm och fartraseri, höghusens förbjudande sterilitet och det gamlas bortsojade och ihjälteguna ruiner.

Men den värsta förnedringen finner man i Tyskland. Vad vet du om Berlin?"

"Det blev visst illa skadat under kriget."

"Ja, men det är ingenting mot vad det är idag. Berlin förblev i alla fall en stad ända fram till 1961, liksom Tyskland förblev en nation och tyskarna förblev ett folk fram till 1961."

"Vad hände då 1961?"

"När kriget var slut delades Tyskland och Österrike upp i fyra zoner av segermakterna: en rysk zon, en fransk zon, en brittisk zon och en amerikansk zon. Likaså delades Berlin och Wien upp i likadana fyra zoner. Österrike och Wien blev så

småningom fria och självständiga och likaså de franska, engelska och amerikanska zonerna av Tyskland och Berlin. Men de mot tyskarna så trevliga ryssarna behagade att stanna kvar och behålla sin zon i Tyskland och Berlin. De grundade ett nytt tyskt rike som allmänt kallas Östtyskland och som är lika kommunistiskt som Sovjetunionen och oupplösligen i lust och nöd, kanske mera i nöd, allierat med Moskva. På så sätt har det blivit två tyska länder i Europa: det fria Västtyskland och det kommunistiska Östtyskland. Men de tidigare franska, engelska och amerikanska zonerna i Berlin har också blivit fria och tillhör Västtyskland medan den ryska zonen av Berlin, Öst-Berlin, tillhör Östtyskland. Sålunda blev Berlin en delad stad men dock en stad, och det flydde ingenstans så mycket flyktingar från öst till väst som genom staden Berlin. För att råda bot på detta missförhållande byggde då ryssarna upp en mur som gick tvärs genom hela Berlin och markerade gränsen mellan Öst- och Väst-Berlin. Denna för människor oöverkomliga mur, som ryssarna döpte till Frihetsmuren, utrustades även med elektrisk taggtråd och ett alarmsystem som gjorde att ingen kunde nalkas muren utan att kommunisterna blev varskodda. Sålunda klövs Tysklands huvudstad i två, sålunda söndrades Tyskland hopplöst i två olika länder, sålunda stoppades den ena hälften av det tyska folket från att umgås med och träffa den andra hälften, så dömde ryssarna den europeiska kontinentens främsta nation till hopplös inre tvedräkt och boskillnad för en än så länge obegränsad framtid. Det är Tyskland och Berlin idag.

Alltså, kan du tänka dig, en östtysk får inte lov att umgås med någon västtysk fastän de talar samma språk och vanligen är släkt med varandra. En östberlinare får aldrig besöka, se eller ens tala om den västra delen av sin stad och dess invånare, även om hans egen bror, son och far skulle bo där. Wittenberg, Weimar, Leipzig, Halle och Dresden, Luthers, Goethes, Schillers, Bachs, Händels, Mendelssohns, Schumanns och Schützs städer, får inte ha något utbyte med Bonn, Hamburg, Frankfurt, Lübeck och Bayreuth, Wagners högkvarter och Beethovens, Brahms, Thomas Manns och Goethes barndomsstäder, därför att ryssar och kommunister har bestämt det så. Kan du tänka dig någonting mera absurt?

Och alla de gamla vackra tyska medeltidsstäderna i Västtyskland, som alla lades i grus av kriget, har numera ersatts med amerikanska skyskrapespäckade sterila skräcksamhällen. Nej, till och med det sönderbombade Europa som du såg efter kriget såg bättre ut än vad dagens moderna stereotypa och livlösa Europa gör. Allt vackert från före kriget är borta och ersatt bara av fulhet, fulhet överallt.

Även den fria naturen i Europa är ej längre vad den var. Industrierna fördärvar ej endast städerna med smuts, gift, rök, stank och avfall utan även all natur i närheten. I Rhen dör fiskar i massor, i Östersjön dör sälar i massor, och på havet omkommer miljontals sjöfåglar genom att de får av den olja på sig som alla fördärvliga maskinfartyg lämnar efter sig på havet var de far fram. Det finns knappast någonstans i världen längre en plats för en människa att bo på var det inte också samtidigt förekommer brottslig miljöförstöring till exempel i form av höga svarta skorstenspipor som spyr ut svart rök och gula gifter och som i högvördig egenskap av nejdens skamfläck syns från varje plätt inom ett avstånd av två mil.

Europa, världen, civilisationen och det mänskliga samhället har aldrig någonsin varit fulare, lortigare, hemskare, mera avskyvärt, mer förpestat och mer destruktivt än vad det är idag. Största felet därtill anser jag att ligger hos vetenskapsmännen och teknologerna, som fått den materiella utvecklingen att skena iväg bortom all mänsklighet och allt hopp om mänsklig kontroll. Det materiella har blivit viktigare än människan, och detta är människans egen självdestruktivitets fasaväckande blindhet. Barbariet i världen idag är det materiella, och barbarerna är de som håller

på det. Människorna har blivit slavar för maskinerna, och de människor som inte gör uppror mot maskinernas materiella förtryck måste gå under.

Det är främst socialismens förtjänst att människan har blivit så trålbunden idag. Industrialismen, socialismen, anarkismen – se där de tre instrumenten för mänsklighetens självmord! Men mycket skuld vilar också på oljan, utan vilken väldigt få maskiner skulle gå här i världen."

Maskinisten skulle just till att säga något, men mr Finch avbröt honom innan han hade hunnit ta vara på sin muntur och ens hunnit öppna munnen:

"Men det värsta av allt i Europa idag – vet du vad det är?"

"Nej?"

"Har du varit i Schweiz?"

"Nej."

"Knappast har du heller varit i Sverige. Dessa två länder lämnades helt orörda av både första och andra världskriget. Därför kunde man liksom ha väntat sig att sekelskiftets romantiska värld i dessa båda länder alltjämt skulle ligga intakt, men gör den det? Nehej. Bern, Zürich, Stockholm och Göteborg är lika förstörda idag som Hamburg, Lübeck, Warszawa, Budapest och Köln var efter kriget. Vilka stormar har då härjat i dessa av kriget orörda städer? Rivningsvansinnets. Efter andra världskriget har människorna fått för sig att allt gammalt och vackert som ännu fanns kvar inte skulle få finnas kvar. Emedan sådant som är gammalt och vackert i särskilt stor skala fanns kvar i städer som skonats av kriget tog sig rivningsdårarna sitt lystmäte på dessa orörda jungfrur, jämnade deras centraldelar med marken och byggde i stället upp lika hemska sterila gravstenar och betongglådor i kolossalformat som redan i centrum av alla Europas klassiska städer vittnade om dessas klassiska arkitekturs totala likvidering och grusning. Kan du tänka dig vilket vansinne? Bara för att några städer i Schweiz och Sverige inte var lika illa åtgångna som alla andra storstäder i Europa skulle även dessa jämnas med marken – för jämlikhetens skull. Detta med jämlikhet har berövat mänskligheten hennes innersta väsen: den individuella människosjälen. Demokratin har gått för långt och står idag som en vacker falsk kuliss i form av en neonreklamskylt framför allt vad den i praktiken innebär: pedanteri, småaktighet, formalism och byråkrati till döds.

Där har du ditt Europa. Är det verkligen värt att längta hem till?" Åter skulle maskinisten nu äntligen till att säga någonting, men på nytt blev han avbruten innan han hunnit öppna munnen: "Vet du vad jag skulle vilja göra när jag väl är död?"

Häpen över denna nya vinkling av konversationen kunde maskinisten bara säga: "Nej?"

"Jag vet inte om jag kommer att bli en ängel eller en djävul, men det kan kvitta. Det som jag vill göra som spöke kan jag göra i båda fallen, ty det kan ses både som goda gärningar och som rackartyg.

För det första så skulle jag välta omkull varenda höghus i hela världen, varenda ful fyrkantig steril betongglåda som folk mot sin vilja måste bo i. Sådana kolosser kan ändå inte hålla länge. Förr eller senare börjar de stöta, och sedan störtar de ständigt i allt snabbare takt.

Men det som är viktigare är att jag skulle se till så att oljan tog slut här i världen, så att inte en bilist och inte en fabrik längre fick en droppe bränsle att hålla i gång helvetesmaskinerna med. Det finns ingenting lortigare i världen än olja, och det finns ingenting som är svårare att tvätta sig ren från. Så den skulle jag utan att tveka göra ett snabbt slut på. Den är det orenaste som finns.

Nej, min vän, det enda stället i världen där man har det bra, det är här det, långt ute på havet, fjärran från vimlets yra, prisgivna åt naturens underbara godtycke. Här

kan vi lugnt tala illa om världen så mycket vi vill utan att världen hör det eller någon börjar bråka med oss för den sakens skull. Här är vi fria. Endast här ute, längst ute på det öppnaste havet, var vi ständigt kan leva med evigheten inför ögonen, och med evigheten menar jag då den oändligt majestätiska havshorizonten, kan vi känna oss trygga och lugna, fria och säkra på oss själva. Här ute kan ingen civiliserad dåre stressa oss och fresta oss med civiliserad skit."

Och sålunda fick maskinisten nästan ingenting alls sagt under hela detta samtal.

24.

"Hur har ni fått er negativa inställning till det moderna Europa, herr Finch? Har ni varit olyckligt gift?"

"Min förbindelse eller brist på förbindelse med kvinnor har ni ingenting med att göra, herr maskinist, men skall sanningen fram så är kvinnorna enligt min mening ett otyg. Ingenting har någonsin fördärvats och gått under här i världen utom genom kvinnlig tillskyndan och alltid då genom mannens hopplösa ohjälpliga beroende av den i grunden alltid omoraliska och oberäkneliga kvinnan. Har ni givit akt på kvinnorna här ombord?"

"Inte så mycket."

"Inom klanen Reynolds," viskade herr Finch, "finns flera kvinnor som inte riktigt är som de borde vara, och jag slår vad om att de kommer att ställa till med ett helvete ombord förrän den här resan är över."

"Era insinuationer förvånar mig."

"Jag har inte sagt några namn. Ni behöver inte ta mig på allvar och ännu mindre tro mig."

"Jag tror att felet ligger i er grundinställning till det veka könet. Ni har missförstått någonting väsentligt med kvinnan från början."

"Förklara er. Det låter intressant."

"Så vitt jag vet har ingen man någonsin ångrat att han älskat en kvinna och inte heller en kvinna att hon någonsin blivit älskad. Kärleken ångras inte. Detta fenomen ingår i dess väsen. Är den äkta så kan den aldrig ångras. Problem uppstår bara när kärleken tar slut eller fattas. Då kan kvinnor börja agera oberäkneligt och till synes omoraliskt."

"Jag skulle vilja formulera nackdelen med kvinnan annorlunda. Kvinnan är skapt svagare än mannen. Det är ett faktum. Hon är av naturen underlägsen mannen. För att mannen ska kunna ha utbyte av kvinnan måste han anpassa sig efter hennes mindre och svagare mönster. Detta kallas att ta hänsyn. Ej alla män klarar av detta. Ej alla män är av naturen skapta till att anpassa sig efter kvinnan. Och de som inte är det bör lämna kvinnan i fred, och även kvinnorna bör lämna honom i fred. Jag är en sådan."

"Så ni hör till dessa få lyckliga män som kan klara er utan kvinnor utan att för den sakens skull vara homosexuell?"

"Exakt. Och fler män är sådana än vad man tror. Kvinnorna bortförklarar förekomsten av sådana män med att spekulera i deras eventuella homosexualitet, men de är helt enkelt asexuella. De klarar sig bättre utan sexualitet. Och det kan kvinnor, för vilka sexualiteten är själva livet, aldrig fatta. I värsta fall tar de detta fenomen som den grovaste av alla tänkbara förolämpningar mot deras kön, som i fallet Orfeus, som ju kvinnorna dödade bara för att de kände sig förolämpade av hans asexualitet."

"Doktor Freud hade funnit stort intresse i era teorier, herr Finch."

"Men ni frågade mig om anledningen till min kritik mot dagens samhälle. Ja, jag har sett en del. Under de båda världskrigen var jag mest verksam i London och såg därifrån på alltför nära håll det gamla godmodiga lysande Brittiska Imperiet, världshistoriens mest lyckade imperium hittills, obönhörligt slitits sönder lem för lem tills år 1945 liket var naket och skändat. Ingenting fanns kvar efter destruktiva dårars jobb som Marx, Tolstoj, Lenin, Gandhi, Stalin och Hitler. Jag arbetade i en engelsk-tysk firma och hade därför även mycket med Tyskland och Österrike att göra. Englands godmodighet och anrikedom överlevde kriget, men av det gamla Tyskland överlevde platt intet. Den bedrägliga irrationella ologiska och morbida tvedräkten mellan världens två ledande, högst utvecklade och mest civiliserade länder betydde slutet för båda och särskilt för min firma."

Maskinisten skulle just fråga vad för en firma det hade varit när mr Finch så att säga tog ordet ur munnen på honom.

"Det var en musikfirma vars engelska avdelning jag ledde. Jag spred tysk musik i England och engelsk musik i Tyskland. Herr Elgar var en god vän till mig, och han kunde lika litet som jag smälta att de två viktigaste representanterna för europeisk kultur måste gå under genom ett fullkomligt vettlöst kiv. Hur kunde vi vara så galna, vi engelsmän, att vi kunde göra tyskarna till våra fiender? Och hur kunde tyskarna och österrikarna vara så galna att de störtade sina hederliga monarker och upphöjde avskum som Hitler i stället? Tyskland och England betraktade varandra som fiender och ansträngde sig till det yttersta för att göra slut på varandra och lyckades också nästan därmed, medan de hela tiden i ryggen hade en långt farligare gemensam fiende i stalinismen, den ondaste diktatur som någonsin funnits, som minsann förstod att sko sig på deras bekostnad och utnyttja deras meningsskiljaktigheter till egen fördel: Ryssland var den enda i Europa som vann något på andra världskriget, medan både Tyskland och England ruinerades därav. Det är det fruktansvärda, att alla världens slaver står förenade under stalinismens blodröda fanor medan vi germaner vanvettigt nog inte bjuder dem något motstånd utan i stället meningslöst käbblar med varandra och därvid låter Baltikum och hela Europa öster om Elbe, Harz och Thüringen gå förlorat för den friare delen av mänskligheten."

"Men nu blir det inga fler världskrig."

"Tror ni det?"

"Ja, de har ju så mycket kärnvapen nu att ett krig inte kan inledas utan att mänskligheten och allt liv utplånas."

"Ni är naiv, herr maskinist. Atomvapnen har oskadliggjort sig själva med att bli så många att de aldrig kommer att kunna användas. Som ni sade själv: det finns så mycket atomvapen nu att man inte kan använda dem utan att utplåna mänskligheten. Därför kommer de aldrig att komma till användning, ty ingen vill ta ansvaret på sig för att utrota allt liv på jorden. Genom sin effektivitet och mångfald har atomvapnen gjort sig omöjliga för användning."

Men vanligt krig med kulsprutepestoler, granater och livs levande soldater är ofarligt för mänskligheten i dess helhet. Det har aldrig upphört att förekomma efter andra världskriget, och sådana krig slipper vi aldrig. Det är bara atombomber vi aldrig mera får se komma till användning, och det är lika bra det. De fyllde sin funktion som gräll finaleffekt åt andra världskriget till ryssarnas fördel, ty du anar inte vilket djävulskt världspolitiskt intrigspel som låg bakom fällandet av de båda bomberna. Det var den stalinistiska makten och ingenting annat som frammanade dem. Ingen hade någon skuld i detta mord på miljoner människor utom de stackars ryssarna allena, som uppriktigt tackade amerikanerna när dessa hotade med att använda atomvapen. "Ja, fäll ni era bomber bara," sade ryssarna, "så får ni skulden

där för och inte vi." Och det var bara av skräck och fruktan för Ryssland som amerikanerna släppte bomberna, ty ryssarna framdrev detta genom sin förslavning av Europa: Amerika ville inte ha Ryssland med som glupsk egoist och hänsynslös opportunist till vapenbroder även i Japan.

Men det var om mig själv och inte om världen som jag skulle tala. Efter Tysklands, Englands, dess gemensamma musiks och mitt fall flydde jag till Sverige, som då ännu var ett gott land som förnuftigt nog hållit sig utanför alla onödiga krig. Jag startade en firma i klocktillverkningsbranschen och hade däri även mycket att göra med Schweiz. Men på 60-talet började Sverige försämrats, socialiseras och nivelleras ihjäl. Dess gedigna och anrika skolsystem krossades totalt, och som kompensation för ett nytt skolsystems grundläggande brister med i synnerhet ämnena historia och religion bortopererade bjöds Sveriges ungdom av regeringen i stället på knarkliberalism, samtidigt som alla traditionella miljöer systematiskt började avlägsnas. Värst gick det stereotypa samhällsidealet åt Stockholm, där hela centrum lades i ruiner av rivningsentusiasterna och som sedan dess har varit oigenkännligt och för åtminstone min del fullkomligt främmande. Den gamla nordiska huvudstaden, Östersjödrottningen som kallades Nordens Venedig, har de gjort till en hysterisk öken av glas, stål, kal betong och steril rätlinjighet, lika omänsklig och mördande som Chicago. Utsmyckningen, hantverket och fantasin har utrotats inte bara i hela världen utan även i Stockholm! Så dåraktigt får ett folk bara inte bli så att det går och ödelägger sina vackraste städers vackraste delar efter att dessa har klarat sig helskinnade genom två världsbränder! Och ändå var svenskarna dessförinnan så kloka att de inte befattade sig med något av världskrigen. Inte konstigt, att svensk och schweizisk ungdom gör så mycket kravaller! Vad deras destruktivitet mot samhället säger är, 'ni har berövat oss våra föräldrars miljö, och ni tvingar oss växa upp utan rötter, och det bara för att djävlas!' När den av andra världskriget skonade stadsmiljön i Schweiz och Sverige skändades utan anledning beslutade jag mig för att lämna Europa och aldrig åter vända tillbaka. Jag gick åter in i musikbranschen och vände mina ögon mot Australien. Men i stället hamnade jag i världens värsta stad – Tokyo, därför att japanerna är fler och vet mindre om engelsk och europeisk musik än australiensarna. Japanerna känner relativt dåligt till Händel, Purcell och Elgar, och Vaughan Williams har de aldrig hört talas om. Genom en god väns försorg kom jag att göra ett uppehåll i Japan på vägen till Australien, och som jag fann den japanska marknaden märkvärdigt mottaglig för min musik stannade jag där.

Fastän mitt arbete var i Tokyo, som jag hjärtligt avskydde, fann jag mitt enda riktiga japanska hem i Kyoto 30 mil därifrån. Jag brukade flyga till Tokyo varje måndag morgon och tillbaka till Kyoto varje fredag kväll. Genom goda kontakter fick jag flyga nästan gratis. Så levde jag i åtskilliga år, tills jag plötsligt en dag inte längre kunde fara hem till Kyoto. När Japan helt plötsligt brakade ihop som det pappersväggade korthus som det alltid har varit och alltid kommer att förbli, var min enda möjlighet att rädda mitt skinn att hoppa på detta bisarra flytande dårhus, som visserligen inte skulle till Australien utan till Nya Zeeland, men det spelar ju ingen roll eftersom det nu inte kommer till någondera. 'Nya Zeeland går nog lika bra som Australien,' tänkte jag, och här är jag nu ingenstans. Så går det när man inte vill vara med om historiens konkreta genomgripanden och försöker undfly dem: man hamnar i ett vacuum. Då hade min vän Fothergill det bättre i den ryska revolutionen: han fick minsann lov att rädda livet på ryska aristokrater och till och med uppleva den högsta kärlekslyckan i stridernas mitt. Men ur en synpunkt tror jag dock att vi ändå är mera lyckligt lottade än någon annan på jorden."

"Ur vilken synpunkt?"

"Vår resa börjar mera likna en saga än en verklighet, och den som får uppleva verkligheten såsom överklig är mycket säll. Tänk själv på vår unika position: vilken dag som helst passerar vi polcirkeln, och det är tolv grader varmt!"

Kaptenen råkade just gå förbi dem. Herr Finch stannade honom genast och frågade: "Vad nytt, kapten?"

Kaptenen svarade nästan buttert:

"Vi har passerat södra polcirkeln för en dryg timme sedan."

"Och strömmen driver oss alltjämt söderut?"

"Lika envist och jämnt som en klocka man inte kan stoppa."

"Men är det inte synnerligen märkvärdigt, kapten, att det är tolv grader varmt i dessa trakter?"

"Det är tretton just nu. Visst är det otroligt, men faktum är att den ström som för oss söderut är varm."

"Men den måste ju snart ta slut nu, för snart kolliderar vi ju med Antarktis kontinent, eller hur?"

"Det är kanske inte så säkert."

"Vad menar ni?"

"Vi är på väg in i det isbelagda Rosshavet."

Det uppstod en tystnad. En sådan möjlighet hade Harold Finch inte tänkt på. Och kaptenen gick vidare, glad över att frågorna från herr Finch upphörde och tillät honom att gå vidare.

"Vi kommer alltså att köra fast oss i Rosshavets drivis. Där kommer vi att fastna och krossas när hösten kommer. Det blir uppenbarligen vårt öde."

"Om vi inte räddas," sade maskinisten.

"Det är nog mest realistiskt att inte räkna med den möjligheten. Ingen vet ju ens att vi finns här."

"Om ingen har funnit någon av våra flaskor."

"Den första av våra flaskor upphittas väl när vi alla redan är döda. Hur mår styrmannen nu apropå det?"

"Han är alltför tydligt döende."

"Är han sjuk då? Har han varit sjuk?"

"Det är det märkliga, att han har länge yrat och kallsvettats, men någon direkt feber har han aldrig haft."

"Har han haft någon aptit?"

"Nej, han har inte velat intaga någonting, men det lilla som vi har lyckats tvinga i honom har han behållit. Ingen här ombord har kunnat begripa sig på hans sjukdom, men stewarten menar och påstår ganska bestämt att hans sjukdom är okänd och troligtvis dödlig, och att det är fara för att den kan vara smittosam."

"Det låter ju väldigt uppmuntrande. Hur länge har han nu legat till sängs?"

"I drygt tre veckor."

"Och hans sjukdom har kommit gradvis så småningom och botten egentligen bara i en känsla av hopplöshet och uppgivenhet. Hur många av oss kommer att gå samma väg? Säkert blir styrman inte den ende som går under genom denna okända mystiska nervsjukdom. Framtiden ser kanske inte så avgjort löftesrik och hoppgivande ut för oss."

Med dessa ord lämnade herr Finch maskinistens sällskap och styrde sina steg i definitiv riktning mot baren.

Och det kunde snart konstateras att de flesta ombord vid polcirkeln passerande den 14 november klockan 13 gav upp sitt sista hopp om att någonsin kunna bli

återbördade till civilisationen i levande skick. Ingen vågade sedan längre öppet tro eller hysa något hopp om att något underverk ännu skulle kunna ske. Döden var det enda som någon realist ombord med säkerhet kunde anse sig ha att se fram emot.

Men barnen fortfor dock med att leka, tysken och holländaren fortfor lika fullt med att dricka och skämta, deras galghumor upphörde inte med att ständigt bli alltmer svart och bisarr, och engelsmännen koncentrerade sig inte ett dugg mer eller mindre på sitt övermåttan dramatiska bridgespel, som för dem var av vida högre betydelse än om *Carolina* gick under med man och allt eller inte. Och allt fler blev de bland männen ombord som med allt muntrare och friskare mod fiskade upp allt bättre och viktigare mat. Bröderna Reynolds, kaptenen, maskinisten, österrikaren Bernhard och stewarden var de som för närvarande hade det största intresset och den största framgången i det allt mer professionellt bedrivna fisket.

25.

"Berätta nu, herr grek, om er familj i Nya Zeeland!" Det var kaptenen som plötsligt passade på tillfället när han råkade sammanstråla med missionären vid relingen. Greken hade alltid fruktat och undvikit kaptenen, som nu när han äntligen stötte ihop med den grekiske prelaten gnuggade sina händer. Fader Nikolaus stammade hjälplöst och liksom tagen på bar gärning: "Herr kapten!" som om han ville be om misskund, och han kunde inte få fram något annat.

"Nå, nå, ut med språket! Har ni någon familj på Nya Zeeland eller inte?" insisterade kaptenen obarmhärtigt. Greken teg fullkomligt skräckslagen. "Eller var det inte så att ni hittade på er familj i Nya Zeeland bara för att ha någonting att beveka mig med när ni bad mig ta er gratis med ombord? Svara nu, käre grek!"

"Jo, så var det," bekände greken hjärtängsligt.

"Det är bra." Kaptenen klappade den lille prästen på armen. "Jag visste det nog hela tiden. Men nu när ni vet att jag vet det kan vi väl vara vänner igen? Låt oss inte mera undvika varandra i fortsättningen!" Och greken gick med därpå, och med detta samtal föll en kvarnsten från hans bröst. Äntligen behövde han inte längre vara rädd för att kaptenen skulle komma på honom! Det nästan syntes på honom hur lättad han var över att inte längre behöva frukta att bli strandsatt eller slängd över bord eller något liknande.

Kaptenen var fenomenal i det att han behövde så litet sömn. Han var en nattuggla som alltid skötte större delen av nattvakten själv. Han sov nästan aldrig mer än fem timmar om dygnet, och ofta sov han inte ens så mycket. Därför fick stewarden och maskinisten väldigt korta och sporadiska vakter. Genom sin vaksamme och gode kapten fick de det ganska bekvämt för sig och kunde bry sig ännu mer om passagerarna, vilket kanske just var kaptенens baktanke.

Och när kaptenen höll vakt var allt dött ombord. Då var allt så tyst och stilla så man hade kunnat tro att det inte fanns någon vakt ombord. Men vakten fanns där i mörkret, stående osynlig var han minst syntes, sammansmulten med nattens tystnad och mörker och intensivt upptagen med att njuta av den eviga frid som endast lyser i mörkret om natten.

Om någon kom upp på däck medan kaptenen höll nattvakt gjorde sig kaptenen vanligen ännu mera osynlig och hoppades att nattfridstöraren snart skulle försvinna, vilket han vanligen tämligen snart även gjorde utan att ha sett en skymt av kaptenen.

Men ibland kunde kaptenen vara på humör att prata med någon i nattens tystnad och dess mörkers fridfullhets ljus. En natt råkade den buttre engelsmannen

Harold Finch komma upp på däck lockad liksom kaptenen av mörkrets tystnad, och kaptenen kom fram till honom och tilltalade honom.

"Så sent uppe, mr Finch?"

"Ja, kapten. Vet ni om att ett äktenskapsbrott håller på att ske ombord?"

"Finns det kvinnor ombord?"

"Ja, det gör det. Inte var ni väl okunnig om den saken?"

"Kvinnor är det sista jag lägger märke till här i världen. De står för allt oförnuft i världen, och därför bryr jag mig inte om dem. De bara hindrar en från att hålla kursen. För min del får de göra vad de vill med sina äkta eller oäkta män ombord, så länge de bara inte blandar in mig."

"Men ni har ansvaret för passagerarnas säkerhet."

"Känner ni er osäker? Har ni blivit hotad?"

"Nej, men den mest diskrete av bröderna Reynolds är i fara."

"Har hans hustru hotat honom?"

"Nej, men hon bedrar honom."

"Så länge hon struntar i honom är ingen fara å färde. Bry er inte om några fjolliga fruntimmer. Annars kan man inbilla sig att ni är kärlekskrank själv, och då blir ni bara löjlig. Det finns större saker att bekymra sig för vad vårt fartygs belägenhet beträffar. Så tänk inte mer på kvinnor, mr Finch. Dröm om den om ni vill, men tala inte om dem, och om ni vill vara moralisk själv så gör ni bäst i att lämna deras moral i fred. Har ni lämnat den civiliserade världen bakom er för att dela denna skutas och dess människors öde så får ni finna er i det."

"Jag ville bara varna er."

"Låt mig då varna er. Bli inte en sådan där töntig allvetartyp som den där tysken som lägger sig i allt och tror sig vara någon sorts moralens väktare ombord. Sådant gör bara alla oegentligheter värre, och själv blir han bara utskrattad bakom sin rygg. Jag lovar er, att det är bättre att damerna underhåller sig och har roligt än att de får tråkigt och börjar hitta på intriger."

"Men en intrig är just vad som är på gång!"

"Det låter på er som om den intrigen skulle vara farlig. Tillåt mig tvivla på ert sunda omdöme i den saken. Jag vet nog mer om kvinnor än ni. Låt dem manövrera bäst de vill, men kom inte i vägen för dem själv. Men med era manövrer verkar ni just vilja sätta er mitt i vägen för deras vinglande framfart. Avstå, mr Finch. Ni är inte gift. Var tacksam för det."

"Jag ber om ursäkt, kapten, för att jag störde er. Ni kanske rentav vet mer än jag."

"Jag vill helst veta så litet som möjligt." Han drog på sin pipa och betraktade den något orolige Harold. "Men tack för informationen. Gå nu och lägg er."

Harold vände sig om men verkade tveka, som om han hellre dröjde sig kvar. "Kan ni inte sova?" fortsatte kaptenen. "Ni kanske hellre vill stanna här och prata? Säg mig i så fall, hur kom det sig att ni hamnade här? Varför stannade ni inte hemma?"

"Ni vet hur Japan såg ut."

"Men varför stannade ni inte var ni hörde hemma – i England?"

"Det vet ni. Jag är missanpassad. Jag kunde inte foga mig in i den sköna nya värld som de två världskrigen frambragte. Vår engelska värld före första världskriget var den idealiska världen. Det vet ni. Allt var vårt då. Allt låg öppet för oss. Vi behövde inte ens pass för att resa vart som helst utomlands. Världen var fri då. Sedan kom socialismen och Lloyd George."

Han kom närmare kaptenen och började tala ivrigare. "Jag kunde inte med någon form av socialism. Jag ville tänka själv, leva själv, och vara mig själv och inte bli

omhändertagen av samhället. En politiker sade i början av trettio-talet: 'All socialism, vare sig nationalsocialism, sovjetsocialism eller någon form av välfärdssocialism, är lika med nationalsocialism i dess mest omänskliga gestalt. Varje grupp som verkar för kollektivets och icke för individens bästa är enbart destruktiv. När ett samhälle sätter någonting annat som mål än varje enskild individs bästa måste ett sådant samhälle gå under, ty all världen beror av den enskilde individen. All ordning och all civilisation beror uteslutande av individuellt personligt tänkande.' Och alltid tystades han ner när han sade något, och hans politiska bana slutade med att han blev utsparkad."

"Var det G.K.Chesterton?"

"Nej, Chesterton var författare och inte politiker, men Chesterton var mycket god vän med honom och lärde sig mycket av honom. Han var den mänskliga rösten som vårt sekel och dess nya sköna samhälle har levande begravt, och ingen vill gräva upp honom igen. Det måste han göra själv."

Kaptenen tänkte: "Denne man har ett visst patetiskt drag över sig. Jag misstänker att politikern i fråga var han själv, men det skulle också ha kunnat vara Churchill när han var som mest i nedan på 30-talet. Nåja, det spelar ingen roll."

"Ett sådant samhälle ville jag inte vara medskyldig till," fortsatte mr Finch. "Som en författare skrev efter andra världskriget: 'Kyrkan är sönderbruten och krossad, gentlemannen är utrotad från jorden, och alla ideal har ogräsen rensat ut från rabatten. Kvar av allt gott finns intet utom det plågsamma resultatet av universalskändningen.' Och dessa små ömkliga ruiner som fanns kvar var intet mot allt det monstruösa som universalskändarna lämnade efter sig på jorden och som ännu finns kvar: skyskrapestäderna, järnridån och det vetenskapliga materialistiska barbari som vetenskapsmännen och teknologerna gjort mänskligheten hopplöst beroende av. Den socialistiska världen i väst och i öst är inte en mänsklig värld, och därför vill jag inte veta av den."

"Men människan har alltid varit likadan. Det har alltid varit barbarer som haft makten i världen."

"Menar ni det, kapten? Då vet ni inte mycket om historia. Vad vet ni om världsordningen före 1914? Jämfört med dagens kaos överallt utom i Västeuropa och Nordamerika var den ett paradiset."

"Men alla talar ju enbart illa om imperialismens tidevarv."

"De okunniga pratar och de visa tiger. Den som kritiserar den västerländska imperialismen har aldrig sett den i verkligheten. Jag såg den i verkligheten. Min värld var sekelskiftets värld. Det var en fridfull värld. Överallt enade sig nya förut hopplöst splittrade riken under dugliga kristna monarkier, som Italien och Tyskland. Det var den österrikiska dubbelmonarkins tid, det ädla Tsarrysslands tid, Napoleon III:s underbara tidevarv och det brittiska havsimperiets storhetstid. Och det var framför allt en kulturens blomstringstid. Se på Schliemanns arkeologi, den ryska baletten, den romantiska musiken, de glittrande operorna av Verdi, Wagner och Puccini, de franska oöverträffbara konstnärerna Lautrec, Manet, van Gogh, Doré, Degas & CO, den prunkande arkitekturen och de universella författarna överallt: Zola, Dickens, Jules Verne, Dumas, Hugo, Stevenson, Kipling, Poe, Melville, Tolstoj, Dostojevskij, Ibsen, Andersen, och allt det andra himmelska i 1800-talets viktorska kulturvärld, som fick ett så abrupt och katastrofalt slut med det första världskriget. Vad har vi idag av allt detta? Inom kulturen har vi bara att påvisa en och annan hopplöst besk och bitter världskritiker som Bertolt Brecht. Det är det bästa 1900-talet har att uppvisa, jämte James Hiltons sentimentalitet, Graham Greenes alkoholhjältar samt självmördare som Stefan Zweig, Ernest Hemingway, Klaus Mann, Virginia

Woolf och alltför många andra. För övrigt är all uppbygglig skapande kulturell verksamhet idag död i hela världen. Kulturentusiasmens, romantikens och den förenade världsordningens gudomliga tider gick hopplöst upp i rök i särskilt den andra av de två världsbränder som politiska dårar anlade bara för att djävlas.

Världen har till och med till stora delar bytt namn. Var finner vi idag Sankt Petersburg, Königsberg, Jekaterinburg, Chemnitz och andra liknande urgamla historiska kulturstäder? Jo, de ligger maskerade under politiska namn som Sverdlovsk, Kaliningrad, Leningrad och Karl-Marx-Stadt. Mänskligheten försöker till och med släta över historien med att hitta på nya namn åt till exempel sådana orter som den var Rysslands sista monark mördades jämte hans hustru, fyra döttrar och enfödde blödarsjuka son utom familjens tjänare och läkare. Ingen vågar nämna Jekaterinburg som en levande stad idag. Nej, Sverdlovsk heter staden, och i den har aldrig något tsarmord ägt rum."

"Du anser alltså att dagens värld är den sämsta av alla tänkbara världar i jämförelse med gårdagens värld, som var den bästa av alla tänkbara världar?"

"Jo, men ironisera inte däröver. Jag minns världen från före 1914. Den största skillnaden mellan den tiden och nutiden är att på den tiden ingenting var omöjligt för människan medan idag allting är omöjligt.

Vi här på havet är som hela mänskligheten idag: utan roder på drift ingen vet vart och utan att någon kan göra något åt saken."

"Ja, men där är en väsentlig skillnad mellan vår situation och hela mänsklighetens situation."

"Ja, vi slipper ha något mera att göra med mänskligheten, men det slipper inte mänskligheten. Och därför är vi de mer lyckligt lottade."

"Det vet vi inte förrän när resan är över."

"Ja, risken finns ju att vi kommer tillbaka till mänskligheten igen, och i så fall är vi inte längre lyckligare lottade än hela mänskligheten i dess fasaväckande sits av att vara fast i den fälla som dess egen självdestruktivitet har försatt den i. Och det enda den kan göra åt saken är att blunda för situationen och inte låtsas om den, som damerna inne i bridgesalongen."

"För damernas skull är det dock önskvärt att vi kommer tillbaka till mänskligheten."

"Även för sådana damers som bedrar sina män inom familjen Reynolds?"

"Min vän," sade kaptenen, "ni är som en gammal Hamlet som har överlevt sig själv."

"Jag är rädd, kaptan, att hela mänskligheten har överlevt sig själv, eller åtminstone större delen därav."

Nu uppstod det en tystnad, och så småningom gick kaptenen därifrån. Han önskade mr Finch en god natt och försvann ljudlöst mot kommandobryggan. Mr Finch stod emellertid kvar och tänkte: "Han är liksom ett med fartyget, med havet och med hela universum. Jag hade ingen aning om att han var här ute när jag ställde mig här. Och lika ljudlöst som han gled upp till min sida gled han bort i mörkret igen. Sådana kaptener tillhör segelsjöfartens gyllene tider."

Och han befäste sig själv i sina åsikter:

"Världen har varit ett helvete alltsedan 1914 då imperialismen föll till förmån för sjuka demonier och vansinneskonstruktioner som socialismen i alla dess totalitära former från Hitler och Stalin till Mao Zedong. Världen är inget ställe för mig. Nej, jag har det bättre här på ett stilla och ändlöst hav som aldrig upphör med sin saliga tystnads musik och som ständigt leder allt längre och längre bort från det politiska dårhus som världen är."

Och det dröjde ännu en stund innan han övergav nattens saliga inspirerande ro, som ingav honom en så trygg säkerhetskänsla av ensamhet i positiv bemärkelse, för att finna en ännu större ro och vila i sängen och sömnen i värmen inomhus.

Ty det måste man säga till styrmannens fromma, att hans iver att se till så att maskinisten alltid höll maskinen i trim hade den uppbyggliga effekten att det numera, när det ständigt blev kallare för varje dag, aldrig saknades värme ombord inomhus.

26.

Havet hade redan hunnit uppfyllas av is när styrmannen dog. Vart man än blickade såg man bara is. Horisonten skymdes av is. Det var isflak stora och små som tungt låg och flöt i det tröga loja havet, och de skrapade och dunkade olycksbådande mot *Carolinas* skrov. Men de påminnelserna om vad det var för ett öde som troligen väntade dem hade alla redan vant sig vid. De skrämde inte längre med sina ödesmättade slag på *Carolinas* förbommade och än så länge intakta packningar.

Men ishavets naturskådespel var bländande, och ingen undgick att fascineras och fångslas av det. Isberg av de mest fantastiska formationer, såväl gigantiska jättar som dolska dvärgar som höll sig under ytan, glimmade och gnistrade i alla väderstreck. En del trögt drivande kristallfjäll höjde sig högt mot den klarblå skinande himlen och gnistrade, blänkte, strålade och bländade likt berg av diamant. Det var ett oerhört romantiskt, fantasieggande och majestätiskt skådespel. Få tänkte på hur farligt detta havsbergslandskap var.

Men kaptenen gjorde det icke desto mindre. "Kommer vi mellan två sådana där jättar som driver mot varandra blir vi till grus och snus och ingenting annat," sade han mer än en gång till mer än en passagerare och åsyftade då alltför tydligt isberg av det största och förskräckligaste slag som fanns inom synhåll.

Men passagerarna tittade och tänkte inte. De betraktade kolonierna av alla de muntra och käcka pingviner som hade sina tillställningar på dessa isbergsstränder, de tittade på sälarna som då och då dök upp och med muntert självbehag visade konster för dem, de fångslades av valar som ofta blåste på avstånd och av den enorma mängd sjöfågel som dessa trakter vimlade av under denna tid av året. De betraktade alla måsarna, labbarna, albatrosserna, fregattfåglarna, stormfåglarna, grisslorna, skarvarna, de tusen andra sjöfågelarterna och allt annat myllrande liv som var så otroligt rikligt på dessa breddgrader, med samma tanklösa mållösa fascination och naiva glädje som en hop barnungar på cirkus.

Och havet förblev lika lugnt som det alltjämt trots alla berg förblev öppet. Inget land syntes någonstans, ty man såg inte ett isberg som inte var begränsat och inte hade mera hav bakom sig. Kallt var det förstås nu, men ej kallare än att man kunde skydda sig mot kylan. Skeppet var fullt av extra kläder och särskilt av extra vindkläder som skyddade förträffligt mot köld. Dessa plagg var gamla, ty kaptenen hade skaffat dem som reserv för framtiden efter en av sina stormigare resor med pilgrimer över Indiska Oceanen. Han hade gripits av ömkan med de svårt frysande heliga passagerarna, men han hade minsann valt ut vindkläder som både höll och dög någonting till, hur gammalmodiga de nu än var. De skyddade bättre mot köld än de flesta moderna modeller som experterna bland passagerarna kände till. Experten framför alla andra på området var förstås herr Richter, som alltid hade mycket viktigt att säga och många frågor att kraftigt fälla avgörande domar i. Men strömmen fortfor att driva dem söderut, och det var alltjämt en varm ström, och temperaturen hade inte en dag varit normal. Det var oupphörligt alldeles för varmt

för säsongen och för dessa trakter, hur kallt det än var, men det otroligaste av allt var det att vattnet var varmare än luften. Temperaturen i luften var under noll medan vattnets temperatur envist höll sig över noll, vilket kaptenen påstod att var orimligt före midsommar om det inte hade varit sant.

Och det var en av dessa lugna dagar i en sagolik värld av is, liv, köld och solsken och under otroliga temperaturförhållanden i hav och atmosfär som styrmannen avled efter veckolånga plågor och ohyggliga psykiska lidanden. Det var första gången som döden hade visat sig ombord, och det spred en allmän förstämning ombord för första gången under hela resan. När hans av allt mänskligt och individuellt övergivna kroppshyddor överlämnades åt havet var det flera som tänkte: "Snart vandrar nog de flesta av oss samma väg." Några tänkte till och med:

"Det är nog bara en tidsfråga nu hur länge någon av oss ännu kommer att orka med att begrava de döda. Arbetet att tippa en död över bord kräver ett minimum av värme och kraft men dock mera än vad de flesta av oss kanske redan inom kort kommer att ha kvar."

Och faktum var att den äldre amerikanskan redan höll på att tyna bort. Hon hade givit upp hoppet redan för flera veckor sedan då hon såg oddsen vända sig till Carolinas nackdel, vilket de ju allt sedan dess blott allt mer hade gjort. Men hennes trogne gamle make skötte väl om henne och försökte bota hennes pessimism med sin obotliga optimism. Och hon hade ju kvar sin katt även som ständigt ömkligt jamade vid hennes sida, som om den visste att det gick neråt för matmodern.

Maskinisten kom en dag i samspråk med en av de äldre herrarna från Hongkong. De fick god kontakt med varandra, och till slut sade maskinisten:

"Ni har ännu inte berättat för mig ert livs historia."

"Den är sorglig. Vill ni verkligen höra den?"

"Gärna."

"Varför?"

"Jag är intresserad."

"Varför är ni intresserad?"

"Jag är nu en gång intresserad av allt som är mänskligt."

"Nå, så hör då på."

Min far en engelsk överste, och jag föddes i Indien. Han var riktigt en sådan där överste, du vet, med stora vita mustascher, tjocka kinder, kal hjässa och dumt huvud, men han var en god far som uppfostrade oss väl, och vi älskade honom alla. Han var sympatisk, from och rättskaffens trots sitt ganska enkelriktade huvud, och mer än så har man inte rätt att begära av en far utom kärlek, som han inte heller var utan.

Vi bodde i en stor fin vacker vit villa vid de odlingar som han förestod. Vi hade massor av tjänare, vi respekterades, vördades och uppskattades efter vad vi var värda, min far hade själv kvadratmeter för kvadratmeter skaffat sig sin odling och själv lett allt arbete på den, och allt vad vi ägde och gottade oss i hade vi själva skapat åt oss. Före oss var landet en urskog, och vi var de som släppte ljuset in i den.

Vi hade många goda välbärgade vänner som vi ofta ordnade tebjudningar och stillsamma fester för som aldrig gick till överdrift. Vi var i måttfull plikttrogenhet harmlösa medborgare som enbart skötte vårt eget.

Så kom det andra världskriget med alla dess fruktansvärda konsekvenser. Vår delstat drabbades av det ödet att dess maharadja motsatte sig att tillhöra Indien, varför Indien måste ockupera delstaten med våld med ohyggliga sociala tragedier i släptåg för hela befolkningen. Det fanns ett antal maharadjor i Indien som engelsmännen hade låtit vara i fred och behålla sina feodala ställningar, och ett flertal

av dessa hade allt att förlora på Indiens självständighet. Värst var det i Kashmir. Maharadjorna och engelsmännen hade fungerat bra tillsammans i symbiosliknande samarbetsformer, och alla dessa unika småstater med deras särpräglade subkulturer blev fullkomligt överkörda och nivellerade av Indiens självständighet. Ingenting blev kvar av dem, och de ansvariga hinduerna skyllde på utvecklingen. Genom de politiska omvälvningarna blev vi slutligen bortkörda från vårt land som styckades och gavs åt infödda jordbrukare som inte visste någonting om vårt agrikultursystem, och berövade på allt vad vi hade ägt hamnade vi till sist på ett fartyg som var destinerat till Hongkong. Vi hoppades därifrån kunna ta oss hem till England.

Vi hamnade således i Hongkong och upplevde en oväntat lång och lycklig tid där under vilken det öppnade sig nya möjligheter för oss. Min äldste bror erbjöds ett fint arbete nära Tokyo, varför vi flyttade dit allesammans. Vi var nio personer: vår gamle far, vår mor, mina två äldre bröder och min äldste broders familj. Vi fick ett fint underbart vackert beläget hus att bo i. Det var en gammal tvåvånings trävilla, och där blev vi nästan än lyckligare än vad vi hade varit i Indien. Det var som om vi där hade fått tillbaka vår indiska värld, och vi kallade vårt nya hem för "Nya Indien". Vi hade en underbar trädgård som vår mor skötte om, och vi fick många kära engelska vänner som kom till oss på visit ibland och som vi alltid hade trevligt tillsammans med. Det var en underbar tid. Vårt hus var det största i trakten och det vackraste. Min andre bror gifte sig och fick även han barn som snart tumlade omkring med sina kusiner i trädgården. Alltid var det glatt och tryggt hos oss, och alltid sjöng fåglarna omkring oss. Vårt hus var vår borg och vårt paradiset, och ingenting grumlade vår rena, mänskliga, ljuva och vackra lycka.

Så en dag började det byggas hus omkring oss. Vår vackra vilda naturliga omgivning blev till en förstad. Överallt växte det upp rysliga hemiska radhus och höghus som alla såg likadana ut. Vi svalde det ända tills vi en dag fick befallning att flytta. Vårt hus skulle rivas. Varför? För att vår mark var uppköpt av staden. Vårt hus måste bort för att bereda plats åt mera höghus.

Vi blev tvungna att flytta, men ingenstans fann vi ett liknande hem. Familjen splittrades så småningom, min äldsta bror flyttade in till staden, min andre bror flyttade tillbaka till Hongkong med vår mor, och även jag försvann i storstaden, tills omständigheterna en dag tvang mig till att emigrera. Och här är jag nu. Min äldsta bror var klokare än jag och lämnade landet innan det blev svårt att göra det.

Det var den förbannade utvecklingen och urbaniseringen som förstörde allt för oss, och det onda som den har åsamkat oss har den även åsamkat otaligt många andra. Jag hatar och förbannar den så kallade utvecklingen som förstör vad som naturligt och mänskligt är, som plundrar och skändar de små och rättrogna, som hänsynslöst krossar och dödar allt pittoreskt och vackert, all litenhet, allt liv, all njutning, allt behag, all frihet och alla livets högre värden. Den så kallade utvecklingen är enbart en hård och hänsynslös erövring och förstörelse av allt litet och svagt, och den saknar all mening, är förnuftsvidrig och sker utan någon som helst mänsklig känsla. Det finns ingenting som jag mera förbannar än den framåtanda som mot vår vilja förstörde vårt hus, vår borg och vårt heliga lyckliga hem, och som hopplöst splittrade vår familj och spred den för alla världens vindar.

Samtidigt måste jag härav bli pessimistisk inför hela mänskligheten och dess framtid. Var än människan drar fram med sin utveckling skändar hon miljöer och undergräver hon därigenom sitt eget existensberättigande. 'Föröken eder och uppfyllen jorden,' sade Gud till människan, men han gav inte människan rätt att skända natur, idyll och annan mänsklig kultur. Var vi bodde i Japan i ett sannskyldigt paradiset utanför staden ligger det nu en ökenartad förstad av

betonglådor var människor mest knarkar och medicinerar ihjäl sig om de inte begår självmord direkt. Denna förstad har faktiskt blivit ökad för att så många självmördare väljer just den till att bestiga ett höghus och hoppa ut. Vi gjorde ingenting i vårt liv någonsin för att förtjäna att få den miljö vi själva hade skapat skändad av hinduer och japaner. De gjorde det ändå med enbart destruktivt resultat, och samma process pågår i hela världen. Storstäder som Mexico City, São Paulo och Kairo breder ut sig medan dessa mänskliga termitstackars invånare ständigt bara lever ett mer och mer destruktivt liv. Utvecklingen innebär, att en ständigt allt större majoritet av mänskligheten får ett ständigt allt mindre existensberättigande."

Han tystnade. Maskinisten hade ingenting att genmäla.

Och blott fyra dagar efter styrmannens begravning avled den gamla amerikanskan. Hennes make var otröstlig men försökte trösta och bota de andra passagerarnas deltaganden med att säga: "Det var bättre att hon dog fridfullt nu än kanske plågsammare senare." Och några förstod vad han menade men lugnades inte alls därav. De insåg mycket väl att de som dog först skulle dö smärtfriast, att varje död skulle bli allt svårare och att den som skulle få dö sist av alla ombord antagligen skulle få den mest gräsliga döden. Men detta talade ingen om, och på att det ännu fanns chanser till någon räddning alls tycktes inte någon tänka på längre. Inte ens kaptenen framhöll längre denna positiva möjlighet, fastän den ännu inte kunde uteslutas.

Amerikanskan begravdes mindre högtidligt än styrmannen men lämnade ett större tomrum efter sig. Ty nu var det två ombord som fattades, och denna gamla fromma något råbarkade men öppenjärtliga dam hade dessutom varit gift med någon ombord som hade älskat henne.

Och samma dag som hon dog och begravdes försvann katten spårlöst. Den hade inte varit sig själv ända sedan kakaduan hade flugit sin kos och som den förste av alla övergett fartyget. Även kattens matte hade med tiden förstått vad kakaduan hade betytt för kattens sociala liv och funktioner, som mer eller mindre hade tagit slut efter kakaduans flykt. Efter det hade katten mest bara legat i mattes knä och vantrivts. Detta lidande hade i någon mån fört samman kattens matmoder och mrs Hamaday, som haft kakaduan som sin älskling. De båda tanterna hade funnit varandra i sina älsklingars olyckor och lidanden. Katten kunde inte hittas hur man än hela dagen lockade och kallade på den, och inte ens barnen kunde finna den präktiga lurviga lejonliknande filuren fastän en belöning hade utfästs till den av dem som kunde uttrannsaka dess öde. Katten var och förblev försvunnen, och man kunde endast gissa vad den på egen hand hade företagit sig.

27.

Morton Reynolds och maskinisten var goda vänner, och det var med den humoristiska glimten i ögat och med ett slag i ryggen på sin vän som Morton en dag frågade honom:

"Herr maskinist, ni är ovanligt kall och likgiltig inför allas vårt hårda öde, eller är det bara som det ser ut? Är ni så okänslig som ni verkar?" Saken är den, att maskinisten hade verkat mera butter än vanligt efter de båda dödsfallen och att Morton ville gaska upp honom.

"Jag har inget hjärta, herr Morton," svarade han. "Mitt liv, min framtid, min familj och allt som jag hade kärt förlorade jag för tjugo år sedan. Min själ och mitt hjärta ligger sedan tjugo år begravda i ruinerna av en stad i Europa. Därför inger jag ibland folk intrycket av att vara kall och okänslig."

"Vill ni höra en historia?"

"Gärna."

Kapten Storm.

"Det var en gång en gammal skeppare som hette Storm. Han hade skeppat många skepp i sina dagar, han var välkänd för sin envishet, sitt mod, sin styrka, sin beslutsamhet och för sin kolossala ordning och förmåga att på skeppet hålla disciplin. Ja, han var dessutom otroligt populär bland alla sjömän trots den hårda stränghet som han brukade på havet när han seglade, ty alla visste att han blott var sträng på grund av kännedom om havet och en sällsynt grundlig kunskap och erfarenhet av skepp av alla slag. Ja, han var en unik kapten, högt respekterad, vördad och blott omtyckt av envar. Han blev kapten som tjugoför år endast då han i en storm på Sydatlanten räddade ett fartyg vars kapten ej dugde mycket annat till än att i skrockfullhet se alltför djupt i whiskyflaskan snarare än sköta sitt befäl i alltför hårdför storm; om kapten Storm då inte tagit initiativet till att rädda skepp och last och liv så hade skeppsbrott blivit följderna, men han klarade nu krisen och fick därav namnet Storm; och sedan reste han med framgång överallt och förde skepp, blev rik och mäktig, klok och vis, tills han som femtioför år drog sig upp på hemlandsbacken och blev redare i stället. Femtio stora segelskepp blev hans, och lägg därtill en massa galeaser, skutor, segelbåtar, jakter, klipperskepp och fiskebåtar.

Detta var på sekelskiftets tid då skepp begynte drivas med maskiner och då ångfartyg blev alltmer lönsamma och populära. Kapten Storm såg tidens tecken an med jämnmod och med tålmod. Den snabba föga roliga utvecklingen betraktade han lugnt som ärelös och oskön, ty han tänkte: "Denna maskinella automatepok blott blomstrar för att vissna strax. De segellösa dystra båtarna skall snart försvinna och på nytt ge plats åt oss och våra stolta segel." Men så gick det ej. Hans inkomster gick ner emedan folk alltmer gick in för motordrivna fartyg och tog dessa i sin tjänst. Allt flere anlätade ångmaskinsvidunder, kapten Storm förlorade helt plötsligt stora kunder, och hans vänner började rekommendera honom att som andra övergiva sina segelskepp och börja köpa ångfartyg i stället. Gamle skäggige kaptenen svarade på sina vänners mycket ekonomiska förslag så här:

"Jag trodde ni var mina vänner. Jag var säker på att ni var goda hederliga män som höll på rätt och dygd och tradition. I stället finner jag att ni är lika ruttna, fala, lättpåverkade och fega opålitliga fördömda mutkolvar som alla de som utan vidare och utan dåligt samvete fördömer, glömmar, överger och skrattar ut de gamla ädla goda tiderna och all den kunskap och de traditioner som de givit oss att föra vidare. Åt fanders med er, ni fördömda rika tidens slavar! Jag vill ej ha något mer med er att göra! Bort med er! Jag känner er ej mera, och kom aldrig till mitt rena hus igen! Ni var förr mina vänner, men då ni nu brutit med den tid som förde oss tillsammans har ni även brutit sönder min tillgivenhet för er. Adjö!"

Så sade han och ägnade sig åt sin bokföring och sina nedåtgående affärer. Han var fast besluten att förbliva segelskeppstrafiken trogen vartåt den än brakade. Han tänkte: "Hellre är jag trogen mina älskade och fattig än att jag tar på mig rika feta kvinns som bara smutsar ner."

Han blev allt mera ensam i sitt rederi, hans skepp blev färre, vänner sökte icke längre gamle sjökaptens sällskap, kunder uteblev, men aldrig gav han efter. Aldrig bidrog han till en utveckling som han ansåg att var blott en svulstig elakartad kräftsjukdom på den så ärorika sjöfart som ej någonsin förr klarat sig förutan segel.

Och till slut så återstod det blott tre smäckra briggar av hans härliga imperium, och dessa var i fara, ty hans fordringsägare gav icke honom någon ro emedan stora skulder tryckte på. Men likväl vågade han envist satsa sina nettovinster på de vackra rena segelfartyg som han hade seglat själv och som han ansåg vara havens evigt enda rätta drottningar.

Men dagen kom då han begärdes i konkurs. Det bar till domstolen, och inga av hans gamla vänner, ingen av hans forna seglarbröder, ingen av de många som han hade hjälpt och själv gjort till kollegor ställde sig på gamle heligt envise kaptenens sida. Ingen av de många som han älskat och som älskat honom vågade försvara honom, ty de hade allihop gått in i främmande bolag och lämnat kapten Storm och segelfarten, alla kunskaper om karaveller och fregatter, alla stolta seglarminnen och de vackra skepparsagorna bakom sig. Hans kollegor, skeppskamrater, yrkesbröder, gunstlingar och lärningar och barndomsvänner hade alla sugits upp av ångbolag och maskinella smutsiga och stinkande propellerbåtar. Ensam, övergiven men bestämd och stark ännu blev han där inför domstolen och allmänheten, folket, hamninvánarna och hela staden som han kände dömd och skoningslöst förklarad i konkurs.

Han visste dock att vad han alltjämt ägde skulle täcka nästan alla kostnader och skulder. Han var endast ruinerad. Utan straff var han helt fri till att från början börja om på nytt.

Dock hade han en vän fortfarande om ock det var den enda som han hade kvar. Det var en gammal snickare som hade föga arbete i dessa dåliga gudlösa tider. Denna trogna olycksbroder brukade mest sitta ensam i sitt lilla hem som var så vackert fint möblerat med blott möbler som han hade snickrat, snidat, målat och skulpterat själv. Hans hem var ett personligt litet nätt sympatiskt trähus. Denna enda vännen kom nu ensam kapten Storm till mötes mitt på gatan när den dömde och vanärade kom ut från rättegångslokalen.

"Kära Frithiof Storm, vad skall du göra nu?" var vännens ord till friställd kaptenen.

"Ja, det är ej gott att säga, käre vän. Jag har förlorat allt. Mitt stolta ärevärdiga och ädla rederi har tagits från mig och skall likvideras, rivas, skrotas, dödas och förnedras och tillintetgöras. Men jag har ej givit upp mitt hopp ännu för det! Ånej, min vän! Jag tror på segelfarten ännu! Redan har jag fått en god idé om vad jag nu skall ta mig för. Jag fick idén när jag fick se dig och du lyckliggjorde mig med att bemöta mig precis som förr som om ej någonting förändrats. Jag skall börja om från början! Säkert har de någonstans i skärgården en ledig syssla för en skutarskeppare. Jag ämnar söka mig en sådan anställning och där förbida bättre tider då all ångtrafik, allt motorbuller och allt smutsigt fullt maskineri helt rättvist kommer fullkomligt på skam. O nej, det skall du veta, om du inte redan vet det: jag är inte den som lätt ger upp, ty jag har varit med om värre väder på fregatternas och klipperskeppens evigt gyllne tid! Och giv ej heller du upp hoppet! Om de kommer hem till dig, vill riva ner ditt hus och göra dig till grå fabriksarbetare, så låt dem göra vad de vill, och dra dig undan till än lägre ställningar och mer ödmjuka positioner och förbida där din tid, ty en dag kommer den tillbaka. Det är lika säkert som att jag är född kapten. Tro ej på världens utveckling, ty världen med dess skryt och skrik och stön och smuts och krav och roff och skoj och dyster hemsk materialism är intet. Nej, tro blott på hedern, dygden och ditt arbete och framför allt på dina händers verk, ty hantverk icke gjort av mänskohänder falskt och dåligt hantverk är. Farväl, min vän!"

Och gamle skepparen, som var betryckt av ödet att behöva bli av uppkomlingar utan varken kunskap eller traditioner bortstött och berövad allt och tvingad till att

bryta många hundra års familjetraditioner, (ty de flesta av hans fäder hade liksom han gjort sig bemärkta såsom dugliga och goda världsomseglare,) gick bort och sökte sig till hamnens mindre respektabla pirer och fann där helt riktigt mindre skutbolag som efterlyste skeppare. Han blev omedelbart fast anställd, ty han hade ju erfarenhet och var dessutom garvad såsom få. Han lämnade den lilla staden och försvann bland skär och öar inne i den lummiga och lugna skärgården.

Han dog som skutkapten. Han tog sig aldrig upp från fallet, men han fortfor med att vara optimist så länge som han levde. Han förblev sitt levnadskall, att skeppa stolta segelfartyg, trogen intill döden."

"Hade han ingen familj?"

"Han hade fyra söner av vilka två försvann på rånocken som helt unga gossar. Den tredje sonen blev lots och har i och med lotsväsendets nesliga avskaffande mött nästan samma öde som sin fader. Den yngste sonen är idag kapten på atlantjättar och har sin familj i Amerika."

"Var verkade kapten Storm? Vad hette hans stad, och vilken var hans skärgård?"

"Han hade sitt rederi i Finlands gamla huvudstad Åbo, och han seglade skutor från Viborg till Arboga och från Öregrund till Oskarshamn längs Finlands och Sveriges kuster på Östersjön. Det var hans skärgård."

"Känner ni till de trakterna?"

"Jag har släktingar där, men jag har aldrig bott där själv."

"Var har ni allmänhet bott?"

"I Kina vid en ljuvlig liten flod i en oändligt vacker dal i en liten stad. Det vill säga: så såg det ut förr."

"Före revolutionen?"

"Nej, det var vackert ännu tio år efter revolutionen, men sedan kom industrierna dit."

"Var det därför ni flyttade?"

"Ja. Du skulle ha sett den dalen innan även kineserna greps av industrivansinnet och prompt skulle placera kemiska industrier just där. Den var grön och doftande och alltid stilla och pittoresk. Luften var alltid ren och klar, fåglar av tusen slag och särskilt näktergalar höll oss sällskap med sina sånger aderton timmar varje dag, och djur, såväl storvilt som små undergörare, myllrade det av. Människorna där var vänliga och glada, anspråkslösa, lyckliga och fromma. Det var den mest grönskande, den skönaste, vackraste och mest dofrika dal som du kan tänka dig. Vi märkte inte revolutionen. Den kom aldrig så långt som till oss, och vi bodde kvar efter den. Vår familj var en missionärsfamilj, jag och mina bröder är prästsöner, men så en dag kom industrirevolutionen in i vår dal. Den förstörde allt. All skönhet och natur, allt behag och all mänsklig värme och trivsel försvann över en natt när fabriker började tvångsbyggas. Det var förfärligt. Jag kan tala om för dig, att industrirevolutionen var den första och den värsta av alla revolutioner. Varken den tyska, den franska eller ens den ryska har krävt ett så fruktansvärt offer som den smutsiga hopplösa industrirevolutionen, och den har inte kostat så mycket blod och pengar som natur och mänsklighet, som är långt mera värdefullt och outhärligt. Vi, jag och mina bröder, vet det, ty vi såg själva hur vår dal på kort tid förändrades drastiskt till motsatsen av vad den hade varit. Krig, pest och all världens revolutioner hade inte kunnat driva oss bort därifrån, men diktatorn Mao Zedongs tvångsindustrialisering gjorde det. Vad mänskligheten med sina industrier har gjort åt världen i form av förfulning, förgiftning, miljöskändning och exploatering in absurdum bortom allt hopp om restaurering av naturen är jag tyvärr gudomligt förvissad om att hela

mänskligheten kommer att få äta upp. Dess snöda vinning på naturens bekostnad kommer att resultera i en räkning från naturens sida som större delen av mänskligheten kommer att tvingas betala med sina liv.

"Tror du att vi kommer att dö här på havet?"

"Ja, jag är övertygad om att vi alla här så småningom en efter en kommer att dö, ty människan är inte lika oändlig som havet. Havet kommer att räcka längre än vi."

"Du tror inte att ett under kan ske så att vi skulle bli räddade?"

"Visst kan ett under ske, och visst kan vi ännu bli räddade, men jag tror inte det kommer att ske."

"Varför?"

"Tro mig, jag vill inte vara pessimist, men jag vill heller inte vara orealistisk, varför jag tror som jag tror. Kalla fakta är, att om vi hade goda chanser ännu efter haveriet så har de dock sedan dess ständigt minskat, och de fortsätter att minska för varje dag. Men de blir inte noll förrän den siste av oss är död. De kan minska i oändlighet, de är kanske redan under fem procent, våra chanser kommer att bestå, men vi kan inte blunda för att de hela tiden blir mindre än försvinnande små. Se det så här: jag är hellre realist och får min negativa realism krossad än att jag är orealistisk och får mina illusioner krossade."

28.

En dag blev den gode holländaren sjuk. Det var samma sjukdom som styrmannen hade dukat under i. Det var samma fenomenala symptom: svår svindel och ständig kallsvett men ingen feber. Men holländaren yrade inte. Han förblev hela tiden vid klart medvetande och märkte själv hur han blev sämre och sämre. Men han ville inte dö. Han ämnade kämpa emot sin sjukdom till det yttersta. Det sade han också.

Alla ombord var bedrövade över att just den glade holländaren hade drabbats. Han var mycket populär ombord, ingen ville förlora honom och allra minst barnen. Men stewarden, som alltför klart mindes styrmannens förskräckliga oupphörliga delirium, var lycklig över att holländaren så väl lyckades bevara sin sinnesnärvaro och förklarade för de andra att detta var ett gott tecken.

En som såg som sin uppgift att göra vad han kunde för att lyckliggöra Pieter i hans sista stunder med att underhålla honom i hans älsklingsintresse var Morton Reynolds. Och holländarens älsklingsintresse var givetvis litteratur. Hans främsta kollega i detta intresse ombord var just Morton Reynolds, och det var tydligt att holländarens förstånd när som helst skulle ge vika när de hade sitt mest tillspetsade samtal om litteratur tillsammans. Svetten pärlade sig i den sjukas vita panna när han ansträngt och överspänt sade:

"Nej, mynheer Reynolds, alla författare är inte författare. Det finns tre stora kategorier författare. Den tredje klassen är de som vare sig de blir populära eller inte aldrig står sig mot evigheten, andra klassen är de medelgoda som höjs till skyarna, får nobelpris och belönas hur mycket som helst men som efter hundra år ingen läser för det, och den första kategorin är klassikerna, som under sin livstid knappast får annat än obehag för vad de skriver. Dessa är inte många, men de är de enda som i längden håller."

"Vilka är då dessa få enda läsvärda författare?"

"De är en handfull stora namn som jag kan räkna upp. Det är Homeros, Herodotos, Aiskhylos, Sofokles, Euripides, Platon, Cicero, Horatius, Tacitus, Svetonius, Plutarkhos, Marcus Aurelius, Snorre Sturlason, Dante Alighieri, Geoffrey

Chaucer, Boccaccio, Shakespeare, Racine, La Fontaine, La Rochefoucauld, Jonathan Swift, Lessing, Schiller, Goethe, Victor Hugo, Alexander Pusjkin, Dostojevskij, Leo Tolstoj, Anton Tjechov, Charles Dickens, Robert Louis Stevenson, Rudyard Kipling, Henrik Ibsen, Selma Lagerlöf och Stefan Zweig. Sedan är det inga fler. Och av dessa trettiofem bör åtminstone Cicero och Dickens sättas inom parentes, ty allt vad dessa skrev är inte i första klass."

"Då räknar du inte heller dina älsklingar James Hilton och Graham Greene dit."

"Nej, ty mycket av vad de skrev var skit. Men, min litteräre vän, jag känner hur mitt timglas allt hastigare rinner ut. Vill du berätta en sak för de andra vännerna, när jag är borta?"

"Vad då?"

"Det faktum att jag inte alls är holländare, som alla här ombord tycks tro, utan jag är flamländare. Jag är en renlig och bildad belgisk-germansk nederländare och inte någon smutsig barbarisk holländare."

"Men är det då någon skillnad?"

"Du driver med mig. Det är all skillnad i världen!"

"Vad har du emot holländare?"

"Ingenting, men vi flamländare står högre. För mig får Atlanten gärna spränga alla holländarnas dammar och dränka all mark som de har stulit från havet. I jämförelse med flamländarna är holländarna hänsynslösa och våldsamma, grymma och hårda och nästan storhetsvansinniga. Dessutom är de fula. Nej, de enda sanna nederländarna är flamländarna. De är mera mjuka och mänskliga, öppna och kultiverade. Amsterdam är visserligen nästan lika vackert som Antwerpen, men Antwerpen är lugnare, mera hederligt och mera skötsamt än det självupptagna Amsterdam. Flandern är mitt hemland, och flamländarna är mitt folk. Nederländarna för övrigt ger jag inte en florin för."

"Jag trodde att de flesta flamländare hade en större samhörighet med holländarna än med vallonerna."

"Det har de också, men tyvärr har holländarna en gång för alltid brutit sig bort från den enda rätta nederländska vägen."

"Vad tänker du på då?"

"Den förbannade kalvinismen förstås! Inte ens Erasmus av Rotterdam gav ett vittne för kalvinismen!"

"Men är inte holländarna mera dristiga än flamländarna?"

"Jo, men dristighet slutar alltid i tragedi. Det var inte för intet som den flygande holländaren var holländare. Men det måste sägas till holländarnas rättvisa att det fanns en man som kunde mäta sig med den störste av flamländare."

"Vem var då den ypperste av flamländare?"

"Peter Paul Rubens förstås!"

"Och vilken holländare kunde då ensam mäta sig med honom?"

"Rembrandt, som holländarna nästan skrotade. Men säg mig nu: hur ser det ut där ute?"

"Vi är fortfarande mitt i ishavet. Isbergen och isflaken har tätat något, men de har inte skruvat fast oss ännu. Än så länge är vi fria, men vi driver alltjämt söderut. Och djurlivet är fortfarande lika märkvärdigt rikt överallt omkring oss."

"Tror du vi kommer att fastna?"

"Det verkar oundvikligt."

"Det tror inte jag. Vet du vad? När Richard Byrd flög över sydpolen 1929 talade han inför hela världen via direktradio om att han såg en ny värld söder om sydpolen som var grön och fruktbar och där vad vi kallar förhistoriska jättelika djur sprang

omkring och betade. Detta fick hela världen se på bio. Och ända sedan dess har jag undrat om det verkligen skulle kunna finnas en ny värld söder om sydpolen. Med denna oväntade resa såg jag min chans att få klarhet i detta mysterium, men nu ser jag den försvinna med mitt eget liv. Det är synd att jag aldrig kommer att få veta hur det kommer att gå för oss. Jag hade så gärna velat se slutet på vår resa."

"Du yrar, Pieter. Ännu lever du, och du kan överleva oss alla."

"Prata inte skit. Finns det någon genever kvar?"

"Du håller i det sista kruset."

"Då passar det ju bra att jag tar det med mig." Och med sina sista krafter tömde den godmodige nederländaren krusets sista droppar i sin darrande mun. "Jag fryser. Har jag feber?"

"Nej, det är det du inte har."

"Vad tror du om Richard Byrds teorier?"

"Min vän, jag tror att du yrar. Jag tror aldrig att den djärve flygaren presenterade sådana teorier och hallucinationer inför världen."

"Jag svär att det är sant! Jag såg själv hans filmer på bio!"

"Det var någon annans. Det var science fiction."

"Ta inte den illusionen ifrån mig, Morton! Jag lovar dig att jag inte ligger här och berättar skepparhistorier för dig när jag är som mest döende." Plötsligt slöt han sina ögon. "Godnatt, Morton," sade han. Och han sjönk in i plötslig sömn som verkade som friden själv. Men den var djupare än så. När Morton såg hur fridfullt han slöt sina ögon förstod han att patienten ville sova. Han lämnade honom därför tyst och stilla i fred.

Han gick till sin tystlåtna stillsamme yngre broder Frank, den minst dominerande av bröderna Reynolds. Richard, den äldsta och rödhåriga, var ju som bekant den mest dominerande. Men nästan ingen ombord kände Frank.

Frank satt ensam i sin hytt och läste en bok av Edgar Allan Poe. Det var 'Arthur Gordon Pym's berättelse'.

"Hej, Frank," sade Morton. "Bra att du var ensam. Jag kommer just från vår vän mr Fromm."

"Hur är det med honom?"

"Han tror inte att han har långt kvar. Det är någonting skrämmande med denna sjukdom som smyger sig på den ena efter den andra, som i stället för att leda till feber orsakar att kroppstemperaturen sjunker, och så vidare."

"Kanske den beror på vår ensidiga kost. Vi äter ju bara fisk nu för tiden."

"Jo, vi får farligt litet C-vitamin. Men denna sjukdom har ingenting gemensamt med den klassiska skörbjuggen. Men det var inte det jag ville tala med dig om."

"Vad var det då?"

"Först en fråga apropå vår sjuke vän. Han talade om en Richard Byrd. Säger dig det namnet någonting?"

"Amiral Richard Byrd, amerikan, sydpolsforskare."

"Stämmer det att han företog en flygresor över Antarktis i slutet på 20-talet?"

"Ja, det stämmer faktiskt."

"Då var det ingenting som han yrade."

"Vem då?"

"Pieter Fromm."

"Vad yrade han om?"

"Han dillade något om att amiral Byrd på sin sydpolsflygfärd hade rapporterat något om att han såg ett grönt land med väldiga djur som för oss är förhistoriska. Vet du något om det?"

"När du säger det så får jag ett dunkelt minne av en gammal journalfilm som jag såg på 30-talet och som bland annat handlade om just mr Byrd och landet bortom sydpolen."

"Då var det inga lösa fantasier från vår vän holländarens sida."

"Däremot var det från mr Byrds."

"Ljög han?"

"Han trodde definitivt själv på vad han berättade, och han kanske även såg det med sina egna ögon, men vad han än såg så var det bara sina egna hallucinationer. Han antas tillfälligt inte ha varit fullt tillräknelig."

"Men journalfilmen då?"

"Kan ha varit konstruerad, inspirerad av Byrds fantasier för att slå blå dunster i folk. Du tror väl inte på sådant science fiction dravel?"

"Jag ska prata med kaptenen om saken. Men, Frank, vad jag ville tala med dig om var något helt annat."

"Jag kan gissa vad det är."

"Vad då?"

"Min hustru."

"Din hustru och fräulein Weber."

"Vad har du att säga om dem?"

"Det kan inte fortsätta så här."

"Jag vet."

"Varför fortsätter du då så här?"

"Det var Richard som ville ha Weberskan med ombord, inte jag."

"Skyll inte ifrån dig."

"Du förstår inte och vet inte vad jag menar. Richard hade ett förhållande med min fru redan före resan, och det var därför han ville ha guvernanten med oss, för han visste att jag hade sökt tröst hos henne. Jag såg vår resa som en möjlighet till att börja om på nytt och till att få ordning på mitt familjeliv igen, och jag ville avstå från Frieda Weber och lämna henne kvar i Japan just därför. Men Richard motarbetade mig, och som han är starkast av oss fick han sin vilja fram, och så blev allting sämre i stället för bättre."

"Du skulle ha stått på dig."

"Det vet du att jag aldrig kan. Jag är för snäll och beskedlig. Jag har inget självförtroende och har aldrig haft det."

"Ja, du är alldeles för foglig. Men det kan inte fortsätta så här. Det måste få ett slut! Den där odräglige tysken som sticker sin näsa i blöt överallt skvallrar om er för alla ombord, och kaptenen är den enda som inte vill lyssna på honom. Alla vet att din fru bedrar dig, och snart får även alla veta att du har ihop det med dina barns guvernant. Vi blir till åtlöje inför hela resällskapet!"

"Ja, det måste få ett slut. Men hur? Min fru skrattar åt mig och särskilt åt mina tafatta försök till närmanden. 'Skulle jag ta dina moraliska betänkligheter på allvar, din sexualdåre!' skrattar hon. Jag betyder ingenting för henne längre. Hon struntar i mig, och hennes barn håller sig mera till Richard än till mig, som om även de föraktade sin egen fader, som om deras mor hade lärt dem det. Nej, det är outhärdligt. Man kunde tro att de inte längre tror att jag är deras far utan att Richard är det. Han har liksom förvänt synen på dem. Hon har fått dem att betrakta mig genom hennes ögon. Och jag vill inte bota detta skeva betraktelsesätt genom att inför dem alla tala illa om henne, deras egen ofelbara moder. Det skulle jag aldrig kunna göra."

"Men måste du då nödvändigt hålla dig till mademoiselle Weber? Det är ju det som ständigt gör saken värre!"

"Hon är den enda som känner och förstår mig. Hon delar mitt lidande, vilket Cathy aldrig har gjort. Vad som har hänt i vår familj har varit naturligt, och bara naturen kan bota det."

"Hur?"

"Jag tror dock, min bror, att denna härva snart kommer att få ett slut." Frank lät plötsligt lugn och säker på sin sak. Hittills hade han talat osäkert och något överspant. "Ja, jag lovar dig att saken kommer att få ett slut. Jag skall tala med Frieda. De andra ombord kommer aldrig att få anledning till att rynka på näsan åt oss."

"Vad har du nu format för plan när du plötsligt är så säker?"

"Du kommer att få se. Och det är ingen plan. Vi driver söderut och kommer att fastna i drivisen. Naturen kommer att lösa frågan och förmodligen snarare än vi anar."

"Tror du vi kommer att gå under fortare än vad någon anar?"

"Nej, inte det."

"Du talar i gåtor. Vad är det för bok du läser?"

"Berättelsen om Arthur Gordon Pym. Jag närmar mig slutet."

"Var det han som reste till sydpolen?"

"Ja, men berättelsen slutar innan han kommer fram dit."

Frank lät så underligt säker på sig själv mot slutet av detta samtal, som om han hade fått någon genialisk idé som han kunde se på sin situation genom ett förklarat ljus genom. Detta grunnade Morton på när han åter begav sig upp på däck där han träffade maskinisten, som meddelade honom att holländaren i stilla ro hade avsomnat för alltid.

29.

Oavslutligt drev de söderut, och den dag måste komma då de skulle fastna i isen, och den dagen kom. Men kaptenen beslöt sig för att bekämpa denna fara till det yttersta. Han tvingade alla som hade muskler i armarna att försöka forcera varje flytande isö bort från fartyget med hjälp av åror och störor. Han visste att det var slut med dem om de en gång frös fast. Det var det sista som fick ske.

Männen kämpade febrilt mot isen medan läget stadigt blev allt mera hopplöst. Allt mer ogenomtränglig blev horisonten för blicken, allt tätare och mera kompakta blev isbergen, och allt mera intensivt höll kaptenen i gång:

"Den idiot som låter ett isberg komma i beröring med mitt fartyg skall jag låta kölhala!" gormade han hest som en utsliten professor, och hans vilda ord och uttryck hade önskad effekt: just för att hans hotelse var så absurd och vanvettig tog alla den på allvar och ansträngde sig alla verkligen för att efterkomma hans hårda beslutsamma vilja.

Och hur tätt isen än anföll, belägrade och omringade dem, så lyckades de tvinga den åt sidorna, och aldrig upphörde det öppna havet att på nytt öppna sig framför dem bakom varje ogenomtränglig isbarriär som rammade dem och som de med samlandet av alla sina gemensamma förtvivlans yttersta krafter under kaptenens hänsynslösa pådrivande alltid lyckades bräcka.

"Om fartyget fastnar förbjuder jag allt kortspel och alkoholdrickande ombord!" var kaptenens yppersta vapen, som i kraft och effektivitet till och med överträffade den tidigare drastiska hotelsen, ty alla visste att han, om än han knappast skulle verkställa någons kölhalning, dock mycket väl skulle kunna förbjuda de stackars

gamlingarna i salongen deras evinnerliga bridgeparti och den stackars korpulente tysken hans dagliga fylla.

Men den österrikiska guvernanten kom upp på däck i kölden och hånade dem som arbetade:

"Varför bryr ni er om att hålla isstyckena från båten? Varför riskerar ni era liv bara för att båten skall få driva ännu längre bort från allt mänskligt i världen? Varför envisas ni med att hålla fast vid er fixa idé att ni skall kunna förhindra att vi fryser fast? Förr eller senare måste vi ju ändå frysa fast! Den dag måste komma då isbergen klämmer fast oss och krossar oss för att överlämna oss åt polarvintern och begrava oss i ryggmäragsnedfrysande snöstormars syndafloder av mördande snö och is! Ni måste ändå ge upp i morgon om ni inte gör det idag! Begriper ni inte det?"

Men kaptenen sade lugnt till de arbetande: "Lyssna inte på kvinnan. Hon är hysterisk." Och till henne sade han: "Ni kan vara lugn så länge ni är ombord och fartyget är helt, och det är för att det skall få förbli helt som vi kämpar. Så länge vi har en maskinist och en maskin som fungerar behöver ni aldrig frysa ombord. Gå nu ner under däck och värm er." Och kvinnan kunde inte annat än lyda.

Och kaptenen frågade maskinisten: "Hur mår maskinen?"

"Än så länge har aldrig någonting fattats den."

"Det är bra. Fortsätt med det. Och medge nu att det var klokt av salig styrman att tvinga er se efter maskinen och hålla den i trim alla dagar, även när det verkade som mest onödigt."

"Jo," sade maskinisten.

Och männen fortsatte framgångsrikt med att kämpa i sitt anletes svett för varje uns av *Carolinas* kölvatten.

Men situationen blev allt mera ohållbar. Varje natt frös *Carolina* ohjälpligt fast, och det blev ett allt värre sjå för varje dag att om morgonen få henne löshackad ur isen. Den fjärde dagen efter guvernantens spådom fick de inte loss henne förrän sent på eftermiddagen. Och följande dag stod det klart att det var omöjligt att få henne fri igen.

Kaptenen grämde sig svårligen över detta och förklarade för sig själv att felet var det att han inte hade riktiga män ombord som för alla deras överlevnads skull hade kunnat bekväma sig till att slita ont även om natten. Och han beskyllde sig själv för dålig planering. "Hade vi från början gått in för att arbeta i skift natt och dag hade vi inte suttit var vi nu hopplöst sitter: fast i klosettstolen!"

Men där hade han fel, för saken var den, att det helt enkelt inte längre fanns någon väg ut. Framför dem och bakom dem så långt de såg fanns ingenting annat än is. Inte en mörk fläck vatten fanns att se någonstans. *Carolina* satt fast i isen, och isen gick inte att rubba. Det var som guvernanten hade sagt: i detta skruvståd hade de ändå förr eller senare skruvats fast av naturen.

Även om mänskorna inte vågade ge sig ut på isen genast så visade det sig dock snart att den var lika solid och hållbar som Grönland. Den förste som vågade bevisa detta med att hoppa ner på den och spankulera omkring på den var Richard Reynolds.

Kaptenen blev betryckt av denna situation som han ansåg vara konsekvensen av ett misslyckande från hans sida. Han drog sig tillbaka och syntes inte till under resten av dagen. Men följande morgon sökte Morton Reynolds upp honom. Han fann kaptenen som vanligt begravd i kartor och med huvudet mot handen i en pose som om hans personliga bekymmer var lika överväldigande som hela världens.

"Hur är vårt läge, kapten?" Kaptenen befriade sig från den som huvudkrycka fungerande handen och armbågen och tycktes ljusna något. Han svarade genast:

"Hopplöst men märkligt."

"På vilket sätt märkligt?"

"För er kan jag berätta det värsta, herr Reynolds, ty ni är pålitlig. Ni sprider inte ut vad som helst till vem som helst, som vissa andra gör här ombord. Saken är den, att vi sitter fast i isen, men vi ligger inte stilla för det."

"Hur är det möjligt?"

"Isen rör på sig."

"Rör den på sig?"

"Ja, den rör på sig." Kaptenen sade detta med extra eftertryck, som om han menade det.

"Menar ni det?"

Kaptenen satte sig till rätta vid kartorna. "Bäste Morton, jag medger att det låter absurt, och visst är det svårt att navigera så här långt söderut, där vanliga Mercatorprojektioner inte längre fungerar, som är den enda projektionen man kan navigera pålitligt och exakt efter. Men titta här. Om du kan räkna kan du själv se att mina kalkyler måste vara riktiga. Vi är inte alls var vi var igår när vi frös fast och hela havet blev till massiv oforcerbar is. Vi är längre söderut."

Morton begrep sig inte på kaptenens invecklade siffror men antog att kaptenen ändå räknat riktigt. "Betyder det att vi driver söderut?"

"Ja, det är den enda förklaringen. Vi driver söderut. Och det måste betyda att hela ishavet drar ihop sig söderut, och vi följer med. Och vet ni vad det betyder?"

"Jag vet inte vad ni har i tankarna."

"Som i en islossning när flaken lösgör sig från varandra och glider upp på varandra och bildar väldiga högar och berg av lösa isblock kommer isen ju längre söderut den flyter att med desto större säkerhet krossa oss till finare sågspån än finmalet mjöl med sin tryckkraft."

"Men det syns inte att vi driver. Kan det verkligen vara sant? Ni kan inte ha räknat fel igår?"

"Jag räknar aldrig fel. Jag kan navigera. Om det är något jag kan så är det *det*, även om jag medger att det på dessa breddgrader är betydligt svårare att finna sig till rätta än på normala breddgrader där Mercatorprojektioner fungerar. Enda förklaringen är att vi driver. Och det märks inte, det syns inte att vi driver, ty hela världen driver med oss, i bokstavig betydelse. Vi driver långsamt men säkert mot vår undergång, ty havet smalnar i den riktning som vi driver. Om mina värsta och mest berättigade farhågor besannas kommer vi, om vi fortsätter att driva i denna sydliga riktning, snart att trängas in i en vik av havet där vi bokstavligen kommer att dränkas av isberg som helt enkelt lagrar sig på oss och lägger sig över oss i oerhörda mängder. Vi kommer att begravas levande i isen om vi inte sjunker och går till botten före det."

"Men varför driver vi söderut och hela ishavet med oss?"

"Ja, det är ett outgrundligt mysterium som vi troligen aldrig får veta svaret på."

"Om vi nu driver in i ett hav som hela tiden smalnar av till en allt trängre vik så skulle man nästan kunna tro att havet i denna viks innersta djup hade ett gigantiskt utlopp som det på detta sätt förde oss med sig mot."

"Ja, det är den enda rimliga förklaringen, men den är helt omöjlig. Det är precis som du säger, att vi nästan som i en jättelik flod driver med en allt stridare ström som förde oss liksom mot randen av en katarakt, som om vi var i färd med att driva ut för Niagara men i en oändligt långsam nästan omärklig takt. Dock rör vi på oss. Men det måste finnas en förklaring." Han slängde pennan på bordet. "Här bara fantiserar och fabulerar vi. Här behövs mer än teorier och spekulationer. Vi måste se

realiteten i vitögat intill slutet om inte för annat så för loggbokens skull. Det är de facto ett hav vi befinner oss på, och vår tragedi är den, att det tyvärr inte finns något hav som är så ändlöst som det ser ut."

"Men ännu har vi inte sett vår eller havets ände."

"Och vi lär knappast se havets innan vi ser vår."

Nu samlade sig Morton innan han sade:

"Vad säger ni då om holländarens sista spådom?"

"Vad då för spådom?"

"Han talade om Richard Byrds rapporter från sin flygning över sydpolen om det land som han där såg bortom sydpolen som var grönt och levande."

"Kom inte med sådana myter! Det är svårt nog att hålla sig nykter här ombord och klar i hjärnan med detta virriga sällskap av missanpassade vettvillingar överallt utan att du också börjar tro på drömmar och fantasier som en verklighet, som Byrd själv gjorde. Och holländaren vet vi vad det var för en gynnare. Han drack ihjäl sig på genever och fick delirium. Alla vet att den store Richard Byrd led av hallucinationer i sällsam kombination med ett inspirerat storhetsvansinne. Han ville bedraga världen, och han hade en sådan ställning att han kunde göra det, varför han roade sig med att försöka. Men som alla andra sådana bedragare gick han på det själv! Han förväxlade sina fantasier med verkligheten! Det är livsfarligt! Det som du och vår flygande holländare påstår är ovetenskapligt nonsens!"

"Ändå fick man se filmer från Byrds expeditioner som vittnade om att det låg något bakom denna vittnesbörd som han, om han hittade på det, inte skulle ha haft något vettigt motiv till att fantisera ihop."

"Nej, det är ju det jag säger! Han var ovettig! Och du pratar fullkomligt skräp om du menar att du fäster något avseende vid dessa science-fiction-absurditeter om en för oss okänd fjärde dimension, om att universum kröker sig, om att jordklotet är ihåligt, och så vidare. Nej, det kommer vi minsann säkert att få erfara att så ingalunda är fallet, och åtminstone kommer jag aldrig att få uppleva annat än att jorden är rund så länge jag har någon kontroll över mina sinnen. Nej, all science fiction är rent onaturligt omänskligt dravel som inte ens duger till dasspapper. Gå du och häng dig om du befattar dig med sådana amsagor!"

"Men sade inte Einstein, att världen och universum troligen är oändligt mycket mera snillrikt och konstifikt konstruerat än vad vi människor någonsin kommer att kunna bilda oss en föreställning om?"

"Jag struntar i Einstein! Det var han som propsade på att atombomben skulle konstrueras! Det var han som gjorde att vetenskapen spårade ur! Dra åt helvete, Morton! Har du inga ideal?"

Och Morton drog sig försiktigt ut tillbaka från kaptenshytten. Han berättade inte för någon annan om holländarens sista märkvärdiga föreställningar.

30.

Maskinisten stod med österrikaren vid relingen och sade:

"När jag låg döende i Yokohama sökte du mig, Bernhard, utanför mitt hus. Du fann mig inte förrän efter att huset som jag låg dödssjuk i hade brunnit ner, och då fann du att det var för sent. Du hade rest genom halva världen för att återbörda mig till Europa. Du fann mig till slut, men om det hade gått naturligt och normalt till så hade räddningen aldrig nått fram till mig. Jag hade dött i min feber och brunnit inne, och du hade funnit mig död i ruinerna, och det hade gått som det logiskt sett borde ha gått. Men jag överlevde, och här står nu räddaren och den räddade ombord på ett

skepp som mot alla odds otroligt nog genom ödets nycker kommer att gå räddningslöst förlorat med alla ombordvarande."

"Varför säger du detta?"

"För att det är sant. Fyra av oss har nu dött: styrmannen, amerikanskan, holländaren och mr Hamaday, och det är ytterst troligt att vi alla inom en kort tid kommer att vandra samma väg. Om vi inte går under i mystiska okända sjukdomar kommer vi med tiden att duka under för svälten och kylan. Alla är vi ju egentligen redan sjuka av näringsbrist, ty fisk-, säl- och pingvinkött är ju det enda vi äter. Vi har inga grönsaker längre kvar ombord, och C-vitaminbristen blir svårast av allt, när citronerna väl en gång har tagit slut. Men du har rätt. Jag har någonting helt annat i bakfickan som jag tänker på.

Jag hade en dröm i natt som plågar mig mycket, och jag hade aldrig kunnat berätta den för någon om jag inte hade vetat att vi alla här ombord skulle dö. Det var nämligen en så förfärande dröm."

"Vad var den om?"

"Det var om min bror. Det var en mardröm om Sibirien."

"Berätta! Du kanske kan bli av med den på det sättet."

"Det bjuder mig egentligen emot, men har jag sagt A så måste jag dra hela alfabetet.

Jag drömde att jag var ute i världen och svävade och sökte efter min bror. Jag sökte efter honom i Polen och följde sedan spåret efter honom österut. Till slut fann jag honom liggande på den ensligaste och ödsligaste platsen i världen. Vinden pinade den försummade och övergivna vinterhärjade kyrkogården på den mest avlägsna platsen i Sibirien. Korset på gravstenen bar hans nästan oläsliga namn. Det var inte långt från Okhotsk.

'O min bror,' utbrast jag, 'varför ligger du här?'

Och då svarade han med sin långa förskräckliga monolog, och allt vad han talade om i den passerade framför mig. Det var så tydligt hans röst att jag aldrig har hört den tydligare. Du vet ju att vår mor var judinna och att han och jag därför åtminstone i blodet var halvjudar, även om vi inte låtsades om det. Nästan ingen visste om det, ty vår far vinnlade sig om att det skulle vara okänt, och min mor var bra på att bevara hemligheter. Men min bror genomgick under kriget en märkvärdig förändring. Han tvingades först samarbeta med tyskarna och sedan med ryssarna, så att han blev kommunist efter kriget och höll på att göra karriär högt upp i politbyråerna. Han försökte tala mig till rätta och få mig att samarbeta med honom och kommunisterna, men jag vägrade. Därmed förlorade jag kontakten med honom, och hans vidare öden blev okända för mig tills du uppenbarade dig och visste en del, vilket bekräftar vad jag själv drömt och fantiserat om honom. Men det som jag drömde nu i natt överträffade alla mina vildaste spekulationer och fantasier hittills, ty det var så verkligt att det var verkligare än verkligheten.

Efter att vi sågs sista gången hade han tydligen gått igenom en svår kris och slutligen brutit med kommunistpartiet för att i stället gå in för att leva upp till sin egentliga biologiska egenskap av jude. Definitionen på en jude är ju att vara född av en judisk moder. Men konsekvensen av detta var att han råkade illa ut för Stalinregimen under dess sista och värsta år. Så talade han till mig:

'Min bror, jag har tyvärr dåliga nyheter. Det är därför jag har uppsökt dig, för att varna dig för det värsta. Allt vad vi gått igenom i det förflutna är ingenting mot vad som väntar oss. Min bror, jag var lycklig som fick dö, och du är olycklig som får leva.'

'Men vad är det du säger, min bror?' försökte jag protestera.

'Käre Lajos, som du vet var nazismen ingenting mot Stalinkommunismen. Allt vad nazisterna gjorde öppet gjorde Stalin i löndom men i mycket större skala. Om Hitler systematiskt mördade sex miljoner judar lät Stalin under sitt kvartssekel som Sovjetunionens högste ansvarige ledare avrätta en miljon ryssar om året minst. Summan av hans offer lär bli omkring 60 miljoner. Men allt detta är gammalt och överspelat nu, och det nya Ryssland försöker släta över det och få oss att glömma det och vill helst inte att det någonsin skall upptäckas och dokumenteras, vilket dock är oundvikligt med tiden: allting måste komma fram. Men om Stalin utan att själv behöva fatta några beslut eller känna sig ansvarig som överste generalbyråkrat blundade för att 60 miljoner av hans eget folk fick dö för honom och hans samhällsordning är det ingenting mot vad som väntar er i framtiden, ty Stalin var ingenting mot Mao Zedong, vars lika långa regeringstid kommer att innebära dubbelt så många kinesers offer för hans styre, och Mao är ännu mera omänsklig och vet vad han gör, då han menar att det inte spelar någon roll hur många kineser som offras och hur, då de ändå är så många. Genom hans kommunistregim, som hela världen naivt för att inte säga infantilt kommer att hylla och understödja och tjäna pengar på så länge den får florera, kommer en regerande klicks brott mot mänskligheten att överträffa både Hitlers och Stalins genom framför allt organsierad och etablerad kannibalism, och där svartlistade "umbärliga minoriteter" hänsynslöst kommer att metodiskt offras ihjäl och utrotas på löpande band genom vetenskapliga metoder, som inte ens kommer att dra sig för att borttransplantera levande organ från levande människor för att fritt saluföra dessa på världsmarknaden. Cynismen och omänskligheten kommer att nå ofattbara höjder, och redan inom Maos regeringstid kommer offren för hans regim att ha överstigit hundra miljoner människor. Jag ville bara bereda dig för vad du står inför, om du väljer att stanna kvar i världen. Men den mänskliga grymheten kommer alltid att överträffa sig själv, och Maos diktatur kommer att slå både Hitlers och Stalins med många hästlängder, till och med om man slår dessa båda tillsammans. Vad du fick se och uppleva av Kina var blott en snöflinga av ett isberg. Förr eller senare kommer isberget att stiga upp till ytan och vara tillräckligt stort och överväldigande för att slå hela världen med en fasa som kommer att överträffa samtliga det andra världskrigets.'

'Och det står du där och säger så enkelt och oberört, som om det var en väderprognos?' försökte jag invända, men han var obönhörlig.

'Du gör ju anspråk på att försöka vara realist. Var då realist, och var inte så dåraktig som resten av världen, att du försöker blunda och förtränga allt som inte är behagligt! Jag lovar dig, att när världen vaknar upp inför fakta om den kinesiska kommunismens totala egoism och kapitalism, som då hela världen skall ha varit med om att dela förtjänsterna av, kommer kapitalismen aldrig mer att kunna hämta sig. Den kommer att framstå som ett lika monstruöst ont som islam och den kristna inkquisitionen, mongolstormen och arabstormen och varje blodig och grym fanatism i historien och överträffa dem alla.'

'Vilka är då de mest utsatta? Vilka bör jag varna? Är det judarna nu igen?'

'Nej, det finns inga judar i Kina att förfölja, men alla andra som över huvud taget menar sig ha en själ kommer att förföljas. All andlighet kommer man att försöka förfölja till döds. Vår huvudsakliga uppgift i världen som judar är att genom hela historien demonstrera det andligas överhöghet över det materiella och mänskliga. I de kinesiska ateisternas och materialisternas ögon kommer denna förmäthenhet att framstå som det värsta av alla brott, som kommer att rättfärdiga alla medel att bekämpa det. Tortyr till döds kommer att överskrida alla gränser för det tänkbara, och tortyrmetoderna kommer att mångfaldigas och raffineras intill ofattbarhet. Alla

som över huvud taget kan umgås med tanken på något själsligt eller andligt kommer att vara fritt villebråd för historiens grymmaste och vansinnigaste myndigheter.'

Så talade han och försvann. Och jag stod åter ensam vid den ensliga graven på den härjade försummade kyrkogården, medan den sibiriska välbekanta vinterisen ven i luften. Så ryste jag och vaknade, klabbig av kallsvett."

"Jag hoppas att du inte håller på att bli sjuk som holländaren och styrmannen."

"Nej då, men vad säger du om en sådan dröm? Skall man ta den på allvar?"

"Ja, det är frågan. Skall man ta den som en verklig uppenbarelse från den andra sidan graven, eller skall man strunta i den? Jag förstår att du bara kunde berätta den för mig i förvissning om att vi båda snart kommer att dö. Och en lösning av problemet råder jag dig till att vänta med tills du antingen är död eller återbragt till civilisationen."

"Men den viktigaste frågan är: tror du att drömmen var sann eller inte?"

"Vad tror du själv?"

"Min bror var en utpräglad antimaterialist. Han avskydde kvinnor och allt livets goda, och han uttryckte mer än en gång den tanken, att alla materialister inklusive Darwin, Marx och alla andra naturalister tillsammans med den värld och den mänsklighet som fäste något avseende vid dem absolut säkert skulle gå ett ont brått slut till mötes. Han var av den meningen att allt livets onda kom från materialistiskt tänkande. Och ur den synpunkten stämmer vad han sade i drömmen väl överens med honom sådan han var i verkligheten. Men tror du verkligen att Kina är så hemskt och brottsligt som det framstod för mig i drömmen och i så fall ännu värre än vad jag själv upplevde det som i verkligheten?"

"Den frågan kan jag inte besvara. Men vad vi inte kan förneka och som är ett klart faktum är det att du har haft denna dröm."

"Ja, det kommer vi inte ifrån. Men hur skulle du betrakta en sådan dröm eller uppenbarelse?"

"Eftersom du frågar måste jag väl svara. Jag skulle personligen vara mycket noga med att bara betrakta den som en ren dröm. Och jag ska tala om varför. Vi befinner oss på en sällsam resa som för oss allt längre bort från verkligheten mot en värld där verkligheten tycks upplösas och övergå i för mänskligt tänkande främmande dimensioner. Vi har sett av vår gode vän holländaren hur hans sinne omtöcknades av vår resas svindlande absurditet, och fler av oss löper utan tvivel risken att påverkas i liknande riktningar. Jag skulle råda dig, Lajos, att inte ta din uppenbarelse på allvar. Du vet ju inte ens säkert att din bror är död. Han kanske lever, och ni kanske rentav träffas på nytt en dag och återförenas. Den möjligheten kan du inte utesluta. Säkert var mycket sant i drömmen, men drömmar måste man alltid ta för vad de är: de är alltid förvrängningar av verkligheten, och de talar sitt eget språk som är svårt och vanskligt att översätta och som aldrig kan översättas bokstavligt. Så skulle jag vilja tolka och behandla din dröm."

"Tack, Bernhard. Jag finner ditt råd klokt, och jag ska följa det. Mest tacksam är jag för att du betonar den realistiska möjligheten att min bror kanske ännu lever och att vi faktiskt kan återförenas. Det känns märkvärdigt reellt trots dess omöjlighet."

"Men från det ena till det andra, har inte du märkt, Lajos, att det försiggår någonting skumt här ombord?"

"Vad då?"

"Det fattas en människa ombord och ingen tycks sakna honom."

"Vem då?"

"Det värsta är att jag inte riktigt vet vem, men det är en av bröderna Reynolds."

"Inte är väl Morton borta?"

"Nej då."

"Och inte Richard heller?"

"Nej, men den tredje."

"Vilken var den tredje?"

"Det är det jag undrar, men jag har en bestämd känsla att det fanns en tredje och att han saknas."

"Hade inte barnen Reynolds en morbror med ombord, och är det inte han som i så fall saknas?"

"Hade barnen en morbror med ombord? Är det då två medlemmar i familjen som saknas? Det här blir värre och värre. Jag har aldrig kunnat hålla reda på den familjen."

"Nej, de hade komplicerade familjeförhållanden."

"Men har inte du det intrycket att bröderna var två och att de nu är tre, nej, förlåt, att de var tre och nu är två?"

"Jag vet inte så noga. Du gör mig osäker. Men nu är de två, och de har väl alltid uppgivit sig för att bara vara två. Är det inte så?"

"Och ändå kan jag svära på att de var tre igår! Men jag kanske misstar mig. Men någon saknas ombord. Det är säkert! Här pågår någonting skumt. Tids nog får vi kanske veta vad det är. Det är bäst att jag går till kaptenen och frågar honom om saken. Han är den enda som kan hålla någon ordning ombord."

Men tysken herr Richter hade hunnit före. Denne stod just och försökte förgäves få kaptenen att erkänna att det hade funnits tre bröder Reynolds ombord och inte bara två. Men kaptenen sade torrt:

"Ni har sett dubbelt, mr Reuter, och använt glasbotten som verklighetsförvrängande kikare."

"Men svara mig då åtminstone på detta," envisades den upphetsade tysken. "Heter herr Reynolds Richard eller Frank? Är de två olika personer eller en och samma person? Här fanns en Reynolds som hette Richard och en annan som hette Frank, men Richard var den som dog, och ändå heter den som finns kvar Richard. Och vart har herr Frank Reynolds tagit vägen om han någonsin har funnits?"

"Ni dillar, herr Reuter. Ni ser i syne, hör röster och upplever saker som inte är," sade kaptenen syrligt förintande. "Men det är inte ert fel. Det är denna olyckliga resas olyckliga påverkan på era olyckliga nerver."

"Men denna familj har något fuffens för sig, herr kapitän!"

"Gå till dem då och förhör dem och inte mig."

"Nej, det vågar jag inte, ty de är vänliga och goda och har flera gånger förklarat sina komplicerade familjeförhållanden för oss, men dessa familjeförhållanden med bröder och morbröder, svågrar och svägerskor, kusiner och onklar och farbröder hit och dit kan ingen här ombord hålla reda på utom de själva. Och ändå verkar nu någon saknas bland dem som de inte ens själva har kunnat hålla reda på. Men det är er sak, herr kapitän, att hålla ordning på passagerarlistan! Om det har skett något oegentligt ombord kommer det på ert ansvar!"

"Vad exakt misstänker ni, herr Richter?"

"Jag vet inte vad!" utropade Arthur uppgivet. "Kanske mord! Vem vet?"

"Nåväl, min bästa Arthur, antag att det har begåtts ett mord ombord. Vad skulle ni då rekommendera att det vidtogs för åtgärder?"

"Om någon har mördats och smusslats över bord, herr kapitän, så måste saken antecknas, föras till protokollet och bli föremål för en omfattande och noggrann rättsundersökning så fort vi kommer i hamn."

"Det är just det som är problemet, min käre expert. Vi kommer inte i någon hamn med detta fartyg mer. Det är ett som är säkert."

"Men det värsta som kan göras åt saken är ingenting! Det duger inte, herr kapitän, om ett brott har begåtts, att det sopas under mattan!"

Mitt i detta kritiska skede i debatten kom Bernhard upp till de båda argumenterande herrarna och tänkte just entusiastiskt stödja tysken i dennes uppfattning, när denne tvärt vände sig mot Bernhard och avbröt honom innan han hunnit öppna truten med ett burdust: "Blanda er inte i det här, min herre!" varpå tjockisen åter vände sig till kaptenen och fortsatte:

"Har någonting hänt som familjen Reynolds själva inte vill tala om? Det är vad jag undrar, kapten!"

"Så vitt jag vet," började kaptenen men avbröts genast på nytt av herr Richter:

"Den som vet någonting, herr kapitän, är ni, herr kapitän, men ni vill av någon anledning inte låtsas om att ni vet mer än vad ni vet!" Han lyfte ett skakande pekfinger. "Sedan resans början har jag misstänkt allt möjligt fuffens i den där familjen, jag har försökt göra er uppmärksam på deras oegentligheter under hela resan, jag har ständigt informerat er om vilka misstänkta samtal och turer som jag har observerat, men ni har aldrig låtsats om det! Här har kanske ett mord planerats ända sedan vi lämnade Yokohama, men det har ni struntat i, herr kapitän! Det är ytterst ansvarslöst för en kapten! Och när vi kommer till första bästa och närmaste hamn skall jag gå direkt till polisen!"

"Ja, gör det, herr Nachrichten. Och berätta för dem allt vad ni vet. Jag är säker på att Interpol nere vid Sydpolen kommer att finna era redogörelser högst intressanta."

"Ni bara driver med mig!"

"Nej, herr Richter, jag har ingen önskan att driva med någon, ty vi håller själva på att driva med hela oceanen åt fanders."

"Vad menar ni?"

"Jag menar, kort sagt, att jag inte vet mer om vad som försiggår inom familjen Reynolds än vad ni eller någon annan ombord vet, och oss emellan sagt så kunde jag inte ha brytt mig mindre om det."

"Det bekräftar mina allvarligaste misstankar! Ni struntar i det!"

"Precis, herr Richter. Och jag skulle vilja råda er att göra det samma."

"Ändå vet ni mer om deras brottsliga verksamhet än någon annan! Ni är kanske rentav deras medbrottsling!"

"Exakt vad tror ni att jag vet, herr Richter?"

"Ni vet om den herr Frank Reynolds som saknas är herr Richard Reynolds som inte saknas eller om han saknas!" Men så tillade han för sig själv: "Men om bröderna Frank och Richard Reynolds i själva verket är en enda person som heter Frank Richard Reynolds så har jag räknat fel på passagerarna. Och jag tyckte att Richard Reynolds var far till gossarna Peter och Paul, men nu tycks han inte vara deras far längre, ty de kallar honom onkel. Ändå tycks han vara gift med deras mor. Hm." Och så vände han sig plötsligt till Bernhard och sade med en nästan hjälplös min: "Jag har försökt få veta någonting genom barnen, men till och med de tiger bestämt, allvarligt och sorgset om vad de vet. Hm." Så var han tyst och sköt några blickar både mot Bernhard och kaptenen. Alla tre var tysta. Så sade han abrupt till dem båda: "Det är kanske bäst att inte forska mera i saken just nu," och gick med all hast därifrån. Kaptenen ropade efter honom: "Titta litet djupare i flaskan nästa gång!"

Så vände han sig till Bernhard med det öppnaste tillmötesgående och sade: "Nå, herr gentleman!"

Men Bernhard ansåg att saken redan hade fått alldeles tillräckligt komplicerade och nästan överväldigande proportioner genom tyskens propositioner, varför han nöjde sig med ett ödmjukt: "Det var ingenting," och gick därifrån. Kaptenen tittade belåtet efter honom.

Under tiden hade Morton Reynolds smugit sig in på maskinisten och frågat: "Nå? Har någon varit nyfiken?"

"Bara min vän Bernhard. Jag spelade rollen så väl jag kunde."

"Det är bra. De andra visar inget större intresse för saken. Den ende som oroar mig är tysken. Han är hos kaptenen just nu."

"Kaptenen kan rida ut vad stormar som helst och till och med en tysk."

"Du förstår väl varför vi måste hålla det hemligt?"

"Jag förstår det så att Frank hade velat det så."

"Ja. Han ville få frid. Han ville aldrig att någon skulle oroa sig över honom eller ställa till med något för hans skull. Det var inte mycket vi kunde ge honom i livet, men den frid som han sökte i döden måste han få.

Och hur tror du det går för oss nu?" sade Morton efter en paus. Maskinisten svarade efter en paus:

"Ja, vi sitter ju fast. Vi sitter hjälplöst hopplöst fast i det mest infernaliska av alla helveten: det kalla. Vi har ingen chans. Och tycker du inte att liksom hela universum med dess eviga råa mulenhet och tystnad är liksom tryckande och olycksbådande stilla, som om allt väntade på vår undergång?"

"Jo, det känns precis som om hela världen höll andan, som om vi befann oss i världens innersta vacuum av alla dess dimensioner, både avståndets, rymdens och tidens, och nästan som om vi hade fastnat i världens svarta hål. Men likväl håller vi oss på jorden, och vi har diverse realiteter att trots allt hålla oss till. Ännu är vi före midsommar, och vi driver alltjämt söderut med hela havet omkring oss, enligt kaptenens förbluffande mätningar. Det är ännu långt kvar till polarvintern."

"Ja, men vad gott väntar du dig av det? Ju närmare polen vi kommer, med desto mera besked kommer vi alla att tillintetgöras."

"Ja, hela världen är i sin gråa frusna och sterila förfärlighet som en fruktansvärt ödslig och mördande öken av livlöshet i sin skräckinjagande kylas totala tysthet och död. Vi har haft samma synnerligen dystra och råa dimväder nu i två veckor."

"Kanske vi har tur så länge det fortsätter."

"Vad menar du?"

"Lugn på havet brukar ju avlösas av storm."

"Hur länge tror du vi kommer att leva?"

"Högst några månader till."

"Vem tror du kommer att leva längst?"

"Troligen kaptenen och din bror."

"Vilken av dem?"

"Menar du att Frank lever ännu?"

"Han är där ute någonstans. Kanske han väntar på oss."

"Frambringa helst inte gengångare på dessa breddgrader."

"Hur vet du att han är död?"

"Tyst! Hör!"

En dånande musik vällde plötsligt fram över den vita öknen. Den kom från kaptenens hytt, men volymen var den högsta tänkbara. "Han spelar Ralph Vaughan Williams."

"Du själv då?"

"Vad då? Jag är ingen gengångare."

"Nej, men tror du inte du har några chanser att eventuellt överleva?"

"Jag räknas inte i det här sammanhanget."

Och de blickade ut över de oändligt ödsliga tungt dimhöljda vitgråa döda vidderna var det var lättare för en människa att försvinna än för en nål att gömmas i en höstack.

Från kaptenens hytt dånade nu ständigt Ralph Vaughan Williams 'Sinfonia Antarctica' i flera dagar. Ingen vågade gå nära honom när denna högstämda och ominösa musik var på.

En annan som nu höll sig mycket för sig själv var fräulein Frieda Weber, barnens guvernant. Vad tänkte hon på där hon ständigt stod för sig själv ensam i fartygets yttersta för? Låt oss ta en titt på hennes innerliga hjärtetankar.

"Stackars min husbonde! Ingen sörjer honom, och alla tiger ihjäl hans bortgång! Och ändå var han den ädlaste människan ombord! Han var född olycklig, men olyckligast var han som make och fader. Han gjorde det enda som han kunde göra, ty att leva var för honom svårare än att dö. De tiger ihjäl hans död, de som kände honom och som vet varför han dog. Hans egen fru gör det till och med med en axelryckning och är nu glad över att äntligen kunna vara lycklig i hans frånvaro. Att tiga ihjäl hans minne är det enda de kan göra för att ära hans minne. Ju mindre de talar om honom, desto bättre, ty desto mindre bedrövar de sig själva. De tror att de med att tiga kan befria sig från medvetandet om hans död, men de bedrar sig själva. Jag vet att hans hustru gjorde tillvaron olidlig för honom och att alla i hans familj trakasserade honom och trampade ner honom, och sitt överlägsna ädelmod visade han i att låta dem göra det, tiga, uthärda och med ödmjukt tålmod finna sig i allt. Men ingen kan stå ut med onskans tryck i längden. Trycket krossade honom, och därför gav han sig iväg. Men han väntar där ute på oss alla. Vi skall alla snart bli bittert omfamnade av honom, och hans famn skall då vara den kallaste av alla famnar.

Men som helgon var han varm. Det skulle inte förvåna mig om han genom sin frivilliga död räddade oss alla. Det var för oss som han offrade sig, ty han älskade oss alla. Hans bror älskade hans hustru, och själv älskade han mig, och denna situation var i längden omöjlig för honom att bära. Han hade ju två barn, och det fanns ett tjog andra passagerare ombord, som han kände sig ständigt bevakad av. Tysken stod till och med utanför hans dörr ibland och försökte lyssna, – det var kanske den narren som mest bidrog till att min husbonde fann tillvaron alltför outhärdlig till slut. Farväl, dyre olycklige husbonde! Ingen vill följa dig, men alla kommer vi att följa dig! Vi kommer alla att med dig få se landet på den andra sidan!"

Och som den sista ensamma sopranrösten i Vaughan Williams symfoni drog sig Frieda Weber sist av alla bort från däckets i den halvskumma polarnatten, som egentligen bjöd på midnattssol, men genom dimman och molnen gjordes den hemska polarbelysningen i stället till något av en aldrig upphörande döende skymning.

31.

Det var morgonen två dagar efter Frank Reynolds bokstavliga bortgång. Solen lyste klart från den låga horisonten längst i norr. Himlen var klarblå och isvärlden gnistrade i blåvitt. Det var den första klara solskensdagen på flera veckor. Ända sedan de hade kringränts av isen och frusit fast hade en tung dimma legat över den antarktiska världen. De hade i bästa fall inte kunnat se längre än två hundra meter.

Men nu var dimman plötsligt som bortblåst. Det var dock vindstill och fullkomligt lugnt i den kristallklara atmosfären. Men det märkligaste var att flera av de ombordvarande när de vaknade kunde konstatera att det kändes litet varmare denna morgon. En rå krypande iskyla hade varit naturens vanliga morgonhälsning till var och en som stack sin näsa utanför dörren, men denna morgon möttes passageraren av strålande vänligt solsken och mildare luft. Och denna mildhet kändes redan inuti fartyget när folket vaknade.

"Är det inte litet varmare idag?" frågade maskinisten kaptenen när de möttes i en trappa. Kaptenen gav ett stilla jakande svar och sade sedan hemlighetsfullt: "Ta dig en titt på havet och se om du märker någonting." Sedan gick han vidare.

Maskinisten gick lydigt ut och betraktade havet, den förskräckliga förlamande isöknen. Där ute mötte han stewarden. Stewarden teg men log. Och strax märkte även maskinisten det förunderliga: isen hade glesnat. Isbergen var inte längre så många, så upptornande, så täta och så överväldigande mordiska i sin höghet, packisen var inte längre så packad, och det otroligaste av allt var det att man såg vatten. Maskinisten kunde inte tro sina ögon. *Carolina* flöt! Hon var flott!

Maskinisten kunde inte behärska sig. Han sprang upp till kaptenens hytt och frågade honom entusiastiskt: "Driver vi norrut?" Men denne svarade mycket lugnt: "Nej, vi driver allttjämt söderut."

"Hur kan det vara möjligt?" frågade den andre häpet. Kaptenen svarade intet och ville inte ens se på sin maskinist. Det uppstod en tystnad. Så såg kaptenen på maskinisten och sade på nytt med djup begrundan och den lugnaste tänkbara saklighet: "Vi driver allttjämt söderut."

Maskinisten begrep inte ett skvatt. Han förstod dock att han inte hade mera att hämta hos kaptenen. I stället begav han sig till salongen där några redan satt och diskuterade de förändrade klimatförhållandena. Det var stewarden, Bernhard von Schnitzler och Morton Reynolds. Denna diskussion skulle under förmiddagens lopp stadigt tilltaga i iver och intensitet i takt med dess allt fler deltagare. Ty det tycktes som om varje ny passagerare som kom in i salongen och som blivit medveten om lägets drastiska förändring var ännu mera häpen däröver än alla andra som redan blivit det före honom. Den allmänna tendensen bland passagerarna var att ingen kunde begripa och ännu mindre tro på kaptenens påstående att fartyget fortfarande drev söderut. Några var dock glada över det faktum att man nu åter, med eller utan resultat, kunde återuppta flaskpostruljangsen. Holländaren hade lämnat många tomma krus efter sig, papper fanns det ännu gott om ombord, och herr Richter och amerikanen hade ännu många olika buteljer av skiftande slag och form att tömma.

Men under det att den allmänna diskussionen i salongen om vädret under förmiddagens lopp blev allt mer animerad och mer lik svadan i en hönsgård blev också den meningen bland de ombordvarande alltmer unison, att kaptenen borde komma med en förklaring. Allt fler sändebud skickades allt oftare upp till bryggan för att försöka dra ner kaptenen till de kacklande passagerarnas nivå, och kaptenen lovade varje gång lika lugnt att genast komma. Även det att han trots dessa allt oftare upprepade löften aldrig kom bidrog till att diskussionens kakafoni stegrades ytterligare.

Till slut kom han dock. Det blev genast märkvärdigt tyst i salongen så fort han gjorde entré och därmed gjorde sin närvaro märkbar. Han var ju en svårtillgänglig människa, och det var egentligen få ombord som brukade se honom. Men nu stod han där livs levande mitt ibland dem, (som han gjort den första gången efter den första stora krissituationen när han måste förklara konsekvenserna av förlusten av både propeller och roder,) och frågade den lilla handfulla människoförsamlingen:

"Nå, mina vänner, är ni inte glada nu? Vi är flotta, vi flyter, vi sitter inte längre fast i isen, risken för att vi skall krossas av den är inte längre stor, och till råga på allt har det blivit varmare. Vad begär ni mer? Är det inte det bästa som kunde ha hänt oss? Men gladast av alla är jag, ty med detta sällsamma faktum att vi inte längre sitter fast förstår jag att det inte var förgäves som vi envisades med att i en vecka dagligen kämpa för att hålla *Carolina* fri från isen. Förstår ni det också? Visst var jag en tyrann mot er, och visst tvingade jag er att kämpa hårt, men se nu resultatet, som jag själv minst av alla hade vågat drömma om! Vi är fria! Förstår ni nu att det inte var förgäves som jag varje morgon tvingade er till att gå lösa mot isen med hackor och spadar för att uppskjuta skutans tillintetgörande en dag till? Vi förmådde ringa mot världssishavets samlade krafter, men vi förmådde just så mycket att vi nu är var vi är: flotta och flytande igen, som ett skepp skall vara! Och inte en bult har rubbats i hennes skrov! Förstår ni? Vi har klarat oss igenom det värsta! Det värsta är över! Plötsligt har våra chanser att klara oss och överleva maximerats!"

Så talade kaptenen hjärtligt och glädjestrålande. Ingen ombord hade sett honom på så gott humör förut. Det var uppenbart att han som kapten var stolt över att hans fartyg klarat de prövningar som elementen och naturen utsatt hans sårbara skorv för. Maskinisten lade dock märke till att kaptenen i all sin glädje inte sade någonting om deras eventuellt ökade chanser att komma tillbaka till civilisationen. En kvinna vågade dock ställa honom en prekär fråga. Det var inte guvernanten utan en av engelskorna. Hon frågade försynt och eftertänksamt:

"Men, herr kapten, var är vi?"

Den frågan hade legat i allas bakhuvuden, och så fort någon nu hade vågat ställa den började rösterna åter surra som i ett getingbo. Men kaptenen överröstade dem alla och svarade:

"Det spelar ingen roll var vi är! Huvudsaken är att vi flyter och att vi alltid fortsätter att hålla oss flytande på varje skepps enda rätta element: det skvalpande havet!"

Och det hjälpte inte hur mycket *mrs Reynolds* envisades med sin fråga och hur mycket alla de andra passagerarna backade upp henne: kaptenen drog sig baklänges och ut ur salongen. Han ville uppenbarligen inte besvara frågan.

Och så fort kaptenen hade rymt fältet hade det faktum att denna högst väsentliga fråga inte bemötts med något svar den konsekvensen, att hönsgårdskacklet blev värre än det hade varit innan kaptenen visat sig. Ingen visste vad han skulle tro, alla brottades nästan handgripligen med detta problem om vart de hade kommit och hur de fortfarande kunde driva söderut när det ju blev varmare hela tiden, alla rådbåkade högljutt sina hjärnor med detta absurda ofattbara mysterium, och ingen kom någon vart i denna kamp. Ingen kunde annat än förr eller senare bekänna sig besegrad av detta problems överväldigande olöslighet.

Och varför hade inte kaptenen velat besvara frågan? Troligen emedan han kanske minst av alla visste svaret.

På denna ofattbara dags eftermiddag stod den grekiske prästen på däck och lapade solsken. Den robuste amerikanske änklingen kom fram till honom och frågade efter en stund:

"Herr Nikolaus, har ni, som har den sidan av livet som yrke, någonsin sett Paradiset?"

"Vad menar ni med paradiset?"

"Livet efter detta, Himmelriket, Gudsstaten, evighetens rike."

"Jag har aldrig sett det med mina jordiska ögon, men om ni vill kan jag berätta för er hur jag i allmänhet har föreställt mig det."

"Var så god!"

"Det första jag ser när jag stiger upp och in i min andes paradiset är en levande, obefläckad, oförstörd, icke grym, icke vild, icke djurisk och icke våldgästad natur. Alla slags djur finns här, och de äter inte varandra. Alla djur som av människor jagats, förföljts och utrotats finns här: klumpiga präktiga drontar, praktfulla glänsande uroaxar och fulländade stolta iriska jättehjortar. Jag ser även ett hav myllrande av sjöfågel, fiskar och delfiner, garfåglar vaggas belåtna vid stranden, i luften ovanför skogen viner en oändlig flock vandringsduvor och berusar universum med sin storhet, och labradoränder plaskar, snattrar och trivs i en liten damm. Även förföljda men ej utrotade djur finns det gott om här: björnar lufsar, brummar, äter honung och leker förnöjda överallt, pilgrimsfalkar svärmar omkring ett berg var de i upphöjt furstligt majestät häckar, örnar övervakar sitt naturimperium till havs och till lands, och lejon leker på ängen i sorglös och välbärgad välfärd. Långt ute till havs svärmar ett livligt jättevalstim som om de tusentals gigantiska djuren alla var på bal och hade fest, havssköldpaddungar dyker upp ur sanden och kravlar ostört men icke desto mindre raskt till havs, men man behöver ej döda sköldpaddorna för att få sköldpaddssoppa här. Pandabjörnar klättrar livligt i bergskullarnas bambusnår, sjökor, sjölejon, sjöelefanter och sjöbjörnar bökar tillsammans i ofantligt antal vid klippstränderna, och vargar lugna som lamm övervakar lugnt i allsköns ro sina ättlingar hundarnas riken. Trappar, tjockfötter, tranor, hägrar, pelikaner, lunnefåglar, vita och särskilt svarta storkar, rördrommar och de diaboliska skäggamarna, som i egenskap av naturens vaktmästare håller det hela rent och snyggt, ser jag överallt, och ingenstans på jorden är naturen så oändligt stor och vidsträckt och obegränsad som här. Även jordens vackraste varelser kryllar det av: över havet oändligt glidande skaror av fregattfåglar och albatrosser, vid stränderna fetärnor och fiskgjusar, och i land elefanter stora och små, tigrar, pantrar, geparder och karakaler, hjortar av tusende slag, oxar, bufflar, tjurar, älgar, renar och kor av oändliga mängder och otaliga arter, flodhästar i massor, giraffer och viga antiloper, gaseller, bockar och gemsar, getter och får, vilda och tama, stora och ståtliga, små och otroligt skickliga bergsbesegrare, laxar och foreller i bäckarna, orangutanger, gorillor och chimpanser, vänliga krokodiler och glada pajasar till papegojor och tukaner, högt svävande kondorer, lekfulla uttrar till lands och till havs, flitiga ordentliga bävvar, horder av renar på fjällen och städer av uvbon på klipporna, vilkas innehavare här har förbarmande över olyckliga fattiga sällsynta kråkor, väldiga noshörningar på stäpperna, gamla patriarkaliska storkar vid floderna, strutsar, emuer och nanduer, väldiga hjordar av bisonoxar, lamadjur, kameler, tapirer, zebror, kvaggor grävlingar, känguruer, vildåsnor och särskilt av vildhästar, och ute till havs vid de glänsande isarna lyckliga väldiga stora familjer av isbjörnar och mäktiga makliga valrossar i imperier av kolonier. Ja, alla djur, levande eller döda, myllrar det av överallt i naturen i mitt paradiset. Endast farliga ormar är borta.

Vad ser jag härnäst? Jo, jag ser städer och människoverk. Jag ser Rom som det var före Nero, jag ser Athen som det var under Perikles, Fidias och Platon, jag ser Pergamon innan Rom blev dess herre, och jag ser Jerusalem på konung Davids och hans son Salomos tid. Jag ser även pyramiderna så som de såg ut från början, jag ser alla Fidias originalverk och Eumenes II:s Zeusaltare, jag ser Michelangelos ofullbordade skulpturer fullbordade, jag ser Leonardos tavlor oförstörda och oskändade bevarade för alltid i himmelens eviga museum, jag ser alla Tizians målningar obeskrivna, jag ser Shakespeares obrunna teater och drottning Elisabeths pittoreska småstad London, jag ser Poseidon, Athena, Artemis, Hefaistos, Apollon, Hermes, Zeus och hela den grekiska aldrig glömda mytologin på Olympens berg var

kejsarörnarna häckar, jag ser Odysseus, Akhilleus, Agamemnon, kung Priamos, Hektor försvararen, Aeneas och Turnus och alla de odödliga klassiska hjältarna, Theseus, Herakles och argonauterna och fru Demeter med äntligen återfunnen dotter. Jag ser grekiska klassiska tempel helgade åt Gud i ett grönt paradiskt evigt azurhavsomgärdat Hellas, jag ser det eniga lugna fridfulla eviga mäktiga romerska imperiet under dess vackraste tid, styrt av dygdiga kejsare och heliga fäder, det vill säga påvar, tillsammans. Det heliga romerska riket av tyska nationen lever här ännu, och det heliga kejsarliga Ryssland har här aldrig råkat ut för någon revolution. Även Habsburgmonarkin, Konstantinopels kristna dynasti och Karl den Stores ljuva karolingiska Frankrike lever här vidare ännu. Den ortodoxa, den katolska och den evangeliska kyrkan sprider sitt gemensamma ljus i endräkt tillsammans, och alla andra kristna kyrkor är kloster i deras tjänst. Capet, Bourbon, Stuart och Bonaparte har här sina ställningar kvar fortfarande, och överallt hörs musik. Bachs förlorade ljuvligaste passioner dominerar tillsammans med den helige Gregorius musik. Och allt detta regeras av otaliga oändliga eviga jublande sprudlande sjungande ljuva och ljusa förtrollande änglaskaror, som i en universell skinande bländande virvel av virvlar leder upp till Jakobs stege och Gud, den eviga totala kärleken, den allra högste och ende, all makts, all härlighets och all världens och universums Herre. Så ungefär föreställer jag mig paradiset. Men då har jag utelämnat det mesta och bara tagit med ramen och vissa detaljer."

"Ser du inga människor där?"

"Jo," och greken fortsatte att berätta för den intresserade amerikanen, som just nu klarade sig utan att ha en grogg i näven.

Och ishavet tindrade i solens sken. Det kändes nästan som vår i luften eller som slutet på en lång och svår fimbulvinter. Det var som om hela Antarktis plötsligt hade smultit, som om det inte längre förbjöd alla människor att se vad som fanns bakom dess fruktansvärda isbarriär, och som om havet plötsligt hade gått in för att blotta en ny faktisk oändlighet som det tidigare hade gömt för människan. Havet visade med ens en ny horisont, och för första gången sedan polerna lokaliserades visste inte människan längre vad som fanns bortom den.

32.

"Tror du att det Brittiska Imperiet någonsin kommer att uppstå igen?" Det var Harold Finch som ställde denna fråga till Morton Reynolds.

"Inte så länge Irland förblir utanför konungadömet."

"Förklara vad du menar."

"Jag menar, att det Brittiska Imperiet aldrig hade upphört om inte Irland hade lämnat det i sticket. Du förstår, Irland är en helig ö. Det finns heligare människor och starkare magiska krafter där än i hela Storbritannien. Det är det enda landet i världen där det inte finns några ormar. Och varför? Den enda förklaringen till detta som jag någonsin hört har varit den irländska förklaringen, att Gud aldrig låtit någon orm förstöra det irländska paradiset. Det är en intakt jungfru, och förenat med Storbritannien var de båda öarnas rike osårbart, liksom Sverige så länge det tog hand om Finland. När Irland återförenas med Storbritannien, då skall det Brittiska Imperiet åter se en storhetstid men inte förr. Och när det sker, säger somliga irländare, skall det nya Brittiska Imperiet bestå för alla tider, ty det skall då vara tolerant mot Irlands katoliker och inte förtrycka irländarna. Så sade alltid vår moder, som var irländska. Hon hade den irländska fromheten med dess magi och viljestyrka ut i fingerspetsarna."

"Var även din bror religiös?"

"Vilken av dem?"

"Han som försvann."

"Vad vet du om det?"

"Mer än de flesta. Han lämnade skeppet frivilligt och gick bort på isvidderna för att dö, emedan han ville befria sin hustru från sin närvaro och låta henne vara lycklig i fred med hans bror. Är det inte så?"

"Har du sagt det till någon?"

"Nej, och få utom jag har listat ut det."

"Hur fick du reda på det?"

"Jag fick Richard att försäga sig. Men är det något som jag inte vet om Franks bortgång?"

"Ja, om du är öppen för den religiösa aspekten."

"Jag är åtminstone intresserad av att få höra den."

"Det är våra barns guvernant miss Frieda som egentligen närmast kände till Franks innersta tankar. Men jag har även bevis för att hon inte enbart fabulerar. Hon påstår att Frank hade vissa visioner. Faktum är att han var den mest religiöse av oss. Hon menar att han under sin sista tid var besatt av den fixa idén att han kunde rädda oss alla med att offra sig själv. Hon menar att han var lycklig under sina sista dagar emedan han i förväg gladdes åt att dels kunna befria sig från sina äktenskapsbekymmer och samtidigt kunna rädda oss alla från vårt öde. Hon påstår att hans ansikte lyste av klar frid under hans sista dygn. Träffade du honom någonsin?"

"Jag såg honom ibland på avstånd. Han var en skygg varelse. Han förekom aldrig i matsalen bland oss andra."

"Nej, han intog alla sina måltider i sin hytt."

"Liksom han för det mesta undvek de flesta ombord undvek han även mig."

"Ja, han satt mest i sin hytt och läste böcker. Han hade sina älsklingsböcker med sig från Japan. Den sista bok han läste var Edgar Allan Poes enda roman 'Arthur Gordon Pym's berättelse'. Har du läst den?"

"Nej."

"Den slutar med en fantastisk antarktisk resa, och efter bokens sista ord har Frank egenhändigt samma dag som han försvann skrivit:" Morton tog fram boken, öppnade dess sista blad och läste:

"Även vi driver liksom A.G.Pym oavlåtligt söderut enligt kaptenen, och jag har mina egna teorier om vad som kanske väntar oss. Jag har haft en otrolig dröm för några dagar sedan enligt vilken mina teorier skulle besannas om jag blott offrade mitt liv för den sakens skull. Jag tycker att tanken är så fantastisk att jag tänker pröva det. Må jag alltså befria mig själv från kvinnligt beroende och offra mitt liv på det att mina skeppskamrater må överleva och upptäcka en ny värld. Och må med min befrielse från beroendet av kvinnan världen samtidigt för alltid vara befriad från beroendet av all inskränkt vetenskaplig materialism. Säll den som följer mitt exempel!"

Vad säger du om sådana ord?"

"De låter som en hänryckt galnings."

"Ja, inte sant? Och dock – här är vi, frälsta från isen, ingen vet var, och alltjämt på väg söderut. Vem kan förklara det och hur?"

"Tids nog kommer kaptenen med en förklaring."

"Kommer hans förklaring då att vara mindre förbryllande än Franks testamente till oss? Det är ett faktum att Franks profetia än så länge har gått i uppfyllelse, hur galen den än är!

Och ärligt talat tror jag inte kapten Carpenter kommer att komma med någon förklaring. Har han inte gjort det hittills tror jag inte han får det lättare längre fram, åtminstone inte så länge vi fortsätter driva söderut, vilket gör alla vettiga förklaringar omöjliga."

"Ja, det är det som är mysteriet. Jag tror fortfarande kapten Carpenter har begått ett misstag i sina kalkyler och att vi inte kan driva söderut."

"Men solen står som högst rakt i norr. Vem som helst kan med blotta ögat se exakt var norr ligger. Vi har ju kronometrar och klockor ombord som fungerar, och vi kan se var och när solen är som högst. Och det är bort från det hållet som vi driver. Det kan vem som helst se."

"Jag medger att det är ett mysterium."

"Eller har du en annan förklaring?"

"Det skulle i så fall vara någonting om att dimensionerna vänt ut och in på sig själva, att vi seglat ut genom ett svart hål eller in i en främmande ofattbar dimension eller något dylikt. Och inga sådana förklaringar håller. Det vet kapten Carpenter, och därför försöker han inte med någonting sådant. Problemet är, att det är svårt att förklara något som inte stämmer."

"I synnerhet som ingenting stämmer."

"Precis."

"Och då återstår nästan bara metafysiska spekulationer. Det finns mycket mer att säga om Frank. Jag minns nu att han en gång påpekade för mig att Jules Verne menade att både nord- och sydpolen befann sig på öppet hav. Även F.A.Cook, som påstod sig ha besökt nordpolen före Peary, menade att den låg på öppet vatten. Han var visserligen en otillförlitlig äventyrare, men en så nykter man som amiral Richard Byrd sade sig när han flög över sydpolen ha sett ett grönt fruktbart land med förhistoriska djur. Kan vi utan vidare bortförklara dylika amsagor idag när vi står här och själva vare sig vi vill eller ej nödgas bevittna det otroliga?"

"Visade han dig vad han hade skrivit innan han försvann?"

"Nej, fröken Weber fann boken med dess anteckning när hon efter hans försvinnande försökte samla alla hans efterlämnade papper. Det var inte mycket hon fann, men denna anteckning, som han högst troligt måste ha skrivit omedelbart innan han smög sig ut på isvidderna, (emedan han ännu inte hade läst slut boken när fräulein Frieda sista gången såg honom,) är det intressantaste som han har lämnat efter sig. När jag först läste det tänkte jag: 'Stackars Frank! Det här tyder ju verkligen på att han helt enkelt blev tokig!' Men nästa dag när isen plötsligt hade släppt oss började jag tänka om och nästan överväga att ta hans avskedsord på allvar."

"Åtminstone är det ganska fascinerande att han faktiskt skrev ner dem innan han gick bort och medan vårt läge ännu var så hopplöst förtvivlat som det var. Och du talar väl sanning? Du driver väl inte med mig? Det är väl skrivet med hans handstil och ingen bluff från din eller någon annans sida?"

"Titta själv!" sade Morton och höll fram boken. "Om du vill kan du få jämföra stilen med andra bevarade brev av honom."

"Tydligt är det värt att studera din brors efterlämnade tankar," sade Harold när han fick ta del av bokens sista handskrivna sida. "Har han lämnat efter sig något annat av intresse?"

"Vi har inte gått igenom allt ännu. Men kom med ner! Lås oss gå igenom det tillsammans!"

Och de två männen gick ner under däck för att närmare undersöka Frank Reynolds eventuella efterlämnade skrifter. Men ingen skulle visa sig så intressant som hans exemplar av "Arthur Gordon Pym's berättelse".

33.

Det vackra klara vädret höll i sig. Dygn efter dygn strålade den eviga antarktiska sommarsolen utan att någonsin fördunklas av något moln. Den antarktiska världen tycktes le mot dessa hjälplösa människor i deras ingenstans drivande farkost. Det var ett varmt leende, men var det att lita på? Ännu var de i ishavet om dock risken knappast var överhängande längre att de plötsligt på nytt skulle bli fastskruvade i isen; men vart de än blickade såg de endast drivis och isberg. Horisonten var ännu skymd för dem, hur vitt och generöst den än plötsligt tycktes ha öppnat sig för dem.

En dag var det så varmt att man kunde gå ut utan att riskera att frysa om händerna. Kaptenen begagnade sig av tillfället och gick ut i fria luften med sin sextant. Han fingrade länge och väl med den, men det var någonting med den som inte riktigt tycktes stämma. Han kämpade tålmodigt med den i en halv timme, men sedan tycktes han bli märkbart förargad över någonting. Till råga på allt kom tysken just då i det mest kritiska ögonblicket förbi och störde honom.

"God morgon, kapten!" Se inte så odrägligt glad ut för det, din pedant, tänkte kaptenen. Så god är inte denna morgon. "Men vad står på, kapten? Vad har ni väl då för bekymmer en så här god morgon? Vet ni inte hur man använder en sextant?" frågade den självbelåtne tysken med hela sin löjligen självgodhet. Han hade till och med satt slipsen på sig denna dag. Det klickade genast mer än oroväckande till hos kaptenen, och denne svarade i en med nöd undertryckt ton, som hade varslat en mer uppmärksam person än tysken om annalkande oväder:

"Tror ni att jag inte vet hur man använder en sextant?" Han betonade varje ord.

"Lyckas ni inte utröna vår position?" frågade tysken oberört utan att hans besserwisserton hade rubbats eller låtit sig varnas det minsta.

"Nej," medgav nu kaptenen under ansträngning, "och det är inget fel på sextanten."

"Men sextanten är ett perfekt instrument!" utbrast den allvetande tysken nästan indignerat. "Om man använder den rätt är det ingen konst att ta reda på var på jordklotet man befinner sig. Skall jag kanske visa för er hur man använder den rätt?" Och han visade alla tecken på den bästa välvilja i världen till hjälpsamhet och instruktiv pedagogik.

Men nu brast äntligen kaptenens hårt prövade självbehärskning. Han utropade plötsligt:

"Jag ska minsann använda den här sextanten rätt!" Och med de orden slungade han instrumentet beundransvärt långt ut i havet. Det försvann omedelbart mellan isflaken. Tysken gapade chockerad över tilltaget, men kaptenen hade nu börjat säga vad han ville ha sagt: "Den var naturligtvis tillverkad i Tyskland, var alla vetenskapliga instrument som bekant är mer än perfekta! Och om ni, herr pedant i kvadrat, kommer ett steg närmare mig eller säger ett ord till om er överlägsenhet över mig i sjömanskap, så är det fara värt att ni, såsom ett lika perfekt instrument som denna sextant, får göra den sällskap!"

Detta klarspråk som alltför tydligt vittnade om kaptenens klara begrepp om vad han själv var i stånd att ta i tu med åstadkom tydligen ett litet hack i tyskens självsäkerhet, ty denne fann det nu säkrast för sin egen del att tyst och snabbt lämna kaptenen och kommandobryggan åt deras öde, för att i stället överflytta sitt

inflytande på dem i salongen och för dem utgjuta sig över kaptenens nya skrämmande prov på oförstånd och primitivt tänkesätt.

Några timmar senare var det maskinisten som störde kaptenen i dennes kajuta.

"Psst, kapten! Var är vi?"

"Jag vet ej," var kaptenens lakoniska svar.

"Har ni inte ens en aning?"

"Jag kan endast gissa, men ni kommer inte att godta min gissning."

"Vad gissar ni då?"

"Det vill jag inte säga, eller snarare: det vågar jag inte säga."

"Ack, kapten, säg det! För Guds skull, vad som helst är bättre än total okunnighet!"

"Blanda inte in Gud i det här! Och jag säger inte vad jag tror."

"Vad tror ni då?"

"Det säger jag inte."

"Ni måste!"

"Man måste inte vad man inte vill."

"Jag ber er!"

"Nåväl, jag ska säga er vad jag vet. Jag vet en som vet var vi är."

"Vem då?"

"Frank Reynolds. Fråga honom."

"Men han är inte anträffbar."

"Ta reda på var han är då, men lämna mig i fred, eller fråga någon annan."

"Ni vet mycket väl att ingen kan ta reda på var han är numera. Han smet ju från sin egen begravning."

"Jag är ledsen, men jag har inget bättre råd att ge er."

"Jag har inte bett om ert råd. Jag har bett om era tankar."

"Jag vill inte berätta någonting innan jag vet säkert."

"Alltså har ni era teorier."

"Herr maskinist, sköt ni ert, och låt mig sköta mitt! Vi är ännu mitt inne i ett synnerligen farligt ishav, och fastän det otroligt nog blir varmare för varje dag är det inte uteslutet att vi ännu en gång hastigt fryser fast i isen. Håll ni maskinen i gång så länge det finns bränsle, så att ingen av passagerarna behöver frysa ihjäl. Vad mina personliga teorier beträffar har de ännu alltför svag hållbarhet för att jag ännu skulle kunna framlägga dem för någon. Om jag som den förste skall vända mig emot allt vetenskapligt, geografiskt och astronomiskt kunnande, som jag i hela mitt liv och världen i fem hundra år har hållit fast vid, så måste jag ha starkare grunder därtill än vad jag än så länge har. Nöj er med det så länge, och gå ner och gör ert jobb, som ni har betalt för, och sköt om er maskin för passagerarnas skull."

Och maskinisten måste nöja sig med det så länge och gick till sin maskin. Och han undrade mycket över vad kaptenen grunnade över för nya teorier. Mystieriet tedde sig ännu mera mystiskt för honom nu på grund av kaptenens ord än vad det hade gjort innan.

34.

För varje dag blev ishavet allt glesare. Inga jättelika isberg förmörkade solen längre, och luften fortsatte att bli varmare för varje dag. Det konstaterades nu åter, som före fångenskapen i isens grepp, att havet var varmare än luften. Vid middagstid några dagar före midsommar konstaterades en temperatur av minus 5 grader i luften och minus 2 grader i vattnet.

Det var den dagen som den germanska guvernanten blev sängliggande. Någonting hade slocknat hos henne vid Frank Reynolds mystiska och nedtystade försvinnande, och hon hade ända sedan den dagen inte velat äta något och blivit allt svagare. Hon hade helt enkelt förlorat livslusten. Inte ens de tre små gossarnas tillgivenhet för henne kunde bota hennes saknad av två av gossarnas far. Hon hade tydligt börjat tyna bort, och ingenting kunde mot hennes vilja längre hålla henne kvar i livet. Som stewarden sade: "Alla sjukdomar kan bekämpas och kureras utom en människas egen vilja att dö. Och det är vad alla här ombord hittills har dött av som har dött."

"Även holländaren?" frågade Richard Reynolds.

"Även holländaren. Han var en god skådespelare som hela tiden försökte intala sig att han ville leva fastän han egentligen bara ville dö. Han sade att han så gärna ville se hur det skulle gå för oss, men i själva verket var han livrädd för att få uppleva det själv."

Och den eviga frågan som fortsatte med att varje dag bränna på varje passagerares läppar brände dem allt hetare för varje dag: var var de, och hur var det möjligt att de alltjämt kunde vara på väg söderut?

Så fort tysken återställt sig med att helt enkelt glömma bort den repa, som hans självförtroende fått vid hans senaste kollision med kaptenen, vågade han sig åter inför kaptenens majestät med pånyttfött obegränsat självtillit:

"Herr kapten, hur vet ni att vi fortfarande driver söderut?"

"Se på solen. Ni vet kanske att den står i norr vid middag när den står som högst? Driver vi mot den kanske? Nej, vi driver från den med en hastighet av något tjog nautiska mil varje dag."

"Men hur är det då möjligt att vi befinner oss på fritt vatten? Hur vet ni så säkert att vi driver söderut när man inte kan se det med ögat?"

"Det är inte jag som driver med er, utan det är Gud som driver med oss alla."

"Jag upprepar min fråga!"

"Upprepa den tills ni kreverar. Ni har för resten glömt att ta på er slipsen idag."

"Nåväl, jag fortsätter att upprepa min fråga. Hur vet ni att vi driver söderut?"

"Jag vet det inte genom min kompass, ty den kan man inte lita på längre. Den är oduglig och värdelös under dessa nya för vetenskapen okända förhållanden."

"Hur vet ni det då?"

"Jag vet det inte genom min sextant, ty den hjälper oss ännu mindre än vår felfria motor, som saknar propeller. Sextanten är ingenting värd på breddgrader som den inte konstruerats för att mäta."

"Herr kapten, om det var praktiskt möjligt skulle jag förklara er teoretiskt inkompetent. Ni är en skicklig sjöman, det är alla här ombord överens om, men ni har inte längre något grepp om verkligheten eller någon kontroll över vår situation."

"Har ni det då, herr Richter?"

"Jag är ingen sjöman. Det är inte mitt jobb. Men det är ert jobb, och ni borde veta bättre än att påstå att vi driver söderut när vi kommit loss från Antarktis! Alla vet ju att man inte kan komma längre söderut än till Antarktis! Men ni tycks vilja hävda att vi har drivit förbi Antarktis! Och ni har inte frambringat ett enda bevis!"

"Jag har inte påstått någonting, herr Richter. Ni ägnar alltför mycket energi åt att försöka jäva påståenden som jag aldrig gjort mig skyldig till. Det enda jag har påstått är att vi driver söderut."

"Bevisa det!"

Kaptenen var farligt lugn. "Det behövs inga bevis. Vinden blåser från norr. Vi har ett segel uppe. Vi driver med vinden. Så enkelt är det. Kan det finnas tydligare bevis, herr Richter?"

"Men det stämmer inte!"

Då röt kaptenen: "Det väl jag för böveln att det inte stämmer! Om ni inte är nöjd så klaga hos meteorologerna eller hos de lokala hamnmyndigheterna eller var som helst men inte hos mig!"

Tysken gjorde en kraftansträngning för att vara hövlig. "Förlåt mig, herr kapten, ingen vill göra er upprörd, vi förstår alla så väl att ni är medveten om ert ansvar, men vill ni inte ens ge oss en antydning av en förklaring till vår märkliga oförklarliga situation?"

Då sade kaptenen: "Den som har ögon att se med må gå ut och se vad han ser i mörkret vid midnatt."

Under hela detta samtal hade kaptenen varit ovanligt resonlig för att ha talat med herr Richter, och denna märkvärdighet slog an på tysken, men vad som helt tog musten ur honom var kaptenens slutliga i sanning kryptiska förklaring. Arthur Richter visste inte om han skulle krevera, få slag eller känna sig urblåst inför kaptenens synnerliga brist på logik och för varje fråga allt mer svävande svar, och allra minst visste han vad han skulle säga. Inget envist förnuft kunde ju tvinga något förnuft ur kaptenen! Tysken undrade som alltid om kaptenen drev med honom, inte var riktigt klok, eller om det var han själv och kanske alla ombord som höll på att förlora förståndet. Han snuddade aldrig vid tanken att kaptenen kanske visste mer, hade djupare insikt och förstod saker som ingen annan ännu förstod. Så tysken gick som vanligt uppgiven och resignerad därifrån medan kaptenen log för sig själv vid hans äntliga avlägsnande.

Men den midnatten stod faktiskt Arthur Richter och undrade vad som fanns att se "i mörkret vid midnatt". För det första blev det ingen midnatt, ty solen gick ju inte ner, och för det andra blev det inget mörker, ty inte bara solen utan även söderskenet gjorde mörkret äran stridig om att få dominera universum vid midnatt. Så tysken ryckte på axlarna, tänkte som vanligt att kaptenen antingen var galen eller också hade drivit med honom som vanligt, och gick ner till sig efter att i en halv timme förgäves ha stått med näsan i vädret sökande efter obefintliga tecken i skyn.

Det var följande dag som amerikanen frågade herr Richter:

"Vad tycker ni om kommunisterna?"

Detta råkade nu vara ett ämne som i högsta grad tilltalade herr Richter:

"De är odjur. Allt kommunisterna vill är att sprida sitt mörker. Deras enda mål är makt, världsherravälde och världstyranni. De är hänsynslösa okristna skadedjur som borde utrotas. Deras brott mot mänskligheten, civilisationen och världen är för talrika för att någonsin kunna uppräknas och förlåtas. Vet ni hur många människoliv bara Stalin skaffade sig på sitt samvete? Över 20 miljoner! Han var värre än Hitler!"

Maskinisten hade uppmärksamhet hört på. "Men är då inte även kommunisterna människor? Finns det inte bland dem lika mänskliga, civiliserade, religiösa och rättrogna individer som det finns bland alla kristna folk? Och var det inte kommunisterna som räddade Ryssland då Ryssland föll 1917?"

"Ni är okunnig, min herre. Kommunismen om något förgjorde det gamla Ryssland."

"Men är inte Gud allsmäktig, och är det inte han som gör allt vad som görs här i världen? Är det inte hans vilja som ligger bakom allt? Var det alltså inte han som förgjorde det gamla Ryssland? Och när Ryssland brakade åt helvete, var det då inte kommunisterna som räddade henne liksom det kanske inte var de impopulära

puritanerna som räddade England från fullständig undergång under Karl I:s tid? Och har inte kommunisterna en sällsynt hög moral, etik och disciplin? Är det inte ordning och reda bakom järnridån till skillnad från den kaotiska demokratiska västvärlden? Visserligen är västvärlden fri medan östblocket styrs diktatoriskt, men är livet därför rättvisare i väst än i öst? Och var inte Karl Marx jude? Är inte hans lära en avläggare i direkt nedstigande led av den enda sanna religiösa traditionen, nämligen den monoteistiska? Hör alltså inte kommunisterna därigenom evighetens rike till? Vad säger ni, fader Nikolaus, till dessa frågor, som en kristen kommunist i exempelvis Italien inte skulle tveka inför att ställa till en sådan som herr Richter?"

"Vad ni säger till kommunismens fördel stämmer nog om de kristna kommunisterna, men tyvärr är ytterst få kommunister kristna, ty ytterst få kristna är så dumma att de är kommunister. För att kunna tro något gott om den politiska kommunismen måste man vara fruktansvärt naiv."

"Finns det då inte de som gör det?"

"Kapten! Ni har en kommunist ombord!" sade herr Richter till kaptenen som passerade förbi.

"Jaså? Är ni kommunist, min maskinist?"

"Nej, jag försvarar bara de kristna kommunister som trots allt finns. Jag menar att det är orättvist att skära alla världens kommunister över en kam bara för att de är kommunister. Jag menar att herr Richter här är alltför kategorisk i sitt fördömande av alla kommunister bara för att de tror på kommunismen. Jag menar att det finns alltför många godtrogna kristna kommunister som tror på kommunismen utan att ha någon aning om vad kommunismen politiskt egentligen sysslar med, precis som det under Hitlertiden fanns många godtrogna tyskar som trodde på nazismen utan att ha någon aning om vad denna politiskt egentligen sysslade med. Har jag rätt eller fel, herr Richter?"

"Ni har inte helt fel."

"Ni kanske rentav är en sådan gammal nazist själv?"

"Ni håller er inte till ämnet."

"Nåväl, jag tar tillbaka frågan. I stället ställer jag en ny fråga till fader Nikolaus: är det inte en kristens plikt att älska alla sina medmänniskor även om de är kommunister, nationalsocialister eller stalinister?"

"Akta er," sade kaptenen. "Kärleken förblindar." Och till herr Richter sade han: "Kärleken kan man inte göra mycket åt, herr Richter. Allra minst kan man bearbeta den politiskt. I den eviga tvekampen i världen mellan politik och kärlek har politiken alltid förlorat, och det är tur det."

"Kan då ingen besvara de synpunkter som jag har anfört till kommunismens fördel? Tänker ni då låta kommunismen segra?" insisterade maskinisten.

"Jag skall besvara den," sade fader Nikolaus. "Gud är god, alltså kan det omöjligt ha varit han som förgjorde det gamla heliga Ryssland, eftersom det var ett ont verk. Det var i stället djävulen eller människans förhåvelse som gjorde det, ledda av bland annat den av vår kyrka exkommunicerade greve Tolstoj; och som herr Richter mycket riktigt sade så skedde denna mänskliga förhåvelse genom kommunisterna, och ännu idag har denna mänskliga förhåvelse genom våld hela östvärlden i sina klor genom kommunismens etablerade ateistiska tyrannvälde. Puritanernas historiska roll i England är en annan sak som vi inte skall gå in på här. Ordning och disciplin råder minsann i Ryssland, men denna ordning och disciplin har förkvävt all frihet, all individualitet, all humanitet och allt privat initiativ. Moralen och etiken är järnhårda i Ryssland, men den är inte moralisk eller etisk som ger vem som helst rätt att förfölja de religiösa, som omvandlar helgedomar till museer för antireligiös

propaganda och som ingenting annat predikar än det politiska etablissemangets ofelbarhet, och denna ofelbarhet grundar sig enbart på den ateism som all politisk kommunism har som grund. Livet är rättvisare i väst än i öst, ty i väst förföljs icke troende, men de förföljs i öst. Karl Marx var förvisso jude men endast i blodet. Han tog avstånd från sin egen modersreligion och blev en fullkomlig materialist och kanske den värsta materialisten i historien. Hans materialism är dogmatisk och utesluter förekomsten av tolerans mot religioner. Materialism som politisk diktatur enligt marxistisk filosofi är inte bättre än medeltidens muslimska kalifat eller den katolska kyrkans skräckvälde genom inkquisitionen, som förföljde oliktankande enligt samma för givet tagna ofelbarhet som kommunismen gör det. Det står inte ett ord om Gud i hela "Kapitalet", hur rätt Marx än har i vissa avseenden angående världslig exploatering. Således har kommunismen ingen anknytning alls till någon monoteistisk religion, och den är lika förgänglig som alla världsliga makter och välden alltid har varit. Gud kommer antagligen därför förr eller senare att låta kommunismen och särskilt marxismen att försvinna ur historien som genom en plötsligt öppnad falllucka i golvet, såsom det finns marxister som menar att historiska personer som exempelvis Shakespeare och historisk litteratur som Bibeln utan vidare kan uteslutas ur litteraturhistorien som genom fallluckor i golvet. Det vare mitt svar till alla kommunismens fåfänga försvarare."

"Och jag tackar för det. Jag ville bara pröva er med mina hypoteser, och jag är glad att de inte tilläts passera helt oantastade förbi. Det är synd att det i den värld som kommunismen terroriserar inte finns fler som ni som kan ta den under allvarlig behandling."

Greken fortsatte: "Det viktigaste att göra därvidlag anser jag att är att informera alla kristna om hur oförenlig kristendomen är med marxismen. Vad som gör dem hopplöst oförenliga är marxismens dogmatiska ateism. Man kan därför inte vara kristen marxist, vilket många kristna tror att man kan, lika litet som man kan vara kristen ateist. För övrigt beklagar jag att vi här i en så viktig debatt som denna är fullkomligt isolerade från resten av världen. Hela världen borde få höra vad vi säger."

Och mot aftonen den dagen avled fröken Frieda Weber. Hon ville dö och var glad åt att få dö. "Nu följer jag min älskade husbonde, och Gud giv att jag med min död kunde ge er något av vad han gav." Så löd hennes sista ord, som endast stewarden kunde urskilja med örat mot den döendes läppar. Hon begravdes samma afton i den vackra röda antarktiska kvällsolens vemodiga glöd. Det var en mycket stämningsfull andakt, och kaptenen var själv rörd när han läste den. Även fader Nikolaus sade några mycket väl valda ord på mycket bruten engelska och tyska innan den dödas kroppshyddas för alltid anförtroddes åt havets allt mänskligt utplånande och överslätande evigt böljande yta. Alla imponerades av hans taktfullhet, då ingen var omedveten om stundens ohyggliga känslighet för Richard Reynolds och hans svägerska, som under hela akten stod och tittade ner i däckets, som om de var skamsna. Men Arthur Richter sneglade ofinkänsligt ideligen åt deras håll som för att bevaka deras skuld känslor, men även detta var alla redan vana vid. Han hade ju bevakat dem och spionerat på dem under hela resan, och flera var till och med pinsamt medvetna om att han, då han haft sin hytt intill Richard Reynolds, knappast hade missat ett enda av äktenskapsbrytarnas tallösa samlag.

En dag sade kaptenen till Bernhard, österrikaren, från däck till kabyssen: "Kom upp, min vän, och ta del av en syn!" Det var tidig morgon, och solen strålade. Bernhard kom upp till kaptenen och ställde sig vid relingen att betrakta en syn som var en överväldigande fröjd för ögat. Inte ett isberg och inte ett isflak syntes så långt man kunde se, och sikten var oändlig. Endast isfritt varmt öppet och blått levande hav bredde ut sig i en oändlig ljuvlighet mot evigheten åt alla håll. "Men var tusan är vi?" frågade Bernhard. "Fråga inte mig," sade kaptenen, "men på kartan är vi i alla fall inte."

Det var en oförglömlig dag. All kyla, is och vinter var som bortblåst, och temperaturen var hela 10 grader Celsius. Ingen kunde förstå det, ingen kunde förklara det, men alla njöt av det i obeskrivligt hög grad.

Amerikanaren talade mycket om sitt hemland och om sitt hem på Long Island och gamla gångna lyckliga dagar. Han var rik och hade levat ett lyckligt harmoniskt liv ända tills nu. Kriget hade gått honom förbi. Längre stod han tillsammans med maskinisten vid relingen och berättade om eleganta och minnesvärda fester och cocktailparties och om sin stora och rymliga veranda, sin yppiga trädgård och om sin avlidna hustru. "Det var fester det, må du tro, på det gyllene femtiotalet!" sade han medan han yvdes över sig själv, sitt liv och sin feta cigarr, som var den sista han hade kvar.

Men greken greps av hemlängtan. "O mitt kära Hellas, var är du nu? Tusen hav ligger mellan dig och mig, mellan mitt fängelse här och mitt kloster i dina trygga berg! Jag längtar efter att åter få vila i din vildmarks frid och få arbeta på mina ikoner! Att måla: hur gudomligt schön och fridfull är inte den konsten! Att vilja och kunna men inte få måla: finns det någon mera desperat förtvivlan? O Hellas, tag mig snabbt hem till dina skogar och dina öar och mina ikoner, ty något mera tröstlöst än havets evigt monotona oändlighet finns inte!"

Men den 21 december dök stora svarta dystra ovädersmoln upp över horisonten i norr. "Det är en storm," sade kaptenen, "om inte en orkan. I varje fall kommer den att knäcka oss."

De angreps av den samma kväll. Den var fruktansvärt hård. Skyarna, havet och förfärliga skumberg forsade över dem, dränkte dem och förstörde allt för dem. Någon spolades över bord. Någon ropade: "Gå ner, för fan, eller håll då åtminstone fast er!" Alla som fick plats arbetade vid pumparna. Det var maskinisten, Bernhard von Schnitzler och bröderna Reynolds. De två unga engelsmännen och greken hjälpte till. Den ene av de två engelsmännen sökte men fann ej sin älskade Juliet. Stormen hade tagit henne. Med fullständigt rasande och hysteriskt hårda krafter slog stormen dem, mörbultade, pinade, kvävde, gisslade och trängde in överallt hos dem. Allt var vått. Allt gjorde stormen för att sänka dem och döda dem, men *Carolina* hölls flytande.

Den tjutande våldsamma blåsten, det piskande regnet och haglet, de ständiga allt dränkande sjöarnas raseri, allt ville förgöra dem, men de bet ihop tänderna, arbetade som besatta och klarade sig. Den gamle amerikanaren ville även hjälpa till på däck, men kaptenen ville tvinga ner honom igen under däck när en störsjö värre än de flesta vräkte sig över dem och slungade amerikanen så hårt mot masten att den mannens saga var all. Om inte stormen hade dödat dem alla så hade kaos och förtvivlan gjort det, om inte kaptenen hade varit. Han visste hur man klarar människor genom naturens och havets prövningar. Inte ett ögonblick förlorade han kontrollen över skeppet trots naturens vilda grymma lekar med henne. *Carolina* var en stark och

stabil gammal gumma, och kapten Carpenter var rätt man att föra henne i dansen mot döden.

Och mitt i denna förödande storms raseri fick kaptenen en idé och började genast realisera den. Han tog sig före att sätta upp ett ordentligt segel på fockmasten, och själv åtog han sig hela arbetet att rigga upp det och hålla det på plats. Maskinisten bland andra förstod inte detta och tyckte det var en riskabel och dåraktig manöver, men i stormens dån kunde inga förnuftiga invändningar och betänkligheter göra sig hörda. De fick vänta tills efter stormen.

Men när stormen nådde sin kulmen slets ett viktigt tåg av som fasthöll seglet, och det blev ett smärre haveri uppe i riggen. Bland annat lossnade en koffernagel någonstans ifrån som föll ner och träffade kaptenen så att dennes vänstra lår fläktes upp ordentligt. Kaptenen låtsades dock inte om detta utan stod kvar på sin post och lyckades åter få ordning på seglet medan blodet forsade vilt. Till slut hjälpte Morton Reynolds stewarden att förbinda det medan kaptenen överröstade stormens starkaste dån med att nästan gräla på dem för den sakens skull. "Pjoskiga fruntimmer!" gormade han. "Vilka sjömän! Rädda för litet blod! Har ni då aldrig sett sjömän till väders slitas i tu i rigghaverier och stormar värre än de här? Vilka blödiga oduglingar! Är ni män? Sköt ni ert, och låt mig sköta mitt!"

Och idén med seglet var egentligen ganska genial. Fartyget var byggt så att det i stark vind tvingades med aktern mot vinden om det fanns ett större vindfång mot fören som till exempel just ett segel på förmasten. Tack vare detta segel red sålunda skeppet tryggt genom stormen på vågorna och avhölls genom seglet från att komma med sidan mot vinden alltför mycket. Och genom denna manöver kom de därtill att med stormen färdas en avsevärd sträcka framåt.

Ett segel på förmasten hade de hittills alltid haft varje dag som det alls hade blåst, men detta segel hade kaptenen före stormens utbrott av säkerhetsskäl tagit ner, blott för att sedan mitt i stormen sätta upp detta andra, som var större.

Och när stormen var över mot aftonen den 23-e låg skutan alltjämt på havet. Men mycket hade gått förlorat: mat, värdesaker, fönster, speglar och annat krimskrams. Och följande offer hade stormen krävt: Juliet Harris, som var George Hutchinsons fästmö; amerikanen, som hade fått sin nacke bruten mot masten; en av de engelska damerna från Hongkong, som inte hade dött på grund av stormen utan liggande i sin koj; samt barnen Reynolds moder. Amerikanaren och den äldre engelskan begravdes. De övriga hade spolats över bord.

Ingen kunde förstå vad Mrs Reynolds hade gjort uppe på däck mitt i stormen. Hon hade själv gått upp dit, och flera menade att allt tydde på att hon hade sökt döden själv. Redan under Frieda Webers begravning hade hon noterats som halvt frånvarande och apatisk, som om hon hade givit upp. Och Arthur Richter visste med säkerhet att hon och Richard Reynolds inte hade umgåtts intimt en enda gång sedan dess. Greken ensam visste hela sanningen, ty hon hade biktat sig för honom dagen innan. Men han teg noga om vad han visste.

Men barnen hade alla överlevt oskadda som genom ett under, och för detta var alla ombord lättade, glada och tacksamma. Av någon anledning kom barnen ständigt att betyda mer och mer för alla de ombordvarande, som om de i någon mån personifierade själva livsgnistan hos dem alla. Det var någonting som holländaren först hade upptäckt hos dem som efter hans bortgång andra hade tagit över uppgiften att kultivera och utveckla.

Och första dagen efter stormen linkade kaptenen fram till maskinisten och frågade:

"Nå, min käre maskinist, vad tyckte ni om min stormsegling?"

"Jag tyckte att den var litet väl djärv. Var det inte litet väl ansvarslöst att riskera allas liv bara för att vi skulle driva en aning fortare till ingenstans?"

"Jag riskerade ingens liv. Tvärtom så hade fler dött om vi hade lämnat oss helt i stormens våld."

"Men om stormen hade drivit oss på grund eller på ett rev eller rakt mot en klippkust?"

"Ju förr vi gör skeppsbrott, desto bättre. Var man går på grund finns det land, och land allenast kan rädda alla våra liv. Jag anser att jag gjorde rätt, och det enda liv som jag riskerade var mitt eget, ty det var ingen lätt sak att ständigt hålla seglet mot vinden så att det inte blåste sönder."

"Och såret i ert lår ser inte så där vidare jättelustigt ut."

"Nej, den där förbannade koffernageln visste minsann var den tog. Men det gäller att inte ta det för mer än bara lappri, så blir det heller inte mer än bara lappri." Och han linkade energiskt och muntert vidare medan han visslade på en strof ur Mozarts Requiem.

Men maskinisten tyckte inte om skadan på kaptenens ben, och han kunde inte förstå hur stewarden kunde tillåta kaptenen att sköta om såret så lättvindigt. Men samtidigt förstod han att kaptenen helt enkelt inte ville låta någon ta såret på allvar. Trots att de klarat sig igenom stormen så bra var han kritisk och hade han sina alltför starka farhågor om att det stod sämre till med dem än någonsin.

36.

"Vad tror du om våra chanser, Bernhard? Tror du verkligen ännu att de är befintliga?"

"Jag vet inte. Vad tror du?"

"Jag kan bara konstatera fakta. Allt längre fjärran från allt driver vi in i döden och oändligheten. En efter en tynar bort, faller av, avlider och försvinner. Vi saknar allt hopp, all kunskap om var vi är, all handlingskraft och makt och allt som gjorde att vi en gång kände oss säkra, trygga, gudomliga och nöjda som människor. Vi har ingenting framför oss utom döden, och i väntan på den är allting en enda stor och tom meningslöshet. Även vår käre och faderlige kapten, den goda ridderligheten själv, har nu blivit tillfälligt sängliggande på grund av en infektion i det dåligt skötta köttsåret i låret.

Men ändå drömmer jag om mitt hem och längtar jag efter min familj mera innerligt för varje dag som går. Jag tror att jag kommer att få återse dem en dag och åter finna ett hem. Tror inte du det också, Bernhard? Tror du inte att vi ska komma hem en dag?"

"Om Gud vill så kanske vi gör det."

"Om Gud vill skall vi göra det. Jag har hopp om och jag tror på att vi skall göra det, ty så oändligt älskar jag mitt förflutna hem och min familj i det förflutna att min kärlek måste ropa till Gud och han måste ta den på allvar. Ja, Bernhard, du skall få se att vi en dag tillsammans får komma hem till de våra. Livet har ju inte släppt oss ännu."

Men en dag när Morton Reynolds stod nära kommandobryggan hörde han ett ljud bakom sig. Det var kaptenen som sade: "Psst!" till honom. Morton vände sig om och såg kaptenen i dörren till sin kajuta med det bandagerade illa skadade benet.

"Vad är det, kapten?" frågade Morton.

"Vill du veta var vi är?" viskade kaptenen intensivt som om han höll på att sprängas av iver att få säga vad han visste.

"Jag vill ingenting hellre."

"Kom in då, och stäng dörren efter dig." Uppenbarligen stängde inte Morton den väl nog, ty kaptenen gjorde ansträngningar för att få den mera stängd än vad den redan var när Morton hade stängt den. Över huvud taget betedde sig kaptenen som om det gällde de mest gravallvarliga och världsviktiga statshemligheter, som kanske kunde bli avgörande för hela världens liv och framtid. Så upplyste han Morton med den mest hemlighetsfulla minen i världen: "Jag har gjort en karta." Morton teg av förväntan. "Jag har med största möjliga noggrannhet fastställt vår resa på kartan – och ritat en ny karta över vår färd utanför kartan."

"Får man se?"

Kaptenen visade kartan som Morton väl förstod av kaptenens miner och uttryck att var ytterst konfidentiell. Han förstod också att var och en som tog del av dess mysterier självklart var förpliktad till den yttersta sekretess om inte tystnadsplikt på livstid.

"Hur mår benet?"

"Tala inte om det," sade kaptenen vresigt.

"Men det är viktigt att ni sköter om det."

"Stewarden sköter om det. Jag skiter i det."

"Men min bäste kapten, ni är den enda kapten vi har!"

"Skit samma. Koncentrera er nu på väsentligheter i stället."

"Min kapten, jag måste få be om att protestera. Det här går inte. Gör ni ingenting för att sköta om ert ben?"

Kaptenen vände sig mot Morton med en utmanande uppsyn. "Jo, jag dricker whisky, och det är det värsta jag vet. Jag avskyr att vara onykter, men det är den enda medicin vi har ombord. Det håller de förbannade plågorna på avstånd, det desinficerar hela mig från topp till tå, men tro mig, när det gäller navigering kan jag mina saker och har aldrig varit nyktrare."

"Är ni nykter nu?"

"Fullkomligt." Det sade han på fullaste allvar. Samtidigt tömde han i ett svep den whisky som fanns kvar i hans glas. "Koncentrera er nu i stället."

"Herr kapten..."

"Herr kapten! Herr kapten! Har du ingenting vettigare att säga? Oroa dig inte för mig. Stewarden sköter om mig. Han kan sina saker. Han vet hur man sköter sådana här saker. Jag har helt och hållet överlämnat mitt ben och dess vård åt honom. Han vet hur man applicerar whisky på rätt sätt. Han är mycket mer än bara en steward. Det var därför jag engagerade honom på just denna riskabla och fullständigt osannolika resa, som jag från början visste att skulle spåra ur i hela världens galenskap. Strunta i mig och tänk på världen. Här har ni dess framtid framför er här på denna min karta."

Morton försökte koncentrera sig på den hemmagjorda kartan men förstod ingenting. "Kan ni då förklara den för mig?"

Den gode kaptenen blev genast vänlig, ivrig och förtrolig. "Ända hit till den 85-e parallellen drev vi med strömmen," sade han.

"Men är inte Rosshavet belagt med evig kilometertjock is?" försökte han med vettets rätt protestera.

Kaptenen plirade finurligt. "När vi kom dit så var det det inte. Vi drev ända hit på öppet vatten till den 85-e parallellen."

"Omöjligt!"

"Har du kommit hit för att bråka eller för att vara dum? Vill du följa med mig i min undervisning eller inte?"

Morton sansade sig. "Fortsätt, herr kapten."

Kaptenen fortsatte med sin intimaste förtrolighet. "Vi drev ända hit på öppet vatten till den 85-e parallellen. Där började isbergen tränga sig in på oss, och där fick vi börja kämpa emot dem. Men vi drev vidare längs med en kanal genom isen, och denna kanal förde oss först långt åt öster. När vi slutgiltigt fastnade måste vi ha befunnit oss ungefär här mitt emellan Harlick- och Byrdbergen. Men vi fortfor att röra på oss, ty isen rörde på sig, och vi följde med isen, som flöt med oss rakt söderut. Vi satt fast i isen ända fram till den 90-e parallellen. Där tar denna karta slut och därmed all exakthet beträffande våra positioner. Men du ser här varje hörn och varje kurva av den kanal som vi färdades igenom mot vår vilja rakt ut genom sydpolens öga."

Han gjorde en konstpaus och betraktade Mortons eventuella reaktioner. Dessa kunde han inte bedöma. Morton betraktade kaptenen. Det såg ut som om han höll andan. Till slut öppnade Morton munnen.

"Kapten, vad menar ni egentligen? Vem kan godkänna sådana påståenden? Menar ni allvar eller skämtar ni? Är ni säker på att den där whiskyn inte har påverkat er i era omdömen? Förklara er, om ni kan!"

"Min vän, er reaktion är helt logisk och exakt den som jag hade väntat mig. Jag skall förklara saken. Var bara lugn och ha en smula tålmod. Ja, det är otroligt, men vi har själva upplevt det. Det är inga illusioner eller kosmiska bedrägerier vi varit utsatta för. Vår resa är inget practical joke. Vad jag menar är kort och gott att vetenskapen inte räcker till längre. Den geografiska platsen Sydpolen, där alla väderstreck är åt norr, är en bluff. Den platsen går inte att lokalisera. Vi har här ställts inför nya geografiska problem som jag är den förste att medge att inte är så lätta att lösa. Jag är den förste att erkänna att jag inte kan lösa dem själv."

"Då inser ni åtminstone era begränsningar."

"Ja, medge att det är ett hälsotecken. Och det är inte whiskyns förtjänst." Han blinkade åt Morton. "Får jag fortsätta?"

Morton visste inte vad han skulle tänka. Var kaptenen galen eller menade han verkligen allvar? Eller var han bara sjuk? Nej, bensåret var bara en yttre blesyr. Om han menade allvar var verkligheten galen, vilket den ju i och för sig alltid hade varit. Med en viss tvekan svarade Morton:

"Var så god och fortsätt."

Kaptenen var nöjd med Mortons självbehärskning och fortsatte:

"Här kommer nu fortsättningen. Enligt mina beräkningar med hjälp av solen och stjärnorna började isen glesna runt omkring oss när vi var på den 94-e parallellen, och på den 99-e parallellen såg vi för första gången öppet hav. Sedan dess måste vi ha drivit ytterligare minst tio latituder i rakt sydlig riktning."

"Nej, hör nu här, kapten! Detta går för långt! Det är alldeles för barnsligt och orimligt!"

"Ja, visst låter det förryckt? Men vi har inga andra termer att använda oss av än så länge. Det här med meridianer och latituder är ju också artificiella begrepp som inte alls betecknar någon geografisk verklighet. Geografi är namn och kartografiska avbildningar av land och hav. Latituder och longituder är bara teoretiska begrepp liksom ekvatorn, nordpolen och sydpolen. Allt sådant håller inte längre. Och vårt enda strå att klamra oss fast vid i denna lavin av nya världsomstörtande data är geografiska konkreta fakta. Och det enda vi har i den vägen är detta hav, solen och den fart med vilken vi driver åt ett visst håll. Vi har ingenting annat att gå efter."

"Ni påstår alltså att vi befinner oss 20 grader söder om sydpolen?"

"Ja, om ni ursäktar en sådan urmodig terminologi. Medge att den låter töntig?"

Morton stirrade sanslöst på honom.

"Mina mätningar stämmer," fortsatte kaptenen lugnt och sakligt. "Det är inget fel på dem eller på mig. Vilken vetenskapsman som helst, ja, världens störste pedant till astronom skulle komma till samma slutresultat som jag. Det är inte mig och inte oss och inte heller mina instrument som det är fel på, utan det är jorden och universum som det är fel på. Men det enda felet med dem är att de inte är anpassade efter hur vi vill ha dem, utan de följer sina egna lagar som vi inte känner till och inte kan förstå. Vi får aldrig glömma, att människan alltid har varit lika dum. Hon var lika dum under medeltiden när hon trodde att jorden var platt och ställdes inför Kopernikus revolutionerande teorier, som hon helst hade kastat på elden bara för att hon inte förstod sig på dem, som vi själva är idag, när vi hellre tror att vi själva är galna än accepterar den verklighet som vi själva står inför."

"Men det är ju alldeles uppenbart att det är fel på något i vad ni framlägger. Här är ju alldeles klart något som inte stämmer. Kan det inte vara ett misstag?"

Kaptenen log. "Min vän, det enda felet är att vår värld och universum inte är funtade så som människan vill och som hon vetenskapligt har bestämt att de skall vara funtade."

Morton var nu desperat. "Men Antarktis är ju en fast kontinent, och vi har drivit på havet hela tiden!"

Kaptenen förblev obarmhärtigt saklig. "Försynen har fört oss till en passage genom denna kontinent. Och det smalaste sundet i passagen passerade vi redan långt innan vi frös fast. Annars hade isen gjort slut på oss."

Aldrig i hela sitt liv hade Morton Reynolds haft anledning till större eftertanke och betänksamhet än nu i detta ögonblick.

"Nå, så säg något, människa!" utbrast kaptenen i ett plötsligt utbrott av otålighet.

Morton försökte samla sig. "Era teorier är måhända logiska och rätt uträknade, men är de sanna? Jag tänker på exempelvis Akilles och sköldpaddan. Vad som stämmer på pappret stämmer inte alltid med verklighetens ibland påfallande brist på logik. Ni är färdig att jäva hela den vetenskapliga världsuppfattningen, men är ni säker på att er egen nya världsuppfattning är riktig?"

"Jag presenterar ingen ny världsuppfattning. Jag bara påstår att den gamla inte längre håller. Andra får ta hand om problemet att formulera en ny världsuppfattning på ruinerna av den gamla. Jag bara river ner, Morton. Jag bygger inte upp något nytt." Och han fortsatte något mera sordinerat: "Och det är just problemet. Denna nya verklighet, som vi bara har sett toppen av isberget på, kan ingen någonsin bli helt säker på. Men våra upplevelser och mina mätningar och beräkningar kan inte bortförklaras. Om det som vi har erfarit inte är sant så är vi antingen allesammans galna eller döda eller något ännu värre."

"Kanske berusade?"

"Av verkligheten i så fall, inte av banal sprit."

"Är ni säker, kaptten? Hur mycket whisky har ni druckit om dagen?"

"Det är inte mer än små huttar då och då."

"Många huttar små, kaptten, kan lätt bli svåra att hålla reda på."

"Så ni vill bortförklara alltsammans genom vanlig trivial fylla?"

"Nej, kaptten, jag respekterar er som sjöman för mycket för att kunna säga nej till era teorier. Jag måste tro på er som sjöman. Men era slutsatser bör diskuteras."

"Jag medger att de är diskutabla."

"Vi måste diskutera allt det här med de andra."

"Vilka andra?"

"Min bror, maskinisten, stewarden och österrikaren framför allt."

"Diskutera det med vem ni vill, men håll tysken utanför!"

"Bra, vi håller tysken utanför."

"Vi håller alla utanför tills vidare utom dem som du har nämnt."

"Som ni vill, kapten. Jag lyder inte er order, men jag lyder er rekommendation."

"Jag tror att vi förstår varandra."

Och med de orden avslutades kaptenens och Mortons samtal för den här gången.

Men när Morton framlade dessa samma teorier för österrikaren på tu man hand sade denne:

"Det vore dock underbart om det vore sant! Tänk om vetenskapen verkligen skulle ha misstagit sig kapitalt? Tänk vilken lättnad för världen det vore! Tänk på alla dessa miljöproblem! Vilken härlig sanning det vore, om det bara vore sanning!"

Då visade sig Harold Finch. Han hade hört allt.

"I så fall har vi kanske gjort oss skyldiga till att ha givit mänskligheten en ny jungfrulig värld att förstöra och skända. I så fall hoppas jag att ingen av oss överlever för att kunna tala om det för mänskligheten."

"Ni ser då allt från den dystra sidan herr Finch! Tänk er i stället hur fantastiskt det vore om det vore sant!"

"Men är det sanning?" inföll Morton. "Det är det som är frågan: vad är sanning?"

Bernhard fortsatte: "Ända sedan vi slapp ut ur isens grepp har jag undrat om det som vi upplever verkligen är sant eller inte. Verkligheten har ända sedan dess känts så främmande och överklig. Den har liksom känts alltför fantastisk och otrolig för att kunna vara sann.

Men antag att det inte vore sant. Var vore vi då? Har vi anledning att betvivla att vi hela tiden varit på väg bort från norr och inte mot norr? Har vi anledning att betvivla att vi lever och att vi varken är vansinniga eller lider av hallucinationer? Har du nypt dig i armen, Morton, och känt om du är vaken?"

"Tusen gånger. Och jag känner att jag hela tiden måste göra det på nytt."

"Så känner jag det också. Vi lever alltså, dess värre. Vi ser vad vi ser och upplever vad vi upplever. Det kan ingen förneka. Så långt är allt sant. Men hur kan vi vara säkra på att vi nu inte ligger och skvalpar i Stilla Havet?"

"Det enda som talar för att vi inte gör det är det att vi hela tiden färdats från det väderstreck där solen alltid står i zenith, och att vi på något sätt har åkt tvärs genom Antarktis."

"Ja, det är också sant. Så långt vet vi att vi inte har misstagit oss, hur överklig, drömlig, ofattbar och vansinnig den verklighet som dessa ovedersägliga fakta ställer oss i än är. Livets tycks i sanning vara en dröm när det driver allting till sin spets."

37.

Men den som vägrade ta kaptenens teorier på allvar var maskinisten. När Morton förklarade för honom vad kaptenen hade sagt, sade han:

"Det tror jag lika lite på som att det finns liv på andra planeter."

"Men var är vi då om vi inte är söder om den punkt som Amundsen och Scott kallade sydpolen?"

"Det vet vi inte. Så mycket medger jag. Men så länge vi inte vet det tror jag det är säkrast att vi inte heller inbillar oss att vi vet det. Risken är inte längre överhängande för att vi ska frysa ihjäl eller dö av svält, ty nu nappar det ju rikligare än någonsin, och våra vitaminer på burk är heller inte slut ännu. Förr eller senare tror jag att vi får stifta bekantskap med land eller med andra fartyg, och då får vi säkert veta var vi är. Men till dess föredrar jag att inte fästa någon tilltro till befängda teorier om världar

söder om sydpolen. Sådant kan man försöka inbilla tysken eller underhålla barnen med."

Men Bernhard gjorde ett försök att rucka på maskinistens alltför bestämda skepticism: "Är det inte konstigt, Lajos, att vi ända sedan vi fastnade i isen aldrig mer har sett ett enda flygplan i luften? Vi såg dem ju dock ganska regelbundet innan vi kom ner i polarhavet."

"Du har rätt, Bernhard," medgav maskinisten genast. "Det har jag inte tänkt på. Men det kanske inte flyger så mycket plan över den sydligaste delen av jordklotet."

I samma ögonblick kändes en häftig stöt i hela skrovet. Maskinisten och Morton förde detta samtal i salongen där de satt denna behagliga morgon, men nu blev det fart på dem. De förstod genast att något hade hänt eller höll på att hända och rusade därför upp på däck.

När de kom upp på däck var havet upprört men ej av vanliga vågor. En jättelik virvel drog fartyget till sig, och vågorna omkring skeppet var det ingen ordning på. De gick emot varandra, och en del var höga som murar, fastän det var vindstilla. Det var en av de äldre damerna som sade: "Nu är det fel på havet också! Inte ens sjögången är längre normal! Kan de inte åtminstone ha reguljära vågor som följer dyningarna?"

"Vad står på, kapten?" frågade Morton kaptenen, som för ovanlighetens skull syntes på däck. Han begick tydligen dödssynden att ignorera sitt sjuka ben denna dag.

"Det är ett sjöodjur av något oidentifierbart slag. Kommer vi in i virveln där borta så är vi förlorade," sade kaptenen och pekade mot virveln.

I det samma kändes på nytt en kraftig stöt. De flesta trodde att båten skulle stjälpas, och virveln var med ens försvunnen.

Plötsligt blev kaptenen blek av fasa. Han fattade närmaste människas arm, som råkade vara stewardens, och pekade ut mot havet i fullkomlig skräckslagenhet:

"Se där! O min Gud!" Han var faktiskt rädd.

Alla som var på däck, och de blev ständigt fler och fler, såg, och det var en jättelik grön massa som höjde sig ovanför havsytan. Det var runt och minst två gånger större än fartyget. Det kunde vara någon sorts manet eller manta. I mäktiga skummande svallvågor dök det igen.

"Det är en manet," sade en av kvinnorna som hade kommit till relingen.

"Nej, maneter simmar inte så bra som den här gör," sade kaptenen.

"Vad är det då?" frågade Harold Finch.

"Kan det vara en val?" frågade en av damerna.

"Nej, den är för rund," sade stewarden.

Snart stod nästan alla vid relingen och tittade dumt ut över vattnet efter det försvunna monstret. Alla stod vid samma reling, och skeppet lutade betänkligt. Plötsligt syntes vidundret igen i farlig närhet av åskådarna och i kurs rakt emot dem.

"Se upp! Det kommer emot oss!" skrek tysken som om han tog för givet att de andra inte såg det och som om han kunde undvika en olycka.

"Det tänker ramma oss!" observerade Richard Reynolds lika högljutt.

"Ta betäckning!" ropade greken i ett infall av samma allmänna vishet.

"Ack, vår sista stund är kommen!" berikade en av fruarna den allmänna paniken.

Skummande, bubblande och rivande upp väldiga dyningar kom den gröna platta klumpen rakt emot dem. Det var bara att befara det värsta: en definitiv frontalkrock med en i storlek fullständigt överlägsen fiende. Men bara ett litet stycke ifrån fartygets skrov, just när alla damerna satte händerna för ansiktet av ren fasa och flera herrar krampaktigt tog tag och spjörn mot relingen för att i möjligaste mån

gardera sig mot möjligheten att falla ombord inför den oundvikliga chockartade kollisionen med ett dylikt gastkramande monster, dök monstret plötsligt igen och försvann spårlöst.

"Vad vill den med oss? Vad kan den ha för planer med oss?" hördes kaptenen filosofiskt undra. Flera damer drog flera lättnadens suckar. I samma ögonblick, just när alla slappnade av som mest, kom stöten. Klumpen hade ej rammat dem men väl dykt under dem och lyfte nu upp hela *Carolina* på sin rygg. Följden blev en ny oväntad och avsevärt mera hysterisk skräck och panik än den föregående. "Katastrof!" skrek tysken. Den som kunde klamrade sig fast vid vad han kunde, men många var utan handtag och grepp, då de tagits på bar gärning mitt i sina lättnadens suckar, och störtade handlöst omkull. Somliga, som den gamla engelskan, hotade till och med att trilla över bord, men lyckligtvis fick greken tag i henne i sista ögonblicket, varför engelskan var honom oändligt tacksam för hans chevalereska starka nypor. Huller om buller tumlade alla över ända, och tyskens byxor sprack.

"Driver detta djur med oss?" frågade Richard Reynolds ovanligt sansat för att höra till ögonblickets omedelbara offer.

Harold Finch hörde till de få som ännu stod upprätt. "Ett högst besynnerligt sinne för humor för att vara ett zoologiskt fenomen," konstaterade han som sin enda kommentar.

Så sänkte sig djuret åter ned i havet och lämnade båten på rätt köl. Lyckligtvis hade ingen fallit över bord, men flera hade varit hårresande nära att göra det. Mrs Reynolds hade nästan frivilligt av ren panik och hysteri hoppat över bord. Lyckligtvis hade Harold Finch påpassligt ingripit och hållit henne kvar med våld, så att hon aldrig sluppit över relingen. Annars hade hon varit såld.

"Är det över?" frågade någon vimmelkantig och mörbultad.

"Kommer han tillbaka?" undrade tysken skräckslaget och rättade till slipsen.

"Era byxor är spräckta, herr Richter," antydde greken försynt.

Det blev för mycket för tysken. Mycket kunde han stå ut med, men inför en sådan offentlig förödmjukelse ilsknade han till. Ingen kunde någonsin ordna så att hans byxor sprack i andras sällskap och sedan räkna med att komma undan med det! Blossande röd knöt han näven och svor till: "Kommer han tillbaka ska han få se på fan!" Och han knöt sin näve mot hela havet.

"Se där!" ropade kaptenen och pekade utåt havet. Djuret hade åter kommit upp till ytan och styrde nu åter rätt emot dem med forsande skum och svallvågor. "Han kommer tillbaka!" Den här gången verkade kollisionen oundviklig.

"Kom an bara, din sakramentskade krabba!" hotade tysken heroiskt.

Men åter dök den jättelika gröna manetliknande saken under båten, och åter lyfte den upp båten på sin rygg. Den här gången höll sig alla bättre fast, varför paniken blev mindre, även om den allmänna förargelsen i stället blev större.

"Man kan tro att man befinner sig på Pratern men i något större dimensioner," filosoferade Bernhard, som var fullständigt fascinerad av det okända djuret och dess förehavanden. Hans uppspärrade ögon vittnade om hundraprocentig uppmärksamhet, total observation och koncentration och en gränslös fascination inför tidernas sensation.

Men lika varligt, säkert och lugnt och harmlöst som tidigare sänkte sig djuret åter, lämnade fartyget utan en skråma på rätt köl på vattnet och försvann på nytt.

"Man kan verkligen fråga sig vad som är meningen med det här," menade Richard Reynolds.

"Han leker med oss," utbrast maskinisten.

"Tror ni verkligen det?" frågade Harold Finch tvivlande.

"Han leker med oss såsom en havsutter eller tvättbjörn. Han är ett tänkande djur som likt delfinen vill ha roligt och umgås med oss människor. Han är nyfiken och vill leka. Det är den enda rimliga förklaringen."

"Jag tror vid min själ att min maskinist har rätt," kommenterade kaptenen.

Djuret kom tillbaka och lyfte ännu en gång upp skeppet till stor förtret för alla passagerarna. Tysken fick då nog och försvann ner under däck. Därefter kom varelsen åter igen tillbaka. Den tycktes aldrig kunna tröttna på sin tokiga lek. Sammanlagt kom den tillbaka fem gånger. Ibland lyftes skeppet mindre och ibland mera, så att det nästan stjälppte. Kaptenen och de flesta andra var varje gång mycket oroliga för att *Carolina* inte skulle komma ner på rätt köl igen. Varje gång det besynnerliga djuret spelade sitt besvärliga spratt med skeppets befolkning innebar det en oerhörd spänning för dessa på grund av faran, som naturligtvis alltid överdrevs, och det fanns ingenting ombord att försvara sig mot odjuret med. *Carolina* var helt i det lekfulla monstrets våld, som kunde hissa skeppet och därmed råbråka dess församling av hjärtans lust så mycket det behagade hur litet mänskorna än uppskattade denna rolighet.

Och havsdjuret stannade i båtens närhet. Varje ny dag sågs det stilla vila i vattenytan högst ett femtiotal meter från båten. Ibland kom det närmare och ibland var det helt borta. Ibland lekte det med *Carolina* med fara för alla passagerares liv, som då måste anstränga sig till sitt yttersta för att hålla sig i sina ställningar eller åtminstone kvar ombord, men mest låg det stilla och nyfiket i vattenbrynet helt nära *Carolina*. Det kunde då verka som att det låg och sov, och som att skeppet hade fått sitt eget husdjur och kanske rentav en vän där ute i havet.

Det gick så långt med det vänskapliga umgänget att Bernhard och bröderna Reynolds en dag tog mod till sig och rodde ut till jättedjuret i en av *Carolinas* små livbåtar. Morton steg försiktigt i land på djuret, kände sig för, tog några steg och började sedan vandra omkring. Han satte sig och kände på huden utan att djuret misstuckte. Huden var sträv och mycket porös. Den påminde något om hård skumgummi men kunde samtidigt vara mycket hal. Även Richard fick så för sig att han skulle komma i land på djuret, och fastän både Bernhard och Morton protesterade gjorde han slag i saken. "Det är inte bara du som ska få lov att undersöka besten," sade han till sin bror. Bernhard menade att det var säkrast att de gick i land på djuret en och en och inte alla på en gång. Morton sade menande till Richard: "Du riskerar kanske våra liv," vartill Richard genmälde: "Schh!" som om han fruktade att djuret kunde höra att de grälade.

Djuret kunde inte vara någon manet. Det kunde endast vara ett för biologin okänt jättelikt rörligt elastiskt tänkande svamp- eller koralldjur, kom de tre herrarna fram till. Djuret var för klumpigt och oformligt för att kunna vara någon sorts fisk. Kroppens konsistens verkade som hård gummi av stark täthet. En yxa hade inte trängt djupt in i det kompakta hårda köttet. Nu tyckte Bernhard att det även var dags för honom att stiga i land, men han hade knappt hunnit resa sig i båten, så satte sig djuret plötsligt i rörelse. Morton och Richard föll handlöst omkull, djuret dök utan betänkligheter, och de båda männen försvann i havet. Med nöd och näppe undgick Bernhard att med sin jolle sugas ner i virvlarna. Efter en orolig stund kom först Richard och sedan Morton tillbaka upp till ytan, så att Bernhard kunde fiska upp dem. Djuret hade i alla fall lyckligtvis inte visat sig ha någon aptit på levande människor.

Men detta var inte nog för tysken. När de kom tillbaka ombord på *Carolina* efter sina umbäranden stod tysken där med korslagda armar som en väntande

besträffande rektor. "Hur vågar ni riskera era liv på det där sättet?" frågade han dem nästan ursinnigt.

"Mr Writer, varför följde ni inte med?" frågade genast Richard tillbaka. Han kallade alltid tysken för 'mr Writer'.

"Mitt namn är Richter! Arthur Richter!" Han kunde inte tåla att folk uttalade hans namn fel.

"Men på engelska uttalas det Writer, om ni ursäktar. Men jag antar, mr Writer, att ni helt enkelt inte *vågade* följa med."

Detta blev för mycket för den store Arthur. Ingen tysk kan tåla att beskyllas för feghet. Plötsligt flög han på Richard Reynolds med knytnävarna, och båda de fullvuxna männen tumlade omkull i däcket. Fullt handgemäng uppstod. Det var första gången någonting sådant hade hänt ombord på *Carolina* under denna resa.

Bernhard och Morton skilde ej utan svårighet de båda kämpande männen åt.

"Bär er då åt som vuxna män!" sade Morton. "Ni är inga skolgossar längre!"

"Jag kräver upprättelse!" fräste herr Richter med respektingivande hotfullhet.

"För vad? För att ni var så feg att ni inte följde med oss ut till den där paddan?" snäste Richard tillbaka.

"Herr Richard," sade tysken med pondus och sträckte på sig, "alltför länge har vi haft overseende med era oegentligheter ombord. Jag anklagar er härmed för vållande av tre människors död: er egen broder Franks, guvernanten Frieda Webers och er egen svägerskas. Vad har ni att säga till det?"

"Att ni är en absurd humbug," sade Richard utan att tveka. Han sade till de andra, som stod omkring, som nu blev fler och fler: "Bry er inte om honom. Han är bara upprörd. Nu vill jag gå in och torka mig."

"Herr Richter, om ni menar allvar måste ni komma med bevis," menade Bernhard diplomatiskt.

"Han har inga bevis. Han är bara sårad i sin stolthet. Därför slår han mot mig i blindo," sade Richard.

Det var nog för att herr Richter på nytt skulle flyga på Richard. Samma scen upprepades igen med handgemäng, och liksom första gången kom Richard under den store tysken. Men nu kom äntligen kaptenen haltande med sin krycka i högsta hugg och ingrep:

"Mina herrar! Uppför er som män, eller jag sätter er båda genast i rumsarrest! Tänk då på att vi har damer ombord!"

De båda stridande parterna skildes åter med Bernhards och Mortons hjälp, men nu började Richard bli irriterad.

"Hade vi varit i land hade jag krävt duell," sade han.

"Jag också!" sade herr Richter.

"Mina herrar!" vädjade kaptenen.

"Det var han som började!" skrek tysken och pekade finger åt Richard.

"Det var det inte alls," sade Richard och fnyste.

"De är precis som skolpojkar," sade Morton till Bernhard.

"Nu är deras fiendskap inledd. Jag är rädd att vi kommer att få se mer av den innan resan är över," sade Bernhard.

"Jag är rädd för det även," sade Morton.

Under nya hot om rumsarrest från kaptenens sida lyckades man få tysken och Richard att gå åt var sitt håll och helst undvika varandra under resten av dagen. Ingen ville ha sådana konflikter ombord. Dessutom hade ju anledningen varit tämligen obefintlig. Kaptenen oroade sig mycket för konsekvenserna av denna

plötsligt utbrutna öppna fiendskap mellan två ledande passagerare. Det hade aldrig hänt honom förut.

"Ack, dessa européer!" sade han och skakade på huvudet.

38.

Det hav som de hade kommit till vimlade av fisk och liv som allt var lika okänt och främmande som havet. Där fanns särskilt rikligt av en stor delikat matfisk som påminde om Atlantens kungsfiskar. Dess kött var godare, mera närande och mera mättande än tonfiskens. Den var vackert färgad i rött och gult och kunde vara liten som en sill och stor som en gammal gädda.

Ju längre de drev, desto varmare blev klimatet. Detta hav var mindre salt än de stora oceanerna. Dess vatten var nästan som bräckt. Allt oftare vågade de ombordvarande gå och simma. Så varmt var det.

Det var faktiskt Mrs Reynolds som först hade tagit detta initiativ, och med nästan hela passagerarlistan stående som publik vid relingen hade hon fått sig ena ordentliga kallsupar, varvid hon förvånat hade utropat: "Men vattnet är ju sött!" Det hade väl inte varit helt sött men ändå förvånansvärt bräckt, vilket kaptenen förklarade med att de måste befinna sig i ett hav med en gigantisk tillförsel av smältvatten från smältande antarktiska isar. Sedan hade nästan alla passagerare hoppat i med en gång, de flesta i underkläderna.

Men en dag siktades ett nytt okänt djur. Det var nästan så stort som det gröna ofarliga jättesvampdjuret men mycket fulare, trögare och hemskare. Det var blått och såg ut som en enda stor glupsk käft. Det var utan tvekan en fisk, och den påminde något om djuphavsmarulken men var oändligt mycket större och hemskare. I många dagar hängde det efter fartyget som en olycksbådande havsdemon.

For man ut med jollen kunde man skåda den fula fisken närmare i vitögat, ty den kom då så nära att man kunde skåda dess fula nylle i detalj. Richard, Morton och Bernhard nästan frossade i att göra detta och utmana ödet och den gräsliga fiskens aptit. Kaptenen misstänkte att den var släkt med hajarna, då den var i ständig rörelse och hade ett sandpapperskinn som absolut påminde om hajarnas. Vad som hade lockat dit den var troligen det avfall som stewarden dagligen stälpte i havet. Blåkäften ville ha mera.

Det var kort efter upptäckten av denna fula fisk och oinbjudna gäst till passagerarnas entusiastiska simturer, som härmed måste inställas tills vidare, som kapten Carpenter blev allvarligt sjuk. Ett sår i benet som han hade fått under den svåra stormen hade aldrig läkt sig, och för varje dag blev nu den gode kaptenen allt sjukare och tröttare samtidigt som han magrade och blev svag. Han var inte den som skonade sig själv om han inte tvingades till det, och nu tvingades han till det.

Dock var han ännu med på det sällsamma bröllop som firades på nyårsdagen ombord på *Carolina*. Det var George Hutchinson som gifte sig med fröken Cecily Nicholson. Den hårt prövade George, som hade förlorat sin fästmö under den senaste stormen, försökte med detta giftermål döva och besegra sin sorg. Han och Cecily hade varit vänner sedan resans begynnelse, och hon hade ivrigt svarat ja till hans kanske väntade frieri. Med att genomföra detta äktenskap ville de även liksom demonstrera inför universum, utmana sitt öde och visa att skeppet *Carolinas* ombordvarande minsann inte var besegrade ännu.

Det var greken som vigde dem ordentligt och värdigt. Det var en mycket vacker ceremoni med *Carolinas* två sista stearinljus i funktion. Kaptenens närvaro vid akten, trots hans svåra kondition, bidrog till att bröllopet ägde rum under goda auspicer.

Det var på själva juldagen under den högtidliga stund som alla suttit samlade tillsammans i salongen som frieriet ägde rum inför allas ögon till allas överraskning och sannskyldiga fröjd, och bröllopet föranledde till och med saliga tårar och hänryckning hos det vecka könet eller åtminstone hos de nu mycket få äldre damerna.

Som insegel på hela bröllopets aura av optimism och gott hopp inför framtiden lyckönskade greken det gifta paret efter ceremonin med orden: "Må ni länge leva," som han uttalade med allvar och pregnans. Han ville därmed att alla skulle förstå att han verkligen menade att det fortfarande absolut var möjligt för dem alla att bli räddade.

Från soffan där kaptenen satt med sin krycka och sitt sjuka ben bidrog även han med vad han kunde till det uppbyggliga ögonblicket. Han krävde att Richard Reynolds och Arthur Richter skulle sluta fred med varandra och aldrig mera slåss igen, åtminstone inte ombord på hans fartyg. Han motiverade denna begäran med, att det var högst angeläget att alla ombord hjälpte till och samarbetade med varandra till hundra procent med tanke på deras situation, som ännu inte var gynnsam, ehuru den hade förbättrats. "Vi vet inte vad som väntar oss, plötsligt kan stormar utbryta, och vi kan köras fast i isen igen, på ett okänt hav vet man aldrig vad som väntar bortom horisonten, varför jag måste kräva att ni skakar hand med varandra som gentlemän. Vi kan inte ha några bråkstakar ombord, och ni två är de enda vi har."

Richard Reynolds sträckte först fram sin hand och sade: "Jag ber om ursäkt för att jag eventuellt har sårat er." Och tysken svarade:

"Jag tar tillbaka min anklagelse, då jag är fullt medveten om att den är omöjlig att bevisa."

Så skakade de hand, och alla hurrade. Sedan tog stewarden fram en väl dold champagneflaska, som han gömt under hela resan. "Det är ett klassiskt stewardstrick," ursäktade han sig. "En god steward har alltid någonting undàngömt för särskilda tillfällen." Han menade att det särskilda tillfället nu var bröllopet, som krävde just champagne och ingenting annat. Följden blev, att bröllopet blev mera lyckligt och lyckat än vad det någonsin hade kunnat bli i land, ty alla tillgängliga personer i världen, alla de ombordvarande, var med och firade från början till slut. Kaptenen tog till och med fram några av sina finaste flaskor whisky, som även han av gammal vana hållit undàngömda i reserv, av märket *Teacher's* och *Doctors' Special*. Stämningen kunde inte bli bättre, och George Hutchinson med lilla Cecily var mycket lyckliga intill tårögdhet.

Men den som trodde föga på grekens ord om att de ännu kunde bli räddade var maskinisten, och han kom snart under fund med att kaptenen inte gjorde det heller. Han och stewarden turades om med att vaka vid kaptenens sida, och det var kaptenen tacksam för. Slutet kom allt hastigare ju närmare det kom. Man såg på kaptenen att till och med han, moralen och vettet ombord, hade givit upp. Han hade alltför tydlig kallbrand i benet, själva skelettbenet var skadat, och ingen ombord hade någon erfarenhet av amputering. Dessutom sade kaptenen: "Låt mig få dö med båda benen i behåll." Ingen ville forcera sig till att skära i kaptenen med risk för att skära fel eller inte lyckas skära helt igenom.

Man började inse att man tvingat kaptenen i säng för sent. När det var för sent stod det klart för alla medicinska klåpare ombord att kaptenens liv hade kunnat räddas om man forcerat vidtagandet av åtgärder något tidigare.

Hans sista dagar var outhärdliga både för honom själv och för omgivningen. Han kunde då inte alls mer lämna kojen, och detta faktum var den enda anledningen till hans mot slutet bristande goda humör. Han hade nämligen i hela sitt liv varit rädd för att dö i sängen, vilket han till slut måste finna sig i att blev oundvikligt.

Alla satt inne hos honom i hans kabyss när slutet närmade sig. Han hade då kraftigt bedövat sig med sin bästa whisky och var därför redligare än tidigare. För första gången ville han ha barnen nära sig, vilket förvånade alla. Han hade alltid aktat sig för barnen liksom för kvinnorna. Nu slöt sig alla tre gossarna till hans famn under hans armar, och han sade med alla passagerarna som vittnen:

"Hör detta, ni alla! Så länge någon av gossarna lever kan ni ännu bli räddade. Detta är mitt sista ord och en spådom, som måste slå in: om ni bara lyckas föra en av dessa små igenom allt vad ni kommer att få möta, så kommer ni att klara er." Så släppte han gossarna och sade till dem: "Ta hand om er familj, gossar!" Och han menade då alldeles tydligt alla passagerarna.

Stewarden sade till maskinisten som kommentar: "Ett seriöst testamente."

"Det mest seriösa jag någonsin varit vittne till," svarade maskinisten.

Det var på morgonen den 10 januari som han dog. Det var en stilla dag då temperaturen visade tretton grader varmt. Havet var lugnt och omslöt med moderlig värme och harmoni den tappres väl använda kropp. Det var nästan som om hon till den dödes ära denna dag dämpade vågornas fria dyning. Sakta och fridfullt gled den avsomnade ner i den eviga allt uppslukande famn som han i hela sitt liv så troget hade tjänat.

Men så fort han kom i kontakt med havet hände det något synnerligen oväntat och ohyggligt. Det var som om odjuret i fråga bara hade väntat på signalen. Det var det blåa tröga ondskefulla monstret med det jättelika gapande svalget som så fort kroppen slöts i havet gled fram under kölen och slukade liket. Det försiggick i vattenbrynet, varför alla ombord tydligt kunde se det. Kvinnorna slog händerna för ansiktet eller skrek eller gjorde båda delarna samtidigt. Alla kände sig maktlösa inför det ohyggliga odjurets gräsliga åtgärd. Inför det vanskapta vidundrets vederstyggliga anletes förskräcklighet kunde alla som såg det inte annat än lamslås av fasa. Och i flera dagar efteråt var alla beklämda och betryckta av minnet av denna gräsliga syn och den ovärdiga avslutningen på den så högt avhållne kaptenens ridderliga liv och bana som deras bäste kapten någonsin.

Och nu var inte bara skeppet utan roder. De som hade något vett kvar ombord kände det alltför klart att de tre femtedelar av *Carolinas* ursprungliga befolkning som alltjämt fanns kvar i livet hade förlorat sin ryggrad.

På stewardens rekommendation och på allas önskan blev nu maskinisten den som utsågs till att överta chefskommandot ombord. Han accepterade det under tystnad men visste alltför klart att den som kommenderade passagerarna skulle förbli herr Arthur Richter, mannen som sedan resans begynnelse självsvaldigt gjort sig till herre över alla ombord utom över kaptenen. Den viktigaste sysslan som kaptenen hade lämnat efter sig skulle dock maskinisten inte ha någon konkurrens i. Den sysslan bestod i att hålla loggboken à jour med vad som hände.

Redan samma dag började han skriva i den: –

39.

"Visserligen är det föga troligt att denna loggbok någonsin kommer att komma till någon annans kännedom än vår egen, men för formens skull ser jag det ändå som min plikt att så utförligt som möjligt skildra allt vad som händer oss så länge denna möjlighet av försynen tillåts mig.

Vi är idag den 10 januari vid kapten Carpenters begravning sexton personer ombord. Det är sex medlemmar av familjen Reynolds: Richard, som är ogift, hans yngre bror Morton, som har sin fru Mathilda och sin son Christopher alltjämt i livet

kvar ombord, och dessa bröders brorsöner Peter och Paul. Så är det Harold Finch, Arthur Richter från Frankfurt, Bernhard von Schnitzler från Wien, det äkta paret George och Cecily Hutchinson, fader Nikolaus från Thessaloniki, det äkta paret James och Jennifer Smith från Hongkong, stewarden John Griffith samt undertecknad. Under vår oroliga resa har hittills elva personer omkommit: styrman Johnson, mr och mrs Hamaday från Hongkong, Pieter Fromm från Flandern, Frank Reynolds med fru, guvernanten Frieda Weber från Österrike, herr och fru Vanderbilt från New York, miss Juliet Harris samt kapten Geoffrey Carpenter. Alla dödsfallen har varit naturliga utom ett, som rörde sig om ett idealistiskt självmord. Ingen av oss sexton tills vidare överlevande står direkt nära döden idag, men mr och mrs Smith från Hongkong menar sig vara något för gamla för att orka med länge till.

Vi har lidit svåra skador ombord under resans gång. Förutom roder- och propellerhaveriet har de två stormarna gått illa åt passagerarnas tillhörigheter, och främst då herr Richters unika bibliotek och mrs Smiths unika porslinsamling. Det sista av herr Richters bibliotek vattenskadades svårt under den sista stormen, som också slog sönder det sista av mrs Smiths kinesiska porslin. Harold Finchs ovärderliga garderob har emellertid hittills klarat sig utan skador liksom kapten Carpenters efterlämnade skönlitterära bibliotek och klassiska diskotek. När herr Richter efter den senaste stormen inför kaptenen beklagade sig över sitt ruinerade bibliotek, tröstade kaptenen honom med att säga: "Men herr Richter, era alltför torra naturvetenskapliga luntor hade ändå ingen någonsin velat läsa!" Vilken tröst detta innebar för herr Richter vet jag inte, men det är säkert att han inte längre kan använda en enda av sina volymer.

Till de mindre materiella men kanske desto mer personliga skadorna kan tilläggas förlusten av Hongkongkvartettens ytterst spännande bridgeparti. Detta led ett svårt avbräck redan med mr Hamadays frånfälle, som dock lyckligtvis kunde botas med att fader Nikolaus då visade sig vara nästan lika styv i bridge som den avlidne hade varit; därigenom kunde den balans inom kvartetten som gjorde det eviga spelet så intensivt spännande upprätthållas, men det blev värre när även mrs Hamaday gick bort: spelets thriller räckte inte till för att motivera henne att fortsätta hur länge som helst när hennes man var borta. Sedan dess har partiet legat nere till de överlevande deltagarnas synnerliga besvikelse, ty ingen annan ombord har visat sig vara värdig att ta över mrs Hamadays hand. Kortspelandet har visserligen fortsatt ändå men i mindre slipade händer och under mindre tystnad än förut: på grund av bristande balans mellan de nuvarande deltagarnas kvalifikationer händer det allt oftare att det grälas över korten.

Till förlustlistan bör även fogas förlusten av *Carolinas* två enda husdjur: mrs Hamadays färgsprakande men överkänsliga kakadua, som i ett tidigt skede flög sin kos över havet, därtill tvingad av mrs Vanderbilts stillsamma men lömska katt, som sedermera försvann under nästan lika mystiska omständigheter som Frank Reynolds.

Men ännu finns det glädjeämnen kvar ombord, och de främsta av dessa är de tre gossarna Peter, Paul och Christopher Reynolds, som alltjämt är vid synnerligen god vigör och lika gott humör som innan de två förstnämnda förlorade sina föräldrar och alla tre förlorade sin guvernant, samt det nygifta paret George och Cecily Hutchinson. Alla ombord delar deras lycka. Barnens vidare uppfostran och anstalterna för deras fortsatta trivsel och underhållning ombord står främst fader Nikolaus för, som är mycket populär bland dem, och i andra hand stewarden John Griffith, som har en lika sagolik hand med barn som med nästan allting annat."

Maskinisten avbröt här sitt skrivande och tänkte: "Ja, paret Hutchinson är förvånansvärt glada och alltid tillsammans. Vi är alla glada med dem åt deras lycka. De älskar varandra rent och fullkomligt oförbehållsamt. Inte ens den puritanske herr Richter har något emot deras flitiga nattliga övningar, som ibland hörs i hela korridoren, men det kan jag inte skriva om. De umgås även mycket med gossarna som älskar deras sällskap. De kysser varandra ofta även i andras sällskap och är det lyckligaste äkta par som jag någonsin har fått skåda. De blommar, de strålar, de lyser, och de delar sin självklara och strålande lycka med alla andra ombord. Jag älskar dem."

Sedan fortsatte han skriva: "Vårt proviantförråd är begränsat men ännu icke slut, och det lär heller aldrig ta slut så länge vi får upp så mycket matnyttig och näringsrik fisk som vi får från havet. Vi har ännu åtskilliga vitaminburkar kvar, men skeppets citroner och grönsaker är slut. Emellertid påträffade vi i förrådsrummet igår av en slump en bortglömd väl konserverad öppnad låda med israelitiska apelsiner, som kommer att räcka i minst två veckor enligt stewardens beräkningar."

"Ja," tänkte maskinisten i ett nytt avbrott, "att vi inte har funnit den lådan tidigare och att apelsinerna ännu var fräscha och ätbara är ett under. Vilken välsignelse Israel ändå är för världen! Och att det ska märkas så här långt bortom verkligheten! Ingen frukt är ju så god, mättar så bra och tillfredsställer hela kroppen bättre." Och han fortsatte att skriva:

"Det hav som vi har kommit till fyller oss med undran. Vi har inte möjlighet att lodra det, men vi antar just därför att det är mycket djupt. Emellertid tycks det också ha en rik submarin vegetation, ty under våra lodningsförsök har vi ibland fått upp skogar av grön tång. Herr Richter har dragit paralleller mellan detta hav och Saragassohavet. Morton Reynolds har avfärdat denna jämförelse som absurd, då Saragassohavets tång flyter på vattnet medan denna tång växer i skogar på botten.

Men det märkligaste med detta hav är alla dess rörliga former av liv. Här förekommer alla former av liv i större mångfald än i något hav på jordklotet, menar de ombord som vet. Flygfiskar flyger upp till oss på däck i massor, de vitaste och största albatrosser som undertecknad har sett följer oss dagligen, och fisk-, tumlar-, säl- och delfinlivets överväldigande överflöd slår oss alla med häpnad. Vi har sett och fångat de mest färgstarka skarvar, måsar, alkor, sulor, stormfåglar, labbar och liror som någon människa sett, menar tysken, och denna någon människa är alltså tysken.

Det är dock tydligt att inget av de sällsamma djur som finns i detta främmande hav någonsin förr har sett en mänsklig farkost. De flockas omkring oss som abborrar och löjor kring en betad metkrok. Och alltför tydligt varseblir vi hur små vi är mot detta oceanlivs övermakt. Vi hoppas att det bara är vi som vet hur lätt vårt snäckskal kan stjälpas om några av detta havs större varelser bara rörde vid oss.

Det gröna svampdjuret leker fortfarande med oss ibland. Det blåa marulksgapet har heller icke lämnat oss en enda dag. Ända sedan det första gången uppenbarade sig har ingen av oss mera vågat gå och simma. Och vi är alla alltför väl medvetna om att vi inför en större stöt från den gröna svampen alla skulle hamna inte bara i vattnet utan därtill med största sannolikhet i Blåkäftens avgrundsgap.

De största exemplaren av flygfiskar som vi har fångat har varit över en och en halv meter långa. Även tumlare och delfiner har varit ovanligt färggranna här i svart och vitt och guld som pingviner. Vi har även sett en mycket röd ovanligt ilsken späckhuggare. Det märkligaste med denna späckhuggare, som vi har sett flera gånger och därför kunnat observera närmare, har varit att den tydligt skiftar färg i alla nyanser mellan vitt och rött. Vi vet ännu inte varför den blir röd, men det kan

vara av aggression eller möjligen hunger, då den är snabbare i rött tillstånd, medan den är helt lugn när den är vit. Vi tror inte att det är olika arter det rör sig om.

Några ombord försöker inbilla sig själva och de andra att vi mycket väl skulle kunna befinna oss mycket nära land utan att vi visste om det, och ständigt är det någon som tror sig se en blå strimma av land vid horisonten. Men det är alltid bara horisonten.

Men hur märkvärdiga varelser vi än har påträffat i detta hav, så har vi nog ändå de mest märkvärdiga kvar att upptäcka. Två gånger har det hänt att flera av oss har vaknat mitt i natten av ett förfärligt plaskande oväsen och illvrål, som närmast låtit som övermänskliga tjut och som nästan skrämt slag på somliga som redan sovit alldeles tillräckligt dåligt. Fader Nikolaus har liknat dessa nattliga oväsen vid "en storm med ackompanjemang från helvetets djupaste tortyrhålör". Särskilt den andra natten slungades hela fartyget så redlost och handlost omkring av vågorna att vi antog att det verkligen var en storm på gång. Men det visade sig vara stjärnklar natt med fullmåne, och de förfärliga oförklarliga rullningarna och störtsjöarna avtog och försvann sedan mycket hastigt. Det är som om det fanns någonting spökligt och överväldigande stort och vidunderligt någonstans under och omkring oss som inte vill bekänna färg och visa sig för oss ännu. Stackars Mrs Smith kan inte längre sova någon natt nästan på grund av dessa spökliga alltför nervpirrande oförklarligheter. Det är tydligt att vi bara kan skymta en minimal bråddel av alla de oanade former av liv som detta hav sjuder och kokar av."

40.

"De som har de sämsta relationerna ombord är tysken herr Richter och Harold Finch. Herr Finch är något av en vresig misantrop som av naturen helst går för sig själv, medan herr Richter har alltför lätt för att stöta sig med vem som helst. Han är en klumpig och opsykologisk egocentriker hur kunnig och vetenskapligt lärd han än är. Egentligen är det ingen ombord som tycker om honom, och alla liksom anstränger sig för att uthärda hans oupphörliga klavertramp. Hans enda verkliga vän ombord var nederländaren Pieter Fromm. Och hur skall det gå för honom när snart den sista flaskan är slut i baren?"

Inte ens Bernhard talar gärna med Arthur Richter, fastän de har samma modersmål. Men Bernhard talar det vackert, mjukt och kultiverat medan herr Richter skorrar hårt och är synnerligen guttural. Herr Richter är nästan vulgär och otydlig i sin tyska, medan hans engelska är övertydlig och bombastisk, som om han ständigt ville demonstrera att han behärskar engelska bättre än någon engelsman. Detta har i synnerhet retat Richard Reynolds.

Richard Reynolds är inte heller direkt populär ombord, men han trampar i alla fall ingen på tårna och stöter sig inte med någon. Och den enda som direkt inte gillar honom är fader Nikolaus, som ju annars står på bästa fot med alla ombord. Det är det att prästen skarpt ogillar Richards alltför manschauvinistiska smått imperialistiska tendenser. Harold Finch är också en latent imperialist men på ett mindre självförhävande sätt.

Men den som alla känner minst ombord är Mortons fru Mathilda. Hon har alltid varit ytterst mjuk och stillsam, diplomatisk och sordinerad, skygg och svårtillgänglig. Hon har konsekvent hållit sig utanför alla de manövrer och intriger som tydligen förekommit i hennes döda svägerskas familj. Hon hör inte till dem som ser friskast ut ombord, men vi litar på att Morton tar hand om henne och att han kan ge henne den vänlighet och kontakt som ingen annan ombord har möjlighet att ge henne. Som mor

är hon förmodligen den bästa tänkbara, då hon efter sin svägerskas och guvernantens avsked på ett beundransvärt sätt tagit hand om de två föräldralösa pojkarna som sina egna, som hon helt har uppoffrat sig för, så att även de helhjärtat har accepterat henne.

De andra som inte hör till de friskaste och piggaste ombord är makarna Smith från Hongkong, som inte ens längre vill spela whist, samt Harold Finch, som lider av kronisk diarré.

Idag har vi äntligen lyckats fastställa, att det jättelika gröna svampliknande djuret trots allt faktiskt är en fisk. Idag upptäckte vi nämligen dess ögon. Richard Reynolds var djärv nog att låna kaptenens dykarutrustning och ge sig ut i havet, när Blåkäften tycktes ha varit försvunnen i flera dagar, för att syna Grönmantan närmare. Det är en jättelik obeskrivligt ful grön fisk med pyttesmå ögon på mycket långt avstånd från varandra och nästan helt utan fenor. Ändå tyder mycket på att den är avlägset släkt med ballongfisken. Den simmar med hela kroppen, nästan som en dugong, och är märkvärdigt smidig, elastisk och kraftfull. En konstigare fisk har väl människan sällan sett maken till. Dess särpräglade lekfullhet tyder på en märkligt utvecklad intelligens och gör den i vårt tycke till en mera sympatisk personlighet än någon annan av denna märkliga världs ytterst säregna individer. Vi har flera gånger på nytt rott ut och gått i land på honom och till och med kunnat sitta ner som på en ö på hans stora kropp. Till och med Mathilda har unnat sig denna exotiska utflykt.

Han har varken fenor, stjärt eller fjäll. Han är som en jättelik flundreaktig klump och som en gigantisk amöba, som dock måste äga en högt utvecklad hjärna och oerhörda muskelresurser, eftersom han kan tänka på något sådant som lek med föremål och eftersom han är mäktig till att röra upp havet så till den grad som han kan. Någon mun har vi inte lyckats upptäcka hos honom, men vi kan heller aldrig se något av vad som finns under hans 'vattenlinje'. Han har visat sin mage och sina sidor för oss men aldrig sitt ansikte. Inte heller Richard har lyckats lokalisera det under vattnet. Han kanske inte har något utan bara ögon på skaft, som hammarhagen, bläckfisken eller morkullan. Vi har kommit överens om att betrakta honom som ett maskulinum efter upptäckten av att han var en fisk, ty det är svårt att betrakta en fisk som feminin, och en så stor varelse är mycket svår att betrakta som en 'hona'. Förmodligen är han könlös eller hermafrodit, då han enligt tyskens slutsatser knappast kan kopulera."

Personligen fann maskinisten sitt bästa sällskap i kapten Carpenters helt intakta bibliotek, där han fann och läste böcker som 'Doktor Zjivago', 'Moby Dick', 'Botany Bay' och en hel del litteratur om Förenta Nationerna, som kapten Carpenter hade haft ett livligt intresse för. Över hans säng hängde fortfarande en förklaring av de mänskliga rättigheterna, och maskinisten mindes att hans tidigare kapten en gång alldeles tydligt hade förklarat, att hans enda fosterland var de Förenta Nationerna. "Ni européer från kontinenten har ert Europa, men för mig är det de Förenta Nationerna som gäller," hade han sagt.

Två som alltmera fann varandra i dessa dagar och som fick en allt bättre kontakt med varandra var Harold Finch och Richard Reynolds. Båda var nämligen anglomaner i kvadrat. En dag överraskade Richard Harold med att visa honom en dikt som han själv hade skrivit:

*"England, blessed nation,
Queen of civilization,
her saviour, redeemer and finest fruit,
blessed be thy name forever,*

*let's lose your example never;
 let's for all eternity bask in your splendid light's circuit.
 Your light is universal;
 may it therefore be eternal.
 Allow us to enjoy it as long as there is history,
 o God, for no one but you may grant us such pleasure.
 O, offer us that leisure!
 After all, without England, what would the world be but misery?
 Whatever England does is right
 history has proved with might,
 and whoever marches against England marches against life.
 Let there be no more such folly;
 let this life be most jolly.
 Let us enjoy the world in the light of England without strife.
 England, have I lauded thee enough?
 Let us then relax and laugh."*

(Översättning:

"England, signade nation,
 drottningen av vår civilisation,
 dess frälsare och ädlaste frukt,
 helgat varde ditt namn för evigt,
 låt oss aldrig förlora ditt exempel ur sikte;
 låt oss i all evighet få sola oss i din strålgans.
 Ditt ljus är universellt;
 må det därför vara eternellt.
 Låt oss få njuta därav så länge historien varar,
 o Gud, ty endast du kan bereda oss den glädjen.
 O, bevilja oss den ynnesten!
 Ty vad vore hela världen utan England utom jämmer och ve?
 Vad England gör är riktigt
 har historien poängterat mycket viktigt,
 och den som angriper England angriper livet självt.
 Lås oss ej ha mer av den dårskapen;
 låt nu livet i stället få vara roligt.
 Låt oss få njuta av världen och ljuset från England utan gräl.
 England, har jag dig nu rätt kunnat uppskatta?
 Låt oss då luta oss tillbaka och skratta.")

"Ganska klumpig, svulstig och bombastisk men effektiv," menade Harold.

"Folk menar att 1800-talet var imperialismens onda förkastliga tidevarv. Vad menar du om det, Harold? Var den brittiska imperialismen egentligen så ond och förkastlig? Var 1800-talet så syndigt som Tolstoj och kommunisterna menade?"

"Nej, tvärtom. Det var ett av historiens få mindre syndiga århundraden. Det var elegansens och praktens tidevarv, och sådan är aldrig syndig. Däremot är den förgänglig. Den tidens syndare var de som kallade tiden för syndig och som med våld förgjorde den, nämligen anarkisterna, kommunisterna, revolutionärerna, terroristerna och auktoritetsemördarna.

Varför kallas lyx och överflöd för syndigt när ingen mänska tar skada av det? Varför har den borgerliga kulturen hatats så länge den har funnits? Borgerlighet är

att ta vara på livets goda. Lyx och överflöd blir syndigt först när måttan tar slut och det även kommer de inkapabla och oförtjänta till del.

Borgerlighet är sunt och gott, men liksom allt gott är den även förgänglig. All underbarhet är dömd till att gå under och till att ersättas med vad som är nytt och än bättre och än mera underbart, som även det är lika förgängligt som varje blommas frömjöl. Det är borgerlighetens tragedi."

"Men den slocknar inte överallt. Traditionen slocknar åtminstone aldrig i England, ty England är ett land var ljuset aldrig slocknar. Inget modernt rike har en så ärorik historia som England. Det var det landet som den siste av de stora medeltidskonungarna erövrade och stabiliserade, och med rätta kan England och endast England betraktas som det latinska världsimperiets enda arvtagare. England låg inom Roms gränser och är den enda forna romerska provins som alltid har upprätthållit de romerska dygderna och det romerska ideal som bestod i ädelmod. England är klippan i havet som icke viker för stormarna och på vilken Rom ännu vilar. England är ett av Guds många hemland. Det är den mest anrika av alla vaggor för profeter och poeter, pionjärer och mecenater som framgångsrikt beskyddar och bevarar gamla goda minnen, civilisation, kultur, rättvisa och andra alster av ren mänsklig konstruktivitet och humanitet. Vi har ett gott hemland, mr Finch."

"Ja, mitt land skall jag älska tills döden tar mig. Mitt land är det västliga Hellas, en ädel och fromsint nation som enbart har skapats av och genom Guds självupppoffring och kärlek. Chaucer är vår Homeros: en skalds kärlek för sitt hemland fick Gud att nedkomma och taga sin boning i världen och i England efter den mörkaste medeltiden. Välsignat och framgångsrikt vare vårt England för evigt! Helleners och imperialistiska romares likar är de högburna engelsmännen, om de dock är mer demokratiska än själva hellenerna! Har du tänkt på, att vi lyckades demokratisera nästan hela världen? Det var bara kommunistdiktaturerna som kom undan i princip, och därför är de så självdestruktiva. Endast nitisk och skoningslös självupppoffring skapar hårdiga hållbara sega nationer som England. Jag är inte så mycket engelsman som du, men ingenting kan hindra mig från att prisa England, dess ära, heder och vänlighet, dess visdom och dess evigt vackra exempel. En stomme för världen att bygga på till hela världens förkovran och välgång är England och vare England för alltid."

"Ja," sade Richard, "England är en klippa i havet och det romerska rikets arvtagare. Havet försöker att störta omkull den men lyckas ej hur våldsamt det än stormar. England består. Världspolitikens fagraste blomma består. Staten som Gud älskar faller endast en gång och det aldrig."

"Och det inkluderar även Skottland och Wales och Irland, eller hur?"

"Naturligtvis. England är bara flaggskeppet för de brittiska öarna. Även om Skottland bryter sig ut ur unionen liksom Irland, och Wales följer efter, förblir England alltid det osänkbara flaggskeppet med världens mest konsekventa monarki och demokrati. Andra världskriget kunde skrämja Indien och alla andra svaga länder till att med förskräckelse överge det brittiska flaggskeppet bara för att det besköts, men inte ens hela det andra världskriget kunde sänka England, inte ens när det var det enda skeppet kvar som stod upprätt av de allierades flotta. Vad världen då är dum som inte följer England?"

Och Harold kunde inte vara mer överens med honom.

Och det var kort efter detta dråpliga samtal som Harold Finch tyvärr insjuknade ordentligt. Det var samma mystiska nervsjukdom som hade krävt styrmannens och holländarens liv. När han väl hade insjuknat var han inte längre mycket att prata med.

Stewarden och maskinisten gjorde emellertid allt som stod i deras makt för att hålla Harold's mod uppe. De bäddade åt honom i kaptenens egen kabin och spelade metodiskt igenom hela det klassiska diskoteket för honom. Harold kände redan till alla kaptenens klassiska skivor, de hade gått igenom dem tillsammans, men nu kunde Harold verkligen lyssna ordentligt på alla Ralph Vaughan Williams symfonier, Elgars stora oratorium 'Gerontius dröm', den massiva samlingen av Beethoven och Händel, den underbara inspelningen av Mendelssohns 'Elias' med Dietrich Fischer-Dieskau, de samlade symfonierna av Sibelius, Schubert, Schumann, Brahms, Mendelssohn, Dvorak, Bruckner, Tjajkovskij, Haydn och Mozart, Puccini-operorna, Verdi-operorna, Wagner-operorna, Mozart-operorna, alla dessa Requiem av Verdi, Brahms, Mozart, Berlioz och andra med hur mycket annan musik som helst. Men mest lyssnade Harold Finch på Vaughan Williams 'A Sea Symphony' och den ödesmättade 'Sinfonia Antarctica'. Dem tröttnade han aldrig på, då, som han sade, 'de var de mest under omständigheterna relevanta'.

Men en annan som skrev dikter ombord var George Hutchinson, men hans dikter var av ett helt annat slag än Richards bombastiska Englandsdikt. Han skrev kärleksdikter till sin älskade hustru. Här är två av dem:

O min älskade, min ängel, min ljuvaste drottning!
Du är allt för mig; ingenting har jag som ej är ditt, mitt livs förtjusning!
Säg vad du vill ha, använd mig som en lakej,
befall mig vad du vill,
men unna mig din närvaro, din utstrålning,
din skönhet och allt saliggörande som dig hör till.
Var min tyrann, gör mig till din fotapall. Din lägst stående slav är lyckligare än jag
som ej ännu har fått se idag
ditt anlete, ditt leende, dina gudomliga anletsdrag,
dina himmelska behag.
O drottning! Övergiv mig ej!
Låt mig få leva i ditt ljus!
Det är min enda bön till dej.
Glöm ej, att jag blott är din lilla leksaksmus.

Blott den vandrar i mörkret som inte vet vad kärleken är.
Förtappad och förlorad är den som inte känner kärlekens begär.
Han vandrar i hopplöshetens mörker, hans liv är ett helvete utan ände och utan ljus
tills han äntligen åter förnimmer den himmelska kärlekens gudomliga rus.
Så är det att vara kär. Så är det att åter vara kärleken när
efter evig vandring i helvetets nattsvarta världsliga sfär.
Jag vet, ty jag har sett allt vad som hopplöst och meningslöst är.
Kvar finns för mig blott att upptäcka vad kärleken egentligen är.

Dessa två dikter, menade hans hustru, var de enda som han hade skrivit som inte var helt misslyckade.

De två ombord som kanske mest tänkte på sig själva var prästen och maskinisten. Men de tänkte inte på sig själva som egon utan som människor. Så tänkte prästen om sig själv:

"Vem är jag? Jag är ingen, ty jag är blott en människa. Jag är Josef som såldes som slav av sina bröder, jag är Jeremias som såg sin stad förstöras och förvandlas till sot, skräp och ruiner, jag är Rembrandt som berövades sin familj och som rövades på allt vad han ägde, jag är Abel som slogs ihjäl av sin broder, jag är den förste som kallade sig Ingen vars hem plundrades och vars hustru lägrades under hans frånvaro och som av Vergilius och Dante placerades längst ner i helvetet, jag är Schubert vars skatter aldrig uppskattades och som aldrig fick fullborda sin vackraste musik, och jag är David vars söner avföll från Gud, reste sig mot sin fader och förstörde det mesta av hans livsverk. Jag är Ahasverus, den enkle skomakaren i Jerusalem, som för att han inte erkände Kristus vara mera än en människa dömdes till att irra omkring utan frid i all evighet. Jag är ingen, ty jag är blott en människa, och Gud är min Herre."

Och någonting ditåt tänkte även maskinisten:

"Vad är jag? Ingenting. En skugga blott som vandrar på jorden utan att veta vart. Jag är ett stoffkorn som flyger för vinden, en vågkams vita skum som glittrar blott för att genast försvinna, en omärklig förnimmelse i universum. Jag är intet, ty endast den högmodige, den som älskar sig själv och den som uppbygger sin personlighet är något, och han har allt att förlora. Såsom varande ingenting har jag ingenting att förlora."

41.

Harold Finch låg på sitt yttersta. Under sitt sista dygn var han märkvärdigt klartänkt. Det var som om han inför dödens strupgrepp en sista gång ville återvända till verklighetens värld för att få sagt allt vad han ville få sagt.

Bröderna Reynolds, stewarden och maskinisten stod vid hans dödsbädd. Vid ett tillfälle grep den sjuke nästan tag om den stackars stewardens strupe, under det att han svårt kallsvettandes sade:

"Det är lögn! Allting är lögn! Ni tror på lögner allesammans!"

Morton bad honom värdigt förtydliga sig. Alla häpnade över att han lystrade till Mortons röst och fattade hans ord. Han vände sig till stewarden och maskinisten och sade:

"Kaptenen hade fel! Kapten Carpenter försökte och lyckades slå blåa dunster i oss alla. Han bara drev med oss. Han skrattar sig nu fördärvad på andra sidan graven. Tro inte att vi är söder om sydpolen! Tro inte att något av de vidunder som vi har sett med våra egna ögon har varit sanna! Blåkäften har aldrig existerat! Tro mig! Vi ligger och skvalpar mitt på Stilla Oceanen, och det är bara en tidsfråga innan vi ser flygplan och fartyg och land. De kanske ser land där nere på däck redan nu! Och i så fall är det nog bara Sydamerika."

"Men hur förklarar ni att havet inte är salt?" frågade Morton lika värdigt som tidigare.

"Tro inte på att det inte är salt! Det är lögn! Allt vad vi tror och inbillar oss är bara lögn! Vi har sett i syne, haft hallucinationer och vad som helst, bara det vi har upplevat inte är sant! Hellre har vi alla omkommit i Antarktis än att ett uns av allt det som vi har erfarit sedan dess är sant! Tro inte att ni är unika! Tro inte att detta havet är nytt! Ni har bara fallit i farstun för barnsliga fantasier. Verklighetens och vetenskapens komplicerade realitet har blivit för mycket för er, så att ni mentalt har farit vilse. Allt är förklarligt och logiskt och enkelt och till och med våra nuvarande geografiska förhållanden. Vänta bara så skall ni få se! I morgon driver ni i land i Patagonien!"

Det var Harold Finchs sista ord. Han menade alltså att alla deras upplevelser från och med förlossningen från isen bara var illusioner. "Det tål att tänka på," som Richard sade efteråt vid överläggningar med sin broder om den döendes åsikter, medan Morton var av den bestämda åsikten att Harold av någon anledning förträngt allt det av deras resa som var alltför fantastiskt för att kunna förklaras, troligen på grund av sin sjukdom och dess yrsel.

Men den följande dagen drev de varken i land på Patagonien eller Påskön eller Pitcairn eller någon annanstans. I stället drev de in i ett helt stim av de gröna jättesvampfiskarna. Maskinisten skrev därom i loggboken:

"Vi kom idag in i ett helt stim av de gröna svampfiskarna. Hela havet var som en enda tjock grön kokande gröt. Det var ett fasligt havskackalorum. Hela dagen idag har vi fått törnar och smällar av dessa oskyldiga harmlösa oformliga fiskar, som kan vara stora och små, unga och gamla, miniatyrartade och gigantiska. Den största som vi har sett var åtminstone trettio meter lång i diameter. Lyckligtvis höll den sig på avstånd. Den var nog gammal och grå, ty den rörde sig långsamt och sävligt. De minsta som vi har sett var inte större än vanliga tekoppsstora maneter. Dessa har vi kunnat plocka upp och analysera. De är av en högst säregen anatomi. De har skelett ungefär som flundror men ben både vågrätt och lodrätt i fyra rader vertikalt mot varandra. Köttet är sedan mycket muskulöst och senigt, så att fiskens sätt att röra sig snarast är besläktat med ålens eller ormarnas. Men till skillnad från dessa är den helt anpassad till enbart ett liv i havet, medan ju ålen och ormarna måste kunna röra sig på land. Vad vi ej ännu har kunnat hitta är rom av denna fisk, men vi misstänker att så många medlemmar av denna fiskstam har samlat sig här nu för att leka. Därför finns det här så många små och troligen ganska 'nyfödda' eller 'nykläckta' fiskbarn eller ungar. Herr Richter är av den åsikten att dessa fiskar föds i denna oansenliga storlek och sedan kan växa sig till så många hundra gånger större proportioner som de största exemplaren har haft som vi har sett. Tyvärr har det varit omöjligt att fastställa de störstas och äldstas ålder.

Men dessa 'fiskar' tycks vara glada av sig. Det sägs att elefanterna i Indien ibland samlas i otaliga skaror för att dansa. Så tyckte vi att fallet även verkade att vara här för dessa gröna vänliga monster. Därför kallar vi dem 'elefantfiskar'. Någon annan får ta reda på det lämpligaste latinska namnet för dem. De tycktes alla ha samlats här på ett ställe i havet enkom för att ha glädje och gamman tillsammans."

En annan utom Harold Finch som inte var riktigt frisk längre var mr Smith från Hongkong. Han var visserligen inte döende ännu, men med sina 79 år på nacken hade han inte längre stora chanser att hinna bli 80, vilket han skulle bli först i augusti. Den som mest satt vid hans sida utom makan var Richard Reynolds, som hade känt honom redan i Tokyo, och för Richard vågade gamlingen avslöja sina innersta tankar:

"Vet du vad meningen med vår resa är, Richard?"

"Nej?"

"Vi har förts på så besynnerliga avvägar från världen för att vi ska förstå hur litet det mänskliga kunnandet egentligen är värt. Hur vis är inte historien om Adam och Eva och Kunskapens Träd! Förvisso visste Gud vad han gjorde när han förbjöd människan att ta del av kunskapen. Vad är kunskap? Det är vad som ger människan alla hennes problem, anomalier, komplex och onda böjelser. Kunskap, eller vetenskap, som jag hellre vill kalla det, gör henne inbilsk, självgod, uppblåst och narraktig. Vetenskap är bara illusionen om att hon är bättre än vad hon är, att hon är ofelbar, och så vidare. Ingenting har satt större griller i människans hjärna än hennes egen vetenskap om naturen.

Med denna vetenskap har hon ju fördärvat hela jorden! Se på Tokyo, skräckexemplet på en modern storstad anno 1970, med bara sterila betongkomplex som termitstackar! Se på människans förstörelse av naturen! Hennes kolossala tekniska utveckling har gjort alla krig omöjliga, och med sitt medicinska kunnande har hon befriat mänskligheten från alla hennes naturliga folksjukdomar, och därför ökar nu mänskligheten med en miljard nya medlemmar vart tionde år! Så länge hon fick lov att kriga som hon ville och ge utlopp för sina naturliga lustar hölls hennes medlemsantal inom ramen för vad världens fria natur orkade med, men hennes vetenskapliga teknik har nu fört henne dithän att hon hotar utrota alla andra levande varelser på jorden medan hon själv blir alltmer lik en steril robot i sin onaturlighet. Ingen vettig människa vill ju längre ha barn i denna värld, där den dumma majoriteten förökar sig som råttor. Människan är på grund av sin vetenskap inte längre naturlig utan snarare naturvidrig i sin ständigt multiplicerade artificiella fåfånga. För den fria naturens överlevnads skull borde hennes antal reduceras till låt oss säga 500 miljoner. Redan det är mer än nog.

Och se nu på våra upplevelser! Hur vanmäktiga är vi inte inför vårt öde och naturens makter! Vi vet inte var vi är och förstummas dagligen av nya för vetenskapen hittills helt okända naturfenomen. Hur väl inser vi inte nu människans litenhet inför den överväldigande alltid övermäktiga naturen! Och hur mänskliga har vi inte blivit genom denna vår insikt! Vi här ombord har genom vårt ohyggliga öde av naturen uppfostrats till riktiga människor, vilket Tokyos och New Yorks skyskrapors perfekta robotsläkte knappast längre kan anses vara."

Men de råkade ut för en ny hemsk svåröverkomlig storm. Allt blev till mörker omkring dem. Regn, hagel och snö piskade havet, gisslade människornas bräckliga lilla farkost och spydde frikostigt ut etter över den av dem som vågade sticka ut näsan. Sprakande blixtar vittnade mer än väl om himlens oförsonliga vrede. Nere i sin hytt låg Mrs Smith plötsligt döende medan hennes gamle make, tillfälligt bättre, troget vakade vid hennes bädd. Hon var tolv år yngre än han. I nästan femtio år hade de levat lyckliga tillsammans med familj och barn och allt. Maskinisten skrev om dem i sin loggbok att han aldrig hade sett ett mera träget och troget, tappert och strävsamt par.

Men allt verkade nu som om högre makter ämnade förgöra dem alla. Maskinisten, Bernhard och bröderna Reynolds arbetade frenetiskt vid pumparna. Greken bad för sig själv och för dem alla ensam i salongen, herr Richter bistod makarna Smith med att vara hos dem, medan stewarden John Griffith som vanligt sorgfälligt städade och höll snyggt, vare sig han skulle dö eller ej.

Det var maskinisten som först fick syn på den fatala mammutvägen, när han ett slag blev tvungen att gå utomhus. Han sade ingenting till någon. Han gav sig upp till kommandobryggan för att kunna se faran bättre.

Det var en av dessa sällsynta ofattbart gigantiska störtvågor som ibland uppstår under storm i öppet hav och som så ofta vållat så omfattande katastrofer framför allt vid Japan. Det var ofrånkomligt att den skulle förgöra dem alla med att dränka och stjalpa dem för gott, och det var ingenting han kunde göra åt saken. Minst 50 meter hög nalkades den fasansfulla, skräckinjagande, monstruösa dödsvägen under universums dånande ackompanjemang. Den tycktes tillta i storlek för varje ögonblick. Ödesdigert skummande och ilsket fräsande skymde den himlen för skeppet. Maskinisten hoppades innerligt att ingen annan ombord var i tillfälle att se detta slut, denna oundvikliga förintelse och död i vitögat, ty han visste att det inte hade gjort saken bättre.

Den skulle just omsluta dem i sin forsande niagariska dödsfamn när hela fartyget lyftes upp som av en lika stor motvåg eller som av en jättes hand. Maskinisten höll sig fast och höll andan. Han såg inte och förstod inte vad som hände. Det oförklarliga bara hände. Han tänkte: "Vad höjer oss från havet? Det är ju inte någon våg." Och de kom i nivå med vågberget.

Till samma höjd som vågbergets topp lyftes de upp i luften, och den förödande gigantiska dödliga vågen forsade som en hel ocean förbi under dem. Faran var över. Lugnt sjönk fartyget åter ner från sitt läge uppe i luften till den stormande havsytan.

Maskinisten var blek som ett lik. Magen hade vänt sig på honom. Men nu störtade han omkring på kommandobryggan och förut och akterut för att få se eller för att åtminstone få ett uns av ett begrepp om vad det var för en kraft som hade räddat dem. Men överallt bemöttes hans nyfikenhet bara med blåst, regn, hagel och störsjöar, som smällde honom i ansiktet och gav honom kallsupar och nästan drog honom över bord. Han såg ingenting, och det stod alltför klart för honom att de åtminstone inte befann sig någon annanstans än tillbaka på havets yta.

Och samma natt skrev han efter en omfattande rapport om denna händelse i loggboken:

"Vad är detta för ett hav som har krafter till att kunna tillfälligt rädda ett ensamt vilset skepp från undergång? Och vad består dessa krafter av? Hur kunde det som hände idag ha hänt i praktiken? Ingen annan än jag såg den förfärliga jättevägen. Således är det bara jag som någonsin kan bli fullt övertygad om att vad som hände denna dag var så nära något av ett under som man kan komma."

42.

"Hade ni också en flygande känsla igår kväll efter middagen?" frågade Richard de andra vid frukostbordet.

"Jo, när du säger det," sade Morton och torkade sig om munnen med servietten. "Det kändes faktiskt som om vi flög ett tag. Var det en ovanligt stor våg?"

"Jag vet precis vilket ögonblick ni tänker på," sade tysken. "Det var ovanligt stora vågor igår, men ingen var så hög som när vi svävade som högst, och hade någon våg varit så hög hade den troligen förintat oss. Det finns bara en förklaring. Vi slungades upp i luften av någon ovanligt hög våg."

"I så fall borde vi ha känt av det när vi föll ner på vattnet igen. Er teori håller inte, herr Richter."

"Börja inte nu igen," sade Morton till sin broder.

"Kanske vår maskinist, som var på kommandobryggan, vet något om saken?" frågade Arthur Richter.

"Nej, jag vet ingenting om saken," sade maskinisten.

Men förklaringen till detta vidunderliga skeende skulle inte dröja länge med att uppenbara sig. De närmast följande dagarna efter stormen var visserligen lugna, och i loggboken skrevs:

"Hösten har börjat, vädret blir kallare och ljuset blir mindre. Mrs Smith avled under vår senaste storm. James Howard Smith, som nu i sin ärbara värdighet är den siste ensamme brittiske kolonialisten från Hongkong, har aldrig inlett ett samtal sedan dess. Han sitter i egna funderingar och är hopplöst böjd, tyst, sorgsen och gammal.

Men barnen leker ännu. De blir sorgsna när någon dör men glömmer sedan alltid sorgerna snabbt. Alltid är de i farten. Med sina ljusa och glada röster är de snälla och

trevliga små solstrålar som även får oss att ibland glömma vår otroligt hopplösa belägenhet.

Havet ger oss fortfarande märkvärdigt mycket fisk, och det är vi mycket tacksamma för.

Emellertid har herr Richter nu gjort slut på den sista konjaksbuteljen. Konjak var det enda som fanns kvar efter att sherryn, whiskyn, portvinet, genevern och punschen hade tagit slut. Vi kommer att vänta med att använda denna butelj till flaskpost till om möjligt den sista dagen för någon levande här ombord.

Harold Finchs efterlämnade garderob blev något skadad under den sista stormen, men ännu hänger hans frack med alla medaljer och lyser lika grant som sista gången han hade den på sig på Georges och Cecilys bröllop. Tysken håller som bäst på att pröva sig igenom alla hans kläder, och lika grann som tysken känner sig i hans kläder, lika bedrövlig ser han ut i dem. De av engelsmannens kläder som ännu var oskadda efter stormen är inte oskadda längre när väl herr Richter har lyckats pressa sig in i dem. Nästan det enda plagget som passar honom är Harold Finchs fina jackett, men knappen är då knäppt mitt ute på herr Richters magspets och ger honom då en form som är omisskännligt lik en väldig matronas. Hans mannekänguppvisningar tycks nu ha hjälpt honom över sorgen efter den sista flaskan: tomrummet efter flaskbaren försöker han nu med sin alltjämt alltför feta kropp fylla i den avlidne engelsmannens alltför trånga kläder. De kunde inte med varandra så länge engelsmannen levde, men nu när han är borta är hans kläder tyskens enda tröst.

Han skryter med att ha magrat mer än tio kilo under resan, men det syns i så fall inte. Troligen ljuger han för att rättfärdiga sin ständigt lika enorma aptit."

Den grekiske prelaten stod på däck vid relingen i sina egna funderingar, och han tänkte:

"Världen är oändlig, har så alltid varit och skall så alltid vara. För den gudfruktige har intet hav någon ände och intet land någon gräns. Därar är de som bygger staket och stängsel, som gör anspråk på fiskevatten och som kallar något annat än sina händers verk för sitt."

Men han avbröts i dessa funderingar av att han fick syn på något i vattnet. En lång smal skinande svart kropp glänste till i vattenbrynet.

"Vad är det för ett nytt otroligt djur? Kan det vara en säl? Nej, det är för långt och för smalt. Men ett levande väsen är det, om ock det är odefinierbart. Dock skall jag försöka definiera det. Är det en fisk? Nej. Det har inga fenor. En ål? Kanske en gigantisk muräna. Nej, en muräna är inte så smidig och simmar aldrig i vattenytan. Detta är något annat." Den smäckra svarta kroppen glänste som siden där den gled i korta skymtar genom vågorna. "Kan det vara stora sjöormen själv som jag ser? Men det är ju ett fantasiväsen. Visserligen har vi bara sett fantasiväsen under de senaste veckorna, men detta torde ta priset. Herr Bernhard! Har ni sett det nya djuret i vår närhet?"

"Vilket nya djur?" vände sig Bernhard häpet om och frågade.

"Det svarta där ute i havet."

"Jag ser ingenting."

"Nej. Det är borta nu. Men jag såg det alldeles tydligt. Jag är säker på att jag inte såg i syne. All vår sprit är ju slut nu. Jag lovar att jag inte ljuger."

"Jag tror er, min bästa prelat, jag tror er. Men vad var det för ett djur?"

"Det var långt och smalt och glänsande."

"Som ett sjölejon?"

"Nej, det var större."

"Som en val?"

"Nej, den var smalare."

"Var det möjligen en Plesiosaurus?"

"Driv inte med mig, herr Bernhard. Det var inte en Plesiosaurus."

"Hur vet ni det, om ni inte såg det alldeles tydligt?"

"Men jag såg det alldeles tydligt. Jag såg bara inte dess huvud."

"Hur vet ni då att det inte var en Plesiosaurus?"

"Jag såg ju inte ens svansen! Jag såg bara något svart som glänste, likt tumlare."

"Då var det kanske tumlare."

"Nej, det var längre och större."

"Men smalare."

"Ja, precis!"

"Då vet jag precis vad det var."

"Berätta, herr Bernhard!"

Men de avbröts i sin intressanta konversation av att Bernhard plötsligt spärrade upp ögonen som inför något chockerande och pekade ut mot havet: "Se där!"

"Var?" svarade greken dumt och tittade. Han såg ingenting. Nu hade även tysken kommit till relingen och utökade sällskapet. Även han tittade dumt mot vart Bernhard pekade men såg ingenting.

Men plötsligt såg de faktiskt någonting där i vattnet. Det var alldeles tydligt ett ganska stort svart huvud som betraktade fartyget med en misstänkt road nyfikenhet.

"Det är ett sälhuvud," menade tysken kort.

Det hade det kunnat vara, om det inte var så stort och om det inte hade en så enorm mun som konstant gapade mot dem. Det tittade upp ur vattnet på ungefär tjugo meters avstånd från dem.

"Har ni sett en säl gapa så förut, herr Richter?" frågade Bernhard.

"Nej," medgav herr Richter, "men det är nog ändå en säl."

"Se, nu dyker det!"

"Det är ingen säl."

"En sjöko då?" insisterade tysken.

"Får vi höra era argument för att det är en sjöko, herr Richter!" Nu hade Richard kommit till relingen. "Jag trodde att en sjöko åtminstone hade betar."

Tysken bröstade sig. "Ni blandar med en valross, herr Reynolds! Det är ingen valross vi ser där ute!"

"Nå, men en kusin till er var det väl åtminstone? Och ni har väl andra kusiner?"

"Reta mig inte, herr Reynolds, för kaptenens skull!" Han lät farlig.

"Han är död."

"Nå, men ära då åtminstone hans minne!"

"Det är ju det jag gör med att reta er."

"Bry er inte om honom, Arthur," sade Bernhard. "Väsendet där ute tycks vara en sorts pirål i gigantisk storlek. Det skulle förklara den runda munnen."

"Se där! Där är ett annat djur!" Greken pekade plötsligt i en helt annan riktning. "Där har vi mitt svarta glänsande sjöodjur igen!"

"Det där är ett annat djur," menade tysken.

"Nej, det är samma djur, men ett annat exemplar. Vi tycks ha kommit in i ett sällskap av nya för biologin okända vattendjur."

Nu hade även stewarden, Morton och maskinisten kommit till observationsplatsen. Från och med nu pratade alla mer eller mindre i mun på varandra.

"Hur många är det?"

"Jag gissar på sju."

"Vi kan i alla fall klart urskilja tre olika individer i vattnet."

"Vad är det?"

"Är det sjöormar?"

"Det är sälar."

"Nej, det är en sorts sirendjur."

"Vad stödjer ni sådana teorier på? Det är skillnad på dugonger och delfiner."

"Är det?"

"Är det sirendjur så är de hemskt uttänjda i så fall. Är det sjökor eller sjöjungfrur?"

"Nej, det är dugonger," hävdade tysken bestämt.

"Hittills har vi bara sett *ett* huvud." Det var maskinisten som sade detta.

"Men det måste vara en hel flock. Det kan inte vara annat. De finns ju överallt runt omkring oss," hävdade tysken i en slutgiltig ton som uteslöt varje möjlighet till motsägelser.

Plötsligt gav det enda synliga huvudet på ett av dessa djur upp ett läte. Det var ett märkligt tjutliknande skrik som nästan lät både glatt och mänskligt. Men det var skärande. Fyra av de sex herrarna slog genast händerna för öronen.

"Vrålar gör den också!"

"Det låter märkvärdigt besläktat med inspelade delfinljud, som man ibland har hört. Valar kan ha samma sorts röster. Men den här är mycket större, starkare och gällare," observerade stewarden.

Maskinisten grep Morton Reynolds i armen.

"Känner du igen det skriket?"

"Det är sådana skrik som ofta har skrämmt slag på våra gamla tanter om nätterna."

"Ja, äntligen får vi stifta bekantskap med dess upphovsman."

"Mina herrar," yttrade tysken auktoritärt och högtidligt, "vi står just inför upptäckten av ett för biologin hittills obekant levande havsdjur. Detta är ett sanningens högsta ögonblick!" Och han tog av sig hatten, den hatt som hade överlevt så många stormar redan och som var så gammal, sliten och bedrövlig, att hade han haft en hustru hade hon kasserat den för fem år sedan. Ändå symboliserade denna hatt för tysken all stolthet i hela världen. Han hade framför allt burit den på alla begravingar ombord hittills och med förkärlek använt den till att demonstrera sin värdiga sorg med att i detta rätta ögonblicket ta av sig den. Så gjorde han även nu.

"Det här är ingen begraving, herr Writer," sade Richard. "Ni har kommit fel."

"Bry er inte om honom, Arthur," sade Bernhard. Men tysken kokade.

Men i det samma som han hade tagit av sig hatten började de svarta kropparna i vattnet leva upp ordentligt. En påfallande synkronism i de olika varelsernas rörelser slog an på åskådarna.

"Mina herrar, det här är inte en flock," hann tysken nätt och jämnt säga.

För i det samma tycktes havet explodera. Fartyget blev överstänkt av vatten. Ett öronbedövande gällt delfinliknande tjut, som lät märkvärdigt glatt, skar genom luften. Men det var bara *ett* tjut.

Och alla de svarta kropparna i havet hade försvunnit och förvandlat sig till en, och denna enda otroligt gigantiska smäckra vackra svarta stålglänsande mirakelkropp var det som slungade sig upp i luften. De som kvickt nog torkade stänket ur ögonen hann se den ofattbart väldiga fulländade kroppen i all dess storhet och skönhet högt uppe i luften innan skuttet var fullbordat och den åter dök ned i havet och försvann.

Det var en uppskattningsvis mellan sjuttio och hundra meter lång svart smal otroligt spänstig sjöormskropp. Den var kanske högst två meter i diameter. Hur kunde den besitta en sådan spänst och energi? I sitt språng upp i luften nådde den säkert en höjd av 20 à 30 meter. Något sådant hade ingen sett ens späckhuggare på Marineland göra förut. Men när den åter träffade vattenytan var det naturligtvis åter med en sådan explosionskraft att var och en ombord på däck fick sig en dusch.

Nu kom även Mrs Reynolds ut på däck med barnen.

"Vad står på?" frågade hon helt oskyldigt. "Vad är det för illvrål och störtsjöar som havet bjuder på och som inte skrämmer er inomhus?"

"Titta själv, Mrs Reynolds!" svarade hennes svåger.

Och hon betraktade det väldiga djurets glada konster och upptåg i vattnet sedan det åter kommit fram till ytan.

"Har vi stiftat bekantskap med självaste Stora Sjöormen?"

"Det ser inte bättre ut," sade Morton.

"Ett sådant djur är biologiskt omöjligt," muttrade tysken. Ingen brydde sig om denna subjektiva åsikt, och så muttrades den också ganska resignerat och surt, som av en vetenskaplig pedant som mycket väl visste att hans teser var fåfänga och ohållbara i sin otidsenlighet men som stod för dem ändå av ren obotlig slentrian.

"Jag trodde sådana djur inte fanns," fortsatte hon utan att bry sig om tysken.

"Vem trodde det? Här finns dessutom en som inte tror det fast han ser det," kunde Richard inte låta bli att yttra. Det var det enda svar på tal tysken fick. Men stewarden hade nu blivit alldeles lyrisk:

"Men vilken skönhet hon är! Vilka kurvor! Vilka rörelser! Ett sådant beundransvärt och storartat magnifikt monster!" Och man kunde nästan finna skäl att frukta för att stewarden höll på att bli förälskad i den levnadsglada sjöormen, som inte lämnade dem ur sikte på hela dagen och som glatt utförde de mest otroliga konster, som om den var mitt uppe i ett omfattande personligt gymnastikprogram och ägnade hela denna dag åt den saken. Om det var för att glädja sig själv eller människorna var omöjligt att avgöra. Kanske det var enkom för att roa barnen, som Mrs Reynolds anförde som en inte alls oäven teori. Den gröna elefantfisken hade varit nog så lekfull, men det var ingenting mot detta.

Och mot slutet av den dagen anförde maskinisten denna anteckning i loggboken:

"Ett nytt djur har dykt upp ur havets djup. Först trodde vi att det var två eller tre stycken, ty så långt är det. Dess huvud liksom hela kroppen är glänsande svart, och den simmar med sin mun ständigt öppen. Vi misstänker att den liksom de stora valarna lever på plankton. Ögonen är än så länge osynliga, men den måste ha en fruktansvärt god syn, om den inte som fladdermössen använder radar. Det är en mellan sjuttio och hundra meter lång havsorm med enorma krafter i lederna. Den har dansat och virvlat omkring oss och hoppat högt i luften, och endast då har vi kunnat se den i hela dess längd. Liksom den gröna elefantfisken leker den gärna med oss fast på än farligare vis om dock vi skadas mycket mindre. Den simmar ibland fram till oss, kastar sig över oss, dyker under båten på andra sidan, dyker upp igen på första sidan och störtar sig över oss igen med våldsamt fart på nytt och på nytt, så att den bildar en roterande spiral på tre slingor omkring oss.

Det är detta djur som ibland har väckt oss i natten med sina krumsprång högt upp i luften och sina illvrål och lekar i havet som har försatt det i storm. Det är troligtvis även denna ofarliga lekfulla havsorm som i sin fredliga vänlighet räddade våra liv under stormen för en dryg vecka sedan genom att lyfta oss högt upp i luften, ty någon annan förklaring finns inte, och endast ett djur som detta skulle kunna göra något sådant. Men det förutsätter en häpnadsväckande överlägsen intelligens."

Den sista anteckningen var en teori som han helt och hållet själv stod för. Ingen annan hade ju varit med om upplevelsen av den japanska döds vågen under stormnatten.

Men samtidigt stod Bernhard i skymningen på däck och samtalande med Richard Reynolds.

"Tror ni på kaptenens teorier om att vi befinner oss söder om den så kallade sydpolen?" frågade Bernhard.

"Jag tror endast på fakta."

"Vad är fakta för er i det här fallet?"

"Att vi har kommit till ett hav som geografin inte känner till."

"Tror ni fortfarande att jorden är rund?"

"Varför skulle den inte vara det?"

"Flera ombord har börjat tvivla på den saken. De menar att geografin känner till hela jordklotet. Ändå har vi kommit till ett för den okänt hav utan att någon kan redogöra för hur utan att hela den empiriska geografiska vetenskapen måste stryka på foten och då först av allt jordklotets begränsande rundhet."

"Vem ombord har börjat hävda att jorden inte längre kan vara rund?"

"Herr Richter går i spetsen för det vetenskapliga tvivlet."

Efter en paus sade Richard betänksamt: "I viss mån måste jag ge honom rätt. Jag måste medge att denna historiska geografiska vetenskapliga ekvation är fullständigt omöjlig att lösa rent logiskt åtminstone med våra kända medel."

Och solen gick ner som de trodde i söder, och natten omvärvde världen i mörker. De två männens samtal hade nått en punkt varifrån det var svårt att föra det vidare utan att man först hade tänkt efter ordentligt, varför de gick inomhus. Där inne lyste ännu lamporna, men de blev färre för nästan varje dag. Generatoren fungerade tillfredsställande genom att maskinisten höll maskinen i gång, men flera kortslutningar och strömavbrott hade förekommit, flera trasiga ledningar kunde inte repareras, och de måste spara på strömmen, varför stewarden då och då i smyg gick och skruvade bort undgängliga lampor i lämpliga ögonblick så att det inte skulle synas. Därigenom sparade han även på lamporna.

43.

Sjöormen lämnade dem inte ett ögonblick. Det var som om den var kär i dem, och den som sannerligen var kär i ormen var stewarden John Griffith. Alltid när den uppträdde stod Griffith vid relingen, fullständigt glömsk av alla sina plikter ombord, som om han plötsligt hade beslutat sig för att ta semester och strunta i passagerarnas välfärd och vidare öden, och ropade som om han var på en hästkapplöpning: "Heja på, gamla gumba! Vilken fart hon har! Vilken spänst i lederna! Vilka kurvor! Hon är otrolig! Jag kan inte tro att det är sant! Hur kan ett så väldigt och sagolikt djur existera? Lika lätt som vi sänker ett flytande äggskal skulle hon kunna sänka oss, men hon gör det inte! Tvärtom är hon rädd om oss och aktar oss och beskyddar oss, som om hon brydde sig om oss och var medveten om hur sårbara och utsatta vi är, och sådana är alla varelser här i denna värld där aldrig onda människor har skådats förut. Hon är otrolig! Vilken kvalificerad underhållning! Något sådant här kan man aldrig ens få se på bio eller ens läsa om i böckerna av Jules Verne! Detta är helt otroligt! Och så hon överträffar sig själv! Om en filmare eller fotograf fick nys om vad vi får uppleva här skulle de krevera av avund! Vad är hela Hollywood mot detta? Bara kulisser!"

Och den som mest och ivrigast höll honom sällskap i hans omåttliga beundran och fixerade fascination av den underbara varelsen var Mathilda Reynolds. Även barnen betedde sig som om de var på cirkus och hejade på och klappade i händerna, medan de andra snart vände sig vid spektaklen och visade mera distans. Men detta var inte alltid så lätt för dem att göra.

Och ormen tycktes visa en outtömlig uppfinningsrikedom när det gällde att variera sina konster och sin gymnastik och lek med skeppet. Plötsligt kunde ormen avancera mot fartyget. Den ryckte fram mot skutan i en hisklig fart, och alla som såg det trodde hon skulle ramma den. Slutet var nära. Bernhard och maskinisten ryste. Det var som att sitta i en bil i full fart och se en annan bil i full fart komma rakt emot en. Den fatala kollisionen med skorvens undergång som logisk följd var oundviklig. Aldrig hade någon ombord sett någonting mera aggressivt än denna hundra meter långa knappt två meter tjocka havsorm i detta ögonblick.

Men ungefär fem meter ifrån båten försvann huvudet ner i havet. Ormen hade dykt. I nästa ögonblick kom huvudet upp igen på andra sidan och kastade sig på nytt bakåt över fartyget och ner i vattnet igen på den första sidan, så att den nu beskrev två cirklar. Ännu en tredje cirkel beskrev den tills svansen äntligen kom till synes och började på sitt första varv kring skeppet.

I rasande fart cirklade ormen lodrätt kring skeppet i tre fasansfulla glänsande furiösa roterande cirklar. Den var så nära relingen som den kunde komma. Hade dess kropp kommit en centimeter närmare skrovet så hade den kommit i beröring med skeppet, och skeppet hade då förmodligen stjälpit. Så tycktes det, ty så farligt var ormens vanvettiga upptåg.

Ormens farliga konster och lekar med skeppet förde Richard och Arthur Richter närmare varandra, ty de ansåg sig båda ha skäl att oroa sig för vad det hela kunde leda till. Tysken kommenterade torrt, medan ormen höll på att rotera lodrätt runt skeppet:

"Hennes konster har en sådan mästerlig precision att uppvisa att hon måste ha övat sig. Sådant här kan man bara inte improvisera."

"Men aldrig har man hört talas om sådant här förut," fortsatte Richard. "Så om hon har gjort sådant här förut med andra skepp måste de skeppen ha slutat illa."

"Med andra ord är det att befara att vi troligen kommer att sluta illa," drog Richter sin logiska slutsats.

"Men det är ingen nyhet för denna resan," avslutade Richard.

Men John Griffith utropade entusiastiskt:

"Jag visste väl att hon inte tänkte skada oss! Hon ville bara leka med oss, den lilla gumman! Vilken fart! Vilken kvalificerad akrobatik! Vilken delfin skulle inte förgås av avund inför detta raffinerade skådespel! Det är bättre än Moskvas cirkus!"

Och barnen och mrs Reynolds delade fullkomligt hans mening.

Men ormens lekar blev farligare. Plötsligt saktade den farten samtidigt som den började beskriva mindre och mindre cirklar. Slutligen stannade den helt upp i luften, men i stället började den strama åt sig kring skeppet. Vad tänkte den göra? Tänkta den krossa skeppet som en boaorm sitt offer? Den stramade åt sig mer och mer. Nu var hela skeppet i dess grepp, och ännu stramade den åt sig. Alla höll andan. Spänningen var outhärdlig. Så märktes det med ens att ormen inte längre stramade åt sig, men båten satt nu som i ett skruvstäd fast i dess grepp. Så med ens började däcket kännas osäkert och instabilt. Vad hände? Flera förlorade balansen.

"Hon lyfter upp oss!" skrek Bernhard, och med fasa såg alla hur havet försvann under dem. Ormen lyfte upp dem till en ansenlig höjd och höll dem där uppe medan de skrek och förfasade sig. Stackars Cecily var alldeles skräckslagen, och herr Richter

var vit i ansiktet, men av barnen var bara Christopher vettskrämd. Allas nerver hotade att brista.

"Kan ingen säga till honom att sluta?" skrek mrs Reynolds, och man hörde Mortons lugna röst:

"Det tjänar nog ingenting till."

"Menar du att hon är döv?" hördes Richards sardoniska röst.

Alla var av någon anledning helt telepatiskt på ett självklart sätt överens om att sjöormen måste vara en 'hon'. Hon kunde inte vara något annat. George Hutchinson kallade henne rentav för 'moster', men ingen annan kände för att vara så respektlös mot ett sådant vidunder.

Nu gick maskinisten fram och vågade undersöka varelsens hud. Den var som av läder men förskräckligt tjock och förunderligt hård och sträv. Den var som av läderartat pansar. Så började ormen sakta ringla upp sig. Till slut kvarhöll hon skeppet i luften med endast ett halvt varv av sin kropp. Tysken var mållöst och andäktigt imponerad. "Står den på botten, eller hur kan den göra det?" frågade Mortons fru.

"Hon måste trampa vatten med hela resten av kroppen," förklarade tysken med kallsvett i pannan. "Det är ett otroligt mästarprov i avancerad akrobatik. Det är lika omöjligt som att humlan kan flyga, men lika fullt håller den omöjliga konsten på att utföras." Och han tog fram en ren vit näsduk och torkade sig i pannan.

Det var alltför tydligt att ormen helt enkelt bar skeppet simmande. Och plötsligt släppte ormen greppet, och där föll hela fartyget pladask ner till vattenytan. Plasket blev stort, och många slog sig ordentligt i fallet. Stackars George ramlade över bord, och man måste ro ut för att undsätta honom. De flesta var mycket förargade på sjöodjuret och slika förtretliga pajaskonster, ingen människa tycker om att andra har roligt på hennes bekostnad och i synnerhet inte om det är ett monster som roar sig på detta för människans värdighet förödmjukande vis; men John Griffith skrattade hela dagen av hjärtans lust åt ormens besynnerliga sinne för humor.

Ständigt hittade sjöormen på nya lekar. Den gjorde inte om det dåliga skämtet att lyfta upp dem i luften för att sedan pladask släppa ner dem igen, men däremot gjorde den en dag tvärtom: den ringlade sig omkring dem och började dra dem nedåt, så att vattnet hotade komma in genom gluggarna och spygatterna. Då tog herr Richter skeppets yxa och började bearbeta ormen, men det var som att hugga i bly. Yxan åstadkom visserligen märken och slant icke, men det var som att klubba en gorilla med en tändsticka.

Och ormen drog skeppet långsamt nedåt. Vattnet började sippra in genom gluggarna. Nu blev till och med John Griffith nervös. "Mitt kök! Mitt kök!" skrek han, och i herr Smiths hytt blev allting vått och förstört. Han gurglade och spottade ut vatten och yttrade förtrytsamt: "Vad är det för en rackare som spelar mig detta spratt just när jag äntligen håller på att få dö!"

Men plötsligt i sista minuten släppte ormen enligt sin vana sitt grepp, och hela skeppet guppade upp, och alla förlorade balansen. Herr Smith ramlade ur sängen, och nu var det herr Richter som tumlade över bord och med honom yxan, som tyvärr inte kunde räddas lika lätt som den tjocke tysken, som nästan flöt som en kork.

Och den otroliga ormen tycktes aldrig tröttna på att leka med dem. Ständigt hittade den på nya hårresande upptåg. En dag visade den ett nytt mästerskap i akrobatik med att i svindlande hastighet rotera runt skeppet. Huvudet höll den stilla först i luften ovanför skeppet och sedan nedsänkt i havet medan den med kroppen för övrigt beskrev en perfekt ellips med att cirkulera runt skeppet så snabbt och så fint att den knappast åstadkom några vågor. Tvärtom hindrade den alla

oceandyningar från att nå fram till skeppet, ty de enda vågor som den gjorde rörde sig ju utåt. Sålunda vilade skeppet blickstill i lugnt vatten medan ormen i rasande fart härjade runt omkring dem.

En annan dag tycktes den mest bara nyfiket vilja glo på de små pittoreska passagerare som vågade beträda däck. Den tycktes betrakta varje individ noggrant och uppmärksamt, som om den ville bekanta sig med var och en av dem särskilt. När herr Richter iförd sin finaste slips vågade se ormen i synen och säga: "Jag är inte rädd för dig," sänkte ormen sitt huvud i havet och lyfte det åter och fortfor med att lugnt studera herr Richter. Så stod de mitt framför varandra och mätte varandra med blicken ett tag, medan herr Richter tycktes bearbeta sin rädsla med att fortsätta utmana sin överman muntligt med fräckhet: "Ful är du också, din svarting! En säl är vackrare än du, och dina ögon är lika lömska som en bläckfisks. Stäng truten, för helvete, din gök, det drar!" Då avlossade ormen plötsligt och utan förvarning mot den stackars tysken en förödande skur havsvatten som genomdränkte den store herr Richter från liktornen till flinten: ingenting var torrt på honom efter den kallduschen. Herr Richter var mycket förtretad häröver, i synnerhet som hans stiliga hatt därav blev ytterligare deformerad, och han gick aldrig ut den dagen mer så länge ormen var i sikte.

Men de andra kunde inte låta bli att skratta åt honom, och greken sade: "Hon har inte glömt att du försökte hugga av henne på mitten med en yxa! Hon gav dig bara en rättmätig betalning för gammal ost!" medan han vek sig dubbel av skratt. I samma ögonblick böjde sig ormen bakifrån mot fader Nikolaus och avlossade en ny störtskur mot denne intet ont anande prelat, ty vår vän hade inte ens sett ormen rikta in sig på honom. Då skrattade alla de andra ännu mer.

Sedan gick ingen längre säker på däck. Alla som visade sig fick sig en ordentlig dusch av våldsammaste slag, ty den munfull vatten som ormen alltid avlossade var nog för att fylla två stora badkar, och denna vattenmängd fick offren för ormens nycker över sig på en gång. Det var ormens lek för den dagen. Emellertid hade detta till naturlig följd att människorna började akta sig för att gå ut när ormen var inom synhåll. Det blev till en kurragömmalek, ty förr eller senare måste man gå ut om inte för annat så för att hämta frisk luft. Man gjorde det då väl medveten om att ormen kunde lura i kölvattnet och överraska en med en förnedrande kalldusch. Men allt oftare fanns inte ormen där, och med tiden kunde man allt tryggare gå ut i fred. Herr Richter tycktes emellertid ha otur, ty han råkade ständigt ut för ormens vattenbomber. Det var som om ormen med förkärlek lurade just på honom. Kanske var det för att herr Richter som var tjock var den mest iögonfallande individen på båten. Eller kanske var det för att ormen var särskilt känslig mot det alltid så utmanande elementet i tyskens personliga uppenbarelse.

Det var under dessa händelserika dagar som maskinisten gjorde en mycket udda anteckning i sin loggbok. Den löd:

"Gud gav Adam och Eva paradiset och lät dem njuta därav tills de tog frukten av det träd som Gud hade förbjudit dem att ta frukt ifrån. Därför drev han ut dem från paradiset och ut i mörkrets, nödens, smärtans och lidandets kvalfulla värld.

Gud gav åter människan paradiset genom imperialisten och kvinnodyrkaren Dante Alighieri, och Gud lät människan njuta frukterna därav tills hon sökte sig till 'nordpolen' och 'sydpolen' och konstruerade 'atombomben'."

Var det kanske ett citat av den grekiske prelaten?

Och var det kanske just den kvällen som Bernhard och den före detta maskinisten stod tillsammans vid relingen och uppmärksamt blickade söderut. Det var en av dessa aftnar då allting var stilla. Det var välbekant ombord att den nordliga

vinden efter tre månader äntligen hade upphört och att strömmarna ej längre förde dem vidare söderut.

"Ser du," sade Louis eller Ludwig eller Lajos, vilketdera hans namn nu var, "i kväll syns det igen." Och han pekade rakt åt söder men inte mot horisonten. Och Bernhard såg det sällsamma.

"Var det detta som kaptenen avsåg, när han sade att man skulle gå ut och se vad som syntes vid midnatt, när han försökte förklara vår omöjliga geografiska position?" frågade Bernhard, men Lajos svarade inte.

Längst i söder ett stycke ovanför horisonten lyste sju starka stjärnor som tillsammans bildade en stjärnbild som de aldrig förut hade sett och kanske ingen annan heller, som bildade ett symmetriskt, brett och regelbundet V-tecken. Alla sju stjärnorna var mycket klara, och V:ets spets pekade rakt mot söder och lodrätt mot horisonten.

"Det är svårt att tro att detta kan vara möjligt," menade Bernhard.

"Ja, ingenting är så otroligt som det man ser med egna ögon."

Och de mindes båda två mycket väl det kolossala huvudbry som det kryptiska uttalandet från kapten Carpenter en gång hade vållat den stackars herr Richter, när denne hade frågat kaptenen hur han visste var de var, och kaptenen hade svarat: "Gå ut och titta på mörkret vid midnatt." Det var midnatt just nu när denna aldrig förut sedda stjärnhimmels starkaste stjärnbild pekade rakt lodrätt neråt och dessutom synbarligen rakt mot söder.

44.

Följande dag började sydliga vindar blåsa. De hissade segel och hoppades att vinden skulle föra dem mot norr.

Men stormar överraskade dem. Efter tre dagar högg haglet och snön och den gisslande cyklonen tag i deras skepp och släppte det ej ur sitt grepp.

I tre dagar rasade stormen som var den svåraste och hårdaste som de dittills hade upplevat. Under dessa förfärliga dagar såg det ut som om den gamle herr Smith definitivt skulle hälsa hem och kila vidare. Den grekiske prästen var orolig över herr Smiths själ, och i ett försök att eliminera faran att den gamle skulle råka illa ut på den andra sidan graven hade han mitt i cyklonens gråaste och våtaste ursinne följande samtal med den döende:

"Herr Howard, vill ni inte ta tillbaka er ohyggliga spådom om mänsklighetens reducering till 500 miljoner innan ni dör?"

"Aldrig i livet! För resten uttalade jag inte den önskan som en spådom utan som en av denna nya naturvärld inspirerad naiv önskan utan hopp om att någonsin kunna bli uppfylld. Men vill du ha det till spådom, så kör till! Gärna för mig! Och jag kommer att dö med den vanvettiga önskan, att den trots allt måtte gå i uppfyllelse!"

Och en sak får mig i alla fall att tro på att den kan gå i uppfyllelse."

"Och vad är det?"

"Anblicken av havet. Hur stort är inte havet, och hur stor är inte naturen i jämförelse med detta eländiga mikroskopiska kräk till människovrak, som själv är sin värsta fiende. Han visste hur rätt han hade som sade: 'Guds bästa vapen mot mänskligheten är människan'."

"Men det vapnet kan mänskligheten bruka till egen fördel med att i förnuftets namn förneka och bekämpa Gud."

"Och den som förnekar och bekämpar Gud förnekar och bekämpar blott sig själv. Det vet väl ni som är präst?"

Och dessa ord från den döendes sida mildrade prelatens oro en smula, ty i dessa ord skymtade han ett hopp för den döendes själ, att den kanske i alla fall inte direkt skulle bli fördömd på andra sidan. Men ändå var han inte helt nöjd, och herr Smith gick hädan i enligt prästen ett näst intill osaligt själstillstånd, samma dag som den unga fru Cecily spolades över bord av stormen. Detta var en katastrof för George Hutchinson, som var alldeles otröstlig efter förlusten, och prästen fick ett heltidsarbete i att trösta honom. Han grät dag och natt och var alldeles förstörd och ville inte låta sig tröstas. Det hjälpte inte fast bröderna Reynolds hittade på att spela Brahms 'Ein Deutsches Requiem' på kaptenens grammfon enkom för honom. Musiken lindrade med sitt innerliga budskap och sin flödande värme av breda klanger och rika harmonier, men den tröstade inte.

Och barnen skrek under däck av skräck för den ohyggliga stormens ihållande raseri, och unge George såg ut att kroniskt förbli världens mest otröstliga människa. Dock menade människokännaren Richard, att George inte saknade sin fru så mycket för hennes egen skull som för det att han nu måste ligga ensam om nätterna.

En annan källa till oro var Arthur Richters själsliga kris. Eller den kanske skulle kallas för en religiös kris. Han omvände sig nämligen från den strikta naturvetenskapen till efter kaptenens teorier om deras färd anpassade nya egna högst personliga teorier, som föreföll minst sagt bisarra. Han chockerade alla i salongen en morgon, när han gjorde följande förbluffande uttalande:

"Saken är klar. Hädanefter är jorden inte rund längre."

Richard, som vid det här laget kände sin tysk, svarade: "Ni medger tydligen ändå, mr Writer, att den hittills har varit rund."

"Jag medger ingenting. Jag instämmer i att mänskligheten hittills har trott den vara rund, men det betyder ingalunda att den behöver ha varit rund för det."

"Men kära herr Richter," inföll mrs Reynolds, "om den inte är rund, vad är den då?" Alla såg med spänning fram emot svaret, som inte gjorde någon besviken:

"Det är mycket enkelt," sade herr Richter med sin mest perfekta expertmin och lade ifrån sig servietten efter att ha torkat munnen noga. "Vi har ju mycket klara fakta att utgå ifrån. Att den inte är platt är ju säkerställt ända sedan den första världsomseglingen för 450 år sedan. De nya fakta vi har att utgå ifrån är framför allt en ny del av stjärnhimmeln med nya stjärnbilder, som ingen människa har sett förut. Hur i all sin dar kan man förklara något sådant? Har vi ramlat genom dimensionerna? Nej, det är ingen science fiction det handlar om. Det är mycket enklare än så. Det har gjorts ett antal världsomseglingar, som definitivt bevisat att jorden är rund – *på den ena leden*. Men ingen har rest runt världen *på den andra leden*. Ingen har någonsin bevisat att jorden även är rund lodrätt. Alltså står vi inför det faktum, att vår värld måste vara en pelare genom hela universum, *kanske rentav dess axel*."

Detta framlade han som den självklaraste sak i världen. Han utgick ifrån att det var omöjligt för någon att bestrida hans tes. Men Richard gav inte upp så lätt:

"Men min bäste Arthur, även om folk inte har *seglat* runt världen vertikalt och passerat båda polerna och därigenom kunnat visa att jorden även är rund lodrätt utom vågrätt, så har det dock *flugit* folk över båda polerna."

"Helt riktigt, herr Richard, men jag har tagit hänsyn till sådana fakta. Jag räknade nästan med just sådana invändningar. Man kunde ju även invända att sputnikar och astronauter svävat över polerna och kunnat se att jorden är rund. Inte minst har man så sent som i förra året sett det från själva månen. Men antag att rymden förvrider människosynen, så att man får ett perspektiv på universum som genom ett *fisköga*? Då skulle jorden och varje planet *se* rund ut utan att behöva vara det."

Alla förbluffades av detta resonemang, men Richard gav sig inte.

"Antag att du har rätt, Arthur. Antag att universum förvandlar våra människoögon till fiskögon, och att jorden bara *ser* rund ut utan att vara det. Likväl finns det några antydningar kvar till att jorden ändå kan vara rund. Till exempel har många fartyg och flygplan försvunnit över jorden vid exempelvis Bermudatriangeln och Djävulshavet och delar av Indiska Oceanen utanför Afrika, men aldrig har någon flugit bort sig eller seglat bort sig mot Arktis eller Antarktis, som skulle tyda på att jorden är en pelare, som du säger, och inte ett jordklot. Hur förklarar du det?"

"Men min bästa Richard, nu blir ni direkt barnslig. Det är ju kallt vid polerna! Där finns ju is, som tar emot! Och Richard Byrd flög faktiskt över sydpolen och kom vidare till andra sidan och såg världen bli grön på andra sidan. Detta har ingen tagit på allvar i världen före mig, och Byrds observationer kan endast förklaras med att jorden faktiskt *är* en pelare.

Men jag skall modifiera min utsago. Jag erkänner att jorden smalnar av vid polerna. Därför är dessa ställen kallare, och därför bildas det kontinenter av is där. Detta kan ingen förneka. Men likväl är jorden en pelare. Hur går då detta ihop? Jo, *jordpelaren är skruvad!*" Arthur Richter var mäktigt belåten med utspelet av sin slutsats som sitt sista och definitiva trumkort. "Har ni tänkt på det? Precis som en barockpelare! Har någon tänkt på det före mig? Nej, aldrig! Är det inte genialiskt?" sade han med en triumferande min som om han väntade att hela världen skulle applådera honom och överösa honom med nobelpris för sin upptäckt.

Men stormen bedarrade. George fortfor dock att sörja och gräma sig över förlusten av vad han kallade 'sitt livs mörkers enda ljus'. Han sörjde gradvis ihjäl sig. Eftersom det inte fanns någon ny ledig flicka ombord som han lämpligen kunde gifta sig med, så gick han en natt när ingen såg det över bord och försvann. Hellre dukade han under för ensamheten än att han accepterade den.

Men fiskelyckan upphörde inte för det. De fiskade en brunröd grann fisk som smakade mycket gott. Smaken var syrlig och frisk, och fiskens kött var mycket saftigt. Herr Richter ansåg sig med goda skäl kunna antaga att den innehöll mycket C-vitamin. I synnerhet barnen älskade den.

Och allt oftare begav sig Richard Reynolds och stewarden John Griffith tillsammans ut för att fiska. Ej ens Richard kunde få reda på mycket om John, ty denne insisterade på att få förbli en anonym nolla i denna världen. De fiskade ivrigt och fick en dag ett ordentligt napp. Fisken var en sådan baddare, att den började fara iväg med båten. "Kapa linan!" bad Richard som inte hade fått nappet, men John svarade: "Nej, nu när jag äntligen har fått någonting riktigt på kroken tänker jag inte släppa det! Det är bara du som har haft god fiskelycka hittills! Nu är det äntligen min tur! Vi kan ro tillbaka till båten sedan."

Men den lilla jollen bogserades en lång väg innan den stannade. Slutligen tycktes fisken ha tröttnat. Den kom upp till ytan, och det var sannerligen en gigant. "Ge mig den lilla harpunen, så skall jag avsluta honom," sade John, och Richard lydde. Och med harpunen i beredskap stod John i fören medan Richard rodde fram till den vilande jättefisken, som var större än jollen.

"Lämna fisken i fred," sade Richard. "Vi kan ändå inte bogsera den tillbaka till skeppet."

"Det kan vi visst det," sade John och begravnade harpunen i fiskens sida. Då blev det liv på honom. Han sprattlade till i en förfärlig dödskamp, och med stjärten stötte han till jollen så häftigt, att John förlorade balansen och föll över bord.

Det var detta tillfälle som någon hade väntat på. Som en ond havets vålnad dök en blå skugga fram från djupet under den dödsårade fisken, troligen ditlockad av

dess blod och vittringar i vattnet. Richard igenkände det ohyggliga anletet: det var det jättelika blåa avgrundsgapet, den så kallade Blåkäften. Även John såg det och vrålade, men jollen var utom räckhåll för honom. Den blåa köttätaren var som av gelé. Den tycktes inte simma utan glida fram genom vattnet. Den var som en jättelik guldfisk med hängande äckliga manetliknande slöjor överallt omkring sig men ännu gränslöst mycket fulare. Långsamt slog den käftarna om den stackars vrålände John, som Richard för sent hann fram till. Som en havsanemon slukar en fisk slukade den blå avgrundsfisken John långsamt bit för bit medan hans kött maldes sönder inne i munnen. Richard antog att den liksom en orm hade bakåtriktade tänder som hindrade offret från att glida ut ur gapet. John vrålade ända tills Blåkäften med ett ryck drog honom under vattenytan. Richard begravde sitt ansikte i händerna. Detta var för honom den värsta katastrofen under resan hittills. Men han måste tillbaka till fartyget. Han skar loss den nu nästan döda läckra jättefisken, som hade räckt till mat åt dem alla i fem dagar men som han inte kunde bogsera tillbaka till fartyget ensam, och började forcerat ro tillbaka till skeppet, som just höll på att komma ur sikte för honom. Det tog flera timmar för honom att komma fram, men han hann före skymningen, och då var han i upplösningstillstånd när han för de andra måste berätta vad som hade hänt. Hur trött han än var kunde han inte sova den natten.

Så omkom den gåtfulle stewarden. Skeppet blev sig aldrig likt igen, och den höga renhetsstandarden började genast förfalla. Det märktes alltför tydligt att skeppets mest konstruktiva hand inte längre var verksam.

Det var vid Richards skildring av detta stewardens öde som Mortons fru blev vansinnig. Ingen hade vetat att hon hade haft anlag för detta, och när det bröt ut blev det en svår chock för alla. Hon förblev vansinnig i några dagar till fruktansvärda provningar för alla som utsattes för hennes svador. Hon kunde fara ut i långa tirader och sjunga ut sitt skräckinjagande vanvett i ändlösa gastkramande scener:

"Hör ni inte hur vår steward kallar på oss! Och han är inte den ende. De väntar alla på oss där ute i havet. Vi bär alla på skulden efter Franks bortgång. Vi mördade honom gradvis, vi lät hans fru psykiskt tortera ihjäl honom utan att vi ingrep, och han är inte den ende som ska sluta oss alla i sin kalla våta famn. De väntar alla på oss: Frank, Frieda Weber, kaptenen, styrmannen, mr Finch och alla. Ser ni inte där nere i det mörka kalla vattnet hur de vinkar åt oss och kallar oss till sig? Snart får vi alla hålla dem sällskap. Snart blir vi alla ett med dem. Ingen av oss skall överleva. Vi måste alla förgås, ty vi har sett sådant som ingen människa får se. Vi har sett den förbjudna världen och seglat på det förbjudna havet, och därför har vi alla blivit galna. Vi har blivit så galna att ingen av oss längre vet var vi är utan bara ser syner och monster och hemska mardrömmar mitt på dagen. Jag försäkrar er alla att vi är vansinniga allihop! Även du, Richard, den kallaste och klokaste av oss alla, din förfärlige cyniker, som dock inte var ensam om att mörda Frank, och även ni, våra tre älskade gossar, ni kommer att bli galnare än oss allihop!"

"För för Guds skull bort barnen!" ingrep Richard, och prästen tog hand om barnen, som aldrig mer fick träffa sin moder.

"Ve den av oss som överlever detta! Inget öde blir värre än hans, ty hans minnen av denna resas fasor skall bli honom övermäktiga, liksom de redan har blivit mig outhärdliga, och liksom de redan har förmörkat sinnena på oss allihop! Ingen av oss skall kunna undkomma! Vi skall alla bli osaliga förbannade och vansinniga själar för alltid, som för alltid skall tortera även alla andra som vågar sig ut hit på detta fördömda främmande hav utan ände! Ve oss, ty vi är alla dödens barn! Det finns ingen räddning! Det finns ingen väg tillbaka! Vi måste alla gå under, hopplöst förlorade för evigt! Vi är fördömda för alltid! Vi kan aldrig bli människor igen! Vi är

bara ett flytande sjunkande dårhus, som snart skall bli vrak! Vi är alla förlorade vrak! Ve oss!"

Hennes scener blev allt annat än uppbyggliga för de andra ombord, och störst skada av alla tog hennes son Christopher av hennes stirrande irrande ögon och stripiga hår som stod på ända klabbigt av svett och förvridet av blåsten. Han skulle aldrig en minut under återstoden av sitt unga liv kunna glömma de sista fasaväckande bilderna av sin förpinta moders helt förryckta uppenbarelse. Så olidlig blev hennes konstant hysteriska närvaro ombord att Richard, hennes svåger, på tredje dagen av hennes vanvett grep henne och slungade henne över bord, själv smittad av hennes desperation och till största tänkbara ohyggliga men för hans egen själsliga hälsa.

Redan tidigare hade de röda havsormarna siktats. De var mycket mindre än den stora svarta, men dessa var rovdjur. De slingrade sig omkring sina offer och drack deras blod som en sorts havets vampyrer, och männen ombord kunde se hur den vansinniga kvinnan omedelbart omhändertogs av dem. Morton ville slänga sig i havet efter henne, emedan han ej kunde hinna sätta ut jollen, men Richard hindrade honom med våld genom brottargrepp och några väl riktade knytnävsslag, som gav Morton en väl blodig nuna.

Trots förfärligheten i detta brott att med våld slänga en människa över bord, hade detta det mest drastiska tänkbara av alla operativa ingrepp i denna akuta krissituation varit det bästa tänkbara för alla de andras del. Tysken hade själv medgivit: "Vi kan ju inte bara låsa in henne," och ingen mästarvård i världen, inte den innerligaste ömhet och hjärtegodaste värme ens från den djupt medmänskliga prästens sida hade det minsta kunnat lindra hennes vanvett. Hade Richard inte slängt henne över bord hade hon med största sannolikhet förr eller senare gått över bord själv. Hans åtgärd förkortade hennes lidande. Det var ohyggligt, men det gjorde livet lättare för alla de andra och mest för barnen. Man måste se det ur den synvinkeln, vilket särskilt prästen ständigt poängterade för Richard, som dock ändå aldrig kunde förlåta sig själv för sin överilade desperata gärning.

Och emedan det nu ej längre fanns några kvinnor kvar ombord åtog sig i stället herr Richter med gott mod uppgiften att laga mat åt alla och sköta om köket. Han gjorde sig i det vita kockförklädet och visade nu prov på moraliskt uppfriskande krafter, som vid det här laget minsann behövdes ombord.

Ty nu började för dem utsägliga lidanden. Höststormar tornade upp sig en dag för att sedan rasa i en veckas tid, varpå följde kanske en dags uppehåll innan nästa höststorm började. Båten piskades, hackades, sönderslets och förlorade allt mera av sin påbyggnad medan den begynte läcka allt mera. Men vindarna och stormarna förde dem stadigt med sig norrut.

En morgon var det emellertid vackert väder. Solen sken och värmdes, och det var gott att andas i morgonluften. Men då såg de i norr hur ett märkvärdigt fenomen uppenbarade sig. Längs med hela horisonten tornade höga vita vidder upp sig, men de liknade ingenting. Var det is och snö eller land eller bara moln? Det var ingendera. Och de drev i rak riktning mot dessa mystiska vita vidder.

Vid middag kunde de i kikaren se vad det var. Det var berg av sjöskum. Det var otroliga mängder sjöskum som tornade upp sig till kanske hundra meters höjd.

"Kommer vi in där blir det tjockare än i den giftigaste dimman i London," sade Richard. Men herr Richter sade:

"Men bakom allt det där skummet kanske det finns land?"

Och in i skummet var just vart de drev. Konsekvenserna blev fatala. Skummet var tjockt som brandvätska när det var som tätast, det trängde in överallt, och det var

nästan omöjligt att andas ombord. Skummet välldes in över dem från sidorna och uppifrån och från alla håll. De kunde bara låsa sig inne och stänga alla ventiler. Men skummets tryck var så starkt att de fruktade att de skulle dränkas eller krossas under det, och de måste någon gång ha luft. Det räckte inte bara med skummets ibland mycket stora luftbubblor. Situationen blev kritisk, ty de började lida svårt där inne i instängdheten och framför allt barnen.

Efter två dagar var emellertid himlen blå igen, och skummet var spårlöst försvunnet till ingenstans. Kvar fanns bara det oändliga eviga öppna havet. Men de smutsiga kvarliggande resterna av skum som låg överallt och som nästan täckte in hela farkosten vittnade ännu om skumregionens verklighet och fasa. De fick skotta skum och rengöra däckets i tre dagar innan fartyget blev normalt igen.

Men vid det laget hade herr Richter inte långt kvar. Umbärandena blev för mycket för honom, hans hjärta sade ifrån, och dessutom fick han vatten i lungorna. Innan han blev alltför dålig hann han dock berätta sitt 'livs historia', som han kallade den. Det var en egendomlig berättelse i symbolisk form som löd så här:

45.

Fiskarn Tomas.

"Han föddes i en liten hydda. Hans föräldrar voro fiskare. De levde fattigt, ty den sjö de levde vid gav inte mycket. Hyddan låg vid stranden av en sluttning. Runtom sjön var endast höga branta berg av obestiglig ödslighet och hemsk förfärlighet. De var som knivar och som taggar emot skyn. I dalen bodde ingen annan invid sjön än fiskarparet. Ingen människa kom någonsin till dalen, och blott sällan färdades det födda barnets far till andra trakter över bergen. Närmsta granne bodde tio mil åt norr djupt nere i en skyddad enslig dal invid en sjö precis som de, och färden dit var svår. När fadern återkom från dylik resa var han halvdöd, och från just en sådan resa kom han en dag aldrig mer tillbaka. Sonen var då tolv år gammal. Modern väntade och hoppades i flera år, men maken uteblev, och aldrig mera hördes något liv från honom.

Sonen Tomas fick nu tjäna moderns och sitt eget levebröd. Han fiskade på sjön båd' natt och dag sex dygn i veckan och försörjde modern och sig själv därmed blott nätt och jämnt, ty sällan kom det fisk i näten. Modern dog när sonen fyllde sju år, fortfarande i tron att maken en dag skulle komma hem tillbaka.

Fiskarn Tomas hade nu blott eget liv att tänka på att underhålla. Varje gryning gick han ner till båten, rodde ut på sjön och var där hela dagen för att inte vända åter hem förrän till natten. Vädret var bedrägligt elva dagar utav tolv. Hård blåst, fult väder, kalla regn och skurar, hagel, storm och snö på vintern genomled han tappert dag ut, dag in, månad efter månad, höst på vår och långa år i ändlös följd. Dock klagade han ej på vädret, på den knappa fångsten, på det knapra fisket, på sin fattigdom, sin nödtorft och sin enslighet och ensamhet. Han trivdes i sin karga värld. Han älskade den lilla magra sjön, det karga berg- och klipplandskapet, ödemarken, där ej någon trädsort växte, och där gamar mest höll till bland andra mer föraktliga och äckliga små djur, som var just lika ensliga och ensamma som han. Han älskade sin vilda råa värld med all dess gråa hemska ödslighet och grymmaste förskräcklighet, och aldrig klagade han på sin lott. Ty när han kom i nöd så tittade han blott ur mörka dalens botten upp till klarblå himlen och till Gud, som han ej någonsin försummade och glömde bort. Han trodde alltid på det ljusblå himmelriket och den ende Guden med en innerlig och djup förtröstan, som hans moder hade lärt

och undervisat honom till. Den enda bok han ägde och hans enda ögonsten var Bibeln, som han kunde läsa långsamt och med någon svårighet. Den hade nedärvts genom fyra släktled, men dess språk var fullt begripligt och ej olik det han talade, ty språk förnyas långsamt när det överlever isolerat.

Åren långa blevo, månaderna ännu längre, men dock längst av alla voro dagarna. Den unge tjugoåringen, som ensam levde i sin karga bergsdal, fiskade och levde torftigt som förut. Men faderns minne levde i hans sinne. "Varför gav han sig iväg från dalen ut till främmande och vilda trakter, som han icke kände till?" var fiskarns stora undran. Men så småningom så gick han ett steg vidare och frågade sig så: "Vad månne finnas bortom bergen, ovanför min egen djupa dal och bakom stupen, klyftorna och bortom gamars branter?" Och en dag beslöt han sig för att ta reda på den saken.

Utan verktyg, utrustning och annat klättrade han en dag upp i bergen ovanför sin dal. Vad såg han högst där uppe? Bara mera berg i ännu större fruktansvärdhet, högre digerhet och mer förbjudande omänsklighet och branthet i oändlighet. Hans egen dal var blott ett litet håll i ett oändligt ödsligt och förfärligt bergsmassiv, och detta lilla håll var kantat av de största berg och fjäll och kedjor utav vassa kammar som han hade sett. Han blickade mot högsta berget som han såg långt bort i norr och tänkte: "Bakom det där berget någonstans bor grannen som min pappa kände till." Han sänkte blicken mot den närmsta dalen utanför sin egen. Svindlande och brant var stupet ned mot lilla fjällsjön långt där nere, men hans egen dal var ännu djupare. Den såg åtminstone så ut.

Han tog sig hem igen och fortsatte att fiska, men han kunde aldrig glömma upptäcktsfärden upp för bergen. En dag fattade han ett beslut att åter klättra upp för klipporna och utforska den dalen som han hade sett ej långt från sin. Han inledde sin andra resa.

Åter tog han sig för branta stupen upp till krönet av sin dal. Igen såg han det evigt vilda karga berglandskapet svart och livlöst breda ut sig i sin tröstlöshet och ödslighet till världens ände. Och han tog sig till den dal han hade sett en halvmil från sin egen.

Och den visade sig snart att vara mycket djupare och vildare. Den sträckte sig åtminstone till djupet av fem hundra meter. Ogästvänlig, obebodd och ej beboelig fann han den vara. Djupast ner i dalens botten låg en sjö som väl var tio gånger större än den sjö som låg i hans dal. Denna nya insjöes vatten var dessutom salt och odrickbart. Besviken trädde han sin återfärd.

Men vädret blev till storm. En full orkan kom vinande med snö och hagel när han kommit upp ur hemska avgrundsdalen. Det var icke möjligt att ens se sin hand framför sig i den gisslande och tjocka mjölk som stormen var, men fiskarn fortsatte ändå att vandra åt det håll han trodde var det rätta. Iskallt var det, han var genomsur och stel av köld, men döden vore det att vila. Snart så visste han med säkerhet att han var mycket vilse. Ändå fortsatte han med att vandra utan kunskap vart. Han irrade, han föll och snubblade ordentligt många gånger men steg alltid upp igen, och stormen började nu äntligen att minska och bedarra i sin hänsynslösa kraft. Det värsta var nu överståndet. Åter kunde han nu se och fann att klipplandskapet var det samma. Han var levande ännu och i sitt eget land, om än han dock var mera trött och slut än vad han någonsin förr hade varit i sitt liv. Han var ock mera hungrig, törstig, fattig, mer i nöd och mera utblottad än någonsin. Han stapplade med trötta steg med vinden halvt ihjältpint av det vilda vädret mot ett väldigt hav i fjärran som han såg, som även kunde vara en oändligt vidsträckt rik och vacker sjö med bygder invid stränderna och på de många gröna öarna.

Hans vandring dit tog fyra dagar. Sista dagen nådde han det sista berget före sjön. Han lyckades att ta sig över det med nöd, men när nu allt det onda var förbi och över och han såg bebyggelse där nere invid stranden sjönk han medvetlös ihop. Han hade oavbrutet svultit i fem dagar och av örnar, gamar, storm och blåst marterats ännu mycket längre.

Folk från havets strand, den stora insjöns stränders bygder, fann den arme. Tvenne herdar voro de som fann den stupade och som så vänligt hjälpte honom till en stuga.

Och när sedan Tomas hade vaknat och fått i sig litet mat och började berätta om sin resa grepos alla av stor häpnad. Aldrig förr så hade ett så märkligt under skett, att någon man som hade givit sig till bergens land i öster hade kommit levande tillbaka, och långt mer ovanligt var det att en mänska från det otillgängliga och ofruktbara hårda landet där i öster hade kommit ner till deras väldiga och rika, vänliga och söta sjö.

I bygden där vid sjön så lärde Tomas sig en aning om den värld han levde i. Han lärde, att än längre emot norr så låg det verkliga, oändliga och ofarbara havet, höjden av all ogästvänlighet och farlighet i bitter stormande och dödlig salthet. Till dess strand var det omöjligt att på något sätt bege sig, ty dess vågor voro högre än all världens högsta berg.

Om landet mer mot söder hörde han mer vaga men i sanning underbara rykten. Längst i söder på all världens högst belägna punkt så skulle världens största sjö med världens rikaste och största vatten ligga med de bästa och mest generösa nejder runt omkring. Det fanns ej i all världen någon sjö med så djupt, rent och fiskrikt vatten. Där fanns öar i oändlighet med rika skogar, grönskande och djuruppfyllda dalar, ängar, trädgårdar och parker. Vid sjöns stränder låg tre städer och otaliga små byar, rika bygder, stora gårdar och domäner. Mjölks och honung flöt i söderlandet där vid världens största sjö, men alla dessa rykten var blott rykten som ej någon kunde rakt på sak bevisa att var sanna. Ingen av de människor som talade om saken hade någonsin fått se den sagolika sjön, och det var helt omöjligt att bege sig dit på grund av avståndet, som sades vara hundra mil. Dessutom fanns det inga vägar dit, och den oländiga terrängen, bergen, vildmarken och öde vidderna som ingen kände till tog alltid livet av en resenär.

Allt detta fick dock Tomas att besluta sig för att försöka finna detta paradiset, om det nu fanns. Det fanns ej någon som var mäktig att med våld ens hålla honom från det högst riskabla företaget. Väl utrustad började han på sin tredje resa. Färden gick mot solens land, mot sunnan-östern. Men det lömska ödet ville föra honom andra vägar. I hans värld fanns inga kartor, inga vägar, ingen klar geografi och allra minst kompasser. När han lämnade det stora havet, sjön som hade räddat honom och som därför han benämnde 'den förklarade lagunen', blev strax vädret mycket sämre. Hagel, regn och snö förstörde sikten. Huru gärna ville han då icke återvända till den goda sjön med väl försedda bygderna! Men det var nu omöjligt att i hemska vädret finna rätta vägen dit. Han kunde blott gå framåt, gissningsvis och helt på måfå.

Irrande omkring i ödemarken led han mycket ont. Han stötte då och då ibland på något torp där vänliga och isolerade personer tog emot den vilsne, men det faktum att de blev allt glesare och mera fattiga förvissade hans hjärta om att han ej var på rätta vägar, och det hemska vädret ville icke klarna. Solen var begravd i himlens mörker.

Efter tjugo dagar av förfärliga och hemska vedermödor fann han sig igen i ett ej vänligt landskap fullt av höga bergs förbjudande och kala branter och små djupa dalar i mörk enslig ödslighet, och Tomas tänkte då: "Måhända jag nu återser den dal

jag föddes i." Men vädret blev blott sämre. Mulet var det alla dagar och omöjligt att bestämma rätta riktningen mot den legendomspunna sjö som skulle vara störst i världen.

Dag för dag blev sikten sämre, landet mera ödsligt, fattigt, kargt och främmande, de vassa topparna allt högre och de djupa dalarna allt mera svindlande i sina avgrundsdjup. Det var blott sällan som han fann en mänsklig själ i denna vilda värld av endast hårda hänsynslösa vindar. De alltmera ensliga och ensamma små fattighjon, som isolerade, utmärglade och svultna levde sina usla och förkrympta liv i miserabla hyddor, var ju längre bort han kom allt mera tysta och förstämnda, dumma, ignoranta och förskrämda. Och för varje vecka blevo avstånden emellan människor allt större.

Mörkare och kallare och oavbrutet sämre, hemskare och tristare blev vädret, himmelen och skyn. Han nådde nu ett landskap som var ännu mera ödsligt än hans eget. Utan slätter, utan ett grönt grässtrå, utan människor, utan något liv, och grått och svart som lava var det vilda berglandskapet. Varje berg var tusen meter högt åtminstone, och varje liten tvärbrant dal med liten sjö i botten var minst tusen meter djup. Och bergen blev blott brantare, mer ödsliga och större, vildare och mer svåröverkomliga, mer spetsiga och sällsamt formade ju längre in i landet han begav sig. Små, eländiga och fattiga som övergivna ödetorp var hyddorna i dalarna. Allt mer kuperat och omöjligt att bevandra blev det öde landets skräckinjagande och kala vildhet. Dalarna låg tätt, det gick ett dussin på var mil, men vassa bergen lågo ännu tätare, och varje dal var isolerad liksom varje berg och topp var ensam. Här fanns inga kedjor och ej några sammanhängande kanjoner, utan allt var åtskilt, splittrat och med omsorg ordnat till ett drastiskt kaos av naturen. Efter att med plågsam möda ha passerat tjugo djupa avgrundsdalar fann han så en mänsklig boning i den tjugoförsta, där en ensam dövstum gammal fiskare försökte överleva. Efter denna dal passerade den trägne Tomas ännu trettiofyra dalar innan i den trettiofemte han påträffade en mänskoboning vid en sjö, där en eländig gammal gumma bodde ensam med en vanskapt ensam dotter. Även de försörjde sig på fisk. Och varje dal som vandraren steg ned i föregicks av tjugo höga branta stupande och kala berg, på vilka stormar ständigt blåste regn och hagel mest men även snö i alltför problematisk riklighet. På bergen kunde ingen mänska leva. Blott i djupa branta dalarna fanns skydd för stormars oupphörliga och digert hårda gissel.

Högt bland bergen hörde han en dag från det håll varifrån den hårda pinande och hemska blåsten kom ett ljud, som fick den lidande att lystra. Ett avlägset då var det som kom med vinden. Stort och susande var ljudet i sin evigt brusande oändlighet, och nästan som från himmelen kom stora dånet, tycktes det. Och Tomas undrade.

Han stötte på en fiskarhydda djupt där nere i en karg mörk dal invid en sjö. I dalen rådde evig skugga hela året om. Där bodde i eländig fattigdom och nödtorft en förpinad fiskaränka halvt från sina sinnen av sitt hårda omöjliga liv. Och Tomas frågade den arma när han var hos henne vad det var för ett oändligt oupphörligt då i fjärran. Kvinnan svarade att det var havet.

"Vad är havet?" frågade då Tomas.

"Gå och se. Gå bara rakt i riktning mot det ned för bergen."

Tomas följde kvinnans råd.

En vecka senare när han var halvdöd utav svält och stel som is av köld och hungrig som en diarrésjuk vintervarg och färdig att ge upp kom han igenom ett oändligt högt beläget svårbestigligt pass, och därifrån så såg han havet. Aldrig hade han i sitt eländiga och kunskapsfria liv sett någonting som var så mäktigt i sin

härlighet, så storslaget i sin oändlighet och så befriande i sin omätligt stora skönhet. Så långt ögat kunde se låg öppet dånande och ljuvligt hav, så smällande och rasande av livfullhet i vild osalighet och vackraste oändlighet. Han fröjdades inför den synen. Men han ville komma närmare, och därför klev han ned för berget vidare mot avgrundsbranterna som sluttade mot havet.

Men en dag var det omöjligt för den lilla människan att våga sig än närmare. Han insåg nu att folket talat sant som sagt, att havets vågor voro större än vart skyhögt berg i världen. Höga spetsiga oformliga och branta vågorna var icke högre än hans land, men varje våg var mycket större, högre och mer fruktansvärd än varje berg om man ej räknade dess höjd från havets yta. Varje våg var säkert mer än femtio meter hög. Det hav som han nu såg var som ett berglandskap men mycket vildare än det som han nu hade vandrat genom och dessutom rörligt och upproriskt fritt i våldsamt dansande och rusigt kaos. Likväl älskade han detta hav från första ögonkastet, ty det var så ändlöst i sin frihet, och så obegränsat vackert i sin levande färgstarka friskhet, och mer imponerande än någonting, som han nu redan hade sett i världen. Men han visste icke var han var. Han hade sökt ett paradiset i söder och stod nu vid världens ände längst i norr. Om blott han visste var det fanns en by, en civilisationens utpost någonstans, en enda mänsklig boning eller håla eller något mänskligt över huvud taget. Men han hade ingenting förutom Gud, men Gud var god nog och så mänsklig att han ledde honom.

Just när Tomas tänkte överge sin kurs och åter vandra upp i bergen såg han österut en liten undanskyddad dal blygt gömma sig. Blott för att slippa stormens raseri, de vilda hagelbyarna, det våta stänket ifrån havet, som var värre än det värsta hällregn, och den hemska pinande och ilskna vinden, och blott för att i den lilla dalen kanske finna lä och vila, gick den ensamme och övergivne vandraren åt dalens håll. Men dalen visade sig vara djup och lång. Den blev blott djupare och vidare ju längre in han kom i den. Och längst där inne i dess botten öppnade sig en i storlek överraskande ofantlig sjö, och där på andra sidan av den långa smala sjön såg Tomas en helt liten men dock verklig stuga. "Kan då verkligen trots havets närhet någon bo i dessa öde nejder av blott kal sterilitet och vildhet?" tänkte fiskarn Tomas. Sjön var stor, och det tog halva dagen för den arme mannen att längs branta kuster ta sig fram till den fallfärdiga baracken borterst vid sjöns ända och längst in i dalen. Men till slut så kom han fram. Han knackade försiktigt på och fick till svar:

"Stig in!"

Och fiskarn Tomas steg försiktigt in.

I lilla ödatorpet bodde en livs levande oändligt gammal fiskare. Han levde på den fisk som fanns i djupa sjön. Sjöns vatten var ej sött men salt, och endast salthavsfiskar fanns i sjön, men de var goda med, om än de var långt större, farligare och långt svårare att fånga. Den oändligt gamle fiskaren var vänlig och bjöd Tomas fromt att stanna.

"Denna dal, där endast jag och ingen annan bor," förtäljde gamlingen, "är skyddad, trygg och oåtkomlig för allt havets värsta vredesåskor. Hit når ingen havsvåg, inga våldsamma tyfoner och ej någon fara som vi människor kan ha att vara rädda för. Blott litet saltstänk kommer droppandes hit in från yttervärlden och uppfyller sjön med vatten, så att den beständigt är så full som den kan bli. Min vän, jag har sett märkliga och mycket sällsamma små saker i mitt liv. Så länge jag kan minnas har jag levt i havets närhet, och det havet har minsann märkvärdiga och märkliga otroligheter att uppvisa och att uppenbara för oss dödliga."

Och mannen underhöll sin gäst, den fromme Tomas, i fem månader med de mest underbara och fantastiska berättelser om havet.

"Havet," sade gamlingen, "är fyllt av gäddor vilka alla är minst fyra meter långa. Vackra är de gäddorna! Du skulle se de monstrens vackra mjuka silvervita bukar! Skönare, mer ädla och mer silverblanka och välskapta varelser finns ej på jorden."

Men hur kunde gamlingen få sötvatten? Jo, det var dalens hemlighet. Det fanns en källa som kom upp från underjorden. Denna källa flödade beständigt, och den källan endast gjorde dalen alls beboelig. Den hade gamle mannen i sin ungdom upptäckt av en slump. Den hade räddat honom från att dö, och sedan hade han betraktat dalen som sin egen och där byggt åt sig ett hus av drivved som ännu stod kvar, om dock det lika ålderstiget var som gubben själv. Och gamlingen berättade:

"När havet drar sig åter efter att ha slungat upp en våg mot kusten har jag själv ifrån en lodrät klippa sett hur stor höjd det har varit mellan vågens topp och vågens dal. Den fräsande vågtoppens skum kom upp till mig och drog mig nästan ner i avgrunden, och havet låg då hundra meter under mig. I nästa ögonblick kom nästa våg som nästan nådde upp till mig igen. Jag skall en dag själv visa platsen för dig så att du får se att vad jag här har sagt är sant. Den klippan stupar lodrätt rakt ner i det skummande och fradgande, det fräsande och kokande för evigt stormande ohyggligt människofientliga förfärliga för alltid vredgade och odämpbara havet, som är höjden av all oro och all människofientlig vrede."

Och en dag när himlen var helt fri från moln och blå och klar och ljus som aldrig annars sade gamle fiskaren till Tomas:

"Se! Idag så är det lugnt och stilla. Vinden stormar ej som vanligt, och det borde gå att komma fram till havet till den branta bergvägg som jag har berättat om."

Och de två djärva männen gav sig ut ur dalen och på klättring ned för bergen. Gamlingen var säker på hur vägen gick. För varje ögonblick så kom de närmare och längre ner mot havets yta. Tomas var skräckslagen över hur förskräckligt brant det ständigt förde neråt och hur alldeles oändligt långt djupt ner det vilda havet låg. Den branta bergsnedstigningen var utan ände. Säkert gick de ner en mil förrän den gamle sade:

"Nu är vi strax framme."

Tomas var förfärad över hur långt nere och hur nära havet de befann sig, och fortfarande bar stigen ännu längre nedåt. Den var brant och lång och gick allt mera lodrätt rakt mot jordens medelpunkt.

Men slutligen tog fiskaren till orda, och han sade:

"Tag dig nu en lugn försiktig titt rakt neråt över kanten av den hylla som vi står på."

Tomas gjorde så och fann att fiskargubben hade talat sant. Rakt nedanför dem brusade det mäktiga oändliga och öde havet i sitt ofattbara majestät. Det var minst hundra femtio meter ner till vattnet efter varje våg, men varje våg som ankom nådde nästan upp till deras avsats. Detta satte skrällen i den arme Tomas. Gamle fiskaren tog lugnt och tryggt till orda:

"Det är vackert, lugnt och fridfullt nu idag. Men när det sedan blåser vardagsstorm så kan man inte stå var vi nu står. Ja, Tomas, du har nu fått stifta närmare bekantskap med det kära praktfulla, dådkraftiga och nåderika havet!"

Så inleddes herr Richters oändliga berättelse. I fortsättningen fortsatte Tomas sin vandring. Han vandrade längs kusten i många hundra mil tills han kom till en oändligt stor vik som skar in i den massiva klippkusten. Ju längre in i viken han kom, desto lugnare blev havet, och desto fler människoboningar stötte han på. Folket vid viken var ett välmående fiskarfolk. Längst in i viken låg det en stor stad. När Tomas blev känd i trakten och folk fick höra hans vandringsskildringar blev han berömd

och vida beryktad. Alla ville höra allt vad han hade sett på sina färder, ty liksom alla andra människor som Tomas hade träffat levde även dessa isolerade i sin egen vrå av världen utan att veta att det även levde människor på andra håll. Det enda andra folk som detta folk hade ett hum om och en svag aning om var ett folk som levde uppe i bergen kring världens största sjö vid vilken det låg tre stora städer. Och det folket var mycket rikare än de själva, ty de hade gröna skogar och gyllene ängar och blomstrande bygder och trädgårdar. Tomas fick en aning. Var fanns denna sjö? Rakt i öster. Och Tomas lämnade havsviken och vandrade upp i bergen mot öster.

Han kom fram till sjön som var världens största och vid vilken tre stora städer låg belägna. Han såg det blomstrande och välmående folket, och vart han kom hälsades han av entusiastiska människor som ville höra allt om vad han hade sett. Ej heller dessa folk vid sjön visste någonting om det vilda förbjudande landet norrut. De hade inte ens trott att det kunde finnas människor där som kunde leva där. Däremot hade de ett vagt hum om landet söderut, som var mycket rikare än deras sjödistrikt, ty där längst i söder vid havet låg världens största städer.

Tomas vandrade till havet i öster och stötte där på en stor hamnstad som var den största som han dittills hade sett. Den levde mest på sjöfart, och havet vid den kusten var farbart och lugnt. Även här som överallt annorstädes hälsades vandraren med entusiasm. Han vandrade sedan längs kusten mot söder. Där stötte han på oändliga träsk och urskogar vilkas existens han inte ens hade anat. Och ännu längre söderut fann han världens största och rikaste stad. Han blev där berömd och fick sitta vid konungens bord och berätta om sina färder för alla högt uppsatta män i landet. Även alla dessa välutbildade människor visste föga om landet norrut och ingenting alls om bergslandet längst i norr varifrån han hade kommit, och ändå visste detta rika och namnkunniga folk mera om världen än något annat folk som han hade mött på sina vägar.

Och han ritade nu en karta över sina unika vandringar. För att komplettera kartan över sin värld företog han en resa längs med kusten från den stora världsstaden till den jättelika viken i väster och därifrån åter till den stora sjö som var störst i världen och till slut över öde vidder tillbaka över landet till världsstaden.

Aldrig förr hade människorna i hans värld vetat något om sin värld, men genom hans kartor och reseskildringar fick de veta allt det som de icke hade vetat. Han företog ännu många resor och upptäcktsvandringar innan han som gammal återvände till det okända vilda karga och ödsliga bergsland som han en gång hade kommit ifrån, som ingen utom han kände till och som var omöjligt att kartlägga. Där fann han åter sin barndoms vilda isolerade dal i all sin junfruliga naturskönhet, och där framlevde han sina sista dagar som den fattiga fiskare som han en gång hade fötts till, som alla hans förfäder hade varit före honom och med den gamla fäderneärvda Bibeln som enda avkoppling i det eviga strävsamma arbetet. Där dog han på sin egen ort, som för den värld som han hade kartlagt var totalt okänd. Men världen glömde honom aldrig, fastän han så spårlöst försvann ifrån den."

46.

"Nå, Richard, vad anser du om Richters saga?" frågade Morton sin broder.

"Ja, den går ju helt i hans stil: den är krystad, pedantisk och fasligt omständig och överdrivet utförlig. Vad vill han egentligen uttrycka med så många adjektiv? Vill han inbilla oss att han upplever allting som mycket större och tyngre än vad vi normala människor gör?"

"Men vad tror du att andemeningen med hans saga är?"

"Ja, den är ju ytterst förbryllande. Sådan symbolik kan ingen människa någonsin bli klok på. Vad tror du själv om den?"

"Den är ju alldeles otroligt optimistisk. Den skildrar ju de mest omänskliga levnadsvillkor och naturförhållanden som är tänkbara och hur en människa i all sin ensamhet och isolering faktiskt bemästrar dessa. Den där fiskaren klarar ju faktiskt av att kartlägga ett berglandskap som måste karaktäriseras som det mest människofientliga som kan existera."

"Men havet klarar han inte av."

"Nej, havet ger han sig inte ut på, och han får aldrig veta vad som finns bortom dess horisont."

"Är det inte märkligt, Morton, hur vänligt detta nya omätligt förkrossande hav med alla dess monster har varit mot oss? Vi har råkat ut för varelser som har kunnat mörda oss alla med att bara peta på oss, och de har varit oss hur närgångna som helst och gjort allt med oss utom förintat oss, vilket hade varit det enklaste för dem att göra. Se på den gigantiska sjöormen hur den på de mest raffinerade sätt har bollat och lekt med oss men samtidigt varit så aktsam om våra liv. Det är som om denna värld's varelser, och särskilt då den gröna elefantfischen och sjöormen, besatt en högre nästan mänsklig intelligens än den mänskliga, och som om de i sina lekar med oss hade givit uttryck för en överlägsen, övermänsklig och oövervinnelig men samtidigt märkvärdigt godmodig, vänlig och välmenande allsmäktig lekfullhet. Ingen av dessa varelser har gjort oss något illa. I sina förkrossande kraftyttringar har de snarare uppenbarat sig som oförargliga humana skojare och skämtare än som monster."

"Men vi har även sett monster som Blåkäften och de röda havsormarna."

"Ja, men låt oss hålla oss till de oförargliga djuren och det positiva med dem. De har inte gjort oss något illa, och vi har inte gjort dem något illa, utom tysken, som dåraktigt försökte och lyckligtvis misslyckades, och det fick han många kallduschar för; men jag ville fråga dig: vad tror du det blir i framtiden? Kommer dessa djur att vara lika mänskliga mot nästa skepp som kommer hit, om det skeppet är mindre handlingsförlamat än vi?"

"Med den intelligens som dessa djur har uppenbarat för oss kommer de säkert att förstå att vända sig emot den förste som skulle bruka något skadligt våld emot dem. Jag tror att den person som en dag riktar en harpункanon mot en grön elefantfisk eller svart havsorm därmed kommer att inleda ett oförsonligt krig mellan människan och denna värld's hela natur, som båda parter i så fall kommer att ta obotlig skada av."

"Det tror jag också. Och så intelligent och omdömesfulla som dessa varelser har visat sig vara tror jag inte att de skulle vara den part som skulle ta första steget mot ett sådant vansinnigt, gudlöst och förbannat krig."

"Det tror inte jag heller. Men samtidigt tror jag inte att fler än vi någonsin kommer att få uppleva denna värld."

"Varför inte det?"

"Därför att dess existens är alltför underbar för att kunna vara sann."

Det var två dagar efter att herr Richter hade berättat sin gåtfulla och mystiska saga till punkt som han när en ny storm begynte mot sin vilja måste bäras till sin koj efter en häftig attack av sjukdomen, som yttrade sig genom yrsel, rysningar, kräkningar och svimningsanfall.

Han kämpade tappert mot sjukdomen i en veckas tid, men emedan det ej fanns ordentliga läkemedel ombord orkade han inte hålla ut i striden. Till slut fick han dessutom till råga på eländet ett lungödem så att han nästan kvävdes. Man måste ge honom konstgjord andning, varvid man tyvärr nästan enbart lyckades åstadkomma

de mest fasaväckande rosslingar, slurpljud och gutturala gurglingar som var värre än nöden på en lungavdelning i ett sjukhus utan respiratorer eller ett helt klosettsystem med förstoppningar i rören. Slutet närmade sig obönhörligt för honom, och han var fullt medveten om det själv. I sina sista stunder fick han fram sin sista vilja. Han lyckades förklara sin önskan, att hans kravatt och cylinder skulle slängas efter hans kropp ut på vågorna efter sjöbegravningen. Det var en enkel begäran. Under hela resan hade han fäst utomordentlig vikt vid sitt eget uppträdande och yttre och alltid burit sin kravatt till middagarna och om söndagarna och aldrig uppträtt utomhus utom med sin cylinderhatt på sig. Båda var slitna, men han hade ändå konsekvent lyckats bära dem med en viss elegans. Han hade heller aldrig annat än burit fläckfria vita skjortor, som det hade hört till stewardens största bestyr ombord att hjälpa honom hålla rena och väl strukna. Han hade försvarat sin fåfänga med: "Det finns alldeles för många luffare i världen främst från era anglosaxiska länder, som tror att de vill införa ett nytt mode med sina erbarmliga hippiefasoner, som bara är vagabondage. Någon måste motverka att all stil försvinner i vår alltför förtappade värld."

Till slut dog han plötsligt av en hjärtattack, och vid sin bortgång var han trots alla sina fånerier varmt älskad, avhållen, beundrad och prisad av alla. De kvarvarande ansåg nästan och nästan med rätta att han hade varit den modigaste och den tappreste av dem alla.

Efter jordfästningsceremonin, som fader Nikolaus skötte med den äran, och efter att kroppen överlämnats åt havet utfördes Arthurs sista vilja: hatten och kravatten skickades ut på vågorna efter honom. Slipsen försvann genast ur sikte, kanske någon fisk eller annat djur nappade åt sig den i tron att den var något ätbart, men hatten låg länge kvar och guppade på vågorna. Hans vänner stod kvar vid relingen och följde dess öde under andäktigt tystnad, som om denna stolt flytande hatt var tyskens sista triumf, som om han bar sin hatt högt ända in i evigheten. Samtidigt var det en smula patetiskt, ty hatten var mycket illa åtgången, bucklig och allt utom sönderslagen. Liksom Arthur Richter själv hade den ju fått tåla mycket under resan.

Först när den försvunnit ur sikte bortom oceandyningarna och ingen längre kunde se den vågade Richard bryta tystnaden. Bernhard stod bredvid honom vid relingen, och Richard frågade honom lågmält:

"Vet du, Bernhard, vad min enda beröringspunkt med tysken var?"

"Nej?"

"Jo, en sak var vi helt överens om. Vi fördömde båda all världens science fiction. Arthur menade att himlen var himmelriket och tillhörde Gud och att människan inte hade något där att göra. 'Glenn och många andra blev tokiga av att resa i rymden,' påstod han, och att 'himmelen kommer människan aldrig att komma till rätta med.' Själv menade jag att det varken fanns ljus eller natur i rymden eller i någon science-fiction-berättelse om rymden, och vad är en existens värd utan ljuset och naturen? Se själv på vår verklighet idag! Vad är en ödlig steril mekaniserad rymdfärd mot detta vårt eget äventyr i naturens rike, i dagsljus, och som håller sig på jorden? Nej, fantasin kan aldrig överträffa verkligheten, hur de mest snillrika författarna av science fiction än anstränger sig. Jules Verne lyckades i viss mån, ty han höll sig till naturen och inom dess levande gränser, men redan vår vän H.G.Wells är fullständigt steriliserad, onaturlig och omänsklig. Och det var den enda punkt på vilken Arthur och jag någonsin kunde vara helt överens: att all science fiction om rymden var botten."

"Jag tror att vår vän Arthur hade fler sundare idéer än vad han lät påskina."

"Vad tänker du på då?"

"Berättade han någonsin vad han egentligen gjorde i andra världskriget?"

"Nej, men vi hade alla våra funderingar och misstankar."

"Ni trodde att han var nazist?"

"Vilken tysk var inte det?"

"Alla tyskar, som var med i Vita Rosen."

"Vad tusan är det för något?"

"Motståndsrörelsen mot Hitler. Den var mycket större än vad någon allierad någonsin hade någon aning om. Men Hitler visste vad den handlade om och förföljde den lika hårt som judar, katoliker och andra oliktankande, som till exempel zigenarna. Många katoliker och zigenare var med i Vita Rosen, och Hitler lyckades eliminera och mörda ungefär fem miljoner tyskar i denna motståndsrörelse. Arthur Richter var en av dess ledare och initiativtagare och stod länge i nära kontakt med den legendariske Karl Goerdeler i Leipzig, en av männen bakom det tyvärr misslyckade attentatet mot Hitler den 20 juli 1944."

"Så intressant. Berätta mera."

Och Bernhard berättade mera.

Men när man gick igenom tyskens hytt efter hans död och sorterade ut hans tillhörigheter, varvid det första som förkastades var hans besynnerliga samling av de mest gräsliga olikfärgade slipsar i blommiga, skära, lila och andra fasaväckande mönster och färger, tjugotre breda och långa slipsar inalles, som var så förfärliga att han aldrig hade vågat bära dem själv ombord, vilket i och för sig hedrade honom och vittnade om hans trots allt goda omdöme, och som heller aldrig skulle passa på någon annan; så fann man även det manuskript som han hade funnit hos stewarden efter dennes död och lagt vantarna på. Det var ett ganska omfattande manuskript, som tysken hade läst mycket noggrant, vilket hans marginalanteckningar vittnade om. Men alla fann det märkvärdigt att tysken inte hade sagt någonting om detta manuskript till någon annan. Förklaringen kom dock vid slutet av manuskriptet, där tysken hade skrivit: "Ren smörja, som stewarden har totat ihop."

Men stewarden hade inte haft någon skrivmaskin, och manuskriptet var maskinskrivet. Det hade alltså påträffats i stewardens ägo när tysken hade gått igenom hans obetydliga kvarlåtenskap, och tysken hade tigit om dess existens. Nu överlämnades det åt maskinisten, delvis på grund av att det bland annat uppenbarligen handlade en hel del om Budapest, som ju denne var hemma från. Det började med en skildring från Budapests sista dagar före ryssens ankomst och bar titeln

När Gud sover.

1.

Det var en mulen sommardag som han kom till den ännu levande staden. Jag minns det mycket väl. Det var varmt och mycket fuktigt, och jag hade inte alls någon lust att stå där på stationen och vänta på honom. Dessutom var tåget trettiofem minuter försenat, fastän det var tyskt.

Det var min chef som hade bett mig gå dit "för att ta hand om honom".

– Han känner ingen här i Budapest och kommer direkt från ett land som nästan inte vet någonting om krig. Han kommer från en ofördärvad värld, grön och okunnig, som en ängel, för att här låta sig vingklippas och bekanta sig med jordiska förhållanden. *I care nothing about him*, för mig får han gärna försöka visa sig som en ängel här för nazisterna tills dessa knäpper honom, och jag skulle då inte tänka mer

på honom efter hans död än före, vore det inte för det att han kommer hit i ett märkligt ärende. Och det är därför jag vill sätta dig på honom. Bli hans vän i vått och torrt, gör dig outhärlig för honom, öppna Budapests stinkande nazistiska societetsvärld för honom, visa att han kan lita på dig, så är jag säker på att han i gengäld helt spontant skall ge dig stoff till läckra artiklar och historier, som vi är till för att mata Englands feuilletonister med.

– Men vad kommer en sådan gröngöling hit för? hade jag försökt fråga.

– Det är just det du ska ta reda på! Jag vet inte själv om han är spion, eller för vilket land han i så fall är det, men jag vet att hans affärskontakter hör till de mest brännbara namnen i världspolitiken.

Mer än så hade jag inte fått veta. Min alltid effektiva och brådstörtande chef kastade åt mig ett kuvert med orden: "Läs här vad du behöver veta och bränn det sedan! Stick nu!" och körde ut mig. Och här stod jag alltså och väntade på en komplett okänd främling från en annan värld: en värld som inte visste någonting om kriget.

I kuvertet hade jag fått veta alla viktiga data om främlingen komprimerade inom ett nötskal. Han skulle vara av medellängd, mörkblond, smal, ha ett anspråkslöst yttre utan särskilda kännemärken och uppträda enkelt. Han var son till Sveriges mäktigaste bankir, (här häpnade jag när jag läste bankirens namn, som var ett internationellt känt namn både politiskt och affärsmässigt,) men hade en normal enkel affärsutbildning. "Uppdrag i Budapest: okänt men av diplomatisk karaktär. Täckmantel: humanitär verksamhet. Enligt svenska ambassaden skall han förhandla med tyskarna om att med pengar som övertalningsmedel få dem att avstå från deportering av ungerska judar."

Den sista punkten var den intressantaste. Var då denne främling som jag skulle möta en filantrop? Fanns det sådana kvar i världen fortfarande efter fem års brinnande världskrig? Eller var han bara en vanlig egoist som alla andra, en slav under den lag som hade regerat världen sedan 1914 och som var den omänskligaste av alla lagar: det naturliga urvalets lag, lagen om den ständiga kampen för överlevandet – den enes död den andres bröd, lagen om att endast den starkaste överlever? Var han en ängel olik krigets alla människovrak, eller var han ett omänskligt tvåbent djur som alla andra i detta fördömda krig? Var han här för att trotsa historiens grymma gång med att försöka rädda judar från nazismen, eller var han här för att som alla andra skynda på den onda utvecklingen med att av egennyttiga skäl verka som spion för USA eller Sovjet – det spelar ingen roll vilket? Det var vad jag var nyfiken på.

När man väntar på ett försenat tåg kommer förr eller senare den stund då man glömmer att tåget alls skall komma – och just då kommer det. Jag väcktes abrupt av dess ankomst och skyndade mig att ställa mig så att jag inte skulle missa min man. Jag hade hans signalement och fotografi, och man hade lovat mig att han skulle ha mitt. Olika diplomatiska kontakter hade välvilligt godkänt mitt volontärskap för att hjälpa honom till rätta i krigets tyska värld i Budapest, fastän jag bara var en reporter.

Jag fick nästan genast syn på honom och kände igen honom: en smal oförstörd ung man med öppen men allvarlig uppsyn. Jag fick genast det intrycket av honom att han visste vad han hade att göra. Jag gick fram till honom, presenterade mig i det att jag tog av mig hatten, och han lyste genast vänligt upp.

– Så vänligt av er att möta mig!

Han verkade tacksam över att genast finna någon som kunde slussa in honom i denna för honom nya värld.

Han var, som jag redan hade gissat, en typisk politisk oskuld. Han trodde ingenting ont om någon människa och kunde inte förklara fenomenet Hitler med annat än att det var "en onödig olyckshändelse i historien". Han hade gedigna historiska kunskaper och visste mer än de flesta om Churchill, men hans engelska var sorgligt bristfälligt. Jag frågade honom om han hellre ville tala tyska, och som han svarade ja blev sedan tyska det språk som vi alltid umgicks med varandra på. Även tyska talade han bristfälligt, men det gjorde jag också.

Jag bjöd honom på middag på en restaurang var jag visste att jag skulle få presentera honom för många viktiga personer, och först efter middagen vågade jag flyktigt beröra hans ärende.

"Och hur känner ni er inför er uppgift?" frågade jag nästan okänsligt. Han överraskade mig med ett uppriktigt svar med alltför mycket känsla:

"Ärligt talat: lite skakis. I själva verket vet jag inte riktigt vad det är jag egentligen håller på med."

Och det visade sig att jag hade tryckt på en jackpotknapp: plötsligt kom alla hans känslor och tankar flödande fram:

"Egentligen ville jag inte komma hit. Vad har jag med kriget att göra? Vad har Sverige med kriget att göra? Ingen svensk och allra minst jag ville att jag skulle komma hit. Vår underrättelsetjänst övervägde faktiskt att vägra låta mig fara. Jag är ju bara en vanlig kamrer. Jag vet absolut ingenting om politik. Men den olyckliga avgörande faktorn, (– att en avgörande faktor alltid skall vara olycklig!) var den att jag var min mäktige faders son. Genom sin makt och sina pengar hade han plikter mot världen som genom att jag var hans son även var mina. Jag kunde inte säga nej, och allra minst till det enda argument han gav mig till att fara:

– Du kan rädda människoliv, gosse! Du kan rädda tusentals om inte tiotusentals oskyldiga människoliv, som annars onödigt skulle offras genom dessa galna diktatorers nycker! Du kan göra en insats för att göra kriget mindre styggt, för att rädda en handfull av dess oskyldigaste offer, för att förmildra det onda slut som det måste få. Och du måste göra det! Det är din plikt som individ och som representant för den odiktatoriska värld som trots allt företräder den enskilda individens rätt till mänskliga rättigheter! Du skall inte hjälpa England och Amerika att krossa Tyskland. Tvärtom! Du skall hjälpa Tyskland från att förgöra sig själv med att rädda de judar hon vettlöst vill förgöra! Därigenom kan du göra en oerhörd insats för alla världens judar och framtida tyskar och hela mänskligheten, och endast du kan göra det, emedan du är min son och därför har medel därtill. Och om du tvekar är du inte min son.

Hur kunde jag tveka! Naturligtvis var det självklart från början att jag måste fara. Och jag for, men inte för att jag själv ville det utan för att ödet ville det."

Utän att jag hade bett honom hade han fullkomligt avslöjat sig själv. Jag har aldrig blivit så förvånad som när han genast i början visade att han litade på mig och att han gärna skulle lita på vem som helst. Men till skillnad från honom visade jag ingenting.

Och allt för väl hade jag fått alla mina frågor besvarade genast: jag visste precis var jag hade honom. Han var en fullkomligt grön politisk oskuld med helt ärliga avsikter, och det var han kanske ensam om i hela världen. Och jag kunde inte låta bli att tycka synd om honom, ty han visste verkligen inte vad det var han egentligen höll på med.

Jag nästan hörde hur det knakade när min story våldsamt började gro. Och jag sade:

"Kom. Jag ska visa dig var du ska bo."

2.

Jag påstår inte att allt vad jag skriver om min vän Gustav Adolphson är sant. Många namn måste jag av säkerhetsskäl förvränga, om inte helt och hållet utelämna, liksom många detaljer och händelser, och resultatet, denna min story, är väl närmast verkligheten sedd genom ett kaleidoskop: det ger en ordnad bild som dock inte går att identifiera. Och pusselbitar som jag helt och hållet saknar måste jag ersätta med mina egna fabuleringar och antaganden.

Vi träffades mycket under de första veckorna och hade inga hemligheter för varandra. Han hade ingenting emot att för mig berätta allt om sig själv, sitt arbete och sina tankar därom, ty han såg i mig en sorts kollega och ödesbroder, en lika stor klåpare och utböling i den internationella journalistiken som han själv ansåg sig vara i diplomatin.

Men jag glömmet aldrig den kvällen när han kom upp till mig och grät. Han hade den dagen träffat sin första nazistbödel.

"Jag kan inte fatta hur en människa kan vara så omänsklig!" utbrast han. "Hur lågt kan hon sjunka egentligen? Jag trodde att jag visste allt om mänsklig ondska och att den varken var särskilt vittomfattande eller betydelsefull, men vilken avgrund har jag inte idag fått skåda ner i! Det är inga människor, dessa nazister, som i rent vansinne vill förintä västerlandets ädlaste människoras, utan de är maskiner och programmerade robotar, som av en demonisk oförklarlig kraft har gjorts till verktyg för den fasligaste ondska som världen har skådat!"

"Bli inte förvånad," försökte jag säga lugnt och kallt, "verkligheten överträffar ständigt sig själv. Den ondska du upplever idag kommer att te sig som småpotatis mot vad som kommer i morgon. Ända sedan det första världskriget bröt ut har den världsliga människan oavbrutet blivit allt grymmare, och något slut på den utvecklingen lär vi aldrig få se."

"Men hur är det möjligt? Hur kan världens goda människor finna sig i vad som försiggår? Hur kan en mänsklig individ och hela nationer nedlåta sig till att förvandlas till omänskliga monster? Vad är det som händer i världen egentligen?"

"Det har vi människor aldrig vetat. Men vad upplevde du nu idag?"

"Jag sammanträffade med en hög SS-officerare som efter klartecken från skumma pampar i Berlin nu är villig att låta mig friköpa judar.

Känner du någon jude? Vet du vad en jude är för något? Kan du se någon skillnad mellan en jude och en icke-blond icke-jude?"

"Nej."

"Ändå talar dessa nationalsocialister om dessa judar som om de vore djur. För dem är judar värre än boskap. De vill sälja judar som om de vore slaktare i ett slakthus som vill sälja så och så mycket kött och blod för så och så mycket pengar. De bjuder ut levande judekött som om det vore en död paketvara utan något som helst värde! Och de talar därom med en torr cynism som kan göra en vanlig människa galen!

Och sådana varelser kryllar denna kontinent av! Är det jag eller de som är galna? Är det de som inte hör hemma i denna värld eller är det jag?"

"Ju mindre man talar om sådant folk och ju mindre man har med dem att göra, desto bättre. Men varför vill dessa tyskar plötsligt låta svenskar och schweizare friköpa judar? Vad ligger bakom?"

"Det undrar jag också. Och jag har börjat få mina aningar, som för varje dag och varje ny kontakt jag får blir alltmer välgrundade."

"Och vad är det du anar?"

"Ett hemligt världspolitiskt spel bakom kulisserna. Jag blir till exempel alltmer säker på att Hitler, Göring och Goebbels inte har en aning om att SS-officerare här i Ungern låter judar slippa undan deportering till koncentrationsläger."

"Är det något Hitler inte vet om SS?"

"Det är mycket Hitler inte vet om SS. I SS finns alla de skarpsinnigaste tyskarna församlade, både onda och goda, och dessa skarpsinniga tyskar är kanske de enda tyskar i dagens läge som tänker själva."

"Men inte ens de tänker väl i någon positiv riktning?"

"Det är just det som somliga av dem försöker göra. Det finns trots allt somliga undantagstyskar som inte är så galna så att de inte vet att deras krig mot världen är förlorat. Och några av dem tänker ett steg längre. De tänker: hur kan man rädda Tyskland medan det ännu lever? Hur kan man hindra att Tyskland i framtiden åtminstone delvis blir en del av Ryssland?"

Vad vet du om Stalin?"

"Allt tyder på att han är värre än Hitler. Hitler försöker utrota judarna, men Stalin försöker av allt att döma utrota sitt eget folk. Det är åtminstone säkert att han är en diktator, och alla diktatorer är lika blodiga skurkar."

"Och vad är det för länder idag som inte lider under, som du kallar det, blodiga diktatorer? Det är inte många. Det är egentligen bara kustländerna utefter Atlanten: England, Amerika och Skandinavien. Snart blir väl åter Nederländerna och Frankrike fria, ty Normandie-invasionen har ju gått bra, men även Stalinoffensiven i öst har gått bra. Diktaturen i öst, som kanske är värre än Hitlers, och demokratin i väst närmar sig Tyskland, och det finns de få kloka tyskar som frågar sig hur det skall gå om dessa två skall mötas inne i Tyskland. Naturligtvis kommer de demokratiska västmakterna att låta de tyskar som de får hand om bli fria, men vad kommer Stalin att göra med sina tyskar? Vi har sett hur det gick med de baltiska staterna: Hitler och Stalin kom sines emellan överens om att dela Polen och Östeuropa mellan sig, och de hade förblivit fosterbröder ännu idag om inte Hitler i sitt vansinne hade anfallit ryssarna. Och de få klarsynta tyskar som tänker långt nog tycks vara på det klara med att en framtid med ett västerländskt demokratiskt system vore att föredra framför en framtid under Stalin."

Och när de har kommit så långt i sitt tänkande börjar de fundera: men hur skall det åstadkommas? Hur skall vi kunna rädda hela Tyskland åt demokratin utan att Stalin slipper in med en fot i dörren? Och de ser som sitt första hinder alla de förstockade nazister med Hitler i spetsen som ännu inte fattar att kriget är förlorat."

"Du menar..."

"Att det finns de som allvarligt önskar att göra sig av med Hitler. Det finns de som vill sluta separاتفred med väst för att kunna motstå Stalins intrång i Europa. Och det lär till och med finnas de som arbetar på att genomföra ett attentat mot Hitlers person."

"Vem är du egentligen? Vad gör du här mitt i kriget? Vad är din egentliga uppgift?"

"Jag trodde att det var blott att friköpa judar, och det trodde jag att min far även trodde. Men jag börjar nu misstänka att min far visste mycket som han aldrig sade till mig."

"Vad tänker du göra?"

"Fortsätta med att friköpa judar. Det är det enda jag kan göra. Gud vet hur många judar nazisterna mördar varje dag, men jag tror att de judar som genom mitt ingripande klarar sig därifrån utgör en mycket ringa procentdel därav. Men det finns

flera som jag, och så länge vi kan göra det minsta måste vi göra det. Och åtminstone fram till årsskiftet har jag fria tyglar."

"Vad händer sedan?"

"Mitt diplomatpass går ut."

3.

Ju mera jag fick veta om denne gentleman, desto mera mystisk blev han för mig. Hur kom det sig att han hade ett tidsbegränsat diplomatpass? Skulle han bara få lov att friköpa judar under en viss tid och sedan lämnas åt sitt öde? Vem stod bakom allt detta? Vem hade iscensatt denne märklige oskyldige mans roll och skickat ut honom på denna farliga scen? Det var ju en roll som var så svår att den mycket väl skulle kunna kräva skådespelarens liv. Visste regissören om det? Och vem var regissören? Var det en som visste vad han gjorde, som visste att han kanske utlämnade en oskyldig ädel man till korsfästning? Kunde det vara Churchill eller Roosevelt som låg bakom? Och varför hade jag satts till att bevaka honom? Jag uppsköt besvarandet av alla dessa frågor tills vidare, väl medveten om att de kanske inte skulle få något svar förrän efter kriget, om det någonsin tog slut, eller kanske till och med först efter min död.

Jag skall nu här försöka rekonstruera ett samtal mellan honom och den beryktade och mäktige SS-chefen Adolf Eichmann. Det förekom många sådana samtal här i Budapest. Gustav var mycket fåordig om dessa samtal inför mig. Det var väl dem som han i fråga om sin verksamhet avslöjade minst om. Dock kröp det alltid då och då fram intressanta trådändor i form av antydningar och häpnadsväckande information i vår samvaro, som jag med tiden blev allt säkrare på att härstammade från hans samtal med Eichmann. Han hade många samtal med denne nazistbödel, men även om nedanstående försök till rekonstruktion av ett knappast kan sägas motsvara något verkligt sådant tror jag att det i min rekonstruktion kan finnas stänk från flera olika av deras samtal:

"Herr Adolphson, förmodar jag?"

"Ja."

"Sitt ner, var så god. Och var inte så allvarlig. Jag är inte farlig. För er. Ännu. Ni är ju bara en hederlig affärsman. Och svenskar vill vi inget ont, lika litet som de vill oss tyskar något ont. Inte sant? Vill ni ha en cigarett?"

"Jag röker inte."

"Så dygdig ni är! Ett riktigt dygdemönster! Ni ville visst köpa judar av mig. Varför det? Tror ni att ni svenskar kan göra bättre tvålväl av dem än vi?"

"Vi vill inte göra tvålväl av någon människa. Vi anser blott det vara klokare att ta vara på judar som levande än som döda, emedan världen alltid har bättre nytta av levande människor än av döda."

"Fortfarande lika allvarlig. Jag skämtade ju bara! Men visst skall ni få köpa judar. Så många ni vill. Det finns många av dem här i Ungern, flera än i något annat europeiskt land. Ty här fick de leva i fred medan vi slogs mot Frankrike, England och Ryssland. Ungrarna skötte sig alltid bra och visade oss inget motstånd, varför vi lät dem vara och sköta sig själva. Vi rörde inte en ungersk jude under hela kriget! Men så kom Stalingrad, och den ryska fronten började förskjutas mot Europa. Till slut kom den oroväckande nära Polens, Ungerns och Rumäniens gränser. Vi ville då att ungrarna skulle slåss på vår sida mot ryssarna. Till detta visade sig dock ungrarna vara alltför tröga, så vi fick äntligen ta i tu med landet. Och när vi tar i tu med ett land tar vi också i tu med dess judar. Det har varit min främsta uppgift här i landet:

att skicka ungerska judar som hade det alltför bra till Tyskland för att de där skulle få sig en läxa. Det är därför vi nazister finns till i världen: för att ge judarna en läxa. De är inte den enda heliga människorasen här på jorden.

Men man kan fråga sig om det är klokt att bara vidarebefordra folk så där. Och det är för att det finns tyskar som har ställt sig den frågan som ni har kommit in i bilden.

Ni är en affärsman. Ni måste förstå hur vi har tänkt. Det är ingen god affär att bara expediera folk. Man får inga pengar för det. Dachau, Buchenwald och Auschwitz kostar pengar. Det är ingen lönsam affärsrörelse ens för firmor som Knierims vid Auschwitz. Och dessutom börjar det mer och mer gå upp för vissa tyskar att det är dumt, att det till och med är mera dumt än meningslöst. Ty vem som helst som blott har sakliga ögon kan ju se att judarna redan har vunnit detta krig, detta nazisternas krig mot judarna. Ty vem regerar Roosevelt om inte judarna i Hollywood? Vem styr Churchill utom judarna i Bank of England? När England erövrade Palestina och Jerusalem så var det i själva verket världsjudendomen som slog sina klor i det brittiska imperiet, till men för det brittiska imperiet. Det visade ju sig redan i Balfourdeklarationen, hur judarna redan fått hela britternas imperium i sitt våld, när britterna för att vara säkra på att vinna det förra världskriget lovade sionisterna en egen stat i Palestina. Som tack såg judarna till att britterna vann kriget, och sedan väntade de sig att britterna skulle infria sitt löfte. Men britterna hade gett sitt löfte utan vår tillåtelse, och vi var inte helt ur leken ännu. Nåväl, allt det där är en historia för sig, och efter detta krig kommer britterna att få se vad det kommer att leda till för deras imperium att ha gett efter för judarna."

"Jag förstår inte vart ni vill komma."

"Förlåt mig. Jag tillät mig en liten utvikning eller snarare utsvävning från ämnet.

Vad alltför få förnuftiga tyskar har kommit fram till är att det knappast kan löna sig längre att försöka hävda nazismens sak gentemot världsjudendomen. Yttrar ni ett ord om det här till någon annan är det min plikt att döda er, vilket det är en alltför lätt sak för SS att göra, vilket ni säkert har märkt när ni bevittnat hur vi behandlar judarna här i Budapest. Vi har båda våra roller att spela inför världen: ni som friköpare av judar och jag som SS-officer. Det måste höra till min roll att förbanna er för att ni lurar Tyskland på judiskt kött. Jag måste spela min roll, och jag litar på att ni spelar er. Och endast emedan vi litar på att vi båda sanningsenligt och väl spelar de roller vi har iklätt oss vågar vi som nu lägga rollerna åt sidan."

Jag föreställer mig att Eichmann under detta samtal var stående och gick omkring och ibland stannade och skådade ut genom fönstret medan Gustav trollbunden satt i sin stol och gapade inför vad han fick höra och inte trodde sina öron och kanske begrep mindre än hälften.

"Kort sagt," återtar Eichmann med hög röst, "vi vet båda, ni och jag, att nederlaget är ett faktum för Tysklands del. Det vet även alla allierade, engelsmän, amerikanare, ryssar och kanske till och med alla italienare. Men den som inte vet det, eller som låtsas att inte veta det, är Hitler, och det finns tyvärr alltför många tyskar som fortfarande anammar allt vad Hitler tänker och säger, och gör det till sitt. Det är ett utmärkande drag för människan i vårt sekel, att hon i allt mindre grad tänker själv. Och det är ingen sund utveckling. Det förstår vi i egenskap av affärsmän. Och den utvecklingen ser det ut som att Tyskland bittert kommer att få sota för. Och borde det inte ligga i alla sunda tyska affärsmäns intresse att förhindra en sådan bankrutt? Särskilt för sådana affärsmän som redan en gång har upplevat en sådan bankrutt efter det förra världskriget?"

Det är nu ni kommer in i bilden. Eder far är lika välkänd för oss som för Churchill och Roosevelt och lika uppskattad av oss som av dem. Han står på god fot med alla i världen. Ni är ju en neutral nation, och han är en typisk representant för denna neutrala nation. Men han är en mäktig bankir. Han har otaliga företag och anställda på sitt ansvar och sitt samvete runtom hela världen, och mot sina företag och anställda har han den plikten att upprätthålla dem ekonomiskt. Det är för att han har ett så kolossalt ekonomiskt ansvar som han är så uppskattad av både amerikaner, engelsmän och tyskar, ty alla dessa är hans kolleger: även de är intresserade av ekonomiskt ansvar och av att upprätthålla det, i motsats till Stalin och ryssen.

Min vän, förstår ni att vi alla sitter i samma båt – vi tyskar, ni svenskar, vi européer, amerikaner och engelsmän? Kriget är förlorat, nazismen har förlorat det mot judendomen, Wagner har förlorat det mot Mendelssohn och Meyerbeer, men den tyska och den fria världens ekonomi får inte förlora det mot kommunismen! Förstår ni det? Nazisternas krig är förlorat, men det får inte bli till ett nederlag för tyskarna och européerna gentemot ryssarna! Förstår ni det?"

"Jag förstår mycket väl," säger Gustav lugnt, "men vad har detta med våra privata transaktioner att göra? Jag är ju här för att friköpa judar."

"Ni spelar er roll väl. Det uppskattar jag. Vi skall nog komma väl överens med varandra."

Och jag föreställer mig att Eichmann äntligen drog fram sin stol och satte sig.

4.

Den nittonde juli gjorde han en av dessa minnesvärda sena aftonbesök hos mig, och denna gång överraskade han mig med att vara upphetsad. Han var ju snarare alltid en av de mest sansade och besinningsfulla män jag har känt.

"Vad har hänt? Har du tagit dig en grogg för mycket?" kunde jag inte låta bli att fråga.

"Du är ju reporter, eller hur?" frågade han ivrigt.

"Ja."

"Fastän du är en reporter måste jag avslöja världens nyhet för dig. Men du måste lova att inte telegrafera det till London förrän det har hänt."

"Vad är det för en nyhet du dillar om som inte har hänt ännu?"

"Hitler kommer att mördas i morgon."

"Vad!" Jag tappade cigaretten och plockade skyndsamt upp den igen.

"Och så fort han är död kommer ledande generaler att gripa makten i Berlin och som första åtgärd vädja om fred med västmakterna allenast."

Nu tappade jag cigaretten en gång till. "Vad!" Och nu glömde jag att plocka upp den. "Är du galen?"

"Endast de är galna som låter Hitler leva."

"Hur har du fått veta detta?"

"Genom SS."

Allting virvlade runt för mig. Jag kunde inte få fram ett ljud mer på fem minuter. Jag hade själv meddelat London om det otroliga friköpandet av judar genom SS som pågick i Budapest, upplysningar som jag aldrig hade kunnat ge om jag inte hade fått dem från Adolphson. Dess värre hade Londons reaktion blivit motsatsen till vad jag hade väntat mig och hoppats på: av krigspolitiska skäl hade Churchill för avsikt att ta avstånd från dem och upplysa både Roosevelt och Stalin om dessa förhandlingar under bordet mellan Väst och SS. Jag hade personligen hoppats att Churchill skulle ha tigit om dem och uppmuntrat denna kommunikation mellan Tyskland och väst i

from av judebefrielser och var besviken över Londons hållning, även om det var den enda krigspolitiskt sunda. Men denna hållning hos engelsmännen uteslöt all form av fredsunderhandlingar mellan Väst och Tyskland. Och om nu Hitler skulle mördas...

"Hur vet du att Hitler kommer att mördas?"

"Man kommer i morgon att smugga in en bomb under hans konferensbord."

"Vet du vad du säger?"

"Mina källor är pålitliga. Men som sagt: jag litar på att du tiger tills det har hänt."

"Om det skulle hända skulle det få oerhörda följder för världshistoriens utveckling."

"Ja, inte sant? Det skulle framför allt ge oss ett snabbt slut på kriget."

"Om det ändå vore sant!"

"Det är sant."

"Vem har du hört det av?"

"Det får jag inte säga. Låt oss nöja oss med att det är SS."

"Men hur har SS kunnat avslöja sådant för dig? Har de ett sådant förtroende för dig? Vem är du egentligen? Är du agent för SS och Tyskland eller för västmakterna?"

"Nu är du orättvis. Jag trodde att du visste att jag inte är agent för någon." Han var sårad! "Jag kom hit totalt okunnig om vad kriget egentligen rörde sig om och med det enda syftet att friköpa judar."

"För vems pengar? Dina egna? Din faders?" Jag ville en gång för alla bli av med alla mina misstankar.

"Det trodde jag också att du visste. De pengar som jag friköper judar för kommer från Krigsflyktingsbyrån."

"Alltså Roosevelts pengar?"

"Samt en judisk organisation i Amerika. Du vet ju att judarna var starkast i Tyskland tills Hitler kom. Sedan dess har de varit starkast i Amerika."

"Det är alltså Roosevelt och judar i Amerika som står bakom ditt uppdrag. Vet SS om det?"

"De vet mera om mig än jag själv."

"Och därför förhandlar de så gärna med dig. Ack, Gustav, vet du själv om vilket rävspel du har blivit inblandad i? Här kommer du grön och oerfaren och vet ingenting och får en massa pengar från Amerika att rädda Ungerns judar för. Och det enda du vet är att de som du skall ge pengarna till och som skall släppa judarna är SS."

"Behöver jag veta mera? Jag är ju bara affärsman."

"Och så hamnar du mitt inne i en intrig som denna att likvidera Hitler. Inser du inte vad SS är ute efter genom din person?"

"Nej."

"Ändå berättar de allt för dig! Ändå bekänner Eichmann i enrum med dig allt om tyskarnas egentliga tankar om Hitler och kriget. Och du fattar inte!"

"Vad är det jag inte fattar?"

"De vill ha dig till agent! De tror att de genom dig skall få särskild kontakt med Churchill och Roosevelt! Roosevelt har proppat dig full med pengar för att du skall friköpa judar av nazisterna. Detta är humant och ädelt. Men nazisterna, som ingen allierad annars kan eller vill tala med, ser det som sin chans till att få kontakt med oss, med England och Amerika, med sina kapitalistiska bröder! De vill till varje pris slippa få Stalin in i sitt land som objuden gäst som det sedan inte går att bli av med. Därför tar de dig in i sina tänkesätt. Därför får du veta alldeles för mycket av Eichmann, och därför berättar de för dig om ett otroligt attentat i morgon! Det är fantastiskt underbart alltsammans, men kan det bli sant? Tror du på attentatet?"

"Inte förrän det verkligen har inträffat."

"Och även om attentatet inträffar är oddsen inte särskilt goda."

"Vad menar du?"

"Jag vet att England kategoriskt har tagit avstånd från den hemliga kontakt med SS som äger rum genom dessa humanitära friköp av judar. England måste göra det av krigspolitiska skäl, ty även om Tyskland av allt att döma förlorar kriget ligger vi idag fortfarande i krig med Tyskland. Och i egenskap av Tysklands fiende på liv och död är det redan utarmade England beroende av Amerika och Sovjetunionen, av ängeln Roosevelt och djävulen Stalin. Därför måste England vara på sin vakt mot allt vad Tyskland företar sig och för säkerhets skull även tolka denna givmildhet av judar som ett försök från tyskarnas sida till att splittra sina tre fiender inbördes. Efter vad som har varit kan inte England lita på Tyskland vad Tyskland än gör, åtminstone inte innan Hitler är död."

"Och han dör i morgon."

"Jag hoppas vid Gud att det är sant. Jag hoppas det för världens, för Tysklands, för demokratins och för din och min skull. Aldrig har en tyranns död varit så angelägen. Endast hans död kan rädda Europa från en tragedi som blir svårare än nazismen och fascismen, ty Stalin är långt värre än Hitler. Och om Hitler inte dör utan envisas med att fortsätta detta krig tills Berlin är utplånat – då är åtminstone halva Europa Stalins, och du och jag med, om vi är kvar i Budapest då, ty Stalin kommer i så fall att komma först till Budapest. Och, min vän, våra liv blir då inte mycket värda, i synnerhet om han får veta varför SS flirtade med dig."

5.

Naturligtvis blev attentatet ett fiasko. Bomben kreverade framför Hitlers fötter, rummet blåstes ur, flera dog, men Hitler klarade sig nästan utan en skråma, som genom ett under. Aldrig i historien har ett mirakel varit mera malplacerat.

Och alla de skyldiga åkte fast. Upproret slogs ned på en dag, och plötsligt förnekade alla höga SS-pampar allt om vad de hade tänkt och sagt före attentatet, till och med Eichmann. Och kriget fortsatte. Och Stalin log och var belåten.

"Europa, nu skall vi befria dig," lovade han. "Ty det är ju bara vi som kan befria dig från Hitler. Kära Europa, i mig får du en bättre diktator!" Eller så måste han ha tänkt åtminstone. Och han började med större självtillit rycka fram inför Polens och Ungerns gränser.

Min vän var deprimerad när han hörde hur det hade gått. Han var så nere den kvällen att han besökte en väninna som han brukade gå till i svåra stunder. För henne kunde han ösa ur sig sina besvikelser och sin bitterhet när han kände sådant, och hon var fullkomligt pålitlig. Hon var judinna, och han hade själv friköpt henne. Det finns ingenting som tyder på att deras förbindelse var av något intimare slag. Av henne fick jag senare höra hans ungefärliga kommentarer till det misslyckade upproret:

"Och arme greve Stauffenberg! Han visste inte själv vilken välgärning han hade planerat! Han trodde att Tyskland var hopplöst förlorat och att det skulle förintas till dess sista patron i vilket fall som helst! Hans enda åstundan var att visa för världen att det även fanns goda tyskar som inte var så galna som Hitler. Han ville bara lägga två strån i kors för Tysklands skull, och hade han lyckats hade hela världen jublat! Tyskarna hade glömt sin skräck, SS hade som en man ställt upp vid grevens sida, och en snabb fred hade varit möjlig, åtminstone på västfronten. Men Hitler hade oturen

att överleva, därför att han råkade stå upp när bomben exploderade! Hela bunkern gick upp i rök, men Hitler klarade sig utan svedda mustascher! Vilken olycka!

Och Stauffenberg är redan avrättad. Den enda man i Tyskland som vågade bevisa att det trots allt fortfarande fanns ädelmod kvar i det ihjälkorrumperade riket röjdes bryskt ur vägen. Ve den som är ädel! Det är alla diktatorers paroll. Allt vad ädel anda heter var det första och sista som Hitler och Stalin gav sig den på att utrota i alla delar av världen som de fick kasta sin skugga över.

Och i stället för att jubla krymper nu det tyska folket ihop i större skräck än någonsin, ty nu blir det ingen fred. Nu blir det anglo-amerikansk bombning för hela slanten av allt vad civil tyskhet heter. I stället för att få bruka sitt förnuft måste nu SS tiga som muren. SS hade lett och blivit mänskliga om greven hade lyckats. Nu måste de förbli hårda, omänskliga och gruvliga som döden i väntan på Stalin, som blir värre än Hitler. Ty nu kommer ingen mer att lyckas röja den tyska terrorn personifierad av Hitler ur vägen förrän den ryska terrorn personifierad av Stalin står i Berlin."

"Vad tänker du göra nu?" frågade jag honom när jag närmast såg honom.

"Fortsätta."

"Fortsätta med vad?"

"Vad som återstår för mig är en svår ohygglig och hopplös kamp intill slutet mot Hitlerregimen och SS, som nu måste stå på Hitlers sida och följa hans minsta vink, för att rädda varje enskilt judiskt människoliv som jag bara kan. Det blir ett outhärdligt schackrande, en omänskligt hård affärsverksamhet i vilken jag måste sätta hårt mot hårt, ty SS blir nu mindre lätta att förhandla med. Eichmann måste nu i allt agera som min svurne fiende och motarbeta mig i allt vad jag försöker åstadkomma, medan jag måste göra allt för att försöka få bort honom från Ungern, bara för att jag över huvud taget ska kunna göra någon nytta här. Nu kommer denna onödiga världstragedi som kallas nazismen att förfäktas sin vansinniga ondska till sista andetaget, och jag är en av de få som kommer att motstå dess vanvett i dess hetaste härd: i judefrågan. Och därför är det viktigt att jag aldrig ger tappt."

"Du får aldrig ge tappt, Gustav. Och i vad mån jag kan skall jag hjälpa dig."

"Jag behöver ingens hjälp utom Guds. Ingen får tro att någon nation står bakom min verksamhet i fortsättningen. Jag skulle aldrig göra det om jag saknade initiativet, och initiativet är nu mitt och ingen annans. Om det behövs skall jag slåss med vapen för judarnas, världens ädlaste folks, rätt att få förekomma. Om världen är så galen att den ids ge sig den på att fortsätta med försöket att utrota all ädel mänsklig natur så får den finna sig i att bli min fiende."

"Du nämnde något om Gud. Tror du på Gud?"

"Det är väl den mest kontroversiella, brännande och aktuella fråga som någon kan ställa idag. Det stora flertalet måste med nödvändighet svara nej, ty det stora flertalet har sett vad som har hänt i världen under de senaste trettio åren och drar därav den logiska slutledningen att det sedan *Titanics* undergång inte mera har funnits någon Gud i denna världen. Men jag tror att han finns, om ock han sover. Och kan Gud sova så kan han även vakna. Och det gäller för oss att se till att han vaknar. Och så som världen i sin jämmer nu skriker och ständigt skriker allt starkare så måste han förr eller senare vakna."

"Du talar mer och mer likt en jude."

"Jag talar av instinkt. Jag talar vad jag känner, och det finns inget folk jag känner mera för än dessa förföljda förnedrade skymfede och misshandlade stackars goda oskyldiga judar. Jag har redan sett så mycket gråt och tandagnisslan hos dem att mitt öde har blivit ett med deras. Endast den kan sägas känna och veta något om

människan som har träffat och talat med en för sin personlighets och mänsklighets skull plågad och vanärad jude. I mitt engagemang i deras sak har jag lärt mig skilja mellan goda och onda, mänskliga och omänskliga, pålitliga och opålitliga människor. Vet du vad skillnaden är?"

"Nej?"

"En människa som det finns hopp för, som är god innerst inne, som har mänsklighet och humor, är en människa som kan gråta av sorg. Omänsklig, farlig, barbarisk, ond, opålitlig, svekfull och kapabel till vilket infernaliskt övervåld och vilken cynisk grymhet som helst är den människa som inte kan gråta, och den människan har heller ingen humor. Det är tårarna som avslöjar människan och som gör människan gudomlig. Och inget folk har jag sett gråta och har gråtit så mycket i historien som judarna."

"Vem tror du att kommer att gråta först – Hitler eller Stalin?"

"Ingendera. Ingen av dem kommer någonsin att gråta."

"Tror du Gud kan gråta?"

"Kan han sova så kan han också gråta, och kanske mer än någon annan."

Jag ställde inte den sista frågan till honom som dök upp för mitt inre: Du säger att den enda hjälp som du behöver är Guds. Men hur skulle du kunna få den hjälpen om han sover? Jag tyckte det var en dum fråga och teg därför med den.

6.

Det blev som han hade förutsett: hela hösten blev för honom en enda tung hopplös kamp för att rädda varje enskilt hebréerliv från tyskarnas deporteringståg som det fanns någon chans till att rädda. Han öste ur sig pengar, han smugglade undan judar, han försåg hopplösa fall med falska pass, han schackrade och utvecklade sig själv till en fullkomligt hänsynslös affärsman i sin bransch för att rädda så många judeliv som möjligt. Han organiserade till och med en underjordisk rörelse i Budapest som i mycket liknade Warszawas ghettoförsamling men som hade större succé. Han sov inte på nätterna, hur mager han än alltid hade varit så såg jag ständigt hur han magrade ytterligare, och han var aldrig trött. Själva karaktären av hans arbete tycktes fylla honom med ett liv och en energi som var outsläcklig. Mer och mer framstod han för mig som ett levande fenomen, och jag kunde inte låta bli att ibland falla för frestelsen att se och skildra honom som något av en modern Lawrence av Arabien fast för judarnas sak i stället för arabernas.

Och hela tiden närmade sig ryssarna Budapest. Vad som var värre var att tyskarna förberedde sig för att bemöta ryssarna i Budapest: de samlade en avsevärd mottagningskommitté med en massiv vapenarsenal: Hitler ämnade inte ge ifrån sig Budapest i något levande skick.

I sin verksamhet kom Gustav också i allt större kontakt med Ungerns underjordiska kommunister. Till en början imponerades han av deras höga kampmoral, sedan förvånades han över deras envetna hängivenhet och lojalitet mot den antikapitalistiska saken, men så småningom fattade han avsky för dem.

"De är fullkomligt blinda! De dyrkar Stalin som en gud och tar för givet och accepterar det som ett självklart faktum att han och hela den ryska maktapparaten är fullkomligt ofelbara. De har dränkts i så mycket kommunistisk propaganda att de inte ser eller kan tala om något annat än om världskommunismens förträfflighet. Och över deras gemenskap vilar det en dystrare slöja av skräck än över nazisternas: de är hela tiden på sin vakt mot varandra. Ve den som yttrar ett tvetydigt eller kontroversiellt ord! Allt måste vara ensidigt och entydigt till kommunismens och

Stalins oreserverade ära och lov, ty annars är det kontrarevolutionärt. Att de inte kvävs i en sådan stämning! Att de kan finna sig i och uthärda att vara programmerade och mekaniserade till kliniskt okritiska och känslolösa robotar och maskiner i Stalins tjänst! Att de så kan förneka och kväva sin egen mänsklighet och individualitet!

Och samtidigt är det så fascinerande att studera dem, att ta reda på den lilla mänsklighet de alltjämt äger i djupet av sina hjärtan begravd under tonvis av kommunistisk propaganda, och att uppmuntra denna lilla partikel av incementerat frö i deras steriliserade själar! När kriget mot tyskarna är över skulle jag gärna vilja bedriva en liknande humanitär verksamhet hos ryssarna som jag nu gör hos tyskarna."

Vad han menade med detta kunde han inte själv närmare precisera, då han visste så litet om det kommunistiska samhället, men han såg tydligen ganska definitivt möjligheter för honom att verka som en sorts liknande humanitär apostel hos kommunisterna som han nu var det här bakom tyskarnas linjer.

Hans arbete blev till en fixering hos honom. Han glömde allt annat. Medvetandet om att han gjorde en god gärning blev till en konstant glädje hos honom som han ständigt ville förstora med att utveckla sin verksamhet. Liksom hans mäktiga magnater till fäder i hans hemland säkert njöt av att oavbrutet bredda sina verksamheter med företag och banker och ideligen expandera, kunde jag misstänka att han själv egentligen hade gränslöst roligt i sitt eget företag, som han njöt av att få utveckla i effektivitet och virtuositet. Och han var aldrig rädd. Han föraktade faran och utmanade den entusiastiskt. Därför inlät han sig ideligen på nya äventyr. Därför organiserade han den väpnade judiska kampgruppen, och det var han ensam som stod bakom den inflation av skyddspass som plötsligt alla Budapests judar tycktes äga och som så förbryllade tyskarna. Dessa skyddspass hade ju SS:s stämpel, SS, som stod bakom ordern att deportera alla judar till Birkenau och Auschwitz! Judarna strömmade till honom och till Budapest inte bara från hela Ungern utan också från Tjeckoslovakien och Jugoslavien. Och lyckligtvis var han inte den enda judebefriaren i Budapest, om dock han var den mest effektiva och den bäst organiserade. Det fanns även andra, det fanns många, och de behövdes alla, Gustav önskade själv att det skulle finnas hundra gånger fler och nämnde sig själv som bara en av de mest obetydliga, ehuru han åstadkom mest resultat. Ändå upplevde han det som bara en droppe räddad ur havet, och han förringade sin egen verksamhet på ett smärtsamt sätt, som om han upplevde sig själv som katastrofalt otillräcklig. Därför skenade han hela tiden vidare i sin rasande effektivitet. Han lyckades sammanlagt rädda omkring 10,000 judars liv, och frågan är om det inte var fler än vad till och med schweizarna lyckades åstadkomma med sin ständigt översvallande flod av schweiziska pengar genom Karl Lutz och andra.

Jag träffade konsul Karl Lutz ibland, även jag var ju schweizisk medborgare, och en gång minns jag att vi talade just om Gustav. Den schweiziske konsuln förvånade sig över Gustavs pass:

"Hur är det möjligt att de svenska myndigheterna inte har utrustat honom med ett riktigt diplomatpass? Är det deras avsikt att sända denne riddare i döden? Eller är det av yrkesstolthet för att han inte är någon riktig diplomat? Eller är det rätt och slätt av fruktan för att internationellt göra bort sig? Jag tror mest på det sistnämnda alternativet, men jag önskar då att någon kunde tala om för dem att de inte kunde göra bort sig mera än om Adolphson med sitt otillräckliga pass gick förlorad för dem."

Med anledning av dessa ord frågade jag närmare ut Gustav om saken. Han sade då:

"Jag visste inte varför då, när det begav sig, men idag vet jag varför. Det är helt riktigt som Lutz säger av fruktan som de inte har givit mig ett ordentligt pass, men inte av fruktan för vad Lutz tror utan av fruktan för – gissa tre gånger."

"Det kan jag inte."

"Av fruktan för ryssen. De visste lika litet som jag anledningen till min utnämning och misstrodde starkt amerikanernas pengar och deras syfte med Krigsflyktingsbyrån. De misstänkte, tror jag, att Amerika i Budapest ville utnyttja mig som agent, och för att undvika detta gav de mig detta ofärdiga pass som tvingar mig härifrån igen före årets slut. De ville helt enkelt varken själva bli eller få mig inblandad i internationella diplomatiska förvecklingar."

"Men förklara vad du menar med deras fruktan för ryssen."

"Ryssen har alltid varit Sveriges huvudfiende och nästan enda fiende. Alla andra fiender har Sverige klarat av, men ryssen har vi aldrig klarat av, och varje gång vi har försökt det har ryssen berövat oss en lem. Senast var det Finland, som vi förlorade 1809. Sverige är ett kallt och fattigt land med få människor som inte har råd med krig, i motsats till Ryssland, som är ett väldigt folkhav med obegränsade naturtillgångar, och som därför inte bara har råd med krig mot Napoleon och Hitler och hela världen utan dessutom även med revolutioner och ryssoffrare som Lenin och Stalin. De enorma folkmassorna i Ryssland gjorde att redan tsar Peter den Store införde det systemet, för att hans soldater skulle bli effektivare i krig, att om de längst fram marscherade för långsamt så hade soldater längre bak i leden order att skjuta dem i ryggen, för att de skulle raska på och inte ta till flykten. Det är den ryska principen, som är fullkomligt motsatt den svenska, enligt vilken individen är mera värd än hela armén. Och på grund av sin totalt motsatta mentalitet och motsatta syn på mänsklig ekonomi går all svensk utrikespolitik ut på en enda sak: vad som helst, men inget bråk med ryssen! Säg vad du vill, men trampa aldrig ryssen på tårna! Genom den politiken har vi nu haft fred i nästan 150 år, den freden har vi njutit av och varit nöjda med, och för att få behålla den har alla svenskar lärt att slå vakt om den med en politisk försiktighet som nästan lutar åt feighet och som ibland är direkt orättfärdig: vi omfamnar och hyllar både onda och goda och mer de onda än de goda när de onda är farliga. Sålunda har vi krupit både för Hitler och för Stalin och skött bättre om ryska gäster i vårt land än om amerikanska. Och de som har vågat säga sanningen om Hitler och Stalin och som har hållit på Churchill och Amerika, som min far, har kritiserats och till och med avskytts, emedan de har betraktats som farliga för den svenska säkerheten, som är liktydigt med den svenska säkerheten för den alltid hotande ryssen. Förstår du?"

"Ni lever alltså i ständig skräck för ryssen och vågar inte själva erkänna det?"

"Det är tyvärr ganska nära sanningen."

"Då vet ni inte själva vad ni fruktar. Ni är som grekerna då de fruktade dessa perser, som innehade världens största imperium men som var ruttnare än en källare med lik. Och det är vad Ryssland är idag: en källare med lik. Där finns ingen moralisk kraft kvar, ty den har Lenin och Stalin rensat ut. Det är ett sterilt samhälle som genom att beröva sig sin religion har förgjort sig själv en gång för alla genom den dumdristiga revolutionen, det dummaste som någon nation någonsin har gjort. Visserligen kommer Ryssland att vara en av detta krigets segrare, men det blir den sista ryska segern i historien, ty den har kostat Ryssland allt. Efter detta krig kommer ingenting att återstå för Ryssland annat än en långsam utdragen sotdöd genom självsterilisering och sekularisering till döds. Revolutionen var en fatal inflammation

som 1917 bara började, som sedan dess ständigt har fått härja fritt i allt snabbare takt och som aldrig kommer att kureras annat än med en drastisk operation i form av ett avlägsnande av cancern: den socialistiska revolutionen. Ryssland är ett sjunkande skepp, och ve alla som måste sjunka med henne, och lycklig den som inte sitter fast hos henne när hon sjunker!

Vi ser idag hur hon allt mera närmar sig Budapest. Vi får inte finnas här, Gustav, när den ryska sjukdomen angriper Budapest!"

7.

En av hans bästa vänner i Budapest var en ung dam från Ukraina. Hon var mycket populär bland nazistiska officerare som ofta besökte henne. Hon kände praktiskt taget alla SS-officerer i staden, och det var därför han kom i kontakt med henne, ty hon hade inflytande på alla sina SS-kavaljerer: genom henne kunde han rädda några judar.

Men hon kunde berätta om Ryssland för honom. Så snart man nämnde hennes hemland i hennes närvaro sköt hon gnistor av hat och vrede. Hon kunde berätta om sin familj, vars alla manliga medlemmar hade deporterats. Hon visste att hela hennes släkt hade utrotats om inte tyskarna hade kommit och befriat dem.

"Om min röst kunde höras i världen skulle jag inte predika annat än våld och krig mot Sovjetunionen och världskommunismen. Jag skulle ropa: skona aldrig en kommunist! Ni tror att kommunister även är människor, men det är de inte! De är fanatiska monster som vet om det och som därför lever i ständig skräck för sitt en gång kommande straff. De är värre än nationalsocialisterna, och jag har alltid uppmuntrat varje vapenbärande tysk som jag har råkat till att utan förskning och betänkligheter utrota alla kommunister till sista man, ty det är vad de förtjänar! De är inga människor. De är omänskliga mördarmaskiner utan en känsla i kroppen som har fördärvat en hel värld. Marx och Engels gjorde ingen skada, ty de endast teoretiserade, men de som i Marx och Engels namn praktiskt har genomfört socialism i världen – Lenin och Stalin – är de ohyggligaste monster till skadegörare som världen någonsin har skådat. De har hjärntvättat en värld – nej, jag kan inte tala om det utan att bli upprörd.

Och därför älskar jag tyskarna. Jag följde med dem hit från Ukraina när de retirerade, ty jag dör hellre med dem än att jag lever med kommunisterna. Jag anser att tyskarna gör rätt i att bekämpa ryssen till sista man, och jag ställer helhjärtat upp på deras sida i deras fanatiska kamp mot ryssarna tills ingen ryss längre vågar kalla sig kommunist. Ty den tiden skall komma! Det skall komma en tid då allt det onda som Rysslands kommunistiska parti har gjort mot ryssar och världen skall komma tillbaka över deras egna huvuden, ty ryssarnas skam är större än nazisternas. Båda är de socialister, och socialismen är den fasligaste katastrof som någonsin har drabbat mänskligheten. Nazisterna kommer att gå under och straffas för sina vanvettiga judemord, och de kommer att gråta och ångra sig, och de kommer att skingras över hela världen och ingenstans kunna gömma sig med sin eviga skam. Samma öde skall drabba kommunisterna men tusenfalt hårdare: 1917 års revolution var inledningen till deras universalsjälv-mord som inte kommer att vara fullkomnat förrän när det inte längre finns en enda människa i världen som för skammens skull vågar utge sig för att vara kommunist.

Vad är då kommunismen? Det är den hos människan materialiserade flockmentaliteten. Det är när människan upphör att vara människa och individ och i stället börjar tänka och handla kollektivt. Den människa som upphör att göra vad

hon själv tycker är rätt för att i stället tänka och göra som andra har tagit sitt första steg mot vilddjursstadiet. Och när man helt omfattar gruppens ideologi och därvid utplånar sig själv är man hopplöst förlorad och inte längre en människa utan en slav åt andra, ett djur utan integritet i en flock som skenar åt helvete och som aldrig kan styra sig själv, som socialisterna i Dostojevskijs "Onda andar". Det är kommunismen.

Men det är inte bara kommunismen som är kommunistisk. Alla rörelser, grupper, föreningar, ismer och ideologier är det. Samma vanvettiga gruppmentalitet var orsaken till den katolska kyrkans inkvisitionsverksamhet och till att judarna i judendomens namn framtvängde uppspikandet av Jesus. I varje grupp av människor är individen rädd för att synas vara individuell och lägger band på sig själv för gruppens bästa och styrs mera av gruppen än av sig själv. Det är likadant i alla politiska rörelser, kyrkor, nationalismen, kottier och idealistiska föreningar.

Varför söker sig då människan till gruppen? Därför att hon är svag som ensam och för att hon endast kan bli stark som massa. Mängden ger makt medan individen är osäker, utsatt och försvarslös. Hon förlitar sig på andra för att det ger en känsla av kraft och styrka. Men kraften och styrkan har alltid fel, medan det alltid är den ensamme och svage och ofarliga som har rätt.

Men var börjar det onda? Det börjar i människans ägande av andra människor, i deras ägande av varandra, i deras djuriska nöje av varandra, i det sexuella umgänget. Endast den som är impotent är god medan den som ensam eller med en partner av motsatt eller eget kön kan ge utlopp för sin djuriska lusta alltid är förmögen till ondska.

Och ni, Gustav Adolphson, är praktiskt taget den första goda människa som jag har råkat, ty ni är den enda man som har lärt känna mig som inte har gjort mig närmanden."

Ungefär så föreställer jag mig att denna märkliga kvinna kunde tala till Gustav. Hon var förhärdad av sina civila lidanden och av kriget till den grad att hon inte längre fann någon glädje i åtrån. Hon sade aldrig nej till en tysk officer när han ville ha henne, ty det betydde att han gav henne pengar och att hon kunde hetsa upp honom mot Sovjetunionen och kommunismen, vilket hon betraktade som sin heliga plikt inför varje tysk soldat hon träffade. Ty hon kände alltför väl till Stalinterrorn, medan vi som inte hade levat med den inte kunde förstå hennes intensiva och fruktansvärda hat.

"Men hur kan du påstå att kommunisterna inte är människor? De går ju på två ben och har ansikten och ögon som människor. Och hur kan du påstå att de är döda inuti och inte har några känslor? Hur kan du döma ett helt folk så hårt?" föreställer jag mig att Gustav kunde invända mot henne.

"Du känner dem inte. Du har inte sett dem på nära håll, hur de fungerar, hur deras system fungerar och hur de lever. Men en dag kommer du att få se det. Du vill ju inte överge Budapest. När ryssarna kommer hit vill du ju stanna här för att fortsätta din missionärsverksamhet hos dem. För när nationalsocialisterna är utrotade återstår ju alla andra socialister, som är precis lika galna, intoleranta, förblindade, hjärntvättade och grymma de, liksom alla som lever kollektivt och inte för sig. Du kommer att få se Ryssland, Gustav, och deras kommunistiska system! Vad du kommer att få se! Och när du har sett det kommer du att minnas mig och förstå varför jag profeterade att hela världen en dag skulle nödgas utrota Sovjet- och världskommunismen till sista man!"

Han lärde känna henne i en tid när han även själv började anfäktas av tvivel inför sitt arbete. I hennes bitterhet kände han igen något av sina egna tvivel. Det var därför han stod ut med henne även när hon hånade honom för hans "naiva filantropiska

missionärskomplex", även om han tyckte att hon var orättvis då. Han hade aldrig någon önskan att "missionera" hos kommunisterna, och han poängterade ständigt att hans arbete för judarna i Budapest var strikt affärsmässigt: han hade fått ett uppdrag och var här för att utföra det. Det var allt. Han såg till och med fram emot dess avslutande under hösten, när Eichmann tillfälligt var borta från staden och det plötsligt blev väldigt lätt att rädda hur många judar som helst, medan man med hopp kunde se fram emot ryssarnas ankomst och hur deras befrielse av staden skulle göra det onödigt att fortsätta med den febrila för att inte säga förtvivlade filantropiska verksamheten. Men samtidigt planerade Gustav seriöst för att stanna kvar efter kriget och ombesörja rekonstruktionen av det krigshärjade landet, och dessa planer tog definitiv form när Eichmann kom tillbaka och judedeportationerna plötsligt accelererade igen med en förfärlig hastighet, så att Gustav omöjligt längre kunde tänka på att avsluta verksamheten. Men samtidigt slapp han aldrig sina tvivel på sin egen gärning. Han biktade dessa tvivel för mig:

"Jag har räddat tusentals judar. Än se'n då? De är ju bara människor som alla andra. Inte är deras folk olikt alla andra folk. Även de har sin gemensamma intolerans, sin inbördes beundran, sina illusioner av kraft och styrka när de är tillsammans, precis som nazisterna. Jag säger dig, William, att det enda goda med judarna är Bibeln. Visst är de sluga och begåvade och otroligt flexibla till mentaliteten, anpassningsbara och språkbegåvade, men bara när de förföljs eller stressas. Varje människa utvecklar ovanliga egenskaper under stress och förföljelse, och en jude som får leva i fred är precis som vilken lat alldaglig nolla som helst. Det där med ras är den djävligaste av alla människans illusioner, och det är den illusionen som tyskarna har fallit i farstun för, vilket de helt naturligt därför får fan för. Ty det finns ingen ideologi som mera säkert leder åt helvete än den om att man ensam eller i grupp är bättre än andra."

Och i de dagarna nådde ryssarna Budapests förorter.

8.

Ju närmare julen kom, desto större blev paniken i Budapest. Alla försökte övertala alla till att överge staden, och ingen ville göra det och allra minst nazisterna. Få var de som var så likgiltiga för staden att de kunde med att lämna den. Man måste vara helt känslolös och kallare än Sibirien för att antingen kunna skiljas från staden eller delta i dess våldtäkt. Få kunde lämna den, och endast nazister och kommunister kunde skända den.

Min chef tjatade på mig att lämna staden innan det var för sent, och jag tjatade på Gustav Adolphson.

"Varför envisas du med dina omsorger för judarna? Du älskar dem ju ändå inte! För dig är ju judar det samma som ryssar och nazister."

"Nej, William," sade han då milt. "Detta krig är nazisternas och kommunisternas krig, och därför är de inte människor. Men judarna är människor, ty de har det svårt, och därför är det min plikt att hjälpa dem och stå dem bi så länge jag har medel och så länge nazisterna fortsätter trakassera dem."

Och det fanns inte en tanke hos honom att lämna staden, och ingen kunde inge honom en tanke därpå. Det hjälpte även mig till att fatta beslutet att stanna. Inför min chef skyllde jag på att jag ville följa upp mina reportage och se hur det gick.

"Skyll inte på mig eller England sedan om du inte slipper härifrån sedan när Stalin är här!" sade han och gav sig själv brådstörtat iväg med allt det kaos och jäkt

och stress som ständigt tycktes omge honom. När han hade farit andades jag faktiskt ut.

Jag minns ett samtal med Gustav en av de sista fridfulla kvällarna i Budapest medan staden ännu var orörd och intakt.

"Hur har du klarat dig här i Budapest under två år utan familj och anhöriga?" frågade han. "Har du kunnat stå ut med att vara ensam?"

"Jag har haft mitt arbete."

"Har du inte haft älskarinnor?"

"Inte på allvar."

"För mig märker jag mer och mer för varje dag att det är så att man kvävs i bristen på kontakt med ens anhöriga, ens hem och dem som man älskar. Människan klarar sig inte utan sin familj. Hon kan inte vara mänsklig om hon inte får andas ut ibland och vila i skötet av sina egna och där äta sig mätt. Hon kan inte bara arbeta ideellt. Om hon försöker göra det når hon förr eller senare ett stadium då hon märker att hon har överansträngt sin egen själ och att hon behöver förnya sin moraliska energi. Och det kan hon bara göra hemma hos sina föräldrar, hos sin hustru eller hos sina barn. Människor blir endast fullt pålitliga inför varandra då de knyts samman av ett konkret familjeband. Och varje människa behöver någon som hon kan lita på. Utan en pålitlig broder måste hennes själ torka ut. Och det är det värsta med ett krig som detta, att det fullkomligt ödelägger all kontakt inom familjerna och splittrar upp dem för gott.

Har jag berättat för dig om Jelena, den ukrainska kvinnan som jag träffar ibland? Hon är ett typiskt exempel. Hon är övertygad om att de ryska kommunisterna är skulden till allt och att det är av skräck för dem som Hitler inledde sin galna maktpolitik. Och kriget har inte rört hennes familj, ty hennes samtliga manliga anförvanter hade redan alla omhändertagits av Stalin innan kriget bröt ut. Hon menar att kommunismen är vad som gör det omöjligt för familjer att existera. Hon säger:

'Den har utrotat all kärlek i Ryssland, ersatt all mänsklighet med omänsklighet och förvandlat alla dess människor till monster. Och de som inte har velat bli monster i Stalins tjänst och som har försökt förbli människor har deporterats eller avrättats utan ett enda undantag.'

Hon menar att kommunismen är terrorns personifikation som har usurperat tronen i Ryssland. Men jag tror att utvecklingen i Ryssland från 1914 framåt är helt naturlig. Under första världskriget hände det något fasansfullt i Ryssland: maten tog slut. Plötsligt kunde ingen ryss längre äta sig mätt, vilket de alltid hade kunnat förut. I ren panik och blott för att få mat inledde då ryssarna sin februarirevolution, som störtade Ryssland i totalt kaos. Svälten allenast åstadkom detta och försatte Ryssland i storm, och den svälten har sedan aldrig upphört. Den pågår ännu. Ända sedan 1917 har svälten konstant varit så svår att det oavbrutet sedan dess har förekommit öppen kannibalism i Sovjetunionen. Hästköttet och hundköttet har tagit slut men inte människoköttet. Dessa uppgifter har jag från Jelena.

Och dessa ohyggliga missförhållanden utnyttjas av endast sådana som skulle kunna nedlåta sig till att dra fördel och slå mynt av ett folks lidanden: de mest intelligenta och samvetslösa av brottslingar. Det är bolsjevikerna.

Det att folk svält kunde de utnyttja till att gripa makten, ty endast de var så grymma att de kunde lova folket bröd medan de mycket väl visste att de aldrig skulle kunna ge dem det. Kommunisterna har ridit på svallvågorna av denna storm liksom Napoleon red på franska revolutionens, och så länge svälten fortsätter

kommer de att sitta kvar vid rodret. Och nu sitter de säkert vid makten, så nu har de inget intresse av att se svälten upphöra.

Det är bolsjevikerna så som jag ser det: en samling sutenörer som lever på att deras folk har det svårt.

Därför lämnade Jelena Sovjetunionen. Hon insåg att hon var en människa som behövde kunna lita på sina medmänniskor och som aldrig skulle kunna bli en omänniska som bolsjevikerna. Tyskarnas ankomst till Ukraina frälste henne, och hon följde med dem hit. Hon älskar Ryssland, och hon lever blott för en enda sak: för att se Ryssland bli mänskligt igen, och det anser hon att det endast kan bli om stalinismen och leninismen avslöjas och utrotas. Och de enda som kan och vill göra detta menar hon att är tyskarna.

Vad tror du, William? Tror du att hederliga människor någonsin mer kommer att kunna bilda lyckliga familjer och leva i ett harmoniskt familjeliv här på jorden?"

"Inte så länge kriget pågår, och aldrig i länder var det finns diktatorer."

"Men hur kan vi demokratiska borgare av ett fritt samhälle med gott samvete leva för våra familjers lycka och åse hur monster som Hitler och Stalin samtidigt gör detta omöjligt för alla i sina länder? Hur kan vi leva med deras andedräkt i nacken? Jag kommer aldrig att kunna få ro för att kunna bilda familj så länge jag vet att Europa är hotat av någon form av diktatur. Medvetandet om att en Stalin får härja fritt skulle plåga mitt samvete och min ansvarskänsla så till den grad att jag aldrig skulle kunna vila innan det hotet var ur världen. För min logik kan ingen trygghet bestå om den är hotad."

"Tänker du då bekämpa ryssarna om de kommer hit?"

"Nej. Jag tänker ställa mig på deras sida och ställa mig in hos dem. Jag tänker flirta med dem och inbjuda dem till samarbete, ty jag vill se hurdana de är. Jag vill se den sovjetiska verkligheten i vitögat. Jag kan påvisa att mitt arbete här i Budapest hela hösten i princip varit ett arbete för dem, då det faktiskt har jämnat vägen för dem, och jag har en fullt utarbetad plan för landets återuppbyggnad efter kriget, som kommer att underlätta mycket för dem. Jag har i princip redan gjort hela arbetet för dem, och allt vad de behöver göra är att följa ritningarna. Därför vill jag gärna samarbeta med dem, de har allt att vinna på ett samarbete med mig, och det kommer dessutom att eliminera vissa friktioner för dem med ungrarna, som litar på mig men inte på dem. Genom goda kontakter med ryssarna från början har jag sedan alla möjligheter att utveckla ett konstruktivt samarbete med dem.

Idag ter sig Ryssland med sin ohyggliga historia efter 1917 för mig som ett vacuum som jag tror att endast sådana som jag kan göra något åt. Den vetenskapliga världen vet ingenting om Ryssland idag. Den vet bara att Ryssland behöver hjälp. Och för att kunna ge Ryssland den hjälp hon behöver måste vi veta mera om dagens Ryssland. Och när nazisternas saga är all skull skaffandet av den kunskapen bli min följande primära verksamhet."

"Jag tror tyvärr inte att det blir så enkelt, Gustav, som du med dina i detalj utarbetade planer får det att framstå, ty jag tror knappast att ryssarna kommer att ställa sig till ditt förfogande för den sakens skull."

Det är utan blygsel som jag nu så här efteråt erkänner att jag utan vidare hade lämnat Budapest om jag inte hade känt och påverkats av Gustav Adolphson. Jag smittades helt enkelt av hans nyfikenhet att ta reda på hur man skulle kunna hjälpa Ryssland.

Hade han lämnat Budapest i tid om inte nazisterna in i det sista hade envisats med att på den ohängde Hitlers befallning vilja fortsätta expediera judar? Faktum är att nazisternas vanvettiga sömngångaraktiviteter gentemot judarna band honom

kvar vid Pest ända tills den siste nazisten var ur leken. Vi vet därför inte om han hade tagit sitt förnuft till fånga om nazisterna hade tagit sitt förnuft till fånga och gett honom ledigt med att döda ryssar i stället för judar när slutet kom.

9.

Aldrig kom väl nationalsocialisternas totala vanvett mera i dagen än när de beslöt sig för att försvara sin omänskliga absurda ideologi till sista man. Aldrig har väl en krigsledare varit dummare än Hitler när han vägrade ge upp. Det gav Östeuropa åt Stalin; det kostade städerna Hamburg, Lübeck, Köln, Dresden och Berlin och många andra historiska städer deras liv, och det betydde döden för ytterligare en miljon judar. Ty så himmelsskriande vanvettigt galen var Hitler att han skyndade på judeutrotningen i kapp med hans imperiums sammanbrott. Så länge det fanns nazister kvar i Budapest, så länge schackrade Gustav Adolphson med dem för att rädda oskyldiga judars liv.

Och allt detta gjorde tyskarna för nationalsocialismens skull. Jag har inte kunnat låta bli att fråga: skulle Sovjetsocialisterna, om de kom i krig med hela världen, handla lika dåraktigt? Skulle även ryssarna slåss till sista man för sin vanvettiga socialistiska diktatur och ideologi, om de tvangs försvara sin sak? Ja, jag tror faktiskt att även de skulle vara lika otroligt dumma. Människan är tyvärr sådan, att när hon tror att hon har som mest rätt så har hon som mest fel, och ju mera orätt hon har, det vill säga ju mera hon tror sig ha rätt, desto hårdare måste hon krossas för att inse sanningen.

Kristus var kanske den första fanatikern. Han dog för att han vägrade överge uppfattningen att han var Guds son, och jag tror att han sekunderna innan han dog på korset insåg och accepterade att han inte var det.

Genom denna nazisternas löjliga fanatism gick kanske de flesta, de ädlaste och de onödiggaste offren för det andra världskriget i graven. Hur många skuldlösa tyska barn omkom inte genom de eviga bombningarna! Vilka ohyggliga skådespel, de onödiggaste och de mest ohyggliga i historien, utspelade sig inte för denna vetflöshets skull! Jag tänker kanske mest på Warszawaghetton och förintelsen av Budapest.

Som jag tidigare har sagt var inte Gustav den enda judefrälsaren i staden. Det fanns flera, och de hade delat upp staden mellan sig i olika sektorer vars judar de sålunda delade ansvaret för. När ryssarna metodiskt intog staden kvarter för kvarter var det bara två juderäddare kvar: Gustav, som åtog sig ansvaret för Pest, den östra platta delen av staden, och Karl Lutz, den schweiziske konsuln, som åtog sig Buda, den mera befästa och bergiga stadsdelen. In i det sista transporterade tyskarna judar bort från Pest. De tycktes vilja gå in för att sysselsätta Gustav 25 timmar om dygnet. Men Gustav var deras jämlike i uthållighet och mod. Gustav var till och med modigare än de, ty han vägrade att någonsin beväpnas sig, och han var kanske den i hela miljonstaden som var minst rädd för ryssarna och Stalin.

Så länge broarna ännu förenade de två olika stadshälften upprätthölls kontakten mellan Gustav och Karl Lutz, och denna kontakt ombesörjdes inte minst av den underjordiska judiska motståndsrörelsen, som Gustav hade organiserat. Gustav informerade ständigt Karl Lutz om allt vad som hände i Pest medan Karl Lutz från Buda vanligen meddelade tillbaka en uppmaning till Gustav om att lämna Pest med alla judar han kunde. Dessa uppmaningar blev allt enträgnare ju längre in i staden ryssen kom.

Själv gick jag omkring och iakttog kriget. Jag höll mig i närheten av Gustav för att komplettera samlingen av mina intryck med att följa med Gustavs verk. Karl Lutz

var orolig för Gustavs del, ty den schweiziske konsuln visste att Gustavs pass var på väg att gå ut. Det skulle gå ut den 31 december, och sådan var situationen i staden att det nu var omöjligt att lämna den. Ingen hade mera intensivt än Karl Lutz tjatat på Gustav och bett honom flyga hem till Sverige medan tid var, men Gustav hade hela tiden fått mera judar att rädda.

Till slut var Pests saga all. Det nazistiska motståndet hade tillintetgjorts, och de judar som fanns kvar i Pest kunde ingen tysk längre röra. Gustav hade gjort vad han hade förmått och kunde äntligen börja tänka på att ta sig över till Buda och Karl Lutz för att, som han tänkte, fortsätta kämpa i det civila för judarna där. Emellertid hade nu kontakten med Karl Lutz brutits under striderna, och när Gustav sökte sig ner till en bro för att ta sig över floden fanns det ingen bro där. Alla broarna hade sprängts av tyskarna. Alla dessa underverk av ingenjörssnille och skönhet hade raserats av de fanatiska undergångsdömda nazisterna som vägrade acceptera att deras ideologi inte höll.

Det var en grå kall dag i januari. Gustav hade inte sovit på ett antal dygn. Pest var intaget, utbränt, utbombat, lagt i ruiner och äntligen befriat från nationalsocialisterna av sovjetsocialisterna. Och där vid stranden av Donau framför den bittert raserade Kedjebroen, så Habsburgsk i sin ståtlighet förr, greps han av ryska militärer som tyckte det verkade misstänkt att han försökte ta sig över till Buda.

I Buda hade striderna redan börjat. Ännu stod det kungliga slottet kvar, men snart skulle det läggas i grus och ruiner. Med en blick mot det just angripna vackra romantiska Buda, som just hade börjat ryka och brinna, lät han sig föras bort av ryssarna, som svärmade över Donau, segerrika, invasionsglada och plundringslystna.

Sedan rönte Buda samma öde som Pest: allt lades i ruiner. Endast Warszawas förstörelse var utanför Tyskland mera omfattande än Budapests. Efter fruktansvärt hårda strider, som varade i nästan en månad och som vållade det långt vackrare Buda en mycket grundligare förstörelse än vad Pest hade erfarit, utrotades nazisterna för gott även därifrån. Sovjetsocialisterna hade vunnit en seger över nationalsocialisterna, och den segern hade kostat ungrarna deras huvudstad.

Efter slaget om Budapest blev allting tyst i den ödelagda staden. Endast ryssarna for omkring på dess gator i sina motorcyklar med sidovagn som tyskarna förr hade gjort.

Jag var ännu kvar i staden och kunde till min tidskrift i England skicka in uppskakande artiklar som mottogs med stort intresse. Även Karl Lutz var kvar. Även svensken Gustav Adolphson var kvar. Men vi fick svårare och svårare att hålla kontakten med honom.

Även judarna i staden var oroliga för honom.

"Han räddade våra liv. Vi är nu skyldiga att hjälpa honom. Men från vilken fara och hur? Vi vet ju inte längre var han är."

Karl Lutz visste att ryssarna hade förhört honom, och han sade utan munterhet:

"Ryssarna kommer knappast utan vidare att acceptera hans brist på giltigt pass."

Efter det gjorde jag det till min uppgift att finna honom.

När jag utan hopp om att han skulle vara där mekaniskt gick upp till hans bostad kvällen den 16 januari blev jag mycket häpen när han visade sig vara hemma. Och han var ensam hemma.

Det var samma gamla öppna och vänliga Gustav som tog emot mig som en förlorad broder. Han var lika bekymmerslös som alltid. Föga anade jag vad han

egentligen måste ha haft i tankarna. Jag förstår nu efteråt att han måste ha sett mitt besök som en efterlängtd tillfällig spricka i stormmolnen.

Jag frågade honom nästan genast om vad ryssarna hade sagt till honom.

"Vi har haft litet svårt att förstå varandra, ty vi talar inte samma språk," sade han enkelt. I själva verket hade han redan flera förhör bakom sig. "Men låt oss inte tänka på det nu. Hur mår Karl Lutz?" Och det var tydligt att han inte ville tala om ryssarna.

Men innan jag skulle gå vågade han säga något av vad han verkligen tänkte. Han hade tydligt märkt min besvikelse på hans ytliga sätt och på att han inte ville avslöja sanningen. Han lade sin hand på min arm när jag redan hade handen på dörrhandtaget.

"Vi kanske inte ses mera, William," sade han stilla.

"Är det så illa?" sade jag lågt och bestört.

"Det är troligt att jag snart skickas ut på en längre resa." Av någon anledning vägrade jag tro på detta.

"Vi ses nog igen," sade jag tämligen självsäkert och gick ut. Det var som om jag inte hade kunnat acceptera hans tvivel. Först när jag var nere på första våningen stängde han dörren efter mig.

När jag följande dag på eftermiddagen träffade den schweiziske konsuln sade han lågt:

"Jag såg Adolphson idag."

"Nå?" Jag väntade på vad som skulle komma.

"Han var omhändertagen av NKVD."

"Vad betyder det?"

"Ryska hemliga polisen."

Både jag och Karl Lutz sökte intensivt efter honom under de följande dagarna. Hans bostad var öde. Vi försökte till och med prata med ryssarna, och Karl Lutz genom diplomatiska förbindelser, men utan resultat. Ingen av oss såg någonsin röken av Gustav Adolphson mer i Budapest.

Men mitt sista ord till honom slog in, ty många år senare återsåg vi varandra på tu man hand. Och det var egentligen det jag ville berätta om.

10.

Jag tänker inte berätta var och hur vi träffades utan endast återge våra samtal så som jag upplevde dem.

Det var år 1959. Vi hade inte setts på mer än 14 år. Ändå kände jag så väl igen den långa magra gestalten. När vi hade känt varandra under kriget hade han oupphörligen blivit allt tunnare, men jag hade aldrig kunnat föreställa mig att han skulle ha kunnat bli så mager som han var nu. Han var som en sticka, men det ädla lugnet var kvar hos honom.

"Doktor Livingstone, förmodar jag?" sade han vänligt med en glimt i ögat som visade att han genast hade känt igen mig.

Jag kan inte förneka att jag fick en tår i ögat och helst av allt ville omfamna honom och krama om honom ordentligt. Jag var så glad över att han ännu alls var i livet. Och jag kunde inte säga du till honom.

"Ert hår har blivit grått."

"Ni är inte så ung själv längre."

"Fjorton år förändrar en del."

"Men inte själen. Du är fortfarande den samme. Ett något påsigare ansikte bara."

"Och du har fått tranben. Hur kom du hit?"

"Det samma ville jag fråga dig."

"Men jag är reporter. Det är artikelstoffet som är intressant, aldrig skribenten."

"Kom. Låt oss sätta oss. Lyckligtvis har vi det så bra här att vi i lugn och ro kan tala med varandra. Det är inte alltid jag har haft sådana friheter. Hur länge klarade du dig i friheten?"

"Längre än du. Men berätta om dig själv. Berätta allt vad som hände efter att ryssarna hade intagit Budapest."

"Det är ett känsligt ämne och för mig ett plågsamt ämne att berätta om. Men varje människas livs största skyldighet och skuld är att vittna om sanningen, och de få stackare som anstränger sig för att åtminstone försöka betala den skulden till Gud, som har givit det kapitalet, är åtminstone hederliga människor."

Jag vill inte säga ett ont ord om någon ryss. Allt vad ryssarna har gjort sig skyldiga till i historien kan förklaras och bör urskuldas med att de har världens bistraste klimat. Du har kanske själv redan upplevat någon rysk vinter? Den ryska vintern, som måste vara jordens värsta helvete, är det som allenast är skyldig till ryssens mentalitet och till hennes mentalitets yttringar. Hennes oerhörda tyranner, deras förtryck och vodkans inverknings är alltsammans även enbart resultat av klimatet med den ryska vintern."

Du ville veta hur jag försvann från Budapest? Jag skall berätta allt i detalj så att du sedan inte behöver fråga om någonting därav fler gånger."

Ryssarna blev första gången varse mig när jag försökte ta mig ur Pest till Buda, där tyskarna fortfarande var kvar, utan att lyckas. Mitt 'flyktförsök' verkade misstänkt i deras ögon, och de tog omedelbart hand om mig och förde mig i fängsligt förvar i väntan på förhör. De begrep ingenting av vad jag sade eller ville ingenting begripa."

När jag dagen därpå för första gången träffade en person som begrep något förklarade jag omedelbart att jag var svensk diplomat och neutral. När detta hade nått fram till vissa byråkraters höga förstånd släpptes jag omedelbart med tusen försäkringar om att det hade varit ett misstag och så vidare. Men de behöll mitt pass. "Vi kommer hem till er med det senare," sade de."

Utän mitt pass hade jag ingen möjlighet att ta mig ur det av ryssarna ockuperade Budapest. Ingen kunde hjälpa mig och inte ens mina judiska vänner. Av somliga mottog jag till och med varningar. Det var någon som visste att ryssarna visste något om mig som inte kunde vara till min fördel i deras ögon. Rent instinktivt visste jag redan långt före det att ryssarna skulle bli mycket svårare att köpslå med än vad tyskarna hade varit, fastän det nu bara gällde ett enda liv och det var mitt eget."

Efter farligt många dagar kom en kommissarie till mig med mitt pass. Han hade två eskortvakter med sig. Han såg inte glad ut. Han var den första ryss av den typen som jag sedermera skulle se allt för mycket av, som aldrig gjorde en min, aldrig visade en känsla och vars hjärta tycktes vara förfruset, steriliserat eller gjort av sten, som jag kom i kontakt med. Han sade buttert:

"Det här passet är inte äkta," på vad som skulle föreställa tyska men som var en knappast outtydbar sludrig korrumperad rotväliska."

"Jo, det är äkta," sade jag."

"Men det gäller inte."

"Det gällde tills för några veckor sedan."

"Men nu gäller det inte."

"Jag vet."

"Varför är ni i Budapest utan pass?"

Hur skulle jag förklara för denne ofullbordade stenstod av en människa, som inte ens kunde tala rent, det komplicerade förhållandet att jag inte hade befunnit mig i Budapest utan pass om de hade kommit till Budapest några veckor tidigare, och att det att jag nu gjorde det berodde på att min plikt hade hindrat mig från att lämna Budapest?

"Jag hade ett arbete att slutföra."

"Vad för arbete?"

"Jag hade några människoliv att rädda."

"Vet ni att det är krig?"

"Ja."

"I krig räddar man inte människor. Man dödar dem."

Det var som om en apparat hade talat. Och som om apparaten hade snurrat färdigt vände sig politruken om med sina två eskortsoldater och lämnade min dörr. Jag andades inte ut när de hade lämnat mitt hus, för jag visste att detta bara var början. Och jag kunde ingenting göra. Jag hade fastnat i Budapest före årsskiftet genom ryssarnas anfall i staden, och jag kände att jag redan satt i en bur som ännu var stor men som snart skulle krympa.

Samma kväll besökte du mig."

"Och du verkade så oberörd av din klämma!"

"Ditt besök ingav mig just det mod som jag behövde inför det stora uppbrottet, som inträffade tidigt följande morgon. Jag hämtades i min bostad och fördes till en kasern för att förhöras, som jag antog, vilket visade sig stämna. Nu kom jag enbart i kontakt med dessa typiska grova bistra döda stenansikten, som en gång för alla hade dolt sina mördarsjälar för världens insyn med att helt enkelt mura in dem med cement.

Vi lever i asfaltens och cementens tid. Allt steriliseras, asfalteras och cementeras. Allt liv, all värme, allt mänskligt värde, allt vad känslighet och själslighet heter muras in och begravs levande under grå cement eller svart asfalt. Och mer än någon annanstans har det varit så i denna absurda Sovjetunion, detta omänskliga realiserande av Platons och Thomas Mores idealstat, detta Inferno som är värre, hårdare, hemskare och vanvettigare än Dantes.

Men jag avlägsnar mig från ämnet. Jag förhördes.

Tro mig om ni kan, lyckliga okunniga människor ute i världen, som tror att kommunismen är idealistisk! Hör mina ord om ni kan uthärda det! Sov om ni kan efter att ha fått en inblick i hur det bästa av alla statsskick, det enda dugliga av alla samhällssystem, den socialistiska mönsterstaten, i praktiken fungerar! Och hur illa ni än sover efter en skynt av den sovjetiska avgrunden, sover alla sovjetiska koncentrationslägerfångar varje natt sämre och mindre än ni.

Jag förhördes.

"Varför befinner ni er i Budapest?"

"Därför att jag inte får lämna staden för er."

"Ni kunde ha lämnat staden före nyår. Varför gjorde ni det inte?"

"Jag tvingades stanna emedan ni omringade och angrep staden."

"Ändå försökte ni fly från Pest till Buda, till tyskarna. Varför?"

"För att det där ännu fanns judar att rädda."

"Judar? Vem räddar judar?"

"Jag."

"Varför?"

"För att de är hotade."

"Vems liv är inte hotat i krig? Varför räddade ni just judar?" Det låg sarkasm i rösten.

"För att tyskarna förföljde dem särskilt hårt. Vet ni inte det?"

Han fnös.

"Vad är ni för en sagoberättare?"

"Om ni inte tror mig kan jag kalla fram vittnen."

"Vem är ni?"

"Det vet ni. Det står i mitt pass."

"Ert pass är ogiltigt."

"Vad som står i det är ändå sant."

"Det står inte allt i ert pass. Vad gör ni här i Budapest? Det är det vi vill veta."

"Jag har sagt att jag kom hit för att rädda judar. Det har varit min enda uppgift här. Genom att nazisterna in i det sista ville föra judar härifrån till Tyskland tvangs jag stanna kvar här för att motarbeta dem. Tror ni mig inte?"

"Ni har inte bara räddat judar här i Budapest."

"Ni har rätt: jag har också ätit och sovit, men inte mycket."

"Ni har också haft en del ohälsosamma kontakter. Ni kände Adolf Eichmann. Varifrån fick han alla sina pengar så att han kunde fly utomlands?"

"Av mig. För dessa pengar friköpte jag människoliv."

"Judar?"

"Ja."

"Och vems var pengarna?"

"Krigsflyktingbyråns."

"Det vet vi. Ni har också haft kontakt med de SS-män som försökte likvidera Hitler den 20 juli. Stämmer det?"

"Det stämmer såtillvida, att jag visste om attentatet innan det ägde rum. Menar ni att jag borde ha varnat Führern?"

Inte ens nu rörde han en muskel kring munnen. Dock slapp det kanske oavsiktligt ur honom:

"Som väl var överlevde Führern utan er hjälp, och han lever ännu, och det är vi som kommer att få äran att ta livet av honom."

"Det tvivlar jag på."

"Nekar ni att ni umgicks med Kurt Becher?"

"Nej."

"Vad hade ni med honom att göra?"

"Jag köpte judar av honom."

"Vi vet det. Men Becher tillverkade inte eller gjorde inte affärer med judar."

"Med mig gjorde han det."

"Det är möjligt. Men Becher var spion."

"Hur vet ni det?"

"Vi behöver inte förklara något för er. Men, neutralt svensk, alla era kontakter här i Budapest var spioner, kontrarevolutionära spioner, som ägnade sig åt att försöka åstadkomma en pakt mellan Tyskland å ena sidan och England och Amerika å den andra mot Sovjetunionen. Det visste ni kanske inte?"

"Det låter helt absurt för mina öron."

"Vi har klara bevis! Redan Churchill varnade sin kamrat Stalin för ett halvår sedan för denna komplott och dessa förrädiska intriger, som han enkom utpekade Budapests SS-utlänningar som skyldiga till! Och ni är inblandad! Era kontakter här i Budapest komprometterar er å det allvarligaste, och det att ni har stannat här fastän ert falska pass har gått ut avslöjar er helt och hållet. Vad tror ni sovjetmakten är? Tror

ni att vi är så dumma så att vi låter kontrarevolutionära spioner leva vid vår barm utan pass? Ni och era judar! Jag tror inte ett dyft på era judar! Ni har säkert inte räddat en enda och antagligen inte ens försökt. Amerikanerna har givit er pengar för att ni med den skändliga judehandeln som täckmantel skulle hjälpa till med tyskarnas spioneri här. Det är vad vi vet om er, herr neutrale svensk!"

"Jag måste få tala med min svenska beskickning."

"Det är tyvärr inte möjligt."

"Men de måste få veta vad som har hänt mig! De måste få möjlighet att försvara mig! Har jag inga mänskliga rättigheter?"

"Ni har inga rättigheter, herr svensk. Ni har ju inget pass."

11.

Så började det.

Men det är en plåga för mig att tala om det. Jag orkar inte hata, och vad min vistelse i Sovjetunionen har varit alltsedan den inleddes är en enda lång mardrömslik lektion i hat. Jag vill inte hata, men det ryska systemet måste man hata om man en gång har lärt känna det. Det är ens plikt att hata och förbanna det så länge det alltjämt får förekomma och så länge det finns en enda oskyldig koncentrationslägerfånge kvar i Ryssland.

Men detta behöver jag inte tala om för dig. Du är ju själv här i samma ärende. Men vad som intresserar mig är: hur reagerade man inför mitt försvinnande? Teg man om det, eller väckte det någon indignation på något håll?"

"Jag var den första som började forska i ditt öde. Så snart ditt försvinnande var ett faktum kontaktade jag den neutrala svenska beskickningen i Budapest och Stockholm. Det var jag som gjorde det känt att du var försvunnen.

Den instans som sedan gjorde minst för ditt fall var faktiskt det svenska utrikesdepartementet. Det verkade som om de tvådde sina händer över dig, emedan du enligt deras uppfattning hade varit spion åt amerikanerna. Men den som rörde upp himmel och jord över ditt försvinnande var din mor, och hon lär inte förtrötts i sina ansträngningar att driva på de slappa och valhänta svenska myndigheterna i jakt på ditt öde så länge hon lever."

"Ja, min mor vet, även om kanske ingen annan vet det, att jag aldrig var spion. Men fick ni aldrig veta något om vart jag hade tagit vägen? Sade inte ryssarna något?"

"Den ryska ambassadören i Stockholm, en viss madame Kollontaj..."

"Jag känner henne. En avskräckande strykful ragata."

"Jag har också träffat henne. Hon var visst en av dessa aristokratiska parasiter ut i fingerspetsarna som struntade i tsaren och som gick in för att helhjärtat tjäna och uppmuntra Lenin och Stalin. I varje fall, hon lät vid något tillfälle undslippa sig att du var väl bibehållen i Ryssland men att du hade gjort några dumma saker."

"Hon sade inte vad hon menade att dessa dumma saker var?"

"Naturligtvis inte."

"Och det har ingen ryss kunnat förklara för mig. Alla har de sagt att jag invecklade mig i komprometterande omständigheter, att jag hade ohälsosamt umgänge och att jag bar mig dumt åt, men ingen har kunnat konkretisera någon direkt anklagelsepunkt mot mig som jag skulle kunna fällas för.

De är djur, dessa militanta ryssar. De vet inte vad de gör. De samlar glödande kol på sina huvuden, och även om de själva kanske slipper undan, så drabbar vedergällningen i stället deras barn och efterkommande desto hårdare. Jag ser den

dagen komma, då inget folk i världen skall vara så hatat som ryssarna, då de flesta människor skall säga om dem att det inga goda ryssar finns utom döda ryssar. Världen och särskilt ryssarna frossar i att framhäva och överdriva Hitler-Tysklands fador, men Stalins Sovjetunion är många gånger värre. Världen tror att en ondskas värre än de tyska koncentrationslägrens inte är möjlig, men de ryska koncentrationslägrens ondskas var långt värre redan på 20-talet."

"Men Chrusjtjovs tid har väl inneburit en lättnad?"

"Chrusjtjov är en narr, en tillfällig gycklare, som Sovjet har roligt åt idag och sparkar ut i morgon. Det enda Stalin bad Chrusjtjov göra var att spela narr för den höge generalissimon, och det var Chrusse så illa tvungen att göra, ty annars hade han blivit arkebuserad. Han var diktator Stalins hovnarr och den ende i hans hov som kunde fylla en narrs funktioner. Nu är diktatorn borta, och i stället har narren blivit herren på täppan. Liksom narren alltid är att föredra framför den grymme herren är Chrusse att föredra framför Stalin. Ryssland upplever en äntlig avslappning under denne narrs mera mänskliga beteende efter 36 års ohyggliga strapatser, men hur länge får hon sträcka på benen? När slår Lenins och Stalins trogna lärjungar och efterföljare ut narren ur brädet och återinför allvaret igen? När som helst.

Vilket narrspel hela denna bedrövliga politiska värld är! Det har den alltid varit, men idag är den mera absurd och narraktig än någonsin! Det goda med min fångenskap är att jag i dessa Sovjetunionens yttersta avskrädesgropar har funnit Rysslands ädlaste andar och största begåvningar. Rysslands pärlor står att finna där hennes anhopningar av dynga och skit är som tjockast. Vilka samtal har vi inte haft i det yttersta djupet av Sovjetunionens sociala kloaksystem! Vilka talanger! Vilka snillen har man inte träffat på! Och hellre skulle jag avstå från den flottaste internationella diplomatkarriär i Vita Husets och de Gaulles korridorer än vara utan de kontakter som jag har fått i detta helvete. Här sitter hela Östeuropas briljantaste ljus samlade under en skäppa, men under denna skäppa brinner ljusen fortfarande.

Ta till exempel kärnfysikern Rozgovor. Han sitter inspärrad på ett mentalsjukhus, därför att sovjetmakten i hans teorier och idéer ser ett hot mot dess bestånd. Jag har träffat honom. Han är ett geni, och det finns få kärnfysiker i världen som har så fördjupat sig i den hemlighetsfulla och livsfarliga kärnfysiken och gjort denna värld till sin med en mer storslagen omsorgsfullhet. Jag vill inte påstå att vad han säger är sant, jag vill inte utesluta att han spelar teater, men lika dumt som att utesluta att han menar allvar är det att förkasta hans teorier som omöjliga. Ett faktum är att hans teorier existerar och att han kan ha rätt."

"Vad går hans teorier ut på?"

"Han har studerat kärnfysik under 50 år av sitt liv. Han kom till samma slutsatser som Rutherford långt före Rutherford, och han var en av de få som från första början tog Einsteins teorier om bland annat det här med relativitet och det krökta ljuset på fullt allvar. Han visste det hemliga receptet på atombomben redan före krigsutbrottet 1939, men han var ensam. Först när Hiroshimaskrällen kom började ryska forskare ta honom på allvar och börja följa honom. Men då hade han redan forskat bort sig långt bortom Oppenheimers och atombombens verklighets horisont.

Vad han kom fram till efter 50 års erfarenhet av kärnfysik i teori och praktik var att kärnenergin var instabil och opålitlig. Han påstod inför mig att det var rena lyckträffen att bomberna över Hiroshima och Nagasaki och vissa andra försöksbomber alla detonerade, och att dessa troligen skulle vara de enda som skulle gå till historien.

"Det var ett mirakel att Maghellan kom igenom Maghellans sund levande utan att gå på grund. På samma sätt var det ett mirakel att Hiroshima- och

Nagasakibomberna fungerade. Sådana bomber och andra bomber av radioaktivt slag kommer aldrig att fungera i krig igen."

Så föll hans ord. Han sade också:

"Och där pumpar amerikanerna in miljarder och åter miljarder på dessa fågelskrämmor, ty det är blott och bart vad det rör sig om: fågelskrämmor. Och vi ryssar följer deras exempel, och efter oss kommer kineserna och hinduerna, medan större delen av jordens befolkning svälter ihjäl. Politikerna tror att de för maktens härlighets skull offerar hundratals miljoner människoliv på så sätt att dessa människoliv en dag ryker med atombomben, men i själva verket omkommer dessa hundratals miljoner genom svält, genom att vetenskapsmännen har lurat världsregeringarna till att satsa alla miljarder på fågelskrämmor.

Där har ni den store Einsteins vishet! När han är död kommer han att skratta ihjäl sig åt hela den värld som har gått på hans vetenskapliga taskspelerier! Han har fått hela världen att dansa efter sin pipa, och när han är borta kommer ingen att kunna avbryta den förfärliga dansen av ren skräck för att bli den första att bli efter. Det är Stalineffekten i universalformat: när Stalin talat vågar ingen sluta applådera av skräck för att bli observerad som den förste att sluta applådera åt Stalin. Oppenheimer och Teller har båda gått i Einsteins fälla, och där sitter de och hela världens vetenskap trälbundna av den etablerade kärnfysikens universalterror tills barnet kommer och säger: "Men kejsaren har ju inga kläder på sig!"

Ty om det någon gång bryter något kärnvapenkrig är risken och möjligheten den att dessa miljardbomber inte ens säger puff! Det kan då mycket väl hända att det blir fel bomber som detonerar i fel ögonblick på fel ställe medan ingenting går som beräknat och programmerat in i minsta detalj under decennier. Vad snopna herrarna i Kreml och Washington då skall bli! Och vilken kalabalik i strategin det skall innebära för militärfolket, som har byggt hela sin livsåskådning på dessa avgudade bomber! Men det troligaste är, att dessa universalterrorvapens oberäknelighet och opålitlighet snart skall upptäckas och att de därmed begravs levande för evigt som aldrig offentliggjorda statshemligheter. Redan vet alltför många att dessa vapen aldrig kommer att kunna användas ens som fågelskrämmor hur många miljarder de än har kostat!"

Så sade han till mig hjärtligt skadeglad, som om han redan såg framför sig alla Kremles och Pentagons höga medalj- och ordensbelastade militärpampsfysionomier slagna av en utomordentlig snopenhet och bedrövelse. Hans teorier, som han inte stack under stol med, ansågs av sovjetetablissemangen såsom alltför demoraliserande och stämplades för säkerhets skull med alla vederhäftiga auktoritetens hjälp såsom omöjliga och vanvettiga, sådana teorier fick man bara inte lyssna på, och för säkerhets skull spärrades han dessutom in för gott på mentalsjukhus eller, som det egentligen är, isoleringsanstalt för politiska fångar. På sådana ställen finner du alla Rysslands mest intressanta människor och snillen."

"Tror du på hans teorier?"

"Jag anser det säkrast att inte tro på dem direkt. Hiroshima- och Nagasakiskrällarna har trots allt ägt rum, efter dessa har alltför många andra liknande bomber fungerat alltför väl i vanvettiga konstgjorda jordbävningar, och för världsfredens skull är det säkrast att antaga att dessa numera överallt lagrade bomber fungerar, åtminstone tills motsatsen är bevisad. Men även om de fungerar tror jag ändå att han får rätt: de kommer aldrig att kunna användas, och risken kommer med tiden ständigt att bli större att de kommer på avvägar, blir inprecisa, och att man förlorar kontrollen över dem. Då återstår det endast att desarmera dem, vilket kommer att kosta ännu mer än alla de miljarder som det kostade att konstruera

dem. Kort sagt, han hade fullkomligt rätt såtillvida, att kärnvapenepoken från början var urmodig, överspelad, otidsenlig och världens största onödiga slöseri.

Jag har också träffat en del Kremlfolk. En före detta hög militär berättade för mig hur det kom sig att bomberna över Hiroshima och Nagasaki alls fälldes."

"Berätta!"

"Det är en mycket märklig historia. Huvudpersonen är inte president Truman utan Stalin, och hur karakteristiskt är inte hela händelseförloppet för Stalins hela sätt att tänka, planera och fungera!

Vid konferensen i Potsdam efter tyskarnas kapitulering lät president Truman Stalin få veta att de hade atombomben och att de med den kunde få slut på kriget med Japan. Stalin sade inte ens "jaså" emedan han redan kände till amerikanernas atombombshemlighet genom sina amerikanska spioner. Vad Truman inte visste var att japanerna hade vänt sig till ryssarna för att förhandla om fred med de allierade. Japanerna ville ha fred och vände sig till ryssarna, som var neutrala och ännu inte låg i krig med Japan, för att den vägen inleda fredsförhandlingarna. Ryssarna svarade inte på denna fredssträvan men lät samtidigt japanerna stå kvar utanför porten och tiggga medan de inte sade ett ord om Japans fredsvädjan inför amerikanerna i Potsdam. Och när ryssarna äntligen nedlät sig till kommunikation med japanerna var det blott för att förklara krig. Stalin visste att Truman hade atombomben och att han inte hade mycket tid på sig att roffa åt sig Sakhalin och Kurilerna. Amerikanerna fällde bomberna blott för att få ett så snabbt slut på kriget som möjligt för att hindra att ryssarna tog åt sig ännu mera. Sålunda fick amerikanerna äran av att som enda historiska nation ha använt atombomber i krig. Att Stalin hade kunnat hindra detta genom att svara på Japans fredsinvit har aldrig skrivits i någon historiebok. Men faktum är att atombombernas användning hindrade Stalin från att få fast fot närmare Japan än Sakhalin och Kurilerna. Ur den synpunkten var det kanske det mindre onda att bomberna fungerade."

12.

"Jag har även träffat andra kärnfysiker under min vandring genom Sovjetunionens samhällskloak, var Sovjetunionen spolar ner alla obehagliga begåvningar och sanningssägare för att slippa dem, men de lever vidare i kloaksystemets yttersta mörker i ett limbo av vacuum bortom tid och rum, officiellt dödförklarade och levande begravda. Här finns gräddan av Rysslands befolkning: alla sådana som tänker själva, som kan skilja mellan rätt och orätt, som vågar trotsa den heliga dogmatiska ateismen med att ha religiösa tankar, och som aktar sig för att sjunga med i den eviga Sovjetunionens, Lenins, Stalins, Trotskijs, Gorkijs, Alexej Tolstojs, Berias och Krylenkos oupphörliga världshjärntvättande refräng: "Alla som inte är med om att genom revolution göra slut på den gamla världsordningen är kontrarevolutionärer som måste utrotas!" Här finns alla de folk församlade som rycktes bort från sina fosterland för att ryssarna i stället skulle ta dem i besittning: här finns Estlands ester, Karelen kareler, Lettlands letter, Litauens litauer, Polens polacker, Ukrainas kosacker, Tartariets muhammedaner, Mongoliets mongoler och Ostpommerns tyskar, och i deras hem sitter det ryska kommissarier och politruker som härskar godtyckligt över alla de av de deporterades landsmän som är för dumma och odugliga för att kunna innebära någon omedelbar fara för Sovjetunionens säkerhet och som det därför för närvarande är onödigt att utrota. Landet behöver ju trots allt även nyttiga idioter som arbetar åt nomenklaturen. I Rysslands sociala avloppssystem sitter alla de andra farliga individerna, som tänker

själva, är medvetna, inte är okritiska, och som skulle kunna göra Ryssland till ett mänskligt land, nedspolade i mörkret.

Men jag skulle berätta om de andra kärnfysikerna. Sovjetunionens heroiska kommunistparti avslöjade för några år sedan en övermåttan djävulsk komplott som var riktad mot Sovjetunionens säkerhet, en direkt kontrarevolutionär spionage- och sabotagerörelse i själva hjärtat av den ädla sovjetiska industrin: inom själva toppskiktet av atomforskningen! Jag har träffat två av dessa betydande kärnfysiker, som så fort Ryssland fått sin atombomb spolades ner i kloakerna. De har för mig berättat sanningen om denna komplott.

Denna spionage- och sabotagerörelse var inte en lokal företeelse i Sovjetunionen. Den var spridd över hela världen och hade fötts så fort den första atombomben gick upp i rök i den amerikanska öknen. Denna rörelse bestod av outhärliga vetenskapsmän som i 50 år och längre hade forskat och arbetat för kärnfysiken och utan vilkas verksamhet atombomben aldrig kommit till. Enligt ryktet grundades denna rörelse av själve Einstein och Robert Oppenheimer. Det gemensamma hos dessa vetenskapsmän som ingick i denna rörelse var en obeskrivlig desillusion över resultatet av deras arbete, över vad deras livsverk användes till, över att kärnenergi kom till praktisk användning i krig fastän det var fullständigt onödigt, samt en ofattbar överväldigande ånger och ruelse över vad de hade åstadkommit och indirekt gjort sig skyldiga till. Som Einstein sade: "Frambringandet av atombomben var berättigat bara så länge nazisterna hotade världen och själva hade kunnat uppfinna och använda den. Användandet av den efter nazismens undergång och mot en redan i kriget förlorande nation kan aldrig historiskt ursäktas eller gottgöras." Och gemensamt efter hemlig överenskommelse som spred sig från vetenskapsman till vetenskapsman beslöt de att ta i tu med uppgiften att omintetgöra sitt eget livsverk.

Det var inte en lätt uppgift. Myndigheterna kontrollerade varje arbetare i kärnkraftens tjänst minutiöst noga, och avslöjandet av deras verkliga innersta avsikter medförde omedelbar avstängning och ett fortsatt liv i vanära om inte rentav deportation, som här i Ryssland. Oppenheimer själv råkade ut för detta: han avstängdes när han hade fullbordat den första atombomben och fick sedan aldrig mera arbeta med kärnenergi. Enligt honom själv var det ett alltför mildt straff för att han alls hade givit amerikanerna och världen atombomben.

De vetenskapsmän som frivilligt hängav sig åt denna hemliga antikärnkraftsverksamhet måste vara ytterst försiktiga och vakna. De var mycket få, ty de flesta vetenskapsmän producerade villigt atombomber åt regeringarna för att få det bättre ställt rent materiellt, men det räckte med att det fanns en sådan idealist bland hundra vanliga drumlar och klåpare som knappast ens visste vad de höll på med. Hans verksamhet var farligare och mera utsatt än en spions, ty hans dubbelspel var kanske mera raffinerat och tillspetsat än någon spions: han måste låtsas tjäna vetenskapen och i viss mån verkligen göra nytta och påvisa resultat för att i själva verket kunna underminera hela atomfysiken. Endast de intelligentaste klarade sig, men de är verksamma ännu idag och kommer att vara verksamma tills kärnkraftens tid är förbi. De utgör en sorts hemliga moraliska väktare i atomkraftsfabriken, som ser till att kärnkraften aldrig får spela den roll i mänsklighetens historia som den enligt alla hållbara teorier skulle kunna spela: hela mänsklighetens och allt livs bane."

"Men detta motsäger den andre kärnfysikerns teorier, som du talade om tidigare, som menade att kärnkraften på lång sikt är en bluff."

"Alla vetenskapliga teorier motsäger varandra. Det är det vetenskapen är till för: att kunna motsäga och överbevisa tidigare auktoriteter. Den ena påstår att kärnkraft

är en bluff, och den andra påstår att den är hållbar, och ingendera får någonsin rätt, utan båda glöms totalt bort när tvisten har blivit inaktuell, vilket alla vetenskapliga teorier alltid förr eller senare blir.

Men om denna sabotageaktiga rörelse ville jag ännu säga det, att det i USA har uppdragats många fler sådana vetenskapsmän med dubbla avsikter än här i den gloriösa Sovjetunionen. I USA har de helt enkelt förflyttats till positioner var de inte har möjlighet att göra någon skada, men när de har upptäckts här i Sovjetunionen har det resulterat i krismöten i Kreml, panik i politbyrån och hjärtslag bland överbefäl och politruker på högsta nivå, och dessa rabalder har i sin tur lett till ommöbleringar i departementen, utrensningar och deportering av alla inblandade, och naturligtvis har inte ett ord om dessa skandaler nått utanför Kremels tigande murar. Allt och alla inblandade har därifrån spolats ner i det socialistiska systemets kloak, där de får leva vidare som världens kanske klokaste men definitivt maktlösaste personer.

Och både i Amerika och här har myndigheterna trott att det rörde sig om lokalt spioneri och nationell fientlighet. Ingen politiker i världen anar att denna rörelse har säte överallt där kärnfysiken så mycket som studeras. I Storbritannien, i Frankrike, i Kina, i Indien, i Israel, överallt var någon har lust att skaffa sig en atombomb förekommer dessa oumbärliga invigda vetenskapsmän och tekniker vilkas enda egentliga föresats är att sätta stopp för allt vad kärnkraft heter och som när det gäller är beredda att offra allt för att göra det och som även är mäktiga att göra det."

13.

"Inte bara mongoler och manchurier, japaner och koreaner har hamnat i Sovjetunionens avloppssystem utan även kineser. En av dem som jag träffade var en lärd professor, urtypen för den gamla kinesiska gentlemannen, mandarinerna, en kultiverad universellt begåvad och kunnig person, som samtidigt var så tidlöst urkinesisk. Han talade en god flytande engelska, och när vi umgicks talade vi detta språk."

"Hur kom han hit?"

"Han kom hit på avvägar. Han var ett av de fyrtiotal miljoner offren för Mao Zedongs kinesiska revolution, den kanske mest omstörtande revolutionen i vår tid åtminstone lokalt sett, ty i och med den kinesiska revolutionen vräktes en flertusenårig värld med alla dess traditioner över ända till förmån för det ursinnigaste pöbelvälde som världen har skådat. Den erfarenheten hade åtminstone min vän mandarinerna."

Han hade fått sin fostran under den helt demokratiska doktor Sun-Yat-Sens tid och stått både Chang-Kai-Shek och Mao Zedong tidvis mycket nära. Han hade varit bådars rådgivare vid olika tillfällen men avskräckts av båda, ty båda gjorde sitt bästa för att överträffa varandra i avskyvärdhet. Mao Zedong var den mera realistiska, och därför vann han. Han var inte den bättre, ty båda var lika dåliga; han var inte den klokare, ty båda var lika galna; han var inte den starkare, ty båda var lika svaga, men Mao Zedong blev den fatalare, ty han segrade.

Hellre än att fly till Chang-Kai-Shek hade han därför försökt fly till Tibet och då detta visade sig vara omöjligt till Mongoliet. Där arresterades han av ryssar såsom kontrarevolutionär och hamnade sålunda i kloaksystemet. Där hoppas jag att han ännu lever, ty Sovjetunionens katakombsläkte, som utspisas med träck i kloakerna var de hålls fångna, har den sällsamma förmågan att klara sig bättre än de som bor på solsidan och åtnjuter alla den etablerade korrupsionens och den socialistiska

metastaskulturens förmåner, ty de har en större livsvilja än de besuttna. De vet mera och älskar därför livet mera än de till systemet anpassade.

Han sade:

"Kinas fall under detta sekel är en större tragedi än både Rysslands, Tysklands och hela Europas. Så mycket gott har utrotats för alltid genom Maos revolution att Kina aldrig mera kommer att bli sig likt. Men skulden är inte enbart Maos. Skulden är den materialistiska utvecklingens, hela vår tidsålders beroende av penningen, hela det rationalistiska samhällets rasande självdestruktivitet. Hela världen har varit galen under detta sekel, och den förmodligen enda som har klarat sig levande ur denna världsgalenskap med oförändrad samhällsstruktur är Amerika. Lyckliga Amerika! Och amerikanerna kommer aldrig att förstå hur lyckliga de har varit förrän när de inte är det längre.

Och av alla jättars fall var Kinas fall det största. Det var trots allt ett ädelt imperium, vårt gamla kejsarrike, vars struktur inte hade förändrats på två tusen år. Vi hade en utomordentlig visdoms- och filosofisk tradition utan motstycke i den övriga världen, vars karaktär inte ens har undgått att påverka Mao. Det kinesiska Kina var det rikaste landet i världen vad beträffar kulturella traditioner, religiös visdom och universell kunskap och historia, även om det var det fattigaste landet i världen rent materiellt. Dess fattigdom var oerhörd och värre än Rysslands under revolutionen och inbördeskriget, men vår fattigdom var våra parasiters gåva till oss. Vårt alltid glada, goda och gästfria folk utsögs till döds av hänsynslösa inkräktare som engelsmän, fransmän, ryssar, amerikaner och de värsta av alla: japanerna. Alla dessa var redan offer för det vansinne som skulle färga vårt sekel så övermåttan blodigt, och vi var ännu obesmittade av det när de högg sina gamlor och hyentänder i oss. Doktor Sun-Yat-Sen lät sig aldrig smittas av det, hans socialdemokrati var fullständigt okorrumpad, demokratisk och idealisk, men som barn av sin tid lät sig både Mao och Chang-Kai-Shek anfrätas av tidens västerländska sjukdomar i alltför förskräckligt hög grad.

Vad var då detta vansinne som ungefär från år 1910 framåt så gräsligt infekterade hela vår värld? Vad var det som bragte Österrike-Ungern, Italien, Tyskland, Ryssland, England, Kina och Japan på fall? Svaret är: det materialistiska tänkandet. Plötsligt tog penningbegäret och med det alla människans djuriska begär över kontrollen över mänskligheten och besegrade och förnekade religionen och slog sönder allt vad det kom åt. Det var det största vansinnet i mänsklighetens historia, och en liknande storm har åtminstone inte Europa upplevat sedan arabstormen efter Muhammeds död, då kontinenter förvandlades till öknar, och då de under Djingis Khan muslimska mongolerna brände, plundrade och förintade hela Ryssland ända långt in i Europa, och då de muslimska turkarna översvämmade och förintade den bysantinska världen för att ödelägga allt ända fram till Wien. Men detta vårt århundrades vansinne var värre, ty det grep omkring sig i hela världen, och den goda människan var fullkomligt maktlös emot det. Hon kunde bara gå under.

Det första världskrigets inledande katastrofer var bara början. På allvar började det när Ryssland kollapsade. Därmed hade det onda definitivt och oåterkalleligt slagit rot i världen. Den ryska upplysta Gudsstaten var den första som föll i och med att dess monarki utrotades, och Tysklands och Österrikes monarkiers fall och samhällsdisintegreringar följde därpå. Det vacuum som uppstod vid Gudsstaternas och religionernas avskaffande fylldes av den djuriska aggression som var bolsjevikismen, fascismen och nazismen. Fascismen slog sin klo även i Japan. Därmed var vansinnet definitivt lössläppt över världen.

Chang-Kai-Shek föresatte sig att med hänsynslösa metoder kämpa ned det. Mao Zedong gick in för att tjäna och utnyttja det. Båda var i sin brutalitet själva offer för vansinnet.

Och så starkt var detta vansinne att nazismen lyckades ödelägga nästan hela Europa, att Stalin fick sitta och härja vid makten i ett fjärdedels sekel utan att det gick annat än bra för honom, denna tidernas oöverträffbare stormästare bland folkmördare, och att Chang-Kai-Shek förlorade mot det och Mao segrade. Och därmed var det himmelska rikets fall, efter att ha bestått i två tusen år, ett faktum. Mao hade bara kvar att utrota alla spår, minnen och lämningar av det.

Hela världens struktur hade förändrats under detta vansinnes härjningar. Monarkierna var avskaffade eller hade åtminstone förlorat sin betydelse, religionerna var fullkomligt åsidosatta av materialismen i kapitalistisk eller kommunistisk form, det naturliga arbetslivet var industrialiserat, och människan var förändrad från en andlig varelse i naturens tjänst till ett onaturligt och naturvidrigt monstrum som hotade allt liv.

Och detta vansinne hyllade Mao. Han tjänade det hängivet och gör det alltjämt. Han industrialiserade Kina på samma sätt som Stalin hade gjort det med Ryssland: hänsynslöst, vettlöst och med fatala konsekvenser för folk och miljö. Detta industrialiseringsvansinne, som helt berövade människan hennes livsviktiga kontakt med naturen, hade västerlandet redan gått igenom och föregått med dåligt exempel med, och så vansinnesslagna var ryssarna under Stalin och lät vi kineser oss bli under Mao, att vi följde detta katastrofala exempel. Och Kina kommer aldrig att bli sig likt igen.

Varför gjorde vi det? För makten. För ekonomin. För utveckling och tillväxt. Som alla andra politiker i världshistorien utan ett enda undantag, utom kanske den romerske kejsaren Marcus Aurelius, bländades Mao Zedong av maktens falska fördärvbringande härlighet och har till och med visat sig intresserad av att följa historiens värsta övriga dårar i satsandet på atombomben. Men det värsta som Mao har gjort var att beröva det kinesiska folket dess själ.

Han var en stor organisatör. Det kan inte förnekas. Hans stora oändliga ofattbart tålmodiga kamp för att överleva med sina idéer för Kinas framtid är utomordentligt storslagen. Men stora män blir bara verkligt stora om de aldrig blir etablerade i maktens tjänst. Makten fördärvar alltid vem som än får den, och den fördärvade även Mao moraliskt och mänskligt. Det förekommer ingen makt utan att den missbrukas, och endast de människor som avstår makten åt Gud gör inte någon direkt skada.

Mao var själv ingen proletär. Han var en bortskämd intellektuell som fick allt vad han ville, och därav följde, som alltid, naturligt nog, hans dragning åt vänster. Den som har det svårt tror framför allt på individen, medan endast den som har en säker etablerad ställning tror på kollektivet. Skillnaden mellan de båda inställningarna är den, att den första är konstruktiv medan den andra är destruktiv. Så länge individen tror på sig själv och äger sig själv har hon något personligt och gott att komma med, medan kollektivets kraft alltid utplånar det individuella och personliga och på lång sikt endast kommer ont åstad. Ty ett kollektiv är i allmänhet aggressivt, medan en individs främsta strävan i allmänhet är fred.

Mao var i viss utsträckning det personliga initiativets man tills han stod som herre över Kina. Då inledde han sin likriktning och manipulation av massorna. Hans makt blev absolut, och detta är alltid livsfarligt för alla dem som han har makten över. Det kinesiska folket blev tennsoldater i hans händer som han kunde få till att göra vad som helst: marschera, paradera, alltid efter strikta mönster och inom

ramarna för det glasskåp som var hans kinesiska socialistiska samhälle. Alla tvingades tänka hans tankar och inte sina egna. Alla talade hans ord och icke sina egna. Hans kult blev en ny Stalinkult, och den som inte ville vara med utrensades. Därför utrensades tibetanerna med hela deras kultur och egna traditioner inklusive deras högt utvecklade och särpräglade tolkning och vård av buddhismen, därför utrensades manchurierna som folk, därför utrensades både konfucianer och taoister och buddhister med flera som hade den kulturen att tänka själva, och därför utrensades Östturkestan som egen nation och ersattes med den nya kinesiska provinsen Sinkiang. Det kinesiska folket idag är en hord av marscherande robotar där det inte finns någon skillnad mellan man och kvinna. Kvinnan skall vara manlig, precis som i Stalins omänskliga Ryssland, och barnen tränas redan i lekskolan till soldater. De spår och minnen av det gamla kejsrerliga Kinas kultur och religion som trots allt ännu finns kvar arbetar man effektivt på att utplåna. Enligt mina informationer håller Mao som bäst på att förbereda en fullständig storstädning och utrotning av allt gammalt i Kina.

På 1800-talet var engelsmannen den förskräcklige barbaren som förslavade hela världen. Han är nu utslängd ur Asien, och hans makt i form av ekonomi är effektivt utrotad även ur Ryssland och hela Östeuropa. Han är mer eller mindre krossad.

I stället är den mäktige nu kommunisten, som behärskar världen från Stilla Havet till Elbe och Donau. Men han har byggt upp sin makt med vansinnets hjälp och med de ohyggligaste våldsmetoder som världen har skådat, medan engelsmannen och västerlandet långsamt och metodiskt skapade sitt imperium under sekler och med heder och civilisation som enda segrande vapen. Under femtio år har enbart i Kina kommunisterna lyckats förstöra mera civilisation och kultur än vad engelsmännen under 1000 år lyckades bygga upp i hela världen. Och engelsmännens och Västeuropas kultur består medan kineserna har fördärvat sin flertusenåriga.

Och vad är att säga om hela den skada som kommunisterna har gjort under sin blott 50-åriga existens i hela världen? Det är bara att säga, att vår uråldriga värld med sin gudomliga skönhet och ordning aldrig kommer att bli sig lik igen förrän den politiska ateistiska kommunismen är lika utrotad som den tror sig ha utrotat de monarkier vars religiösa och toleranta styre de har ersatt med omänsklig intolerans.

Men var började detta vansinne som så har fördärvat vår tid och vår värld för oss? I mitt tycke började denna sjukdom, denna progressiva antireligiösa tro på den materialistiska utvecklingen, i Tyskland på 1700-talet med industrialismens vaknande mekanik, maskineri och rovdraft, och tyska 1800-talsfilosofer som Karl Marx och Friedrich Nietzsche var som förespråkare för diktatur direkta förebådare av det fullständiga vansinne som skulle komma och som det har fallit på vår lott att bli drabbade av; medan Stalin och Mao Zedong med deras efterföljare och gloriösa medrevolutionärer världen över har fått rida högt på dess vågor, dock för att en dag blott bli krossade till spillror mot stranden av havets obönhörliga historiska stormvågor, medan vi, de i katakombkloakerna inspärrade, skall överleva."

Så talade min vän den kinesiske professorn."

14.

"Vi lever i fruktans tidevarv, William. Aldrig har människan varit så rädd som hon är idag. Hon har alltid varit rädd av sig, men förr fruktade hon bara Gud. Idag är hon rädd för sig själv, ty hon ser i sina medmänniskors händer det konkreta medlet

till att förgöra mänskligheten, och det har hon aldrig sett förut. Aldrig har människan sett sin egen död så i vitögat som hon gör nu.

Och ändå har hon aldrig haft det bättre. Varje enskild människa i västerlandet lever i prakt och bekvämlighet som en kung. Hon har en förmåga, en kunskap och förfogar över rikedomar och möjligheter till en grad som är utan motstycke i historien. Men det är endast i det vita fria demokratiska västerlandet. Bland negrer och mongoler och här i den arktiska tundran är verkligheten en annan. Och endast vi här vet hur gudomligt väl förspänt den västerländska människan har det. Hon lever så bekvämt att hon är alldeles förvirrad och inte längre ser vad som är sant och vad som är falskt, vad som är rätt och vad som är orätt, vad som är gott och vad som är ont. Hon ser bara kvinnan, den dyrkade kvinnan, som är hennes enda sällskap och enda lösningen på hennes fruktan och hennes moraliska desorientering. Och hon har inte en aning om vilket helvete människor på andra orter har gjort hennes sköna nya fläckfria värld till. Hon har inte en aning om vad ondska är och allra minst om att den existerar och var den i så fall existerar. Och när vi två som står mitt i den säger att den är här mitt i Ryssland, så tror hon oss inte. Kommunisterna påstår att vi pratar skit om dem, och det finns ingen som för vår talan. Själva för vi religionens talan och försvarar denna mot ateisterna, men de religiösa tar oss inte på allvar. De säger: "Men ni ska ju glömma och förlåta! Ni ska ju älska er fiende! Ni ska ju inte säga ett ont ord om er nästa hur mycket ont han än gör er! Ni ska ju vända andra kinden till! Annars är ni inte kristna!" Och förvisso är det sant vad de säger. De menar att vi inte är några helgon, och det är vi inte heller, ty vi tror mera på rättvisan än på religionen, och vi vet att rättvisan i sig är heligare än något helgon. Rättvisan har ställt de nazistiska bödlarna inför rätta och lagenligt dömt dem och straffat dem. Men i Ryssland har ännu inte en enda etablerad massmördare så mycket som kritiserats. Ty i Ryssland är folk räddare än någon annanstans i världen. De är rädda för tyskar, för amerikaner, för muhammedaner och för kineser, men allra räddast är de för sig själva, ty det är där ondskan bor. Och det vet de alla, och därför är de så rädda.

Vari består då denna ondska? Det är inte någon lokal ondska, utan det är en ondska som omspannar hela världen. Det är ondskan bakom fascismen, bakom nazismen och bakom kommunismen, men dess hjärtpunkt och säte finns här i Ryssland. Det är här som det ondskans nav finns som hela världens ondska kretsar kring: Mao Zedong, Fidel Castro och alla andra diktatorer och diktaturer. Här finns världens ondskas centrum, och det vet varje ryss, och därför är varje ryss så vanvettigt och oupphörligt skräckslagen, och därför kan den kommunistiska klickan utan folkligt stöd men med hjälp av terror behärska dem alla.

Folk inbillar sig mer och mer att ondskan och terrorn dog med Stalin, men så säger de bara för att försöka intala sig själva att de kan glömma. Marken fortsätter att bäva under deras fötter. De har begravt sina döda, men de slipper dem inte hur de än försöker glömma dem. Hela Sovjetunionen är som raset i Kolyma: efter epidemier och utrensningar i ett koncentrationsläger i Kolyma begravdes de hundratals offren uppe i en ravin i bergen. Där fick de ligga gömda och glömda, och ingen fick nämna dem mer: de hade aldrig funnits. Men det regnade, det haglade, det snöade och det stormade, och med vårfloden kom plötsligt hela begravningsplatsen nervältrande i dalen: 200 halvruvtna lik kom och välldes ner tillbaka mot koncentrationslägret. En sådan kyrkogård är Ryssland: de glömda och namnlösa massorna av lik kan vältra fram när som helst igen och göra sig alltför påmind, och varje ryss vet det. Och vi två som ännu lever vet att Lenins och Stalins livsverk i form av ett enda jättelikt koncentrationsläger från Elbe till Stilla Havet ännu består. Och i rättvisans namn

måste vi kräva ersättning för alla de människoliv som har givits till spillo i detta halva världsläger och för alla de år som var och en har förlorat på att mot sin vilja och utan anledning behöva sitta inne i det begravd levande och stämplad som en icke längre existerande. Vi måste kräva att dess taggtrådsstängsel rivs ner för gott så att dess förpinta interner kan få andas och leva som människor igen. Vi är inga djur som måste hållas inspärrade. Vi har rätt att få kommunicera med fransmän, engelsmän, romare, skandinaver och amerikaner så mycket vi vill utan att någon har rätt att hindra oss, särskilt som många av oss kommer från dessa länder utanför vårt koncentrationsläger kallat Ryssland. Vi är alla offer för detta vansinne som har besjälat hela detta sekel och som fortfarande trots Chrusjtjovs lekstugeanda skördar offer i form av individer som vågar försöka tänka själva.

Och nu ska du få höra min mening om hur detta världsvansinne har kunnat vara möjligt.

Endast en sak har möjliggjort bolsjevikernas, fascisternas och nazisternas härjningståg runtom i världen, och detta är folks passiva foglighet. Folk har funnit sig i det. Vem satte sig emot Hitler? Vilken tysk var inte med och sade *Heil Hitler* och *Sieg Heil* under nazisternas stora stämmingsfulla välregisserade propagandamöten? Vem av alla Hitlers undersåtar trodde på Einsteins, Thomas Manns och Brechts ord när dessa menade att Hitler inte var riktigt klok?

Vem var inte med på Mussolinis noter? Vem beundrade inte Lenin när denne gjorde slut på tsarväldet och gjorde sig till hela Rysslands ännu bättre och mer maktfullkomlige diktator? Vem sade något mera negativt om Stalin än att han var en gåtfull sfinx utom Trotskij, och vem tog Trotskij på allvar när han väl hade tvingats i exil? Vem vågar ännu idag knysta ett förringande ord om Lenin utom alla de koncentrationslägersinterner i Sibirien som har fått stifta närmare bekantskap med det socialistiska samhällets välsignelser och som dör av undernäring utan hopp om att någonsin kunna bli hörda av världen, som du och jag? Vem tror att ondskan verkligen är ond när dess fasad är så kraftfull, så medryckande och så vänligt leende som Mussolini, Hitler, Stalin och Mao Zedong? Ingen av dessa diktatorer hade kunnat komma till makten om de inte haft folket bakom sig från början, det jublande, applåderande, dumma, lättledda folket, som gärna lyssnade till rättfångarens pipa, fastän de måste ha vetat att de borde ha låtit honom spela endast för råttorna. Men de ställde sig bakom tyrannernas rygg. De lät sig ledas av Lenin och Stalin, av Hitler och Mussolini till sin egen död, och under sin marsch därhän lydde de villigt ledarnas befallning och ruinerade, skändade och förslavade större delen av världen.

Varifrån kom denna häpnadsväckande foglighet från folkens sida? Dessa miljoner som trodde blint på Lenin och Stalin och Hitler och Mussolini och som ännu tror blint på Mao Zedong måste ha drabbats av någon sorts massförtrollning, ty det var enbart massorna som gick på det. Endast individerna, som tycktes vara färre än någonsin och nästan i utdöende, genomskådade tyrannerna och teg därom eller flydde. Ingen utom Churchill och Chesterton vågade säga emot dem, och inte ens dessa kunde säga ett ont ord om Stalin, den kallaste mångmiljonmördaren av alla, förrän när de inte längre låg i krig med honom som sin vapenbroder.

Det fanns även en ungersk kardinal som frimodigt vågade redovisa resultaten av sitt genomskådande av Hitler- och Stalinregimerna, men när Stalinregimen tog denne uppstudsige kardinal under behandling teg världen.

Aldrig har människan varit räddare än under vår tid. Aldrig har hon varit fegare. Hon vågar ju inte ens tala längre! Det enda hon vågar är snart att vara ensam.

Och varifrån kommer denna lamhet, denna apati, denna totala vanmakt, som bara är slapphet, särskilt hos européerna, inför det uppenbara världsjustitiemord

som världskommunismen är? Aldrig i historien har människan varit så passiv, så grå, så liten, så obetydlig, så lätt för ondskan att manipulera med som den behagar! Och människan fortsätter att tuga och låta teknokratierna behärska henne. Hur kan hon vara så dum?

Det har sagts att Stalinepoken är ett avslutat kapitel och att man bör låta dess cirka 60 miljoner offer vila i fred.

Men vad de verkligen säger är:

"Dra inte upp det här med Stalin! Han är ju död nu, och vi har till och med burit ut honom från Lenins mausoleum! Visst var han en bov, men gör du saken bättre med att tala om det? Låt Ryssland vara i fred. Det har lidit tillräckligt."

Och vad de menar och tänker är:

"Visst var Stalin en bov, men han gjorde dock Ryssland stort och mäktigt. Han gav oss dock en betydande industri och till och med atombomben. Tala inte illa om Stalin, på det att vi må behålla det stora mäktiga Sovjetimperium som han lämnade kvar åt oss!"

De vill tuga om Sovjetunionens solfläckar på det att Sovjetunionen må bestå. Men rättvisan då? Ack, ni mäktige herrar i Kreml, är ni så förblindade att ni inte kan se rättvisan i ögonen? Vad är en stat utan rättvisa om inte en levande begravd organism, ett ras i Kolyma, ett liv i tvångströja, ett embryo som aldrig får utvecklas? Under de fyrtio år som har gått sedan 1917 har ni genom att systematiskt utrota alla oliktankande från er socialiststat för alltid utestängt rättvisan från den samma, och en stat utan rättvisa är ingen stat. Den är ett lik, en robot utan mänsklighet. Det var Lenin som gav er detta rättsvidriga samhälle som byggde enbart på lögn och våld, och ni ärar honom ännu i hans krematorium. Så länge det vederstyggliga monumentet över Lenin består, och så länge det ännu finns folk som är så dåraktiga att de ids nedlåta sig till att kasta en blick på hans lik, så länge kommer de att fortsätta leva utan rättvisa.

60 miljoner oskyldiga deporterade människors blod skriker från sin kalla ryska jord till himlen om rättvisa! Och de skyldiga som lever slår bara dövörat till.

Glöm Ryssland, o värld! Ju mindre du får veta om den levande begravda nationen, desto bättre. Det är en gång för alla skändat och begravet djupt i den sibiriska tundran, och det är lika bra att låta liket vila där i fred. Ty det vore ju så förskräckligt besvärligt och omständligt att ta och gräva upp det ur den frusna tundran. Visserligen begravdes det levande, men det har ju sjunkit djupare och djupare ner i jorden för varje år sedan dess.

Endast vi, du och jag, vet att det efter fyrtio år alltjämt lever.

Och de levande begravda, officiellt icke längre existerande koncentrationslägersinterner som upplevde raset i Kolyma kan alltid hoppas på fler sådana ras, även om det inte är mycket att hoppas på: *ett* sådant ras och att uppgifterna därom blir kända är bara som en droppe vatten i Saharas öken som genast upptorkas av solen och försvinner, när det är hela denna öken och alla andra öknar därtill som behöver få oceaner av skyfall av vatten för att få möjlighet att blomstra."

15.

För att få ett avbrott och en välbehövlig omväxling till stånd i hans svada vågade jag ställa honom en personlig fråga, som jag hade funderat på sedan länge:

"Varför har du inte gift dig, Gustav?"

"Varför?"

"Ja. Du har ju alltid haft god ekonomi och alla möjligheter i livet, ty någon begåvning har ju aldrig fattats dig."

"Varför jag aldrig har gift mig? Vilken fråga! Känner du då inte till mina familjeförhållanden?"

"Du har aldrig sagt något därom till mig."

"Då är det för att du aldrig har frågat tidigare. Men jag trodde hela världen kände till min familjs trassliga öden."

"Jag vet ingenting."

"Det ska du vara glad för. Det är för att det gick för de mina som jag alltid har aktat mig för äktenskapet, och måtte jag alltid göra det."

"Jag känner ingen i din släkt till namnet utom din far."

"Min far, ja, den hedersmannen! Jag var den som skulle rädda familjens heder och föra dess ädla traditioner vidare, ty alla mina syskon svek."

"Jag trodde du var enda sonen."

"Det tror hela affärsvärlden, ty jag var den enda som blev hederlig affärsman. De andra blev religiösa fanatiker, om man kan kalla deras lära för religiös."

Det började med min farbror. Han var en lysande arkitekt och nygift när han blev intresserad av den rörelse som blev vår familjs öde och som då ännu bara låg i sin linda."

"Vad var det för en rörelse?"

"Den kom från Amerika och hette Logic Science."

"Kan logisk vetenskap vara religiös?"

"Det undrar alla som första gången hör talas om Logic Science. Och de undrar också: 'Vad skiljer Logic Science från vilken annan logisk vetenskap som helst? Vilken vetenskap är inte logisk?' Och dessa frågor kommer de aldrig till rätta med. Ju mera de lär känna Logic Science, desto svårare blir det för dem att besvara just de frågorna."

Men det började som sagt med min farbror. Han var äldre än min far och ljushuvudet i familjen. Han var mina farföräldrars ögonsten och verkligen en mycket sympatisk, älskvärd, begåvad och vinnande man. Alla tyckte om honom.

Han var som sagt nygift när han fann Logic Science-rörelsen, och denna rörelse såg han som framtidens religion som skulle kunna frälsa hela världen och rädda den undan världskrigets hot och från kommunismen. Det hör till saken, att alla i vår familj alltid var uppfostrade i en puritanskt antikommunistisk anda. Kommunismen var min farfars enda skräck och stora fasa, och han gjorde allt för att propagera denna fasa för kommunismen, som förnekade människans rätt till att vara sig själv. Alla ärvde vi hans kommunistiskräck, som är en del av vårt blod.

Vi såg ingenting ont i denna till synes idealistiska rörelse och vår onkels vurm för den, men till en början anade vi inte att den kostade pengar. Den slukade enorma summor, som vår farbror frivilligt skänkte den, och till slut gav han mer åt Logic Science än åt sin hustru och sig själv. Och hon väntade deras första barn.

Hon kunde inte acceptera hans egensinne, det blev allt vanligare med gräl och bråk i deras hem, och det kunde bara sluta med en sak: skilsmässa. Det blev den första skandalen i vår familj, den första inledande länken i en kedja vars slut vi ännu inte ser.

Min farbror lämnade Sverige och inledde ett nytt liv i Amerika. Hans före detta fru gifte om sig, och barnet adopterades av hennes nya man, varför det inte fick vårt namn. Men han är dock vår kusin, även om vi aldrig fick se honom. Han lär ha gått till sjöss som fullvuxen.

Men i Amerika fick vår farbror en svår tid. Han levde helt för sin idealism, sin Logic Science, samtidigt som han arbetade hårt. Han var uppskattad för sina arbetsinsatser men ensam. Samtidigt som han förälskade sig på nytt och denna kärlek till en fränskild katolsk dam visade sig bli verkligt olycklig, överansträngde han sig i arbetet och fick som resultat av sin farligt överdrivna och självplågaraktiga arbetsnarkomani ett nervöst sammanbrott. Han togs in på mentalsjukhus och har aldrig blivit helt frisk. Han sitter där ännu, och det enda läkarna har botat hos honom är hans fallenhet för idealism.

Hans föräldrar sköt hela skulden på hans före detta hustru. De menade att hennes avvisande hållning till hans idealism var skulden till alltihop, att hon inte hade varit god nog åt honom, att allt hade gått bra om han inte gift sig, och så vidare. Och de vägrade att vidare umgås med henne och erkände till och med aldrig hennes son, som ju var deras sonson. Det var därför hennes nye man adopterade barnet, och det var därför vi aldrig har haft någon kontakt med vår kusin.

Min far var nu mina farföräldrars enda hopp, ty de hade bara två söner. Och min far beslöt heligt och dyrt att aldrig falla för religiöst grubbel.

Men han hade även en syster som stått den fallne brodern mycket nära. Hon var den som så totalt engagerade sig i broderns öde att hon själv fastnade i Logic Science, och hon lyckades intressera min mor för saken. Min mor var alltid religiöst och kristet lagd och idkade gärna välgörenhet. Hon var lätt att vinna för denna rörelse, anammade alla dess goda sidor och vägrade tro på de onda. Detta gjorde min strängt realistiska far utom sig. Men hon kunde inte leva utan denna idealism när hon en gång engagerat sig i den.

Min äldsta bror blev den hängivnaste av alla familjens Logic Science-lärjungar. Han övergav alla glänsande karriärprospekt och beslöt att satsa sitt liv på rörelsen som en missionär bland bolsjevikerna. Han hade även kämpat för demokratin mot Franco i inbördeskriget i Spanien och begav sig 1937 med visum och allt in i Sovjetunionen för att smugla biblar dit och, som hans idé var, omvända och återupprätta hela den förlorade kommunistiska världen. Han har sedan aldrig mera hörts av, och i varje nytt koncentrationsläger som jag har förts till har jag sökt honom utan att finna honom. Men någonstans i denna förvildade barbariserade förslavade sovjetiska vildmark finns han.

Min andra bror gick mera affärsmässigt till väga. Även han var fullkomligt övertygad Logic Scientist men inriktade sig på den ekonomiska delen av religionen. De omsätter ju ohyggliga summor; det har påståtts att de pengar som går dit utgör världsekonomin svarta hål. Min bror avancerade och avancerade och är idag även han i Amerika som en hög och mäktig finanspamp i rörelsens innersta kretsar. Ständigt har han problem med myndigheterna: han har åtalats och dömts ett tjugotal gånger för försnillning, skattefiffel, valutasmuggling med mera, och hur mycket han än har överklagat har han ständigt dömts på nytt. Och min far skakade sina grå hårstrån och sade: "Han har inget sinne för proportioner, inget omdöme, inget begrepp om rätt och orätt och ingen distans till vad han håller på med! Han är just vad jag minst av allt ville att någon av mina söner skulle bli: en fullkomligt hänsynslös affärsman. Han drar ju sig inte för att utnyttja folks tillit till religionen för att tjäna sina miljoner!"

Så var det bara jag kvar. Med flit gjorde pappa mitt liv så svårt som möjligt för mig: jag kördes tidigt ut hemifrån för att jag skulle lära mig klara mig själv, han hjälpte mig aldrig förrän när det gällde att göra en insats i Budapest för att rädda världsekonomin genom att rädda viktiga judar och kanske hela Tyskland, vilket det inte gick helt som det skulle med; hela tiden tvingades jag kämpa med jordnära

realiteter, och sålunda fick jag aldrig tid och pengar över för idealismer, förrän när jag kom till Budapest. Där slog min medfödda naturliga idealism ut i fullaste låga, ty där kunde den verkligen tjäna ett allmänmänskligt syfte.

Och sedan år 1945 tycks även jag vara ur leken. Min farbror offrade sin förmögenhet, sin familj och ställning och sitt liv för en idé. Det påstods att han hade klarat sig om han inte hade gift sig, att äktenskapet gjorde honom prillig. Även min äldsta bror gjorde familjen olycklig: han var gift när han begav sig in till Stalin. Han lovade komma tillbaka men kom aldrig tillbaka, han led av en sorts kroniskt övermod och överdrivet självtillit, som också går i familjen kanske delvis på grund av vår goda ekonomiska ställning, som gjorde att han såg det som en självklarhet att han skulle lyckas omvända hela Ryssland från ateismen, och hans egna fru har sedermera bittert sagt: "Det hade varit bättre om han aldrig hade fått syn på mig!" Ty ovissheten om hans öde vållar henne större plågor än hans mor.

Min andra bror hade redan avverkat fyra hustrur när jag kom till Budapest och höll då på med sin femte. Han är Logic Scientist för hela slanten och ser med glädje och förtröstan an den dag när Logic Science och dess administrativa och ekonomiska system behärskar hela världen. Den som han är gift med måste också tåla att vara gift med Logic Science, och om hon inte gör det så ajöss med henne! Ingen av hans hustrur har ännu kunnat göra det, och alla fyra har han gjort lika olyckliga.

Min mor, slutligen, är blindare än någon av mina bröder. Trots alla skandaler, alla skumma penningspekulationer, min andre brors hänsynslöshet och rörelsens alltför uppenbara äventyrarkaraktär fortsätter hon att vara den trognaste Logic Scientisten av alla. Hon hade 1945 redan satsat flera miljoner i den emedan hon trodde att endast den kunde göra slut på kriget och hindra att atombomben kom till användning. (Med våra kontakter i de exklusivaste internationella kretsar visste vi i vår familj om atombombsprojektet Manhattan och dess resultat långt före Stalin.) Och min far upphörde aldrig att oja sig för att alla i hans familj var ljusblåa, naiva intill blindhet och galna av fanatism.

"Ser ni inte," kunde han utbrista, "att just de medel ni använder er av för att motarbeta kommunismen är Stalins egna medel: korruption, underminering av staten, fiffel, åsidosättande av lagen, ofelbarhetsillusioner, övermod och ateism! Ni tror er kunna prestera en motvikt till Stalins diktatur, en ny fanatism, en ny rättslös omänsklighetslära, en grund för ett värre totalitärt samhälle än Stalins!" Och min bror och mina bröder vägrade alltid att lyssna på sådant.

"En dag skall era ögon öppnas," sade han då. "Sanningen om er enkelriktade Science Fiction-lära skall en dag komma fram vare sig ni vill se den eller inte, och den dag då ni äntligen fattar er heliga rörelsens egentliga hjärntvättsteknik, krasshet, materialism och gudlöshet skall era öden bli hemskare än min stackars broder Martins!"

Det är vår familjetragedi. Utan Logic Science hade vi idag varit ett av världens mest framstående och betrodda affärsmannahus. Logic Science har kostat oss hälften av familjens förmögenheter och förstört nästan samtliga framtida familjemöjligheter för oss. Mina bröder blir det aldrig något av, och inte av mig heller, ser det ut som. Och jag vet idag, att den kanske största anledningen till att min far prompt ville ha mig till Budapest var den, att min hänsynslöse bror Rikard just då var på väg till mig i Stockholm för att be mig ge honom den juridiska och ekonomivetenskapliga hjälp som jag inte kunde ha nekat honom och som hade bundit även mig åtminstone juridiskt till den äventyrliga buckanjärrörelsen Logic Science.

I en familj där kärlek har hjälpt så litet att de flesta har blivit fanatiska, blinda eller galna och förstört sina äktenskap och sina möjligheter till trygghet och familjeliv

– är det inte väl riskabelt att ens försöka satsa på äktenskapet? Vad har man kvar för tro på äktenskapet när alla ens söner och anhöriga har blivit fanatiskt galna och visat sig odugliga för äktenskap, när ens bror egenmäktigt slagit sönder det som såg ut som det lyckligaste av alla äktenskap, och när ens egen fru blivit lika galen som ens värsta son och håller med denna ärkeförsörjare och understödjer och skyddar honom och hävdar att han, lagtrotsaren, har rätt? Vad var det för vits med att bilda familj om familjen skulle bli sådan? Det undrade min far i sitt sista meddelande till mig. Och jag har ärvt hans ack blott alltför realistiska skepticism.

Jag anser att all mänsklig last, korruption och morallöshet börjar i det sexuella umgänget, i eftergivenheten åt det djuriska begäret. Det finns en sådan gränslös hopplös smuts hos mänskligheten, och jag tror att enda sättet att motarbeta den är att tvaga bort den hos sig själv genom att frivilligt avhålla sig från dess eviga upphovskälla: det djuriska begäret."

"Hur länge har du haft en sådan inställning till livet?"

"Alltsedan jag såg Budapest i ruiner i januari 1945. Då ville jag nästan inte leva längre. Världen hade förstört sin vackraste stad utan anledning, mitt liv var fullbordat, jag kunde inte göra någonting åt saken längre, och hela världen såg jag som den sämsta tänkbara av alla världar. Det enda meningsfulla jag ännu eventuellt kunde se med livet var att ta i tu med Sovjetmakten och kommunismen som min bror. Nazi-Tyskland hade ju faktiskt fallit. Kanske man även kunde få Sovjetunionen på fall? Det var en lockande tanke, den kanske enda lockande tanken kvar för mig i hela livet, och den var inte alls omöjlig, inte efter allt vad jag hade gjort och lyckats med i Budapest. Men det låter som om du inte kunde hålla med om min kärleksförklaring."

"Kan du inte se någonting vackert alls i den sexuella kärleken?"

"Naturligtvis kan jag det. Jag skulle gärna hänge mig åt alla världens *scandal beauties* om jag fick chansen. Men världen är som den är: omänsklig. Först måste den göras mänsklig innan åtminstone jag kan börja tänka på äktenskap. Och så har det här med Sibirien också kommit emellan. Jag har ännu elva år kvar av mitt fängelsestraff."

"Har du blivit dömd till fängelse?"

"Jag dömdes 1945 till 25 års fängelse för spioneri. Min skuld kunde inte bevisas, och jag var de facto oskyldig. Men Stalin hade fått för sig att jag hade motarbetat kommunismen och skulle fortsätta göra det om jag kom tillbaka till väst, och vad värre var: jag skulle kunna göra det med framgång. Därför blev jag från början stämplad som en extra farlig fånge och förvarades i årtal i isoleringscell: ingen fick träffa mig, och jag kunde bara meddela mig med omvärlden genom knackningar till mina medfångar, som jag aldrig fick se. Jag vet inte om någon av dem har fått ut något budskap till världen om att jag lever. Jag har aldrig fått något budskap från yttervärlden och aldrig fått skriva brev mer efter min direkta nådeansökan till Stalin, som jag aldrig fick veta vad som hände med den. Vad jag har fått veta av mina medfångar är att Stalin dött och avlösts av Chrusjtjov, som satt i gång någon sorts avstalinisering av Sovjetunionen, vilket är bra, och till och med tömt de flesta av koncentrationslägren men inte alla. Mig och alla andra fångar av lika hög farlighetsgrad har de behållit begravda levande som tidigare, och jag tror inte ens att jag blir fri när mina 25 år är avtjänade, om jag lever så länge. De skulle aldrig våga ge mig fri med mina erfarenheter av den sovjetiska kloakvärlden.

Min enda tröst under dessa fjorton år har egentligen varit mina tillfälliga möten med andra fångar som du, som är det bästa som har hänt mig under hela min kloakvistelse hittills. Under mina isoleringsår var min enda möjlighet att få träffa

andra människor att ordna så att jag blev sjuk så att jag blev förd till fängelsesjukhus. Det var egentligen bara där man kunde vara säker på att få träffa och tala med andra fångar.

Så, min käre William, även om jag nog skulle kunna älska en hustru och gärna hade en familj, så behöver jag nog först förbättra världen en hel del innan jag kan börja tänka på sådant."

16.

"Ja, livet har gjort allt för att döda min själ. Men ännu är den inte död. I dess innersta hemligaste kammare brinner det ännu ett värmande ljus som fortsätter att brinna, som inte kan släckas, som är evigt, ty det är kärleken. Ja, jag har ännu kärlek i mitt hjärta trots allt, William, ty jag är en människa. Jag tillhör mänskligheten, och vad som gäller mig gäller mänskligheten, trots det fyrtioåriga vansinnet, trots Lenins och Stalins splittring av den före dem enade kulturvärlden, trots kommunismens förslavande av halva världen, trots dess hjärntvätt, trots att världen bara har gått åt helvete sedan 1914.

Ryssarnas enda tröst är att Stalins tid är förbi. De menar sig ha det värsta bakom sig. I trettiosex år levde de under det hemskaste tyranni och skräckvälde som världen har skådat, och nu pustar de ut, ty nu blir det inte längre värre.

Men sviterna av universalskändningen, det fyrtioåriga världsvansinnet, härjar fortfarande. Ryssland har kanske det värsta bakom sig nu, men i Kina har det bara börjat. Begriper du dig på kineserna, William?"

"Jag har haft en del att göra med kineser under mitt liv."

"Hur kan de finna sig i att deras flertusenåriga rike med alla dess minnen och traditioner vräks över ända och kastas upp och ner? Hur kan de acceptera en aggressiv föräldratrotsare och upprorsmakare som Mao Zedong, denna feta vulgära soldat, vars religion är det aggressiva och expansiva våldet, denna demagog, som har satt sig i sinnet att utrota buddhism, taoism och konfucianism ur Kina, det vill säga utrota därur allt som gör Kina kinesiskt? Hur kan kinesiska kvinnor finna sig i att marschera med vapen till hans ära i miljontal och mot sin egen undergång? Och detta sker ju idag! Världsvansinnets fyrtioåriga tid är förbi, och ändå fortsätter världens folkrikaste nation att leva för det och hänge sig åt det! Kan du förklara det?"

"Kinesen är av naturen okunnig. Han har bara sin buddhism, sin taoism, sin konfucianism och sin diktator. Det är allt vad han har. Kineserna har alltid haft diktatorer över sig, från den förste kejsaren av Hsia till Mao Zedong. Kineserna har aldrig haft någon Moses, någon Veda, någon Homeros, någon Shakespeare eller någon Kristus som har lärt dem vad mänsklighet är. De har alltid varit omänskligt behandlade av sina herrar och är det nu mera än någonsin, och därför är kinesen omänsklig själv. Hans enda riktiga religion är buddhismen. Någon annan religion har han aldrig haft. Och historien om Kina är historien om dess alltid förföljda buddhister, som aldrig har fått vara i fred, som aldrig har fått visa sin mänsklighet, och som alltid har bekämpats av hårda diktatorer, som alltid då och då med jämna eller ojämna mellanrum på nytt bemödat sig om att en gång för alla utrota buddhismen ur Kina, vilket till Kinas eviga räddning lyckligtvis aldrig har lyckats helt och hållet. De enda sanna kineserna är de kinesiska buddhisterna, och endast de kan någonsin göra Kina till ett drägligt land att leva i. De har arbetat för den saken i 2000 år, och ännu har de inte lyckats. Inte i någon nation i världen har religionen mött ett så hårt motstånd som i Kina, och det är Kinas hemlighet: det finns inget folk i världen som är mindre religiöst av naturen."

"Jag träffade en gång en kines som menade att felet med kineserna var att de var för många, och att det enda vettiga att göra med dem var att reducera deras antal."

"Det är vad Kinas härskare och historiens gång alltid mest har ägnat sig åt för Kinas vidkommande men utan att någonsin ha lyckats. Kinas historia börjar med detta fenomen: när kejsar Shih-Huang-Ti byggde den kinesiska muren offrade han en femtedel av Kinas befolkning för detta projekt, som aldrig blev fullbordat och som aldrig lyckades utestänga tartarer och mongoler från Kina. Kinas historia består av felaktiga projekteringar som gått ut över folket, som om den enda meningen med dessa felprojekteringar hade varit att kejsarna skulle kunna kontrollera folket med våld."

"Vårt samtalsämne blir allt omänskligare. Berätta för mig om ditt möte med min far. Du har ju träffat min far?"

"Skall jag berätta om det?"

"Ja. Vad sade han om mig? Fick du veta något om mina bröder?"

"När jag besökte Sverige 1953 var det just i tidningarna en artikelserie om er familj. Ni stämplades som finanshajar och imperialistiska storkapitalister, det insinuerades att ni alla och särskilt din far hade bedrivit inte bara spioneriverksamhet för Amerikas sida utan även skumraskaffärer i jätteformat. Du var den största spionen i familjen, menade denna den värsta tidningsblaskan i Sverige, den tidning som mest ägnade sig åt att endast skriva och publicera sådant som säljer.

Det var med anledning av den artikelserien som jag besökte din far. Åtminstone min tidning ville veta sanningen om din familj, och jag kom i personlig kontakt med honom mest tack vare att jag hade känt dig. Som reporter var jag tvungen att ställa honom en hel del obehagliga frågor som jag inte hade velat ställa, men mest pratade vi om dig.

"Han var den enda av mina söner som kunde ha blivit någonting," sade han. "Han var både hederlig och nykter, och därför vågade jag åt honom anförtro det svåraste av alla den tidens uppdrag.

Vad hans uppdrag i Budapest var? Det är det ingen som vet utom jag. Det fanns vissa tyskar i Tyskland som gärna gjorde vad som helst bara de fick fred. Jag tyckte synd om dem, Churchill tyckte synd om dem, Roosevelt tyckte synd om dem, judarna tyckte synd om dem, alla tyckte synd om dem utom Stalin. Alla ville ge dem den fred de ville ha utom Stalin. Och enda chansen att ge dem den fred de ville ha var innan Stalin kom till tals med dem. Alla och särskilt Stalin själv visste, att de tyskar som en gång kom i Sovjetunionens våld aldrig så länge Sovjetunionen fanns skulle slippa därur. Och både jag, Churchill, Roosevelt, tyskarna och judarna ville hjälpa Tyskland från detta hotande öde.

Med mina internationella affärskontakter hade jag möjlighet att göra en insats för att hjälpa dem till en snar fred. Hitler hade befallt att Ungerns judar efter att ha lämnats i fred utan anledning alltför länge (främst genom att amiral Horthy, Ungerns riksföreståndare, hade en judisk hustru,) nu våren 1944 skulle börja likvideras, men de tyskar som skulle göra detta var många av dem inte helt villiga därtill, därför att de såg vart det barkade hän. De såg längre än till Tysklands och nationalsocialismens seger och världsherravälde och beslöt att göra ett försök på eget bevåg att avstyra det eventuellt outhärdliga som kunde komma.

De låtsades vilja skona judarna. De gick in för att gå med på att rädda judars liv om de fick någonting i utbyte, som lastbilar eller pengar. Genom dessa köpsläenden nåddes en kontakt med väst som hade varit omöjlig om dess verkliga syfte hade

avslöjats. Ty hade dessa ytterst hala och försiktiga diplomater talat i klartext hade Hitler omedelbart låtit avrätta dem.

Deras aktivitet gillades av de sundaste kretsarna i Berlin som inte umgicks alltför nära med Hitler, Göring och Goebbels. Det fanns trots allt fortfarande hederliga icke-nazistiska tyskar av Habsburgs, Hohenzollerns och Hohenstaufens klassiska kaliber och humanistiska stam kvar i Tyskland som inte hade glömt det gamla egentligen idylliska fridsamma Tyskland från främst Goethes tid, och dessa ville hela världen hjälpa. Många nationer kopplades in på att sköta denna positiva kontakt, de bästa diplomater som fanns sattes in på att försöka föra denna kontakts syfte i hamn, och Sverige och jag bidrog med vår son Gustav. Han hade faktiskt de bästa förutsättningarna av alla, ty hans land var neutralt, han visste ingenting om politik, och han var köpman. En bättre täckmantel hade ingen annan diplomat.

Om han visste vad han gjorde? Han var ju min son. Naturligtvis visste han ingenting när jag skickade ut honom, jag sade ingenting till honom om vad saken egentligen gällde, men jag litade på att han så småningom skulle förstå det av sig själv, och det är jag även övertygad om att han gjorde. Jag är också övertygad om att han hade klarat uppgiften och fört freden i hamn inom år 1944, om inte det förfärliga misslyckandet hade ägt rum den 20 juli."

"Det misslyckade attentatet?"

"Ja. Om det hade lyckats hade vi haft en annan och en bättre värld idag. Alla grät när Hitler genom en djävuls under klarade sig levande ut ur det brinnande infernot. Alla grät utom en enda. Endast en var belåten över fiaskot, endast en fick någon vinst därav, och det var den största omänniska världen har skådat: Stalin.

Och när fiaskot var ett faktum visste jag att Tyskland, Europa och min son var förlorade. Jag visste då att jag aldrig mera skulle få se honom. Ändå har jag aldrig ångrat den ansträngning som jag försökte göra med att skicka honom till Budapest 1944, och jag tror att han själv heller aldrig har ångrat att han åkte dit. Ty han hann rädda tusentals judars liv, kanske tiotusentals, och det vet ingen bättre än han själv, om han alltjämt lever."

Så sade din far i sin exklusiva intervju med mig, och det var efter det som jag beslöt att försöka ta mig in i Ryssland för att forska i ditt öde där. Mina forskningar kröntes med framgång, men det ser ju nu tyvärr ut som om världen aldrig skulle få veta det."

"Min far! Det finns ingen renhårigare affärsman i Skandinavien! Det finns ingen familj i världen som har gjort så mycket gott för sitt land och för dess internationella rykte och ställning som min far och hans föregångare! Vårt land lyser nu inför världen som jämte Schweiz det högst utvecklade, mest idealiska, mest arbetsamma och mest stabila. Och det är tack vare män som min far och Karl Lutz.

Och vem skulle inte vilja leva blott för att föra ett sådant släkte vidare? Vad rör oss monster som Hitler, Stalin och Mao Zedong och ännu värre omänniskor när det samtidigt finns män som min far? Det är bara juvelerna i gruvan som räknas, William. Gruvans mörker och unkenhet är värd att trotsas för diamanternas skull. Inga män är svagare än dessa giganter som Stalin och Mao med guldhuvuden och lurfötter och deras syntetiska samhällsskapelser. De skall försvinna som lukten av rutten fisk inför vinden, och kvar skall endast finnas väldoften av män som min far, av män som Dag Hammarskjöld och Winston Churchill, som världen och historien aldrig skall glömma.

Vem minns alla Kinas blodiga drakoniska kejsare? Inte en av dem har satt sitt spår i världens historia. Men Buddha, Lao-Tse och Konfucius lever alltjämt, liksom Moses blev av oöverskådlig betydelse för hela världen medan Egyptens faraoner

glömdes bort. Världen lever tack vare dess ljus som fortfarande brinner, hur många skäppor som än sätts över dem för att dölja dem! Vi lever, William, du och jag, fastän vi är levande begravda och instängda i ett sibiriskt kylskåp, men vi skall ännu visa för världen att vi lever!

Se! Midvintern är över! Nu stundar ljusare tider!"

17.

"Leo Tolstoj var en narr. Vad visste han om livet, om världen och om Ryssland? Det nittonde århundradets män var de naivaste männen i historien, och det var de emedan de levde i den bästa tid som världen har upplevat och därav blev otroligt bortskämda. Och den naivaste och bortskämdaste av dem alla var greven Leo Tolstoj, som grät och inte ville leva längre för att tsaren hade den omänskliga grymheten att våga avrätta ett tiotal personer. Tsaren var en menlös fåraherde för att inte säga fårskalle, och hans tids nihilister, anarkister och revolutionärer var lekande barn vars lek var oskyldigt bus. Men det första världskriget gjorde slut på barnleken, naiviteten och alla de bortskämda godtrogna menlösa narrarna som regerade 1800-talet. Och det andra världskriget ersatte deras tomrum med det gräsligaste djuriska och omänskliga vansinne och den mest infernaliska grymhet som världen har skådat. Och det före detta naivaste och oskyldigaste landet i världen Ryssland drabbades hårdast av motsatsen.

Jag träffade en ryss som upplevde tyskarnas inmarsch i Ryssland. Så vanvettigt var det kommunistiska skräckväldet då redan, och så olidlig var stalinismen för medelryssen att bära, att han hälsade tysken som en befriare. Han välkomnade nazisterna med öppna famnen, entusiastiskt grep han till vapen på deras sida mot Stalin, detta ögonblick var för honom hans livs lyckligaste. De var tiotusentals, de ukrainare, vitryssar och balter som med besinningslös glädje mottog tysken i sitt land.

"Äntligen är vi befriade! Kommunisterna brände våra kyrkor, deporterade våra söner, massakrerade våra fäder, våldtog våra hustrur och plundrade våra byar. Nu kan vi äntligen börja leva igen, arbeta igen, återuppföra våra kyrkor och känna oss fria från skräck och som människor igen! Äntligen får vi åter bli våra egna och äta oss mätta och behålla förtjänsten av vårt arbete för oss själva. Var välkomna och välsignade, älskade tyskar! Ni är österns frälsare!"

Och de grät av lycka och omfamnade sina erövrare. Och tyskarna tog dessa glädjeyttringar med lugn och gav de länder och folk de erövrade mat och ordning.

Under tiden drog sig herr Stalin tillbaka och grät och söp. Han var slagen till sista slanten. Den jättelika nation som han hade regerat med järnhand låg vidöppen för tyskarna, ty något försvar mot yttre fiender hade han aldrig byggt upp. Endast de inre fienderna, Rysslands ädla och godtrogna folk, hade han byggt upp en magnifik terrorapparat för att vid behov kunna utrota till sista man. Nu föll allt, hans förslavade undersåtar vände honom ryggen och välkomnade befrielsen i tyskarnas namn, och halva europeiska Ryssland avföll från Stalin och välkomnade Europa. Vilken triumf för tyskarna! Aldrig har väl ett folk så hyllats och älskats och dyrkats som frälsare som dessa blonda segerrika antikommunistiska tyskar i dessa dagar!

Och kanske var dessa blonda granna tyskar ädla. Kanske var de upphöjda frälsarnaturer som var sända för att frälsa Europa från det kommunistiska hotet. Åtminstone hade de kunnat vara det, om de inte hade regerats av Hitler.

Och vilken grym besvikelse det blev för ryssarna, när de förstod att de hade misstagit sig, när de begrep att tyskarna inte var några befriare, att det enda de kom

med var Hitlers magnifikt vanvettiga intoleranslära om att ryssarna skulle utrotas för att bereda plats åt tyskarna. Vilken ohygglig besvikelse! Den knäcken var kanske svårast för ryssarna att bära: uppfattningen om att västern var lika rutten som östern, att den inte alls levde upp till sitt rykte som demokratiska toleranta befrielsebringare, att den regerades av en lika tung tyrann som Stalin, att den var lika vansinnesdominerad som östern.

Och endast för att tyskarna var lika ruttet styrda som ryssarna besegrade Stalin Hitler. Endast för att tyskarna icke kom för att frälsa utan för att genomdriva en annan Stalins vilja segrade ryssarna. Ryssarna föredrog en rysk Stalin framför en tysk Stalin. Endast därför förlorade Hitler mot Ryssland. Hade han haft renare mjöl i påsen än Stalin hade han segrat. Nu förblev ryssarna underkuvade, trålbundna, skräckslagna, utlämnade offer för det absoluta djuriska godtycket. Tyskarna hade kunnat frälsa Ryssland men gjorde det inte. Det var deras enda brott mot Ryssland under det andra världskriget, som alla de andra brotten var en följd av."

18.

"Även du har ju varit med i vissa läger samtidigt som det förekom revolter i dem. Tog du ställning i dessa revolter?" frågade jag.

"Jag var med om endast en revolt, och i den vägrade jag att delta, och upprorsmakarna respekterade mig därför. Principiellt är jag emot allt praktiskt ställningstagande. Ideellt är det tillåtet för den förnuftiga människan att engagera sig i vad som helst, men den som gör det praktiskt, med att bära vapen och använda dem, eller satsa pengar politiskt, är en dåre som genom sådana handlingar blott befläckar sitt parti. Jag vägrade att delta i lägerrevolten, ty efter kriget har jag lärt mig att det enda människan kan göra för att åstadkomma fred är att lämna andra i fred och sköta sitt eget i fred. Den som inte börjar där kan aldrig uträtta något gott i världen, ty allt gott är individuellt medan allt ont är opersonligt."

"Skulle du uppmuntra den upplysta västern till krig mot världskommunismen om du kunde?"

"Den som uppmuntrar någon till krig är en destruktiv dåre. Men i rättvisans namn borde västvärlden ställa vissa krav på Sovjetunionen och aldrig förtrötta i att med fredliga men icke okännbara medel framtvunga deras efterkommande förrän de infrias. Och dessa krav är två enkla krav: 1) konsekvent återgång till gränserna i Östeuropa sådana de var före 1939, samt 2) fullständigt avlägsnande av alla ryska trupper från Östeuropa tillbaka bakom Sovjetunionens gränser.

Sovjetunionen har ingen rätt att besätta Baltikum, Polen, Östtyskland, Tjeckoslovakien, Ungern, Rumänien och Bulgarien med ryska arméer, och de politiska gränser som i praktiken kom till stånd 1945 var resultatet av de två skurkars nidingsdåd som var de värsta skurkarna i historien: Hitler och Stalin; och frukten av deras och dylika nidingsdåd är det alla förnuftiga människors plikt att avlägsna från världen såsom de politiska concertumörer dylika politiska skurkstreck utgör."

"Men till sådana eftergifter kan väl knappast Sovjetunionen bringas utan krig. Och vore inte krig i riskablaste laget med tanke på atombombens existens?"

"Det här har vi talat om förut. Atombomben är bara en symbol. Den symboliserar det värsta hos människan, den självdestruktiva människan, den spritt sprängande galna människan, den människa som i sina bemödanden om att skapa Frankensteinmonster därmed misslyckats och endast lyckats göra sig själv till Frankensteinmonster på kuppen. Och den som tror sig kunna tämja dessa krafter hos människan och ställa dem i den politiska människans tjänst tror sig därmed

demonstrera den yppersta kraftprestationen. Och därför vill alla fåfänga och galna nationer ha atombomben, ty alla sådana nationer eftersträvar i sin nationalism den yttersta fåfängan och storhetsvansinnet, som är makten.

Och alla är de idag blinda för att den högsta makten icke är världslig utan Gud. Den nationella fåfängan och galenskapen kommer att falla i varje enskild stat medan endast den universella Gudsstaten kommer att bestå, och denna kommer att rädda världen."

"Vad är denna Gudsstat?"

"Det är de förenade världsreligionerna. Det är hinduismens tolerans, judendomens mänsklighet, buddhismens självdisciplin, kristendomens kärlek och islams gudshängivenhet. Dessa fem faktorer kommer att leda mänskligheten vidare trots allt.

Jag har träffat många religiösa män under min vandring genom lägren. Jag har talat med judar och muhammedaner, kristna och buddhister och till och med hinduer. Och alla har de alltid varit lika optimistiska.

"Sovjetunionen? Ett korthus, ett sandslott på stranden, ett växthus i öknen," säger de. Och samma säger de om vår tids teknologi, teknokrati och tekniska industriutveckling. Hantverkarna kommer i längden att visa sig mer pålitliga än industrierna, händer och djur till större nytta än maskinerna, och vind, sol och vatten mera användbart än förbränningsenergi. Och de är säkrare på sin sak och vet mera än någon fysiker, tekniker och vetenskapsman. Människan är ett barn av naturen, och hon kan aldrig lämna naturen bakom sig utan att gå under."

"Vi är inte så många i detta läger."

"Nej, det är ett specialläger, och vi blir till och med skonsamt behandlade här och får njuta vissa friheter."

"Jag hörde ett rykte igår från kommandanturen."

"Vad då?"

"Att de flesta här kommer att frigges."

"Friges? Varför?"

"För att vi är oskyldiga."

"Vad skall detta betyda? Vad är det för dumheter?"

"Vill inte du bli fri?"

"Fri? Vad är det? Vad skulle jag ha frihet till? Vad skulle jag göra med den?"

"Fara hem till ditt land liksom jag till mitt."

"Du vet inte vad du talar om. Jag har inget land."

"Men din familj? Ditt hem?"

"Jag har inget hem. Jag har ingen familj. Sannerligen lovar jag dig: det är bäst så. Det är hemmet, familjebandet, egendomen och de medborgerliga skyldigheterna som gör människan vansinnig. Endast den ensamma, fattiga landsflyktiga människan är klarsynt nog att vara helt förnuftig. Skulle jag offra mitt genom överväldigande ofrivilliga försakelser kunna kallsinne och åter kasta mig in i den fåfänga galna världen? Hur skulle jag kunna göra det med de kunskaper som jag har? Hur skulle jag med mina kunskaper om Sovjetunionen kunna tåga därmed om jag kom tillbaka till världen?"

"Och varför skulle du tåga om dem?"

"Därför att jag vet för mycket. Spred jag vad jag visste om Sovjetunionen i den fria världen skulle den fria världen som en man resa sig mot nationmonstret framför alla andra och aldrig vila förrän världskommunismen var besegrad och utrotad såsom samhällssystem för alltid. Mina uppgifter om detta socialistiska samhälle, som jag inte skulle kunna tåga med, skulle kasta världen in i brinnande krig i ren harm

och ilska och indignation över Sovjetunionens fasaväckande makalösa skräckexempel på hur en nation aldrig får vara. Världen skulle förstå att Sovjetunionen var ett värre ont än Hitlertyskland, och det skulle världen aldrig förlåta ryssarna. Och ansvaret för en sådan utveckling skulle jag aldrig kunna ta på mig. Hellre dog jag här i lägret. Jag fick trots allt en viss praktisk skolning i diplomatiskt ansvar."

"Enligt kommandanturen är dock våra frigivningsorder redan på väg hit och kan vara här redan inom en vecka."

19.

Vi blev mycket riktigt frigivna. Vi fick pass och pengar och biljett till vart vi ville. Vi kunde få direkt flyg hem till våra moderländer om vi ville. Det skulle i så fall ordnas diplomatiskt. Den dagen var Gustav mycket tankfull. På eftermiddagen bad han mig följa med på en promenad till stranden. Vi var fria. Vi kunde gå vart vi ville.

Vi gick till stranden, och där stannade vi. Framför oss låg det oändliga djupfrysta Ishavet med alla dess gnistrande bländande kristaller: ett hav av diamant. Det var stilla. Det var ingen vind, och temperaturen var mild: det var över tjugo minusgrader. Himlen var askgrå men lugn och utan en rynka till tecken på annalkande vrede. Och Gustav sade:

"Vad tror du finns på andra sidan om detta hav?"

"Amerika."

"Är det långt dit tror du?"

"Ungefär som från Indien till Madagaskar."

"Jag tror att det är längre. Men jag behöver ingen biljett dit, och där är lika kallt och ljust och vilt som här. Vi får se hur långt det är dit."

"Vad tänker du på?"

"Jag tänker gå dit över havet."

Jag var inte alls förvånad.

"Varför?"

"En intressant fråga. Du ska få ett utförligt svar."

Slutsumman av mina livserfarenheter är att man aldrig kan lida tillräckligt mycket. Man kan aldrig se för mycket elände, uppleva för digra fasor eller få det för svårt själv. Den mänskliga anden, som i själva verket är den gudomliga anden, kan tåla vad som helst och reser sig alltid på nytt upp ur graven på tredje dagen. Inga plågor kan kuva den. Och ju mera den plågas, desto starkare, mänskligare och gudomligare blir den.

Jag vill inte återvända till Sverige. Jag vill inte få det bra igen. Någon annan får dokumentera Rysslands koncentrationsläger och uppvisa kommunismens stinkande canceranfrätta hjärta för världen. Någon annan får dra ryssarna inför rätta och döma dem. Jag gör det icke.

De människor som har dömt tjugotals miljoner oskyldiga till döden i detta land är sådana som har det bra. När människan får det bra blir hon svag. Hennes omdöme brister, hennes förnuft begränsas, hennes rättskänsla uppmjukas, och hon blir blind och döv och okänslig, och så begår hon sådana dårskaper som det gigantiska justitiemord som hela den ryska rättsskipningen är. Endast bortskämda borgarsöner med mycket pengar och god utbildning blir med tiden så inskränkta att de hänger sig åt nihilism och hjälper destruktivismen till makt över världen. Ty Marx, Engels, Lenin och Stalin var ingenting annat än destruktiva nihilister.

Och vet du vad sanningen om Ryssland är? Sanningen om Ryssland är att det inbördeskrig som bröt ut 1917 aldrig har tagit slut. Det pågick i ständigt upptrappad skala så länge Stalin levde, och det att Chrusjtjov har försökt avveckla det innebär inte att han kommer att lyckas därmed. Kommunismen är en lära som gör anspråk på att vara ofelbar, och alla sådana läror måste av naturen komma i gräl med hela sin omgivning. Det gjorde Jesus, det gjorde Muhammed, och det gjorde Martin Luther. Kristendomen, islam och protestantismen segrade till slut och fick fred, ty de orkade härda ut i Guds namn, och idag är de tämligen toleranta och självkritiska läror, och i den mån islam inte är det har den fortfarande fiender inom sina egna burar. Men kommunismen har ännu inte kämpat färdigt sitt krig för att överleva, och den har ingen Gud att kämpa för och att hämta nya krafter hos. Och den slåss och den slåss, och detta krig som den för är det mest groteska av alla krig, ty det är ett krig mot vålnader. Det är ett krig mot skuggor, mot spöken och mot Gud, och ett sådant krig kan människan aldrig vinna utom genom att gå under själv.

Hur yttrar sig detta skuggkrig? Dessa koncentrationsläger som vi har fått se en skymt av är dess slagfält. Hit sänds alla de inbillade skuggorna av folk som mördades för länge sedan: tsaren, Trotskij, Koltjak, Gorkij, och alla de andra. Hit sänds alla de som påminner om den aldrig besegrade moraliska övermakten, den aldrig utrotade rättvisan, det aldrig tystade samvetet, den aldrig underkuvade människan. Detta är slagfältet där kommunismen fortfarande 40 år efter revolutionen frenetiskt kämpar sin avgörande kamp mot alla goda och konstruktiva krafter. Hit skickar kommunisterna alla de ryssar som fortfarande vågar ge sig ut för att vara riktiga ryska människor. Skräcken för fienden har aldrig släppt de välmående makthavarna i Kreml, och den kommer aldrig att släppa dem så länge de sitter kvar där. Och vad är de då så rädda för? För spöket av Gud, för den som är och aldrig kan sluta att vara, deras etablerade dogmatiska ateisms enda fiende som råkar vara evig, för allt det som är evigt och som aldrig kan förgås. Ty hela deras materialistiska system bygger på förgänglighetens princip, och det som inte är förgängligt passar inte in i deras logiska system och måste därför bekämpas till det yttersta för systemets skull. Och det är den vanvettigaste kamp som någonsin har ägt rum. Ingen kommer att vinna i den, men alla som deltar i den, i den förvirrade spökjakten, det skräckslagna samvetsdödandet, försöket att utplåna alla skuggor, kommer att förlora, ty hur människan än anstränger sig kan hon aldrig släcka solen: det kommer alltid att finnas skuggor på jorden.

Det roar narren Krusse att förvandla det kommunistiska inbördeskriget till en lek, men det finns många i politbyrån som inte är på skämthumör, som har glömt att människan också måste få leka, och som fatalt och omänskligt saknar varje tillstymmelse till sinne för humor. Du har sett sådana stenansikten själv. De pryder hela Sovjetunionens officiella fasad lika generöst som Notre Dame i Paris pryds av alla sina monster. Tro mig: snart, om högst fem år, är Krusse ur leken, och kriget mot spöken, skuggor och dimmor börjar man då ta på allvar igen. Ingen kommunist kan ju i längden tåla att någon i världen ifrågasätter hans lära, och enda sättet att få bukt med ett sådant problem är att ta i med hårdhandskarna för att få ett slut på ifrågasättarna, som bara blir fler ju mer man försöker utrota dem.

Jag dömer inte ryssarna. De har dömt sig själva, och de har straffat sig själva. De har själva berövat sig sin guldålder: tsarernas sista hundra år. De grävde en grop och föll själva i. Må de också själva ta sig ur den gropen.

Jag lämnar dem åt deras öde. Jag tänker inte längre vara ett element i skuggfäktningen. Enda sättet att få ett slut på kampen är att dra sig ur den. Och det är vad jag gör för gott.

Endast genom plågor, prövningar och lidanden kan människan lära sig något. Endast genom plågor, prövningar och lidanden har jag lärt mig något, och vad jag har lärt mig har gjort mig lysten på att få lära mig mera. Och vilka plågor och umbäranden som än ansätter mig där ute på havet tror jag ändå att jag kommer att komma fram till andra sidan. Och jag tror inte att jag kommer att finna Canada där utan något vida mera väsentligt.

Ha-ha! Du tror jag är tokig som inte ens tar matsäck med mig! Så må du tro det! Jag vet att du skriver upp allt vad jag säger och att du kommer att förvandla det till ett reportage. Det får du gärna göra. Jag hoppas bara att jag aldrig någonsin får tillfälle att läsa det.

So long, friend!"

Och utan att tveka lämnade han stranden och gick lugn och rakryggad ut på isen. Jag stod som handfallen och såg efter honom. Han vände sig aldrig om, och jag förmådde inte ropa efter honom. Jag stod där ensam kvar som ett fån och bara stirrade efter honom. Jag visste varken vad jag skulle tänka eller göra och var liksom blockerad inför den ofattbara och omöjliga situationen. Han fick snart problem med att ta sig fram förbi isformationerna, men han minskade aldrig på sin vanliga marschtakt. Det var förunderligt att se. Efter en kvart var han försvunnen.

Men då hände det någonting i lägret. Plötsligt började en siren tjuta, och det spordes liv och rörelse. Jag förstod genast att det hade upptäckts från lägret att Gustav hade gett sig iväg bort på isen. Man slapp aldrig denna bevakning och allra minst nu inför den förestående evakueringen. En helikopter lyfte och begav sig ut över isen. Soldater kom springande ut från lägret. Allt var redan klart, och vad som skulle följa var en självklarhet.

De förde honom tillbaka in i lägret, och det nästa jag hörde var att han hade omhändertagits på sjukavdelningen. Ingen fick besöka honom. Han var helt isolerad, och nu hade ledningen ingen tanke längre på att låta honom fara hem till Sverige. Han måste bli frisk först.

Proceduren var bara den normala. Ansågs man det minsta obalanserad eller *på väg ut* i ett fångläger eller ett fängelse blev man genast observerad och vanligen förd till sjukavdelningen, där man kunde hållas under hur långa tidsperioder som helst, i synnerhet i fångelser och anstalter för politiska eller exklusiva fångar som denna. Man spolades helt enkelt längre ner i kloaken och kom ut igen på en annan anstalt eller fångläger eller fängelse under strängare bevakning och isolering än någonsin. Behandlingen på sjukavdelningen kunde bestå av allt från tvångsmedicinering till elchocksbehandling. Och där var man, som Gustav mycket riktigt hade sagt, aldrig ensam.

20.

Detta hände på Wrangels ö norr om Kolyma i östra Sibirien. Vi var inte många straffångar där när Chrusjtjovs amnesti nådde oss, och i och med att vi lämnade ön tror jag att lägret upplöstes, men det kan man aldrig vara säker på. Vi var tolv som evakuerades därifrån tillsammans, men några blev kvar på sjukavdelningen. Vad det skulle bli av dem visste ingen. Det fanns bara två alternativ – döden eller fortsatt internering. Ty Gulag-arkipelagen har aldrig släppt ifrån sig interner som inte varit helt friska.

Jag skyndade mig sedan ut ur landet kvickt innan kommissarierna skulle hinna ändra sig, och det var tur det, för redan 1961 ett drygt år senare skärptes tonen åter i fångövervakarnas direktiv från ovan.

Slumpen ville att jag återkom till den demokratiska världen just när Eichmannrättegången gick av stapeln. Alltför levande stod Adolphsons skildringar av Eichmanns gestalt framför mig, och jag greps av ett starkt begär att vilja se denne man i verkligheten och om möjligt tala med honom om Adolphson. Han var dock ytterst strängt bevakad, och jag fick inte en chans att intervju honom. Jag fick nöja mig med att se honom med sina löjliga hörlurar i domstolen.

Det var med blandade känslor som jag följde med denna rättegång. Efteråt önskade jag nästan att jag hade hoppat över den. Ty det var direkt pinsamt att få inblick i denna skenrättegång, som bara kunde sluta med justitiemord. Denne stackars gamle ömklige tyske byråkrat, som hade kidnappats i Argentina för att ge anledning till ett stort propagandanummer för staten Israels sak, var visserligen hur skyldig som helst, men varje mänsklig varelse hade vägrat att döma honom. De som dömde honom var staten Israel, som gjorde honom till syndabock för alla judars lidanden under nazistiskt förtryck, och som behövde göra detta för att påminna Israels lättsinniga ungdom och den redan allt ont förflutet glömmade världen om de historiska skräckinjagande fakta som allena berättigade staten Israels existens. Men som jag såg det var denna rättegång mera till skada för staten Israel än till uppbyggelse, ty Eichmann var bara en inskränkt byråkrat, som i sin ställning inom SS hade att välja mellan att lyda order eller dö, och det var rättsvidrigt att nu kidnappa honom för att ställa honom till svars efter att han framlevat ett otadligt liv i Argentina i femton år. Till intrycket av justitiemord bidrog Eichmanns egen uppriktiga skuldmedvetenhet och botvillighet. Gustav Adolphson hade utan tvekan liksom Martin Buber frikänt honom och äcklats av att man över huvud taget hade gjort sig besväret att spåra upp honom i Argentina för att med våld ställa till med ett osmakligt propagandanummer med honom som syndabock. Jag har alltid älskat alla judar och gör det fortfarande, men inför denna skenrättegång greps jag av äckel inför staten Israel. Och jag tänkte på alla Stalins hejdukar som mördade minst en miljon människor årligen under ett kvarts sekel och på Mao Zedongs förbrytarkoppel som likviderade minst 40 miljoner bara under 50-talet och reflekterade över det internationella justitiemord som dagligen begicks i det att man inte ens frågade efter dessa 100 miljoners mördares namn.

Dock måste man även ställa frågan: hade det varit bättre att låta Eichmann komma undan? Och det svaret måste bli nej.

Min tidning vägrade att ta emot mitt slutliga reportage om Gustav Adolphson. De sade:

"Varför kompromettera en hjälte med att bevisa att han var galen? Varför plåga hans anhöriga med sanningen? Tänk på hans moder!"

De begrep ingenting. Ty Gustav Adolphson var inte galen. Han var lika litet galen som Dostojevskij och Tolstoj och andra liknande som kände Ryssland alltför väl. Han var kanske kontroversiell men absolut inte galen, och det argumentet att hans nästan femtonåriga fångenskap i Sibirien med alla dess strapatser, misshandel och förnedring var det som drev honom vansinnig hade ingen kraftigare än han själv vederlagt, ty han var den sundaste människa jag någonsin känt. Hans förstånd var fullständigt klart även efter femton år i Sibirien, ingenting hade brutit ner honom eller satt sig i hjärnan på honom under alla dessa år, utan tvärtom hade han snarare utvecklats till ännu högre klarhet och intelligens än i Budapest. Han var den märkligaste person som jag har träffat både utanför och innanför ryska koncentrationsläger och fängelseanstalter, och mitt reportage om honom kastade jag inte bort, ty jag visste att det en dag i framtiden måste ha mognat till att ha blivit

presentabelt för en allmänhet och tid som bättre kunde förstå sig på och uppskatta den kanske största hjälten i hela andra världskriget.

Ty han räddade fler judar i Budapest under endast ett halvår än vad någon annan gjorde under hela det andra världskriget. Alla dessa räddade judar finns idag spridda över hela världen, men de måste en dag vakna till insikt om sin oöverskådliga tacksamhetsskuld till denne ende man för hans övermåttan heroiska initiativ och handlingskraft i en tid av världsskymning och universell undergång åtminstone i Europa, Ryssland och Asien, som han nästan ensam motstod. De enda som visade samma handlingskraft och initiativ använde i stället för humanitet sådana metoder som atombomber och massbombning av städer som Dresden.

Efter Eichmannrättegången och denne nazistbödels avrättning har jag försökt följa med och forska i vidare spår efter Adolphson i Gulag-arkipelagen, men under åren har de ständigt blivit svårare att finna. 1961 var han i alla fall på ett mentalsjukhus i Vladimir öster om Moskva i tydligen mycket dåligt skick, vilket blev känt genom en viss professor Alexander Mjasnikov, men detta mentalsjukhus var i själva verket en isoleringsanstalt för politiska fångar. Efter det har det ständigt kommit in nya rapporter om Adolphson från olika håll, den ena märkligare än den andra. Ryssarna blir aldrig av med honom, då de officiellt en gång för alla har kungjort att han dog av hjärtinfarkt 17 juli 1947 och därefter omedelbart kremerades utan obduktion, vilket i så fall skulle ha varit extremt tvärt emot all praxis. Och denna officiella version kan kommunisterna aldrig bortförklara eller bevisa vara lögn, då de själva från början på Stalins order varit mycket noga med att dölja alla spår efter Adolphson, som inte ens unnades en egen dossier eller journal ens som patient.

Så långt, min broder, har jag kommit med mitt personliga reportage om Gustav Adolphson. Det lär nog bli mera, då material fortsätter att strömma in i en ständigt accelererande och bredare ström, då fallet blir allt mer internationellt uppmärksammat. Ett stort bakslag var Chrusjtjovs fall 1964, ty den som sedan tog över var ingen mindre än Leonid Bresjnev, som ju var den som i Budapest 1945 gav order om Adolphsons arrestering och bortförande till Moskva. Han om någon hade inget intresse av att hjälpa Sverige få hem sin av Ryssland bortrövade son.

Det allra senaste som har hänt är att det på underjordisk väg har kommit ut en bok av en viss Alexander Solsjenitsyn som heter "Gulag-arkipelagen". Det är en helt dokumentär och ytterst vederhäftig skildring av Stalins oöverskådliga och ofattbart grymma fånglägerssystem, som författaren själv tillbringade hela sitt mest aktiva liv i och därför kunde kartlägga i detalj. Han och Gustav Adolphson torde vara de främsta experterna på området. Boken bekräftar att allt mitt stoff är sant. Den är kanske detta århundradets viktigaste bok, då dess avslöjande av kommunismens baksida inför hela världen med tiden mycket väl kan leda till Sovjetunionens sammanbrott. Vi får se. Den som väntar på något gott väntar aldrig för länge, som Gustav brukade säga.

Så när du kommer tillbaka från din resa, käre John, har kanske min historia fått några kapitel till utöver dessa tjugo. Det får du se när du kommer tillbaka.

Men kom tillbaka, för Guds skull, även fast Asien brinner upp!

din broder, *William Griffith.*"

Efter att ha läst hela det på engelska avfattade manuskriptet gav maskinisten över det till fader Nikolaus, då han tyckte att denne om någon borde studera det på grund av sina egna erfarenheter av Ryssland. Sedan fick de andra läsa det. Alla fann det mycket intressant och häpnadsväckande, och det blev genast ett livligt diskussionsämne ombord. Framför allt ville alla gärna höra om maskinistens egna eventuella erfarenheter av denne Gustav Adolphson i Budapest. Han berättade:

"Jag träffade honom aldrig, men nog hörde vi talas om honom. Han köpte upp hela kvarter och en hel stadsdel av nazisterna bara för att låta judar bo där under svenskt beskydd. Många judar betraktade honom som något av en Messias och jämförde honom både med Moses och Jesus fastän han inte var jude själv. Han var inte ens religiös, utan han hade verkligen bara kommit till Budapest för att rädda judar genom att köpa deras liv av nazisterna för pengar. Det som förvånade oss mest var att han hade tillgång till så fabulöst mycket pengar att han kunde spendera hur mycket som helst på sin mission. Men tydligen var alla dessa pengar amerikanska.

Däremot var även alla imponerade av hans mod. Han var inte rädd för någonting. Han behandlade pilkorsare och nazister som skolgossar och gick inte ens beväpnad, fastän både nazister och pilkorsare gärna hade sett honom död och ibland väl också försökte åstadkomma något sådant. Mest beryktad var hans beslutsamhet när han trotsade nazisterna när dessa drev hopar av judar till fots mot gränsen till Österrike utan att de ens hade fått ta riktiga skor på sig och det var mitt i vintern. Han helt enkelt kommenderade judarna att lämna ledet och följa honom, och de som gjorde det räddade sig medan alla de andra blev mördade. Alla var rädda för nazisterna och pilkorsarna, men dessa hade en sorts respekt för den enkle civile svensken, ty de vågade aldrig röra honom hur de än hotade honom. Min bror berättade ofta hur han hade kört rakt in i nazisternas och pilkorsarnas högkvarter och läxat upp dem för att de lämnat sjukhus utan mat eller gett sig på hans redan en gång räddade judar och överskridit sina befogenheter. Han var ingen riktig diplomat, men som humanitär affärsman var han ett trumfäss. Det hade kunnat bli vad som helst av honom om han bara hade fått fortsätta med sin verksamhet.

När han försvann hette det att han skulle bege sig till vår nya regering i Debrecen för att inleda ett omfattande samarbete med denna i återuppbyggandet av Ungern efter kriget, men han kom aldrig fram dit, ty ryssarna tog honom."

"Denne Gustav Adolphson hade väl ett annat namn i verkligheten?" sporde Richard Reynolds.

"Ja, men låt oss hålla oss till det fingerade namnet, då uppenbarligen både författaren och den sibiriske fången ville ha det så," sade greken.

"Vet du något om honom, fader Nikolaus, du som traskat genom hela Sibirien?"

"Jag har faktiskt hört en del om honom. Jag hörde talas om honom redan under kriget just på grund av hans insatser i Budapest. I Ryssland var han legendarisk i flera fångelser som 'fången som ingen överhet kunde knäcka'. Han hade misshandlats och gått igenom alla ryssarnas tortyrmetoder men aldrig bekänt vad de ville att han skulle bekänna, då han inte hade något att bekänna, då han var oskyldig. Men ryssarna kunde aldrig fatta eller tro att någon skandinav kunde bege sig till Budapest för amerikanska pengar bara för att under nazisternas förintelseprogram friköpa judar. De tog för givet att det var en täckmantel och försökte förgäves få honom att bekänna att han hade spionerat, vilket han aldrig hade gjort.

På ett ställe hörde jag dock en märkvärdig historia om honom. Det var strax efter Stalins död, då så många fångar frisläpptes och nästan hela Gulag-arkipelagen skrotades, och då var även de svenska ansträngningarna och påtryckningarna mot Kreml för att få loss diplomaten som starkast. Ryssarna ansträngde sig då verkligen

för att spåra upp honom och hade kanske verkligen gärna befriat honom och blivit av med honom. Men just då, när hans befrielse var som närmast, hade han suttit så länge i isolering och blivit så länge så illa behandlad att han beslutat sig för att ge upp och ta livet av sig, vilket han lyckades med, just när Chrusjtjov var inställd på att skicka hem honom. Det var mycket genant för Kreml, och därför tystades saken ner totalt. Men denna historia är obekräftad."

"Det finns många sådana obekräftade historier om honom," sade Richard, som tydligen också var insatt i saken. "Han är den mest levande legenden i Sibirien och Sovjetunionens fånglägervärld, ty det har ständigt kommit nya rapporter om hans förekommande fastän det gång på gång från Kreml har meddelats att han skulle vara hopplöst död sedan decennier, vilket ingen någonsin har trott på och det med goda skäl, ty alla dessa rapporter om hans förekommande har aldrig motsagt varandra. Han har aldrig i dessa rapporter förekommit samtidigt på två olika ställen, utan man kan i detalj följa med hur han har flyttats i princip över hela Sovjetunionen från fängelse till fängelse under 25 år, så att alla pusselbitar stämmer. Och det kan fortsätta så i 25 år till. Han var bara en helt ung man när han arresterades i Budapest."

"Vilket öde!" sade Morton.

"Ja, det är ett sällsamt sällskap att plötsligt råka ut för här ombord på denna vilsna båt," reflekterade Richard. "Vi kanske har något gemensamt."

"Du har inte sagt något, Bernhard," sade maskinisten. "Vet du något om saken?"

"Allt för mycket," sade Bernhard. "Min firma var inkopplad i fallet från början. Dessutom träffade jag huvudpersonen i Budapest 1944."

"Ni har aldrig berättat något om ert förflutna under kriget, Bernhard," sade Richard. "Ej heller Arthur Richter berättade någonsin något. Därför har vi ibland misstänkt att ni kanske båda varit gamla nazister."

"Det kan man tyvärr misstänka om herr Richter, i synnerhet som han tydligen inte tyckt om denna historia. Men med mig var det motsatsen. Jag var aktiv underjordiskt mot nazisterna från början och valde att hellre stanna kvar i Wien under kriget än att fly utomlands. Jag hade ganska tidigt kontakter med Gustav Adolphsons familj, då huvudmannen stod i nära förbindelse med den antinazistiske borgmästaren Karl Goerdeler i Leipzig, som även vi hade intressanta kontakter med. Men det är mer än bara namnet 'Gustav Adolphson' som inte stämmer i herr Griffiths historia."

"Berätta."

"För det första måste 'fadern' i skildringen i verkligheten vara farfadern. Gustav Adolphson var faderlös, då hans fader dog innan han föddes. Han hade aldrig någon riktig far men dock en mycket god styvfar, då hans mor gifte om sig och gav honom två halvsyskon. Emellertid var huvudmannen för familjen en äldre kusin, som var familjens främste bankir. Det kan ha varit den kusinen som i skildringen spelar rollen av 'fadern'.

Men den stora missen är kapitel 15, som gör hela skildringen misstänkt, då detta kapitel inte alls skildrar hans familj utan en helt annan. Troligen har författaren kanske avsiktligt blandat ihop två olika fall. Å andra sidan gör just denna kamouflering av hans familj skildringen trovärdig, då familjen alltid haft som politik och valspråk att "verka utan att synas", att huvudsakligen och helst verka i det fördolda, en politik som dock Gustav gjorde avsteg från i Budapest, vilket kanske kostade honom livet."

"Vad var ditt intryck av honom i Budapest?" frågade maskinisten.

"En oerhört modig och beslutsam man. Han visste vad han gjorde och var fullständigt självupppoffrande i sin sak. Han var väl medveten om att hans pass var begränsat men stannade ändå kvar när ryssarna kom till staden och riskerade därmed medvetet sitt liv, och det var nog hans enda misstag. Han tog den chansen, det var inte bara andra som trodde han var osårbar utan han kan ha trotsat det själv också, han lyckades ju oavbrutet i stort sett med allt i Budapest, han var som född med segerhuva, men han felbedömde ryssarna. Han trodde aldrig att de skulle vara värre än nazisterna, vilket de var genom sin brutalitet och sin totala ignorans. Många av dem trodde de var i Berlin när de var i Budapest. Nazisternas grymhet var så oerhörd genom sin intelligens och beräkning, men ryssarna åstadkom lika stora skador genom sin dumhet. Och det var för denna etablerade kommunistiska dumhet som han föll offer.

Men det intressantaste med honom var kanske hans ödmjukhet. Det var det som gjorde intryck på mig. Han räddade tiotusentals judar i Budapest men upplevde hela tiden sig själv som otillräcklig. Han tyckte att han bara åstadkom ringar på vattnet och att hans insatser för att rädda enstaka liv (som blev tiotusentals) ungefär motsvarade en promissa av vad som borde göras. Han upplevde sitt arbete i Budapest som blott en vanmäktig demonstration mot historiens syndafloed. Samtidigt var han ohyggligt ensam, och det som han led mest av var att alla andra i kriget hemma och utomlands tycktes tåga inför problemet. Nästan ingen annan än han gjorde något.

Och den ödesstämpeln förföljde honom in i Ryssland. Man lät honom försvinna. Ingen gjorde något. De enda som gjorde något för att försöka spåra honom och få ut honom var hans moder och styvfar. Alla andra teg inför problemet. Det gjordes försiktiga förfrågningar, man nöjde sig med otillfredsställande besked, de som hade kunnat göra något avråddes, Sveriges konung bevakades hårt av sin drottning som inte lät honom göra det lilla som han ville och kunde, betecknande för alla svenska ansträngningar i saken var den undfallande försiktigheten, som stod i bjärt kontrast mot det mod och den beslutsamhet som Gustav hela tiden visat i Budapest.

Det har fällts den anklagelsen mot den svenska regeringen, att den av ren mesighet och feighet lät sig duperas av den ryska storebrodern, som kanske avsiktligt försökte skrämja Sverige till tystnad. Ändå borde svenskarna ha varit mycket väl medvetna om vad det var för att gång som satt i den ryska regeringen. När ryssarna kom till Budapest drog de fram som huliganer och skonade ingen. De till och med plundrade ambassader och i synnerhet den svenska legationen, då de visste att judarna lämnat mycket värdesaker i svenskarnas förvaring, och ryssarna lämnade ingenting kvar. Utplundring och våldtäktsoffer var i princip det enda de lämnade kvar efter sig när de rensat staden, och så var det överallt i Östeuropa. Mitt vittne, som träffade Gustav i fångenskap i Moskva, berättade, att Gustav fått veta om ryssarnas plundring av den svenska legationen. Detta gick honom mycket djupt till sinnes, då alla hans räddade judar hade anlitat honom som bank och placerat alla sina värdesaker hos honom som den säkraste banken. Även allt detta tog ryssarna hand om, och detta lär ha knäckt honom mera än någon tortyr. Han kände det som att han svikit judarnas förtroende, och han sade: "Det här kommer min familj aldrig att förlåta mig. Jag kommer aldrig att kunna se dem i ögonen igen. Hela min verksamhet i Budapest har slutat med total bankrutt och förskingring!"

Jag har också hört historien om att han skulle ha begått självmord i Moskva men i två andra former. Enligt den ena blev han så svårt torterad av ryska Gestapo-soldater som ville få honom att bekänna att han hade varit spion, vilket de aldrig fick honom till, att han till slut dog. Och precis då kom en frigivningsorder direkt från

Stalin. Det är ju så med tortyr, att allt går ut på att pressa offret så nära intill döden att han skräms till att tala av själva dödens närhet, varför det är mycket lätt, om offret inte vill tala eller inte har något att säga, att pressa honom för långt över gränsen. Det är enligt alla diktatorer den stora nackdelen med tortyr, och då uppstår problemet att sopa den i misstag mördade under mattan, som inte alltid är så lätt, och som i fallet Adolphson torde ha varit särskilt svårt, då hela världen ställde obehagliga frågor om honom. Men den andra versionen är mycket märkligare.

Det var en av Adolphsons medfångar i Moskva som berättade den för mig. Enligt den försökte ryssarna också till varje pris tvinga ur honom en bekännelse av att han varit spion och därvidlag brukat de dumaste och mest brutala metoder tänkbara, som minst av allt kunde ha knäckt en personlighet som vår mans. När de inte lyckades dömde de honom ändå till 25 års fängelse, fastän de inte kunnat bevisa hans skuld och han själv vägrade skriva under domen. Egentligen var hans dom arkebusering, men Stalin själv ville att han skulle förbli vid liv. I stället sattes han på 25 år i isoleringscell.

Fånge hade härdat ut till en början och försökt hålla någon kontakt alls med omvärlden genom knackningsmeddelanden till medfångar, och på det sättet hade han hållit sig vid liv i några år. Men genom knackningar meddelade han sig till slut till sin medfånge, som jag senare fick träffa, som fick den levande inmurades sista budskap till:

"Tro inte att ger upp. Tro inte att jag dör. Jag går ut men kommer tillbaka."

Och följande dag fick medfånge (i cellen bredvid) veta att Adolphson hade dött, just när en frigivningsorder av honom hade anlånt till fängelset. Han fick aldrig veta hur Adolphson hade dött, men han förstod av sig själv att det måste ha varit självmord.

Men denna fånge hade tidigare träffat Adolphson på sjukhuset och där haft mycket intressanta samtal med honom om liv och död. Adolphson hade då bland annat sagt:

"Jag är den siste som kommer att ge upp. Men denna existens är fullkomligt meningslös. Jag får varken mottaga kommunikationer från omvärlden eller själv skriva brev. Man har meddelat mig att omvärlden struntar i mig och att ingen har saknat mig. Det tror jag inte är sant. Men jag är en handlingens man som kräver utlopp för min energi. Jag kan inte sitta här vingklippt som en burfågel hur länge som helst.

Ju mer jag har tänkt på saken, desto klarare har jag kommit till insikt om att det måste finnas ett liv efter detta. Jag är helt övertygad om att om jag skulle dö jag genast skulle återfödas i ett annat nyfött människobarn. Jag tror mera på buddhismen och hinduismen därvidlag än på kristendomen, ty det kan inte finnas något värre helvete än jorden, som sålunda utesluter förekomsten både av himmel och helvete.

Så om jag skulle dö, min vän, på ett eller annat mystiskt sätt, så har jag i själva verket bara kilat vidare från denna oanvändbara kropp till en annan för att fortsätta min mission och verksamhet i form av en annan människa."

Han skulle därmed mot slutet ha omfattat reinkarnationsteorin och med den som medel eller ursäkt kunnat förlika sig med döden och till och med kunnat ha sökt den.

Och om han dog på det sättet självmant, så torde det ha lämnat ett olösligt dilemma kvar efter sig i arv åt Stalin, Chrusjtjov och Bresjnev och deras regeringar."

De fortsatte i det längsta med att diskutera detta märkliga manuskriptets företeelse i dagar, innan till slut maskinisten lade det till handlingarna i skeppsdagboken.

En dag sade Bernhard till maskinisten: "Se!" Och maskinisten såg. Borta vid horisonten såg de hur en ny mardröm började växa dem till mötes. Det var nya förfärliga berg och vidder av sjöskum, och de växte starkt för varje timme. De förmligen vältrade sig fram över havet, långsamt men säkert rakt emot dem. Skeppets åtta överlevande personer kunde ingenting göra. På nytt hotades de av att bli levande begravda.

Men dessa sjöskumsberg var av en annan beskaffenhet än dem som de tidigare hade passerat igenom. När de obönhörligt drev in i detta skumtäckte visade sig skummet denna gång vara ett lättare skum. Det var inte så tjockt, ogenomträngligt och tungt som det förra, utan det var luftigt och lätt som vanligt lödder. Icke desto mindre måste de i två dagars tid slåss för att få något andrum ombord på båten. Men de kämpade framgångsrikt och kunde till och med vissa dagar vara utomhus. Och lyckligtvis upplöste sig skummet snart, så att de efter två dagar åter såg solen och flöt på fritt hav. Men i många dagar efteråt flöt det vita öar omkring dem. De var stora och små och inte av is eller snö utan av sjöskum.

Men efter en veckas drägligt väder greps de av en ny storm som hänsynslöst mörbultade dem i tre dagars tid.

Och mardrömsfärden fortsatte. Stormarna fortsatte. Mörkret blev mörkare för varje dag, och ett av barnen, den glade, godhjärtade och älsklige lille Christopher med det röda håret, fick en besvärlig sjukdom.

Stormarna tilltog och blev allt hårdare och mera skräckinjagande. Männen ombord kämpade nu för sina liv, och skorven verkade nu att när som helst kunna brista.

Bernhard orkade en dag inte längre, och det visade sig att han hade brinnande hög feber. Samma afton dog Christopher, som var Morton Reynolds ende son.

Vädret blev allt hårdare och kallare. Stormarna släppte ej sitt tortyrgrepp om sjömännen för ett ögonblick. Båten såg ut som ett vrak men var ändå fortfarande ett skepp. Och apropå dess tillstånd antecknade loggboksföraren:

"Aldrig har människan nått så högt i sin tekniska utveckling som i vår tid. Aldrig har mera perfekta isbrytare, bulldozers och rymndskepp skapats till att forcera polerna, vildmarkerna och himlarna med.

Men se på denna bräckliga gamla skorv *Carolina*, utan propeller och roder, med ett trasigt segel som enda drivmedel, vad har icke hon fått uppleva! Vad är Apollokapslarnas rymdfärder till månen mot den helt ofrivilliga upptäcktsresa som *Carolina* har fått göra, just genom sin förlust av propeller och roder? Vilken isbrytare och vilken undervattensbåt, med all världens unikaste vetenskapliga utrustning, skulle tro på att det vore mödan värt att ta reda på om det fanns något eller ej bortom Antarktis isbarriärer? Vad är en rymdresa till en steril planet som Mars eller Venus mot upptäckten av en ny levande värld här på jorden? Och den upptäckten har en gammal pilgrimsskuta utan roder och propeller och med trasiga segel gjort, en farkost som skulle ha förklarats sjöoduglig av vilken normal sjöfartskommission som helst. Och jag tror personligen att liknande äventyr som vårt endast kan upplevas av andra heroiska hederliga träskutor utan propeller som vi, sådana farkoster som Mortons 'Kapten Storm' med hänförelse tryggt hade fört i hamn till och med efter en irrfärd som vår."

Det var följande dag, när vädret var litet lugnare och man åter kunde vistas på däck, som han frågade Morton Reynolds:

"Vad tror du att är meningen med denna resa, Morton?"

"Vad tror du själv?"

"Nej, säg nu vad du tycker."

"Men om jag inte tycker någonting?"

"Det måste du väl göra!"

"Jag kan inte förstå allt det som vi har varit med om. Ännu mindre kan jag därför se någon mening i det."

"Du är hopplös. Nå, du då, Richard? Vad tror du att är meningen med vår resa?"

"Vad menar du?"

"Vad menar du att är summan av kardemumman? Tror du vi har lärt oss något av vad vi har sett och upplevat?"

"Vad skulle det ha varit?"

"Det är ju det jag frågar."

"Du ställer frågan som om vi var på väg att lägga ut landgången efter en kryssning."

"Man vet aldrig när en sådan här resa plötsligt tar slut."

"Nej, det har du rätt i." Richard gjorde en kraftansträngning. "Det enda vi kan göra är att konstatera fakta, hur otroliga de än är. Själv tror jag inte på dem, men faktum är att de är."

Och helhetsbilden av de fakta, som jag vägrar att tro på men som ändå har dykt upp, ser ut ungefär så här:

Vi har alla sett det värsta av världen och är överens om att den är ett sannskyldigt helvete. Vi har kommit fram till att den håller på att komplicera sig själv till döds, att den otvetydigt är ett undergångsmässigt vrak, och att den alltför snart verkligen kommer att gå under, om inte något händer. Och nu tycks följande ha hänt oss:

En ny värld har uppenbarat sig för oss. Den värld som vi trodde att var helt och hållet kartlagd och ihjälutforskad och begränsad i norr och söder av köldpolerna har för oss visat upp ett annat ansikte. Kapten Carpenter har i loggboken vetenskapligt visat att vi har fortsatt resan söderut efter det att vi har passerat den så kallade nittionde breddgraden, en teoretisk konstruktion och icke någon geografisk punkt. Vår resas beskaffenhet pekar alltför tydligt och klart mot att mänsklighetens vetenskapliga uppfattning om världen tarvar en revidering. Vi kommer inte ifrån att världen ofrånkomligen är rund, jag kan inte befatta mig med vår käre tyske vän Arthur Richters spekulationer i riktning mot att upphäva dess rundhet och klotform, men det påvisas ganska ordentligt av våra faktiska erfarenheter att världens begränsade rundhet inte är det sista ordet i frågan.

Vad skulle nu denna rubbning av världens empiriska och för givet tagna uttömda vetenskap om världens begränsade beskaffenhet eventuellt kunna innebära i praktiken? Det skulle eventuellt kunna innebära, att den begränsade världen inte skulle vara begränsad, att universum inte skulle vara så funtat som vetenskapen menar sig veta, och kort sagt skulle det tyda på, att hela den astronomiska vetenskapen skulle vara rubbad. Den brittiske astronomens ord, att universum nog är mycket underligare funtat än vad vi någonsin kommer att kunna tro oss kunna förstå, skulle därmed alltför överväldigande kraftigt besannas."

"Det var Einstein som sade det," rättade honom Morton.

"Nåväl, sak samma. Innebörden av orden förändras inte för det. Världen skulle alltså ha öppnat en ny obegränsning för oss, vilket fenomen det skulle vara frestande att benämna som öppnandet av en ny dimension på tillvaron, vilket inte minst den onekliga förekomsten av de sju *Victory*-stjärnorna, som jämte andra stjärnor vi har sett aldrig har skådats förut, kraftigt understryker och befäster, och all vetenskaps

grund skulle vara allvarligt rubbad. Där har ni helhetsbilden av de ofrånkomliga fakta, som jag intill döden vägrar att erkänna!"

"Kort sagt," menade Morton, "så menar du, Richard, att hela vår resa har varit rubbad."

"Ja, så kan man faktiskt se det," bekräftade Richard.

"Och därför vägrar du erkänna dess beskaffenhet?"

"Jag vägrar erkänna dess rubbning."

"Men är inte det litet rubbat?"

"Vad jag menar är, att jag fortfarande tror att det finns en rimlig och logisk förklaring till alla de oförklarligheter och omöjliga sensationer som vi har upplevat. Jag förnekar inte våra upplevelser. Så rubbad är jag inte. Men jag kan inte tro på de förklaringar till dem som hittills har presterats."

Fastän Bernhard var så fruktansvärt svårt sjuk var hans tankar alldeles kristallklara fortfarande. Lajos satt för det mesta vid hans sida.

"Efter alla dina år av vistelse mot din vilja i kommunistiska länder," frågade han, "hur lyder ditt domslut över kommunismen?"

"Jag dömer dem mildt," sade Lajos. "Jag förstår kommunisterna lika väl som jag förstår borgarna. Vad jag inte kan förstå är hur någon borgare kan hata någon kommunist och vad kommunisterna kan ha emot den borgerliga kulturen. Kan du tänka dig att Beethovens och Bachs musik var totalförbjuden i Kina därför att den ansågs vara borgerlig? Själv vill jag aldrig bli vare sig borgare, kapitalist eller kommunist, men bleve jag tvungen att välja någondera skulle jag dock välja det kapitalistiska borgarsamhället, ty jag tror att det fungerar bättre och att det är mera tolerant. Se på 1900-talets alla största författare som Stefan Zweig, Thomas Mann, Hermann Hesse, Lion Feuchtwanger, Robert Musil, Marcel Proust, Romain Rolland, Boris Pasternak, Bertrand Russell, Selma Lagerlöf, Mika Waltari och så vidare – de har alla varit utpräglad borgerliga. Och jag vill mena att sådana stora andar som även Einstein, Albert Schweitzer, vår nye vän Gustav Adolphson och andra, som är livsviktiga för att världen ska kunna fortsätta vara civiliserad, endast kan finna grogrund i en tolerant kulturell borgerlig kapitalistisk miljö. Se på Ryssland och Kina. Vad har de presterat i andlig väg som socialistiska diktaturer? Ingenting utom destruktion samt Pasternak och Solsjenitsyn bland andra bittra samhällskritiker, av vilka den ena ignoreras ihjäl och den andra redan har en landsförrädares status.

Jag har ingenting emot någon kommunist eller kommuniststat, hur galna och vilsna alla övertygade kommunister än är, men även om jag kan avvara borgerligheten så tror jag inte att världen och civilisationen kan göra det.

Jag har lidit mera ont genom kommunister och socialister än genom några andra, men det kommer mig inte längre vid. Jag har glömt det och betraktar det som om det aldrig hade varit, och aldrig har jag haft något personligt gentemot någon kommunistisk person eller grupp. Min inställning till alla världens socialister kännetecknas närmast av en deltagande ömkan med deras dårskaper."

"Men William Griffiths manuskript då? Kan du vara ädel och tolerant mot världskommunismen efter att ha läst det? Kan du tolka svenskens öde till något annat än att umbärandena i rysk fångenskap drev honom från vettet om inte från livet?"

"Han var inte galen, och han verkar ju ha överlevt. Allt tyder på det. Han blev bara alltför rysk i umgänget med Ryssland. Han hade ju gedigna ryska språkkunskaper från början, han läste hellre ryska än latin i skolan, och han kunde bättre ryska än ungerska, så om något så var han väl förberedd på ett omfattande umgänge med Ryssland. Jag vill helst inte tala om detta manuskript, och tala inte

med mig, Bernhard, om umbäranden i kommunistiska koncentrationsläger, inte nu när vi båda snart skall dö. Jag måste vara ädel och tolerant, Bernhard, vad kommunisterna än har ställt till med. Det är min plikt som människa. Enda sättet att råda bot på ondskan här i världen är att ta avstånd från den. Det är vad Gustav Adolphson försökte göra, och det är vad jag försöker göra. Jag hade hoppats att jag inte längre skulle behöva plågas av mitt förflutna som offer i Ryssland, men just denna Griffithska uppsats har väckt mardrömmar till liv hos mig som jag hoppades aldrig mera behöva få kännas vid. Tvinga mig inte att befatta mig med dem, Bernhard. Fråga något annat."

Fastän Bernhard var så svårt sjuk observerade han sin väns plötsligt mycket smärtsamma anletsdrag.

"Vilken människa har du hållit mest av i ditt liv, Lajos, du som har känt så många?"

"Det tror jag du vet."

"Elisabeth?"

"Ja."

"Ändå har du sett henne minimalt litet."

"Men dock tillräckligt för att hon och ingen annan skulle bli mitt livslånga ideal. Du anar inte vilket föregångsexempel hon var. Hon offrade allt för att hjälpa de sjuka utan att tänka på sig själv, sin framtid eller någon familjelycka för egen del. Hennes barn, som hon vårdade som en moder, var de skadade, de lemlästade och lytta. Det var hennes livsuppgift att ta hand om dem, och den kommer hon säkerligen att vara sysselsatt med för resten av livet, om jag känner henne rätt. Och det är främst som detta självupppoffrande kvinnoideal som jag älskar henne. Det har inte gått en dag sedan vi skildes vid Nanking som jag inte har tänkt på henne och älskat henne i mina tankar.

Och det var kriget som gjorde henne, liksom det gjorde mig. Det var en viktig och i hennes hjärta outplånlig händelse under kriget som formade hennes sköterskeöde."

"Vad var det?"

"Det var mötet med en sköterska i nunnedräkt. Hon måste ha varit en riktig nunna. Det var medan tyskar och ryssar tillsammans ödelade Budapest med att bråka med varandra. Ingenting utom hennes nunnedräkt sade något om henne. Elisabeth berättade episoden för mig på en landsväg i Kina. Hon kom från en tvärgata som skar gränden som sjuksystemen flydde längs. Ja, denna syster flydde. Hon flydde för fienderna, och fienderna var de soldater i staden som ville varandra illa. Just när Elisabeth kommer till hörnet av gränden ser hon systemen komma skyndande på femtio stegs avstånd. Hon skyndar rakt mot Elisabeth och vill tydligen in på den gränd som Elisabeth kommit längs. Tio meter från Elisabeth befinner sig nunnan när en kulsprutesalva plötsligt smattrar på nära håll och nunnan störtar omkull, träffad av ett tjugotal kulor och ymnigt blödande ur ett tjugotal sår som färgar hennes vita jungfrukläder delvis röda. Men ännu i fallet håller systemen ett fast grepp om lådan och släpper den inte. Allting tycks tystna när offret har fallit och ligger stilla. Efter en kort stund går Elisabeth fram till kroppen och undersöker den och finner den vara stendöd, genomskjuten med tjugo hål som ett såll. Så drar hon försiktigt fram lådan under nunnans arm. Den är på alla fyra sidor markerad med röda kors på vita fält. Också lådans innehåll visar vara fullkomligt äkta.

I vilket syfte sköts denna nunnesköterska? Kanske bara för att hon var rädd och sprang? Den frågan kunde Elisabeth aldrig upphöra att grubbla över. Och den

händelsen hänvisade henne åt hennes öde: att överta nunnesköterskans uppgift, överta hennes lilla låda med förband och fylla hennes tomrum i världen.

Där har du den Elisabeth som jag älskade och som jag av alla människor har älskat mest i världen, just för att hon var så obefläckad och okränkbar som hon var och säkert ännu är."

"Kände hon vår vän Gustav Adolphson?"

"Hon hade med honom att göra. Han hjälpte henne en gång med att från nazisterna utverka mediciner och mat åt ett överfullt sjukhus som saknade båda delarna. Det låg många judar som Gustav hade räddat på det sjukhuset.

Det påminner mig om en sak. Elisabeth berättade om saken för mig i Kina. Det fanns en gång en storartad sköterska i Asien som kallades för 'Sibiriens ängel'. Hon var svenska och hette, tror jag, Elsa Brändström. Hon hade även hört till Gustav Adolphsons ideal och idoler, och hon blev i Asien även Elisabeths. Hon lär ha varit en av dessa fantastiska universalfilantroper som liksom Florence Nightingale aldrig bör glömmas."

"Glöm aldrig Elisabeth, Lajos."

"Det behöver du inte be mig om."

"Ni kommer att träffas på nytt en dag."

"Vad får dig att tro det?"

"Uteslut i alla fall inte den möjligheten," sade han matt. "Nu måste jag få sova. Jag är mycket trött." Och Lajos släckte den flämtande lampan och lämnade honom tyst efter att han hade somnat.

Precis en vecka efter barnet Christophers död låg Bernhard på sitt yttersta. Alla var hos honom. Han vände sig på sin dödsbädd till Morton och frågade:

"Förklara för mig, Morton, vem var egentligen vilka av barnens far? Vem var Frank far till, och vem var Richard far till?"

"Och det frågar du nu! Hur länge har du undrat över det?"

"Sedan resans början."

"Varför har du inte frågat tidigare?"

"Jag ville inte sära någon av er med min okunnighet. Jag ville inte trampa in. Och ni har ju ofta för oss alla förklarat era komplicerade familjeförhållanden. Jag ville inte vara ogrannlaga."

"Min son var Christopher. Peters pappa var Frank. Richard var ogift och hade inga barn."

"I början trodde jag alltid att det var Richard som var Frank och far till de båda barnen. Men vad hette Peters och Pauls mamma?"

"Roseanna."

"Och hennes bror?"

"Richard."

"Så var det ja! Det var därför som jag alltid trasslade ihop begreppen. Det fanns två Richard ombord, och jag begrep aldrig vilken den andre Richard var."

Och Morton ville inte ytterligare trassla till begreppen för Bernhard med att förklara att Peter och Paul aldrig hade haft någon morbror med ombord.

"Men förklara nu för mig, Lajos," sade den döende och vände sig till maskinisten, "hur organiserade kapten vaken ombord? Jag tyckte aldrig att det fanns någon nattvakt, men ändå vaktades det alltid tills kapten dog. Hur gick det till?"

"Kapten var en nattuggla. Han sov sällan mer än fem timmar om dygnet, och därför tog han alltid större delen av nattvakten på sig. Därför behövde vi andra vakta så litet. Han tyckte mest om havet om natten och trivdes bäst med livet om natten. Den som var vaken på den tiden kunde konstatera att det alltid kom ljuvlig musik

från kaptenen när natten var som tystast. Då spelade han alla de stora mässorna, Beethovens 'Missa Solemnis' och Bachs stora H-moll-mässa utom Schuberts och Haydns mässor och Händels oratorier för att inte tala om Brahms 'Ein Deutsches Requiem'. Han spelade allting sådant om natten för att riktigt gotta sig åt det och njuta av tillvaron, ty då var allt såsom mest fridfullt, och ingenting älskade han mera än friden. Han tyckte egentligen inte om att vara kapten och ville helst vara kapten utan besättning, vilket han också mest hade brukat vara. Han hade aldrig mer än en medhjälpare med sig när han förde pilgrimer tvärs över den Indiska Oceanen.

När kapten var död skötte Griffith och jag om vakten. Han tog hand om morgonen, och jag skötte kvällarna. Efter stewardens död hjälpte Richter mig, och sedan började Richard och du hjälpa mig."

"Men jag begriper fortfarande inte hur jag kunde blanda ihop Frank och Richard hela tiden. När Richard försvann visste jag ännu inte säkert om det var Richard eller Frank som hade försvunnit. Men när försvann Frank?"

"Frank var olyckligt gift," svarade Morton sotto voce. "Han gick självmant bort medan vi ännu satt fast i isen. Jag och Richard gjorde ingen uppståndelse av saken, ty vi visste att Frank ville dö. Det var dagen innan isen glesnade. Till och med hans hustru visste att det var bäst att låta honom dö i fred. Hon kände honom bäst. Så låg det till. Ändå tror jag att ingen hellre än han hade sett och upplevat det som vi har fått se och uppleva."

"Men var Frank lika rödhårig som Richard?"

"Nej, Frank var mörkblond."

"Men vem av er tre var det då som var ljushårig? Var det er svåger?"

Nu visste varken Morton, Richard eller Lajos mera vad de skulle svara för att få Bernhards alla ouppklarade problem lösta, och de såg på Bernhards intensiva vandrande blick mellan dem hur viktigt det var för honom att han fick familjen Reynolds inre släktförhållanden utredda för sig. Bernhard var en typisk person som ville ha ordning på allt och lämna ett städat skrivbord efter sig utan ouppklarade eller ofullbordade uppgifter om han måste lämna in. Han ville in i det sista ha koll på läget. Men han tycktes genomskåda de kringvarandes resignation inför den övermänskliga uppgiften att reda upp denna härva, och som tiden var alltför dyrbar för honom och han inte ville förlora en sekund på meningslös tystnad avstod han från allt vidare ältande i ämnet och sade:

"Låt mig få tala i enrum med maskinisten innan jag dör."

Alla lydde motvilligt Bernhards önskan. Ännu mer motvilligt såg de sig nödsakade att inte falla för frestelsen att trotsa hans andra önskan: "Och inget tjuvlyssnande vid nyckelhålet!"

Denna ovana hade introducerats ombord av den allestädes närvarande allvetaren Arthur Richter och även etablerats av honom så till den grad, att den efter hans avsked hade övertagits av alltför många andra. Folk hade lärt sig konsten, och intrigerna inom familjen Reynolds hade minsann gett grogrund för den.

När alla var avlägsnade och ingen ens längre stod kvar utanför dörren, efter att denna på Bernhards uppmaning hade kontrollerats extra av maskinisten, sade Bernhard allvarligt till sin vän:

"Vad tänker du göra om du överlever?"

"Vad menar du?"

"Vad tänker du göra med den kunskap om vår resa som du har?"

"Vad menar du?"

"Spela inte dum. Du vet vad du har upplevat, och du vet vilken sensation våra erfarenheter skulle vålla i den mänskliga världen, om de offentliggjordes."

"Om jag berättade något av vår resa för exempelvis pressen skulle ingen tro mig men alla hålla mig för galen."

Bernhard förblev allvarlig.

"Och du vet en sak till. Du vet vilken katastrof det skulle innebära för denna jungfruliga värld om civilisationen upptäckte den."

"Ja, det vet jag."

"Och du vet att den förr eller senare kommer att upptäckas. Lova mig nu en sak: att aldrig göra dig medskyldig till att mänskligheten får nys om den."

"Du vet att jag måste uppteckna sanningen i loggboken. Det är min plikt som sjöman. Och denna loggbok har en vattentät portfölj som flyter, vad som än händer."

"Allt detta vet jag och accepterar jag. Och jag hoppas att aldrig någon hittar denna märkliga skeppsdagbok. Men du själv måste lova att tiga om du överlever."

"Ja, om jag överlever."

"Du kommer att överleva. Det vet jag. Därför ber jag dig om detta. Och du måste lova mig detta. Denna nya jungfruliga värld av fullständig renhet och frihet måste så länge som möjligt förbli stängd och otillgänglig för den mänsklighet som så har fördärvat hela den gamla världen. Det spelar ingen roll vilka uppoffringar du måste göra för att tiga om vår oerhörda nästan heliga upptäckt. Bara tig. Du måste själv förstå att vad jag ber om är rätt. Jag vet att du vet det. Lova nu. Tig."

"Jag skall tiga, vilket förmodligen naturen ändå kommer att tvinga mig till att göra."

"Tack. Det räcker. Jag tror dig. Nu kan jag dö lugn, fastän jag aldrig lyckades fullgöra min plikt att återbördna dig till de dina. Men du kanske kommer hem ändå. Du kanske får träffa din Elisabeth och din bror trots allt." Och med sina sista krafter viskade han tätt intill Lajos: "Jag lyckades posta ett meddelande till Europa innan jag lämnade Yokohama. Det måste komma fram förr eller senare. Europa väntar dig."

Och utan ett ord mera men med ett svagt och nöjt småleende avsomnade han.

Sålunda upphörde Bernhards person att finnas till ombord. Och det var vid Bernhards död som någon ombord för första gången fick se maskinisten gråta, fastän han gjorde allt för att ingen skulle märka det. Men ingenting kunde dölja att hans ögon hade gråtit, och det alltför mycket.

48.

Den natten kunde Lajos inte sova, fastän det var en lugn och stilla natt, ty hans förflutna förföljde honom. Minnena av allt det som han hade upplevat under den omänskliga Stalintiden och som han inte hade kunnat nämna någonting om inför Bernhard plågade honom infernaliskt hela natten. Han låg i ett dvaleliknande tillstånd som varken var sömn, dröm eller vakenhet och som han inte kunde väcka sig ur. Det var värre än mardrömmar.

Han återupplevde sin första starka erfarenhet av rysk fångenskap, hans första fångtransport långt in i Ryssland, där alla fångar satt som levande döda, av skräck för ryssarna, ty de visste alla att ryssarna skulle börja hunsas med dem på nytt om bara någon mage kurrade. Han återsåg exekutionen i Debrecen: de femtio civila gamla männen, kvinnorna och barnen, som ställdes upp mot en vägg och sköts ner, troligen blott för att de upptog alltför mycket plats i tåget, som behövdes för mera straffarbetsdugligt folk. Han fann sig på nytt sovande i det sönderbombade huset i Ukraina under sin första flykt i Ryssland, huset som han följande morgon fann liken av en mor och två barn i, som tillsammans omfamnande varandra hade innebränts i

källaren, begravda i ruinerna av det brinnande huset. Han återsåg byn, den nästan ihjälhärjade byn, där alla människorna var så likbleka, utmärglade, förstummade och paralyserade av sorg, byn som var så stor och som det bodde så få människor i, som alla var så oerhört rädda fortfarande fastän kriget var över. Han bodde åter hos det tigande paret som var lika rädda som alla andra för alla och som han aldrig utbytte ett ord med. Han återsåg soldatpatrullen som kom till byn, som samlade ihop alla religiösa böcker, ikoner och föremål i byn och brände upp dem, som utplånade byns fortfarande användbara kyrkoruin med en granat och som tog med sig tretton av de aderton människor som hade bebott byn med hus för minst sex hundra själar, och just de tretton som hade ertappats med biblarna, ikonerna, radbanden och korsen: tre män, tre barn och sju kvinnor. Han återsåg den andra byn, där intet liv fanns kvar, där alla hus var raserade, vars dimmiga atmosfär dominerades av en frän likstank och där ingenting dött var begravet. Och gång på gång på nytt kände han den svidande örfilen, som den ryska officeren utanför Kiev gav honom för det att karlen trodde att han ljög. Och i sin oroliga dvala stönade han gång på gång på nytt, som om han bad om misskund:

"Om jag bara kunde glömma allt! Om bara de värsta minnena inte alltid skulle vara de starkaste! Om jag bara kunde glömma allt!"

Men smärtsammast var hågkomsten av alla hans egna känslor och tankar från åren i Ryssland och Kina. De förföljde honom hela natten som en ändlös plågsam filmföreställning. Hela sitt jag från de åren återupplevde han med en fasaväckande realism:

"En gång stod jag på en scen. Publiken dyrkade mig. Jag var en gud. Gårdagen tillät sådant. Min teater är nu plundrad, skövlad och uppbränd, liksom allt som jag någonsin har älskat.

Vad finns kvar? Blott en känsla. Om jag vore ung igen, om tiden tillät ett nytt trettiotal, så finns den gnistan kvar som gjorde att jag satsade allt för att behaga människorna.

Men i denna nya värld, som blott består av ruiner efter gårdagens paradiset, måste den gnistan flamma förgäves. Ty som realistisk människa kan man idag inte ge uttryck åt något annat än att jorden idag är mera ett helvete än vad den någonsin tidigare har varit.

Vad batar det exempelvis att protestera mot någonting ont här i världen? Det finns ingen som har en sådan röst att den kan höras i denna oväsandets värld. Till och med i detta fångtransporttåg som jag sitter i skulle ingenting höras, hur liten och trång vår vagn än är, ty godsvagnsfängelsernas skrammel överröstar allt mänskligt.

Verkligheten är hemsk och kan inte bli hemskare. Jorden är ett helvete. Människorna är ett släkte av barbarer som blott duger till att förgöra varandra. Livets mening är döden. Individerna kan inte existera i vår värld, ty kriget tar alltid först kål på dem. Allt är hopplöst. Så lyder min katekes, ty så har livet lärt mig att livet är.

Jag hatar och förbannar denna värld som jag lever i, som har berövat mig allt och som har antänt och bränt upp sig själv med allt gott som den en gång innehöll. Jag förbannar förstörelsen, förändringen och människans tro på att hon kan göra vad som faller henne in utan allvarliga konsekvenser. Jag förbannar hela världen, ty jag har sett att den är galen.

Varför gick min barndoms värld förlorad? Vad var avsikten med det andra världskriget annat än total destruktion av allt gott som fanns till i världen?

Men så länge jag lever kommer jag ej att glömma min barndom, min stora underbara familj, vårt härliga gods, min ädle far och allt annat som jag har förlorat för alltid. Jag kommer att vara sann mot mig själv och min bakgrund så länge jag lever, och mitt sista ord i livet, om jag så dör i Sibirien, kommer att vara: jag försökte i alla fall en gång bli till en fröjd för mänskligheten.

Ensamhet är det vanligaste och hemskaste av alla öden. Det finns bara ett helvete som är värre än denna värld, och det är att ej stå i kontakt med den.

Jag har förlorat allt men i stället vunnit mig själv. Men vad är jag själv? Vad har jag för glädje av det när jag inte kan dela det med andra?

Men ju längre bort jag förs från Europa, desto mera drömmer jag om Europa. Tänk om allt där nu håller på att bli precis som förr? Tänk om städerna återuppbyggs, tänk om London, Warszawa och Budapest återfår sin forna skönhet och charm?

Jag längtar hem till Europa, till den underbara världsdelen som smyckas av Grekland, Italien och England. Min längtan tillbaka till den europeiska traditionen och kulturen, som väl måste finnas kvar, är mitt livs hetaste känsla hittills. Jag fick aldrig se Frankrike, Tyskland eller Italien, men ändå känner jag någonting för dem. Jag känner för dem vad jag känner för Europa: hemlängtan.

Den som är beroende av verkligheten är beroende av helvetet. Tyvärr är vi alla beroende därav.

En kallare, mörkare, mera ödslig, mera livlös och mera hopplös värld än denna har aldrig funnits.

Flera gånger har jag straffats omänskligt hårt för drömmeri under straffarbetet, men jag kan inte låta bli att drömma om det förflutna. Ju mer jag lär känna ryssarna, desto mer lockas jag till att tänka: hur underbart måste inte Ryssland ha varit på 1800-talet!

Det enda jag vill i livet är hem, hem, hem, till Europa, till mitt hemland, till allt som jag har kärt, vare sig det är dött eller levande.

Frihet! Vad jag längtar efter frihet! Solen, träden, ängarna, luften, världen, allt längtar jag till som bara finns utanför detta rullande fängelse! Vad jag längtar efter den dag då jag åter får höra en fågel sjunga! Allt är ett paradiset i jämförelse med var jag befinner mig nu.

Jag tänker på världen. På 1800-talet var den i stort sett fridfull. Riken enade sig överallt, dugliga monarker styrde och civiliserade mänskorna med heroisk idealism, och det gamla Grekland upplevde ännu en pånyttfödelse. Aldrig utom i det gamla Rom har kulturen blomstrat så som den gjorde under greve Tolstojs tid, drottning Viktorias tid, de stora kejsarnas, romantikens, kulturentusiasmens och den förenade

världsordningens gudomliga tid. Efter den andra av de bränder som galningar anlade för att förgöra allt detta har det ej längre funnits någon värld, ty världen efter 1945 var ingen värld. Det var historiens soptipp av ruiner.

Men hur underbara tider som än någonsin har funnits och som för evigt gått förlorade så finns det ändå alltid en framtid.

Vad skulle jag inte göra för världen om jag blott hade makt och resurser därtill! Om jag som europeisk aristokrat hade egendomar, pengar och överflöd skulle jag med segelskepp fara ut på upptäcktsresor, jag skulle hjälpa alla världens fattiga och nödlidande, jag skulle uppfinna allt möjligt underbart nytt, och jag skulle gå på teatern och understödja den. Allt detta gjorde världsaristokratin på 1800-talet, som sopades bort med samma krig som förstörde mitt liv.

1800-talets värld var den bästa av alla tänkbara världar, ty på den tiden var ingenting omöjligt för människan. Mänskorna hade då mod och kraft och möjlighet att göra allt. Idag kan de ingenting göra, ty de är alla som jag en vilse själ utan pengar och hemland eller något ännu mer miserabelt.

I sju år har jag levt i fångenskap i Ryssland, och fyra år av dessa har jag tillbringat i koncentrationsläger i någon form. Det är mycket jag aldrig har berättat för någon, och det kan världen vara glad över, ty hade världen fått veta allt hade den omedelbart redan direkt efter andra världskriget gjort allt för att krossa det ryska kommunistiska samhället; men det är just sådana våldsaktioner och revolutioner som sådana som jag är till för att råda bot på och ersätta med försoning, som blott kan nås med den tid, som läker alla sår, och som blott kan vinnas med tålamod.

Livet är fullt av tomhet.

Många människor som jag har träffat har anklagat mig för att vara tyst, världsfrånvärd och rentav dum i min synbara världsligkiltighet. Men hur uttrycker man känslor? Nio gånger av tio är det praktiskt taget omöjligt, och ju starkare ens känslor är, desto svårare är det att uttrycka dem.

Vad kan man göra för dessa arma människor? Så svårt lider man vid åsynen av deras nöd att man skulle vilja ge dem av sin egen lekamens kött att äta.

Det finns ej någonting som heter lycka, men det finns någonting som heter skönhet. Lyckan förlorar man alltid när man en gång har vunnit den, men lyckans skönhet förlorar man aldrig, ty den består.

Varför är jag inte i Europa? Varför är jag inte en rik, väletablerad, gift och stadgad aristokrat med möjlighet till allt? Hur mycket är det inte jag skulle vilja göra för alla världens människor, och hur litet är det inte som står i min makt att göra!

Att leva är att ständigt vara på väg uppåt, hur vämjeligt livet än är.

Endast den lider, som har någonting att lida för.

Detta gråa apatiska likgiltiga folk, som på grund av att alla bär en exakt likadan arbetskostym närmast liknar ett hav av tvillingar, har själva förkastat allt gott som de ägde före det andra världskriget. De kallar det ljusa trettioåret för 'den ruttnaste av alla epoker' och avrättar alla som ännu frivilligt vågar minnas den. Ty alla här i Kina som minns den lyckligaste av alla tider är kapitalister, imperialister eller rentav spioner som måste utrotas. Ty den som har känslor av kärlek och ömhet inom sig är en större brottsling än någon av de regerande massmördarna. "Vi är fem hundra miljoner, och om hundra tusen av oss massakreras märker vi det inte utan tigger. Men om jag uteblir från arbetet en dag för att stanna hemma hos min döende mor märker staten det genast och tillgriper de nödvändiga tvångsåtgärder som behövs för att förbättra min sviktande moral," berättade en kines för mig med ett leende.

Stackars de människor som inte är individer! Kina är ett land där alla individer har utrotats eller hjärntvättats. Därför är det antagligen i sin totala mänskliga nivellering det gråaste och tristaste, och i sin tråkighet det mest hopplösa och mest omänskliga landet i världen. Kommunist-Kina är landet där människan lärt sig av med förmågan att skratta och gråta.

Så länge jag har handen ovanför graven, och så länge mina fötter sitter kvar vid mina ben, skall jag kämpa mot vad som ont och orätt är. Jag har en kulturvärld att leva för och återvända till, och så länge jag har en vilja kvar i min kropp att röra en lem i den samma, skall jag kämpa för att återvända till mänsklighetens enda rätta element: den av Gud erhållna monoteistiska kulturen.

Naturen, den underbara naturen! Finns det någonting i sin gudomlighet sällsammare, i sin härlighet skönare eller i sin storhet mäktigare än naturen? Nej, det gör det ej. Människan är blott ett väsen inom hennes ram; naturen är allt.

Elisabeth, min älskade! Även om jag aldrig i mitt liv får se dig igen, så kommer jag alltid, så länge jag alls har krafter kvar, att ändå vilja leva blott för den sakens skull, att det trots allt finns en chans på miljarden att du än en gång träder in i mitt liv.

När jag sitter i denna ofrihetens cell och lider alla de kval som längtan, fångenskap, hopplöshet och vanmakt innebär, så tänker jag på Europa. Vad gör människorna i Europa denna afton? Säkerligen dansar de, sitter på teatern, dricker vin, går på baler och behagar varandra och ger varandra så mycket glädje som möjligt. Så måste det vara. Om jag ändå vore åtminstone en meter närmare Europa än vad jag är!

Ingenting är hemskare än att se och höra andra människor lida. Ett helvete är livet, ett ändlöst utsägligt kval, om man har ögon att se det med.

För en mänsklig individ är denna värld den hemskaste, ondaste och mest jämmerliga av alla världar som över huvud taget är tänkbara.

I mitt bröst brinner en eld, en lidandets eld, som förtär mig men som aldrig brinner slut. Mitt hjärta brinner av lidande, men aldrig brinner det upp. Kommer det då att brinna lika våldsamt och marterande så länge jag lever? Ja, det kommer det hjälplöst att göra, ty lidandets eld är outsläcklig, och det är lidandets triumf.

Jag längtar hem till Europa, till de vackra klassiska städerna, till societén, till salongerna, till festerna, till teatrarna, till mitt hem, till den enda värld jag hör hemma i, som är skönhetens värld, den enda riktiga världen utom naturen.

Ständigt återupplever jag i mina mardrömmar hur officeren i den lilla byn i Ukraina gav mig en örfil för att han trodde att jag ljög. Jag yrar, svettas och plågas av den ständigt återkommande bilden av den hårdaste skymf som jag hittills i mitt liv har fått utstå, ty jag ljög icke, jag har aldrig ljugit, och det värsta man kan göra mot mig är att tro om mig att jag ljuger.

Gud är med alla som är med honom.

I Kina måste alla människor vara övermänniskor. Den som inte både fysiskt och psykiskt är exemplarisk är en undermänniska. I Kina duger en undermänniska bara till att slängas på sophögen.

Förr var Kina ett upplyst land styrt av härliga kejsare som i själ och hjärta var konstnärer. Dessa kejsare målade flitigt underbart fina bilder av Kinas natur och människor. De kunde spela olika instrument och skrev dikter. Ja, förr var Kina styrt av konstnärer.

Idag styrs Kina av hemska våldsmän anförda av Mao Zedong, som vill utrota all gammal kultur och i stället skapa en antikultur. I stället för att försöka förstå och acceptera den gamla kulturen vill de utrota den och göra fulhetens gråhet och sterilitetens död till lag i dess ställe.

En barbar är alltid säker på att han har rätt och att alla andra levande och döda har fel. En civiliserad mänska vet att de män vilkas minnen överlevt dem själva är värda att minnas.

Allt är dött inom mig, och allt hopp är för länge sedan borta, men min kärlek lever ännu. Trots mitt lidande, trots min trånga becksvarta smutsiga cell, trots döden och allt ont som ännu väntar mig, så älskar jag livet.

Gud är det bästa, härligaste och mest underbara jag vet. Så länge människan har Gud kommer människan att veta vad glädje är. Därför är det så synd om de tråkiga ateisterna.

Av allt viktigt som finns i världen är sanningen det viktigaste. Vad är då sanningen? Sanningen är det som är själsligen njutbart. Allt är lögn som man njuter av med kroppen, och allt är sanning som man kan njuta av med själen.

Sorg är allt vad jag känner. Jag sörjer över mitt öde, över världens öde, över individens öde och över civilisationen och mänskorna. Jag sörjer över allt som har gått på tok sedan 1914 och som aldrig fullständigt kan repareras. När jag tänker på allt det som en gång i tiden fanns för oss människor att älska och jämför det med dagens situation, så vill jag bara gå bort från allmänheten och låta mina tårar dränka jorden. Men inte ens det har jag mera möjlighet att göra, ty här i detta land får och kan ingen gå avsides och vara för sig själv, och allra minst kan ofrivilliga koncentrationslägerfångar göra något så extremt antirevolutionärt.

Ormar krälar bland grenarna i träden och skrider fram på marken, väldiga apor svingar sig från gren till gren, i vattendragen flyter krokodilerna dolda av att de ser ut som stockar, och jag misstänker att tigrar och pantrar vaktar på mig bland buskarna, men alla dessa fria vilddjur tycks inte vilja ge sig på en ensam vandrare.

Det enda som fattas i detta landskap är den enslige eremiten i from uthållighet, som fastän han är svårt torterad försöker fortsätta omvända infödingar och finna frid och harmoni i ödmjukheten, ensamheten, Gud och naturen.

Gud om ingen annan vet att jag i min djupaste förnedring förslavad av soldater i Asiens djungler fortsätter att älska honom, världen, alla människor, allt levande och allt som han någonsin har skapat med en glöd som icke Indokinas djupaste träsk kan släcka.

Grått är vanmaktens, hjälplöshetens, trældomens och apatins tröstlösa färg.

Gud är det vita ljuset som till och med lyser i det svartaste mörker. Historiens färg är blodets, glädjen är blå, naturen och livet är grönt, och rikedomerna är gul såsom guld.

Blodets röda färg är även ödmjukhetens, själens, kärlekens och lidandets färg.

Allt tragiskt är rött och blöder av smärta tills det blir svart och dör, ty allt som är rött blir förr eller senare svart.

O Gud, du föremål för min högsta kärlek, ödmjuka mig! Slå mig mera, drabba mig även med pest och spetälska, låt mina sårade ben vara odugliga för resten av mitt liv! Slå mig, pina mig, ödmjuka mig, gissla mig mera! Jag behöver det, ty jag behöver komma närmare verkligheten. Soldaterna som jag tjänade har lämnat mig på marken att dö. Fukt, urskog, vilddjur och mörker omger mig. Tack, o Gud, för att du låtit mig finna ödmjukheten i att ensam blöda ihjäl mitt i världens vildaste svartaste urskog.

Världen är för stor. Alla vi som förgås bortom all europeisk civilisation är offer för världens alltför uppsvullna och ansträngt utbredda storhet. Jag föredrar det lilla Jerusalem, det fattiga Grekland och det splittrade Italien framför all storhet i världen.

Är jag omänsklig eller mänsklig? Jag vet inte, men ett är dock säkert: världen jag lever i är omänsklig, vilket är orsaken till varför jag har så svårt för att vara mänsklig. Endast Gud och naturen är mänskliga, och människan är endast mänsklig när hon tyr sig till dem.

Jag önskar att jag vore bättre och mera värd att kallas människa.

Jag förbannar dessa soldater. De är ej människor utan själlösa vilddjur som inte vet vad de gör. Hur många lyckliga familjer har inte genom dem förlorat sina fäder, sina mödrar, sina barn, sin framtid och sin tro på livet och all sin positiva tillförsikt? Genom soldaterna har mänskligheten alltid förlorat sin oskuld utan någon möjlighet att någonsin ha kunnat få skydda den. Hur mycket har inte under historiens gång för alltid tystats och gått förlorat för att en soldat inte visste vad han gjorde?

Jag ligger vanmäktig i en säng inlåst på ett sjukhus och lever på mediciner och droger. Jag är inte längre herre över mig själv eller över mitt liv eller över mitt öde, och jag kan inte längre ta hand om mig själv. Jag är anfrätt av hela mänsklighetens

ruttenhet, ty jag är helt överlämnad i andra människors händer. Det är det yttersta slaveriet: att tvingas bli beroende av andra genom att inte längre vara herre över sig själv. Då är man förlorad som människa.

Evig smärta är och blir min lott i livet. Mina ben är förlamade, jag är smutsig och stinker, och jag kan ej tänka på annat än på allt vad som bedrövligt är. Det enda som lever i mig är min förtvivlan utan botten och utan ände. Slå mig mera, o Gud! Beröva mig mina ben, döda mina lemmar, stick ut mina ögon och beröva mig mitt tal, slå mig med pesten och låt mig frätas sönder av spetälska; straffa mig, o Gud, och gissla mig ordentligt, ty jag är icke längre värd att kallas människa.

Jag är rädd för dessa människor. Hur vet jag att dessa maskerade läkare och sköterskor inte ger mig gifter i stället för mediciner? Hur vet jag att de inte leker och experimenterar med mig i stället för att kurera mig? Hur vet jag att de verkligen vill att jag skall bli frisk? De har aldrig rent ut sagt att jag någonsin kommer att bli bra, och de ler alltid samma leenden. Jag är rädd för dem för att så många av de andra som ligger här dör utan vidare och för att det är så ytterst få som blir friska. Detta sjukhus är mera likt ett fångelse, ett bårhus och ett krematorium än ett ställe där sjuka människor blir friska.

Vad är smärta, vad är sorg, vad är lidande och död, vad är krig, förstörelse, sjukdom, invaliditet, brott, synd, mörker, hopplöshet, otro och hat, och vad är helvetets alla fador jämfört med en människas ensamhet?

Ja, jag är en jude. Det är mitt livs största lycka och mitt livs största olycka. Det är mitt livs största lycka för att Gud den högste och ende älskar och beskyddar mig och är engagerad i mitt öde, och mitt livs största olycka för att han så ofta i historien har övergivit mig.

Ja, alltför ofta i historien har han övergivit oss, förnedrat oss, tillintetgjort oss och bedrövat oss med sin tuktan, och detta har han gjort med oss som är hans enda alltid trogna, pålitliga och ödmjuka tjänare. Men alltid har han även lyckligtvis kommit tillbaka till oss, upphöjt oss på nytt och ännu en gång visat sig vara starkare i oss än någonsin förut. Vad kan vi annat göra med en sådan Gud än älska honom tillbaka?

Vi judar är inte ädla. Det finns ingenting nobelt eller hedervärt alls i oss, men vi är desto mer mänskliga.

Gud överger aldrig men prövar alltid.

Den som är rädd för helvetet är rädd för livet.

Skönheten är det ljuvaste ting som någonsin har funnits på jorden. En vacker soldat, en ljus martyr för krigets fador, en ung moder vars skönhet har överlevt hennes make, ett vackert flickebarn som ler mot den som har dödat hennes föräldrar, två gossar som muntert och stillsamt leker bland ruinerna av sin hemby, en bondkvinna klädd i sidensarong som en drottning, en glad inföding som inbillar sig att kriget någon gång skall ta slut, en trädgårdsmästares blomsterbädd mitt i en svårt härjad by, ett leende från en nybliven moder som samtidigt har blivit änka, allt sådant hör till de ljuvaste ting som någonsin har funnits på jorden, och så övermåttan

ljuvliga är de att ingenting någonsin kan få dem att upphöra. Människans och världens skönhet har alltid bestått trots allt och kommer alltid att bestå trots allt.

Alla människor är lyckliga utom jag. De lever lyckligt och dör plötsligt. Jag har dött i hela mitt liv och jag lever ännu, och aldrig har jag varit lycklig. Varför är just jag mera olycklig än alla andra? Därför att jag är hemlös och fredlös samt därför att alla människor som jag lär känna ändå av någon underlig anledning förblir främlingar för mig liksom jag alltid förblir en främling för dem. Jag är den innersta kärnan av all mänsklighet och därför det eviga främlingskapet inför all den omänskliga mänskligheten.

Jag är orolig för Israel. Vad vore världen utan Israel? Utan Israel vore vår värld som en öken utan sin enda blomma. Hellre lider jag i kunskap om att Israel finns, och hellre utstår jag evig ofrid i eländig hemlöshet, vanärande fattigdom och oupphörliga personliga olyckor, än att jag lever ett bekvämt liv i lugn och ro i visshet om att det inte längre finns.

Men vad betyder en ungersk magnats sons känslor för ett land som han aldrig har sett och med vilket hans enda band är en moder som förnekade detsamma? Vad rätt har det svartaste, mest ovärdiga, mest utblottade och mest självmant vilsegångna lammet att mera tala om sin hjord och att vidare vänta sig något av sin herde?

Tiden är mörk, men den dag skall komma då ännu en gång Fridsfursten skall sprida sitt namn, sitt ljus och sin glans över jorden. David har återuppstått förut och ej allenast i Israel.

Vilset är människosläktet. Kanaans land är delat, hotat och korrumpert av mäktiga ismaeliter, som inte vill förstå eller som vägrar acceptera att Isaks barn är heligare än de och att Isak har större rätt ill Abrahams arv än Ismael. En spillra av Israel har återvänt hem och försökt ta sitt arv i besittning, men den spillran är blott en spillra av en spillra av en spillra av Juda, och den har än så länge fått större mängder obehag än fördelar av sitt rättmätiga arv.

Historien gick på tok när Israel gick på tok, och endast Israel kan få den att gå rätt igen.

Världshistoriens mest inflytelserika person var en föraktad och okänd ung man som i trettioårsåldern ljöt en brottslings död. Över hans döda kropp har det rest sig en civilisation som snart har 2000 år på nacken. Ledarinnan för denna den mest bräckliga och seglivade av alla byggnader är den samme brottslingens kyrka, vars starkaste fundament är Rom. För hans skull kommer jag att älska den heliga romersk-katolska kyrkan så länge jag lever. Och vid sidan av henne kommer jag även alltid att älska den luthersk-evangeliska kyrkan, den grekisk-ortodoxa kyrkan och den gemensamma nämnaren för dem alla tre, som är judendomen, ty alla dessa fyra sinsemellan så olika församlingar är egentligen en och samma religion, ty de har en och samme Gud, och de detaljer som skiljer dessa religioner åt är bara sådana detaljer som leder bort från Gud.

Vad var för resten den okände brottslingens förbrytelse? Det har aldrig kunnat uppdragas. Möjligen var det så att han liksom alla andra gick under på grund av den mänskliga faktorn, det som alla lögner stupar på och det enda som man kan bygga en varaktig civilisation på, som den kristna. Korsfästelsen av Jesus genom den

mänskliga faktorn är mänsklighetens och civilisationens kärnpunkt, förenande länk och enda hållbara grund sedan knappt 2000 år.

När en mänsklig människa inte smickrar, kryper för och ödmjukar sig inför alla andra blir han alltid förödmjukad. Jag älskar alla mänskliga människor. Jag vill kyssa dem var och en. Jag vill träffa dem alla och le med dem alla. Jag vill visa dem alla att det åtminstone finns en som älskar dem, och inga platser längtar jag mera intensivt till än Jerusalem, Konstantinopel och Rom, som ju är världens hårdast drabbade, djupast skändade och därför mest mänskliga städer.

1948 greps jag i mitt hem av den hemliga polisen i Budapest. Föga anade jag att det var ett av världshistoriens mest underbara årtal under vilket det otroliga inträffade att Israel återuppstod från de döda.

Jag ber till Gud denna bön: Må aldrig Israel anfalla någon och aldrig lyfta något vapen mot någon utan att ha blivit tvingat därtill, ty alla människor är sista slutligen Israels bröder och systrar. Må Israel när det har tvingats till krig aldrig fortsätta med att kriga efter det att den till kriget skyldige har kapitulerat, utan låt då i stället Israels soldater nöjda var och en draga hem till sitt.

Erövringen och befrielsen av Jerusalem år 1099 var den kristna kyrkans största triumf genom tiderna. Vi återupplever triumfen idag, men idag är de triumferande judarna.

Vi vandrar nu till fots söderut längs med havet. Den ruinerade och tystnade staden Hué, som en gång sjöd av kulturell blomstring som denna världens kulturella huvudstad, försvinner med sin mörka svartbrända dysterhet bakom oss. Vår färd vaktas av skorpioner på stranden. Jag vet inte på vilket sätt, och jag bryr mig inte om på vilket sätt, men på något sätt skall jag levande ta mig hem till Europa, dess heliga städer och till Jerusalem.

Jesus Kristus botade sjuka, mättade fem tusen män med några bröd och två fiskar, gav liv åt döda, undervisade och tillrättavisade sin tids lärdaste, högst utbildade och mest gudfruktiga män och lät sig gisslas och spikas fast naken på ett träkors tillsammans med ett par rövare inför hela Jerusalem. Vem kan göra sådant utom Gud? Dock var Jesus Kristus blott en av oss.

Om Jesus Kristus var Gud så fick han bara fan för det av mänskorna, såsom Gud alltid bara har fått fan av mänskorna för att han är Gud.

Kristus gav oss sanningen, och ända sedan hans och Roms guldålders tid har sanningen varit någonting ohyggligt. Han gav oss icke hela sanningen. Roms guldålder och dess kejsarliga hovs flerhundraåriga odödliga prakt och härlighet liksom 1800-talets oförlikneliga världsomfattande välfärd, rikedom, kultur, fredliga samhälle och mänskliga ära och höghet var lika mycket sanning som Kristi lidande och död, men av någon anledning så är sådana angenäma sanningar inte lika tilldragande som den groteska.

Så länge jag bodde i Ungern var jag nationalist och kanske den sista i världen. Det är jag fortfarande, men vilket är mitt hemland? Är det Israel? Jag har aldrig varit

där. Är det Ungern? Jag har ingen lust att återvända till ett land som nazistiska och kommunistiska imperialister har våldtagit och gjort oigenkännligt. Nej, jag har inget land, ty mitt land var fridens land. Friden, hoppet, glädjen, ambitionen och skönheten var mitt land, och jag är en av de få i världen som inte var medskyldig till dess tillintetgörelse.

Närhelst det har inträffat en kulturell katastrof i historien, så har det varit folkets röst som har gjort sig gällande och som med våld har genomdrivit en vilja som inte har varit någons och ännu mindre allas utan som enbart har varit det monstruösa fostret av en vanvettig masshysteri.

Folkets röst är världens olycksbringande skadeglädje, och individens röst är världens förföljda och ihjältigna samvete.

Varför har jag ständigt dåligt samvete? För att jag lever.

Jag hatar och förbannar mig själv för att jag ständigt förföljes, kallas omänsklig, överfalles, förödmjukas, hatas och ständigt drivs längre och längre bort från hemmet. Jag hatar inte mitt blod och förbannar inte min härkomst eller mitt liv. Nej, jag hatar och förbannar endast min personlighet, som gör sig så hatad och förföljd överallt, och som endast bringar olycka över mig själv och över alla andra vart jag än kommer.

Jag hatar det människosläkte som aldrig lämnar individen i fred, som i alla tider så när som på några Lotska undantag alltid har bestått av enbart barbarer och gudlösa hedningar, som aldrig respekterar friden, renheten, kärleksron, jungfruligheten, fromheten eller evighetens tystnad, som i frihetens namn förtrycker och förslavar varandra, som föredrar den dåliga smaken framför den goda, som i härlighetens namn förnedrar, som hellre river ner än bygger upp och som hellre gått åt helvete än ägnar sig åt eviga värden. Ja, jag hatar kollektivet, folket och massan, den själlösa tusenhövdade hydran, som hellre förleds än leds, som med skadeglädje har gjort slut på varje civilisation och som intet annat har till övers för det som är gott än likgiltighet. Jag förbannar den människa som kallar sig människa, ty han gör sig medbrottslig till alla mänsklighetens brott genom tiderna.

Havet är magnifikt i sin gudomliga skönhet och överfullt av liv i sin eviga ändlöshet, men vårt fartyg *Mercury* är tråkigt intill döden och så bullrande att man nästan skäms för dess framfart på detta härliga hav. Varför övergavs någonsin fregatterna, kryssarna, klipperskeppen, karavellerna och alla de gamla vackra segelfartygen? Varför tröttnar människor ibland på att hålla det som är härligt vid liv?

Jag längtar hem till vårt gods vid den lilla floden med de vackra stränderna, till min familj som jag inte vet om den ännu lever, och till allt som jag har känt och som tidernas omvälvningar har sopat bort för mig. Kommer jag någonsin att få återse mitt hem, min förlorade lycka, min kärlek, mitt liv eller något enda grand av allt det som jag hopplöst tycks ha förlorat för alltid? Det frågtes blott, det gavs ej svar, ty inte ens Gud svarar på pinsamma frågor.

Den människa som bara tänker på sig själv, som bara söker sig själv och som inbillar sig att Guds nåd gäller honom mera än andra är lika vilsen och okristen som

en hedning. Gud är en obegränsad och ohämmad skapare som aldrig nöjer sig med att bara älska enskilda individer utan som alltid älskar alla genom dem.

O Gud, varför är du föränderlig? Varför är du aldrig densamme? Varför älskar du människan och unnar henne ljuvlig lycka blott för att strax därpå hata och förgöra henne? Varför bygger du en civilisation och stolta imperier bara för att störta dem i krig och brand? Varför är du så nyckfull, otillgänglig och trolös mot människan? Du ger henne löften som du bryter, dina trognaste tjänare utmanar du och förföljer du mest och hårdast, du håller ständigt dina ovänner vid liv, dina verk överger du och överlämnar du åt människohänder som har sönder dem, och intet ger du liv som du inte också ger död. Varför, o Herre, övergav du någonsin judarna, om du en gång utsåg dem till ditt egendomsfolk, och varför älskade du någonsin barbarer, eftersom du någonsin gav dem makt över de goda? Varför, o Herre?

Jag blygs och skäms när jag tänker på att jag en gång ville bli berömd. Jag tackar Gud för det straff som jag fick för mina ambitioner. En man söker i berömmelsen ära men finner däri blott desillusion, nederlag och vanära. Ambitionen möter endast motstånd, framgången bringar endast motgångar, berömmelsen väcker endast avund, och mod, rättfärdighet, heder och ädelmod som vågar träda fram i dagen belönas endast med hatets vredgade hugg och slag som alltid leder till martyrium. Världen är en lekplats endast för dårar. Må jag sky den så länge jag lever.

Världen är oändlig, har så alltid varit och skall så alltid förbli. För den gudfruktige har intet hav en ände och intet land en gräns. Dårar är de som bygger staket, som gör anspråk på fiskevatten och som kallar något annat än sina händers verk för sitt.

Glöm ditt hem. Du kommer ändå aldrig hem. Vad är väl ett hem? – Ett fängelse, där den rättfärdige försmäktar, ett dödligt träsk i vilket all dygd och renhet sjunker ned och förgås, en dödens fälla för varje naturbarn och ett helvete utan ände, den värsta av moraliska smittohärdar för rutenhet och andligt fördärv, och en oemotståndlig frestare till övermod, omänsklighet och arrogans. Ute på tröstlösa katastrofala lidandesmättade irrfärder, ute i brinnande krig där alla dör som flugor, till och med i hopplösa fångläger var man åtminstone kan drömma om flykter till friheten, överallt är det bättre att vara än hemma – för den som ändå aldrig kan komma hem.

Vad är kärlek? Kärlek är att ge något kostbart åt din nästa så att han kan slå sönder det, att bygga upp något vackert så att andra kan riva ner det, att ge åt någon sina innersta känslor så att hon kan trampa på dem, att så innerligt förkunna fred och frid att alla lyfter vapen mot varandra. Kärlek är att upprätthålla uråldriga traditioner så att ens barn kan bryta med dem, att skapa en ordning så att folk får något att revoltera mot, att motstå all ondska så att alla onda människor överger en och man blir helt ensam i världen, att predika Guds ord så att alla hatar en och ingen tror en, att söka sig vänner men bara få fiender, att lida utan ersättning, att ge frikostigt utan att någonsin få annat än otack, att längta efter någonting utan att någonsin få det, att älska en kvinna så att hon förvandlar sig till en evig huggorm vid ens hjärta, att arbeta utan lön och att fordra att andra skall vara lika goda som en själv vilket aldrig någonsin någon är. Kärlek är att vilja göra det rätta men aldrig kunna göra det. Kärlek är att älska utan att någonsin själv älskas. Kärlek är att så gott

och skörda ont, att skapa vad man själv finner vara gott så att andra kan vämjäs och äcklas och uttrycka sin avsky och oförståelse för det. Kärlek är att älska den som är grym, hänsynslös och ondskefull som ett vilddjur och att för detta älskade vilddjurs skull hata den som är mänsklig och god, from och vänlig som det älskligaste lamm. Kärlek är att för det lilla ljusets skull, som lyser i det stora mörker som är världen, hata och avstå från hela världen.

Kärlek är att samla och älska egendom så att andra kan komma och röva den. Kärlek är att omhulda det som går sönder och att tolerera att ingen tolererar en. Kärleken är den totala ödmjukheten och den fullständiga självförnekelsen, den största smärtan och det svåraste lidandet. Kärlek är allt, och den är aldrig ingenting.

Kärlek är att för andras skull göra det man minst vill och avstå från det man helst vill. Kärlek är att finna sig i allt och även i mörker, orättvisa, ondska, vanära, förödmjukelse, skändning, orättvisa och slaveri. Kärlek är att tacka och ta emot vad man än får, hur ont det än är och även fast det bara är ont. Kärlek är att orka leva utan att begå självmord, även fast detta skulle vara det enda rimliga att göra. Kärlek är att dö för evigt och ändå orka leva vidare. Kärleken är den eviga tortyren och lidandet, som man bara orkar utstå för kärlekens skull, hur ont den än gör.

Kärleken är Gud. Hur orkar han?"

Och han stönade gång på gång på nytt:

"Om jag ändå kunde glömma allt! Om jag ändå kunde glömma mig själv!"

49.

En dag då vädret äntligen tycktes lugna sig och barnen efter en vecka åter fick slippa ut ur sitt hemska fängelse under däck kom det plötsligt en väldig störtvåg från ingenstans och drog Paul Reynolds över bord. Richard hoppade desperat ut i det iskalla havet efter sin gosse men fann honom ej. Mannen var lyckligtvis tillräckligt stark för att även orka simma tillbaka. Men den dagen gav denne man, som var starkast av alla de ännu ombord varande, definitivt upp hoppet. Någoting brast i hans hjärta som icke kunde återställas. Han gav sig själv skulden för att han inte sett efter pojken bättre och varit till hands när jättevågen kom, och han kunde inte förlåta sig själv. Alla de andra försökte förgäves trösta honom och även den omkomnes gråtande bror Peter.

Men denne kom bättre över sorgen än någon av de andra, förmodligen då han var yngst, och han förblev vid gott mod. Och han tydde sig mer och mer till den alltmer ensamme maskinisten.

Greken satt allt oftare långa stunder i salongen och bad stående på sina knän på golvet. Det blev nästan som hans dagliga arbete. De andra lät honom vara, ty de höll med Morton om att de alla "behövde hans böner".

Men en dag frågade honom Richard: "Vad tycker du som grek egentligen om romarna och italienarna?" Han lockade in skeppsprelaten i detta samtal egentligen mest för att hålla honom kvar i verkligheten och i deras visserligen alltmer krympande men dock samvaro.

Det visade sig att greken hade mycket bestämda och klara uppfattningar i saken. "Romarna är ingenting," sade han. "Allt har de fått av oss greker. Hellas är alla italienares och latinarens ursprungliga hemland, vilket till och med Vergilius medger. Det latinska folket var hellenska koloniserare och imperialister och utmärkta sådana, och det enda misstag som de någonsin begick var att glömma bort sin hellenska identitet. Liksom hela den värld och alla de folk som greker och romare har

civiliserat bottnar även Dante, den förste och störste bland italienare, i den joniske skalden Homeros. Homeros var en man som alldeles själv skapade en hel värld, och en bättre och ädlare människa har aldrig funnits. Utan vidare bör han liksom Platon och Cicero, Plutarkhos och Tacitus och många andra betraktas som lika heliga personligheter som Jeremias, Esaias och den som skrev Moseböckerna."

Den lille fader Nikolaus var så kategorisk i sina uppfattningar, att Richard nästan måste huka sig inför hans svada. Han kunde bara försiktigt genmäla: "Jag tror dig, gode fader, jag tror dig." Han hade ingenting att tillfoga.

För första gången på mycket länge såg de så en dag åter sin vän den väldiga sjöormen, men den här gången hade hon sällskap. Tillsammans med två andra lika långa och förunderliga väsen kom hon simmande fram genom morgondisets dimmor nästan som i procession. De simmade alldeles parallellt och nästan skred fram genom vattnet, som då var alldeles stilla. Det var en sällsamt majestätisk syn. "Den som har sett någonting sådant glömmer det aldrig," skrev maskinisten därom i loggboken.

Tyvänn stannade de dock inte. "Vi är nu åter ensamma med naturens infernaliska makter, som så fort havsormarna var försvunna återupptog den grymma leken med oss menlösa offer," skrev maskinisten. Det var som om de svarta sjöormarna förde någon sorts övernaturlig men säker tur med sig. Maskinisten skrev även:

"I alla tider har det förekommit skepp som har seglat bort sig. De har spårlöst försvunnit från havets yta med man och allt, och ingen har kunnat rekonstruera och återberätta deras mystiska öden. Även vi är ett sådant skepp som har seglat bort sig, och detta är den faktiska historien om vad som egentligen hände med oss. Men endast om någon av oss överlever och kommer tillbaka kan vår historia komma till någon annans kännedom än vår egen."

Följande dag skrev han:

"Salongen är ej längre någon salong. Den stora väggspegeln som herr Richter hade med sig och hängde upp har bara en liten spegelskärva kvar i det nedersta hörnet. Barens sista flaskor har alla för länge sedan gått sönder eller tömts och skickats ut med patetiska brev till ingenstans utan adressater, och baren själv är en skräphög som ligger i en bråte av odefinierbara ruiner. Ingenting är längre helt. Kommandobryggan har ej längre något tak, och många av bibliotekets volymer har flutit ut i havet. De få som har kunnat räddas går aldrig mera att läsa, ty de är så illa skadade av havsvatten. Grammofonen lyckades vi rädda i det längsta, men till slut fick även den havsvatten i sig och dog. Hela skeppet är ett vrak ej endast utanpå utan även invändigt, och alla är vi vrak som befinner oss kvar på det och som bara väntar på att det skall sjunka."

Stormarna lugnade sig, men de var mera okunniga än någonsin om var de var. Vinden tycktes nu driva dem västerut. En dag stod maskinisten som fastnaglad vid babords reling. "Vad ser du?" frågade greken.

"Se själv. Kan du upptäcka någonting?"

Och då såg greken alldeles tydligt vad maskinisten såg, men det var oändligt långt borta. Det var en alldeles tydlig vidsträckt knappt synlig tunn blå rand av land.

"Kan det vara Patagonien?" undrade greken.

"Jag undrar samma sak själv. Jag tror inte det kan vara Antarktis."

Vinden förde dem allt närmare detta land under de följande dagarna, och hoppet tändes ånyo i deras hjärtan. De kom så nära det att de med kikaren kunde se att det var grönt och stort.

"Det kan inte vara Patagonien. Så grönt är inte Patagonien," menade Morton i kikaren.

De andra delade hans åsikt och kom även fram till att det absolut inte kunde vara Antarktis. De var nästan böjda för att tro att det kunde vara Tasmanien eller rentav Nya Zeeland. Men hade det varit det måste de ha sett andra fartyg, men havet och kusten var helt fritt från sådana.

"Ännu ett mysterium," konstaterade greken.

Men när de den tredje dagen efter att landet hade siktats vaknade på morgonen fann de att vinden hade svängt om och att landet var borta. Sikten hade försämrats. Sydostliga vindar fortfor nu att blåsa i veckor, och de såg aldrig mera det stora gröna landet i fjärran. Men loggboken berättar i samband med upptäckten av detta land:

"Det var strax innan vi siktade det stora gröna landet som den stora släta klipphällen mitt i havet uppenbarade sig för oss. Vi drev förbi den på blott några hundratals meters avstånd, men det märkligaste med den var inte dess existens utan den stora gula fågeln som prydde dess mitt. Den var stor som en nandustruts och verkade vara av hönssläktet. Vi antar dock att den kunde flyga, även om vi inte såg den göra det. Om den kunde simma, vilket vi inte heller såg den göra men vilket också är troligt, så är det den första hönsliknande fågel som någon av oss har sett som kan göra det. Någoting av dess uppenbarelse påminde om dronten, men det intressantaste med den var dess färg: den var helt och hållet granngul nästan som av skimrande guld. Inte utan skäl kallade vi den för vår fågel Fenix, särskilt när vi blott någon halvtimme efteråt med våra extra uppspärrade korppluggar siktade det stora landet."

Men när vädret åter blev mildt tog Richard när det blev som vackrast jollen för att fara ut och fiska. Deras mat var på upphällningen, så han fann sig nästan tvungen till att göra något åt saken, och chanserna att få napp var bättre från jollen än från skeppet. Men inom nära avstånd från fartyget greps jollen av strömvirvlar, som kanske hade orsakats av något sjöodjur, och Richard kunde omöjligt styra sin lilla båt eller ro den tillbaka till sitt modersskepp. Plötsligt dök det upp ett oväder från ingenstans, och inom kort var stormen över dem utan att Richard hade någon chans mera att rädda sig. Jollen sopades bort ur de ombordvarandes åsyn och var borta för alltid, som om den hade suddats bort från havets yta.

"Kan farbror Richard klara sig i jollen?" frågade Peter maskinisten.

"Nej, mitt barn, det kan han inte."

"Varför inte det?"

"Jollen är egentligen sjöoduglig, och årtullarna är så dåliga att man knappast kan ro i den. Dessutom är den så liten att en vanlig stormvåg räcker för att den skall stjälpas. Men allt sådant tror jag inte att du förstår."

"Tror du inte att vi kommer att träffa farbror Richard igen någonstans på havet?"

"Kanske, mitt barn, kanske."

Jollen hade faktiskt varit så liten att den hade sjunkit om fyra personer hade satt sig i den.

Och stormarna som alltid blåste från söder fortfor att rasa.

Men greken, den fromme, helige och tålmodige mannen med oändliga prövningar och lidanden bakom sig, gick allt mer i sina egna funderingar. Han tycktes inte längre bry sig om om de överlevde eller inte. Det var som om han hade givit upp efter att de hade drivit bort från det gröna landet, som de så hade sett fram emot att få komma fram till. Sedan dess hade bara havets oändliga monotoni förföljt dem och belägrat dem och nästan kvävt dem med sin massiva hopplöshet. En dag hade han begivit sig upp på vad som var kvar av kommandobryggan, vilket inte var mycket, för att enligt sin vana spana ut över horisonten utan att upptäcka något nytt, när en förödande våg kom vältrande och sköljde över hela fartyget. *Carolina* skälvde

till inför attacken från sidan och hotade nästan stjalpa men klarade sig och sträckte på sig igen, men ett ofantligt brak följde med vågens syndaflod, och skeppet skakade från för till akter, som om skrovet hotade rämna. När det skummande fradgande vattnet lade sig och *Carolina* reste sig på nytt efter slaget fanns ingenting kvar av kommandobryggan. Vågen hade fört den med sig ut i havet. Och med denna rest av en påbyggnad hade de även förlorat sin ende präst. Ingenting syntes heller i havet i form av rester av vågens skövlingståg. Spårlöst hade den gjort sitt och tagit allting med sig som försvunnit med den ner i djupet, från vilket ingenting någonsin återbördas.

"Vad tusan hade han vid kommandobryggan att göra?" undrade Morton.

"Han kanske sökte efter någonting."

"Men där fanns ju ingenting!"

"Han kanske behövde en planka, eller han kanske bara tog sig en promenad. Hur kunde han veta att hela kommandobryggan just då skulle lossna? Eller kanske han visste det och gick dit frivilligt?"

Senare på eftermiddagen frågade Morton:

"Vad tror du att är meningen med vår resa? Varför har alla våra ödesfränder dödat en efter en? Varför har vi blivit tvungna att gå igenom dessa ohyggliga orättvisa prövningar och vedermödor? Vad är meningen med den onda bråda död som har förföljt oss ända sedan den där stormen utanför Nya Zeeland knäckte vårt roder?"

"Jag undrar samma sak som du. Så hemsk har vår resa varit att jag undrar om den verkligen är sann. Den verkar snarare att ha varit som en skräckhistoria skriven för barn än en flik av verkligheten. Men vi har ju sett en del sällsamma saker. Det hemskaste av allt är dock att resan ännu inte är över. Det som jag dock mest grubblar över är att nästan alla har omkommit utom den enda som förtjänade att omkomma."

"Vem har förtjänat att omkomma?"

"Jag."

"Varför det?"

"Jag ensam av oss alla har från början velat dö."

"Varför?"

"Därför att jag finner det outhärdligt att leva med de erfarenheter jag har."

"Vad är det för erfarenheter? Vad har du för erfarenheter som är värre än någon annans?"

"Som ung bevittnade jag hur nationalsocialister och kommunister slogs om mitt land och hur de i den striden förstörde landet i fråga. Kommunisterna vann, och de gjorde slut på allt det som hade varit gott i mitt land. Vi ville aldrig ha nazisterna i vårt land. De hade respekterat oss till en början och lämnat oss i fred, men när det började gå dåligt för dem i Ryssland krävde de att vi skulle hjälpa dem. Vår regering vägrade, de ville liksom Italien efter Mussolinis fall sluta upp på de allierades sida, och då ockuperade tyskarna hela Ungern och gjorde vår vackra huvudstad till en fästning mot ryssarna. De slaktade vår befolkning, mördade alla oliktankande och förde bort en halv miljon av våra judar till förintelselägren. Därför straffade ryssarna oss, som om vi hade varit skyldiga. När de besegrat nazisterna införde de en totaldiktatur som gjorde livet omöjligt för oss ungrare, då de precis som nazisterna fortsatte föra bort alla oliktankande som försvann spårlöst, men hela vårt folk bestod i grunden bara av oliktankande. Jag har aldrig någonsin velat hata en enda människa, men mitt livs erfarenheter har tvingat mig till att bli en hopplös socialisthatare. Efter att de hade våldtagit och förstört Ungern såg jag särskilt Ryssland men även Kina inifrån, och det gjorde inte saken bättre. Hela det ryska

etablerade kommunistisamhället vilar på en lögn. Sovjetunionens grund är orättvisa och legaliserad brottslighet i form av massdeporteringar och folkmord. Den sovjetiska staten har ett skändligt mord på en oskyldig monark och hans ännu oskyldigare familj att tacka för sin ställning. Och denna stat är den mäktigaste i Europa: ryska kommunister befäller idag över alla polacker, bulgarer, rumäner, tjecker, slovakar, balter, ungrare och sådana stackars tyskar som bor öster om Elbe. Och deras makt är grundad på den inbillningen att deras socialistiska system är ofelbart, och den fanatiska blindheten uppfostrar de alla sina slavar i. Allt detta är något som jag inte kan acceptera och som jag måste betrakta med äckel, avsky och fasa. Naturen tvingar mig att hata det, och som jag inte kan bli av med detta hat, och som det är väsensfrämmande för mig att hata någon, kan jag inte leva med mig själv."

"Men hade inte kommunisterna rätt när de störtade det ryska kejsardömet? Led inte det ryska folket mycket ont under tsarerna?"

"Visst gjorde de det, men det berättigar inte till våld. Ryssarna omsatte sitt hat i praktiken, och det kan jag inte förlåta dem. Våld är höjden av dumhet, djuriskhet och omänsklighet. De utrotade ett helt släkte, som representerade kultur och god smak, och detta ersatte de med den sterila socialismens gråa smaklöshet, som den tyska nationalsocialismen har att tacka för sin uppkomst. Och detta ledde till det andra världskriget, som fördärvade en hel värld i onödan och särskilt Europa. Det värsta är att jag vet att jag inte dömer ryssarna för hårt, att de inte kan dömas för hårt, att det är omöjligt att överdriva deras negativa sidor och att jag inte kan, hur gärna jag än ville det, intala mig själv att jag för mig själv har överdrivit de intryck av negativt slag som jag har fått av den kommunistiska verkligheten, och att jag ignorerat allt positivt. Jag kan inte få den kunskap och erfarenhet, som jag mot min vilja under alltför många år har belastats med, att tåga. Jag kan inte bortse från det faktum att det kommunistiska samhället är baserat på av staten legaliserade justitiemord, och att jag därför, utan att omsätta det i praktiken, och helt emot min egen vilja och personliga läggning, måste hata det. Och därför vill och kan jag inte leva, emedan denna konflikt i min själ är outhärdlig. Jag kan inte leva med ett hat till en miljard människor, som jag måste hysa men som jag absolut inte vill hysa. Så är det."

"Du håller alltså med William Griffith och hans vän om att Ryssland bör dra tillbaka alla sina trupper från Europa medan amerikanerna skulle stanna kvar?"

Min vän, jag växte upp i Kina med en präst till fader. Han var inte socialist, men han förstod socialismen. Och hur gammal, skröplig och sjuklig han än var hade han större krafter än du, ty han kunde betrakta kommunisterna som lika mycket människor som alla andra.

Min vän, höjden av fåfänga är att hata någon. Det om något gör livet svårt för någon.

Du har talat om hur kommunisterna har utrotat aristokratier, förgjort all bildning och kultur och utrotat allt ädelt inom sina gränser. Det är ett faktum att dessa olyckor har skett, men vem var skyldig till dem? – Enstaka individer som Lenin, Stalin och Mao Zedong. Deras partier bestod av exklusiva klickar, som satte sig över resten av folket med våld utan att egentligen ha någon legitimitet eller ens något folkligt stöd. Det är synnerligen orättvist att beskylla ett helt folk för dessa olyckor som drabbade själva folket hårdast.

Du fördömer kommunismen, men du fördömer inte nationalsocialismens och amerikanernas övermod, dessa som inledde andra världskriget, och som är de enda som har använt atomvapen mot människor. Jag säger ingenting om deras motiveringar och försvar. Jag framhåller bara det onekliga faktum, att det var

nazisterna som med våld startade det andra världskriget, och att amerikanerna satte in atombomber mot civilbefolkningar, som egentligen bara ville ha fred. Både nazisternas anstiftan av det andra världskriget och Amerikas användning av atomvapen var just sådana våldshandlingar, som du fördömer, och de värsta våldshandlingarna i historien.

Du har lidit mycket. Du har bara sett Ryssland och Kina från dess fångläger. Du har all anledning att hata allt som bara luktar av kollektiv, kommunism och socialism. Men verkligheten är aldrig ensidig, och det är min skyldighet att tvinga dig se även den andra sidan av saken, som uppväger allt det fasansfulla och som är sakens framsida. Du har bara fått se baksidan.

Alla ryssar, alla kineser, alla kommunister i öst har fått lida som du. En del blir förbittrade därav, som Solsjenitsyn, andra blir enbart förädlade därav och bibehåller sin kärlek, som Pasternak. Bli inte du en av de låga, de blint förbittrade, de slagna och de besegrade. Kämpa vidare, och låt din kärlek övervinna hatet. Lämna kommunisterna i fred. De har lidit tillräckligt. Vi såg Kina blöda ihjäl före och under revolutionen, men liksom de flesta kineser klarade vi oss genom att delta i denna luttringsprocess just genom att inte använda våld och inte ta ställning i någon form. Tag inte heller du ställning. Det är genom ställningstaganden som man gör sig fiender, och fiender har världen alltid haft för mycket av, även om det bara skulle ha varit en enda. En enda fiende i hela världen är en för mycket.

Glöm det fasansfulla du har upplevat, och tag endast vara på den erfarenhet som har varit nyttig. Jag ber dig egentligen bara att inte vara så dum så att du hatar någon eller något. Hat är något som man själv kan styra och styr, liksom kärleken. Ingendera är någonsin förnuftig, men hatet är destruktivt medan kärleken alltid är konstruktiv. Därför är i alla fall kärleken i all sin förnuftsvidrighet dock mera förnuftig än hatet. Jag vill egentligen bara uppfordra dig till en sådan vishet och tolerans så att du inte ens hatar kommunisterna. Ty hat är höjden av blindhet och dårskap.

William Griffith kan ha rätt i att Ryssland bör dra sig tillbaka bakom de gränser hon hade före andra världskriget, men då skulle även amerikanerna böra lämna Europa. Och skulle då Europas länder kunna leva i fred med varandra? Hur länge skulle det dröja innan Tyskland på nytt skulle börja trakassera Östeuropa och sätta sig på sina östliga broderfolk, som de alltid har gjort? Hur länge skulle det dröja innan Tyskland och Frankrike åter skulle börja kivas om Elsass-Lothringen, som de alltid har gjort? Hur länge skulle det dröja innan de eviga inbördeskrigen åter skulle blossa upp på Balkanhalvön mellan kristna och muslimer, som de alltid har gjort ända sedan turkarna först våldgästade Europa? Jag tror inte det skulle dröja ett år innan de eviga europeiska problemen skulle börja urarta igen med värre våld än kanske någonsin. Det är jag beredd att slå vad om.

Ryssland har lidit nog. Revolutionen har tillintetgjort henne. Hennes politiska saga är all. Hennes roll som Europas gendarm är slutspelad, och en annan har övertagit den: numera är Amerika hela världens gendarm. Och jag önskar henne bättre lycka till än så som det gick för Ryssland.

Jag tror att Tolstojs, Goethes och Bachs kulturvärld trots allt har överlevt vårt sekels vansinnesdecennier om dock med största svårighet, och jag tror inte att någon rättvis attack mot någon kommunistisk regim kan göra det lättare för någon människa i dess länder att leva. Endast om de kunde göra det vore sådana attacker försvarliga.

Sedan kan man faktiskt påstå att kommunismen idag både är borgerlig, kapitalistisk och imperialistisk. Om du attackerar den är du således inte bättre än en kommunist.

Det var dit jag ville komma. Jag har nu talat till dig som en präst, fastän jag inte är det, men tyvärr så har vi ju förlorat vår riktige präst. Jag medger att jag är klen som ersättare."

Lajos teg.

"Och om kommunismen ändå skulle förbli ett problem för dig så lär du nog bli av med det snart, för jag kan inte se hur någon av oss skulle kunna överleva länge till."

Lajos skakade på huvudet. Han var inte nöjd med Mortons argument. "Det är bara kommunismen som makt som jag förbannar, och den får man inte tolerera om man en gång sett vad den går för. Och vad du begär är att jag skulle glömma mig själv. Hur skulle jag kunna förneka mitt förflutna, så djupt som dess hårda minnen etsat sig in i min själ? Nej, Morton, endast professionella kommunister med hjärntvättningsprogram kan få oskyldiga människor att glömma hela sitt förflutna så att de aldrig mer kan komma ihåg vilka oförrätter de har lidit."

"Då kan du inte älska, Lajos. Då är du en hopplöst självupptagen egoist vars enda fel är att han har fått vara för mycket ensam. Och ändå har du fått leva i ett underbart sällskap här ombord på denna obeskrivliga båt. Om du kunde älska din nästa såsom dig själv, så skulle du också kunna förlåta världskommunismen."

"Förlåta är alltid möjligt, men det är aldrig möjligt att glömma. Och det kan man inte be någon om."

"Vi får se. Vi är de två sista vuxna männen kvar på *Carolina*, och vi tycks ha kommit i gräl över den värld som vi har lämnat och aldrig mer får återse. Är det inte löjligt och skamligt? Men vi har även ett barn hos oss, och för den gossens skull tror jag att du till och med kommer att kunna glömma. Ty även du, Lajos, är en människa som kan älska."

"Hur mår vår pojke?"

"Han mår bättre."

"Ligger han ännu?"

"Ja, han är svag och orkar inte stiga upp. Vi måste nog akta oss för de där gröna fiskarna, så att inte vi också får matförgiftning."

Det var den dagen som maskinisten skrev i loggboken:

"Är det verkligen sant att greken, Bernhard, herr Richter och alla de andra är döda och borta? Nej, det är inte sant. De lever ännu. Gossarna Christopher och Paul, den rödhåriga chevalereske Richard, holländaren och de gamla från Hongkong, kaptenen och de unga makarna Hutchinson, amerikanarna, fröken Frieda och vår gode steward, de lever ännu och skall aldrig dö. De var goda och rättrogna människor som trodde på och som älskade livet, och sådana kan icke dö. De lever ännu där ute någonstans i luften, i havet eller i himlen. Jag älskade dem, och så länge jag eller någon lever som minns dem lever de kvar. Ingenting kan få mig att tro att de är borta förrän jag själv är borta. De har evigt liv liksom Kristus och kan ej försvinna. De kom till världen för att älska den så länge den existerar. Ett gott sällskap var de alla, och så rättfärdiga människor som de alla var kan icke dö."

Dagen efter denna beslöt Morton Reynolds och maskinisten tillsammans att släppa ut den sista flaskposten. De skrev:

"Av *Carolinas* passagerare och besättning återstår nu endast tre personer: maskinisten Lajos Sieger, Morton Reynolds och dennes brorson Peter Reynolds, som bara är ett barn. Vi vet inte var vi är, men vi antar att vi inte kommer att kunna

räddas eller överleva. Därför har vi egentligen ingenting vettigt att skriva. Må den som kanske någon gång i framtiden inom ett oöverskådligt antal år fiskar upp denna flaska och som kanske då ännu kan läsa något av detta då förmodligen fuktförstörda meddelande spana efter *Carolinas* flytande kanske ej helt förstörda loggbok för närmare detaljer om detta skepps och dess sista överlevandes slutgiltiga öde."

Alla tre skrev de sina namn under jämte det datum som de trodde att det var. Sedan skildes de för alltid från *Carolinas* sista flaskpost, som troligen aldrig skulle upphittas. De hade sparat *Carolinas* allra finaste flaska till sist: en flaska Madeira i bast.

Även denna episod upptecknades i loggboken, men sedan följer ett stycke i loggboken som är ytterst märkvärdigt. Det är kanske författat dagen efteråt:

"Vad jag har fått se idag övergår allt mänskligt förstånd och dess vanvettigaste fantasier. Jag vaknade tidigt i gryningen av en känsla av att allting inte stod rätt till. Jag märkte genast att vi rullade i en häpnadsväckande ovanlig dyning: den var ytterst lång och ytterst hög och verkade på något sätt onaturlig.

Vad fick jag se när jag kom ut på däck? Jag tror ännu inte mina egna ögons vittnesbörd. Det var en fruktansvärd skepnad som hade satt hela havet i rörelse, en lika otrolig som majestätisk varelse, ett monster av obegriplig storhet, skönhet och gudomlighet. Så som jag såg det var det ett säldjur av större proportioner än en blåval och kanske dubbelt om inte mera än dubbelt så stora proportioner som en blåval. Men någonting högst häpnadsväckande skilde det från alla säldjur: det hade långa extremiteter. Det hade inte labbar och strömlinjeformad kropp som alla säldjur utan snarare vad jag inte kan beskriva som annat än som armar och ben. Det hade även hals och ett gigantiskt huvud. Det var faktiskt människoliknande med ett mänskligt utseende, och detta var det som jag varken kunde fatta eller tro. Det var blekgrönt till färgen och förmodligen lika varmblodigt som säldjuren och sirendjuren, som det troligen närmast var släkt med, och som den pansarklädda jättesjöormen, som faktiskt är ett däggdjur i släkt med valarna.

Men alltför kort var stunden under vilken jag fick en skymt av det alltför människoliknande havsvidundret, som jag dock kunde se så mycket av som att det mumsade i sig vegetation från havets botten. Jag gissar att han var vegetarian och att vegetationen på detta havs botten är av gigantiskt och urskogsliknande slag."

Bland loggbokens sista anteckningar bör anföras denna:

"Ibland händer det att Gud utan avsikt och utan skäl glömmer bort världen och människan. Det kan hända fastän mänskan är god och följer Guds bud. Det kan till och med hända när världen älskar Gud som allra mest. Det händer, därför att vår värld för Gud ändå bara är en liten lillfingernagel, och vem vet hur många andra världar han kan ha att pyssla om samtidigt?

Och när Gud glömmer världen är människan maktlös och hjälplös. Det hände när Israels och Juda konungariket föll, det hände när Romariket och Konstantinopel föll, och det hände när Tyskland föll med alla andra upplysta kejsarriken genom de båda världskrigen. Gud upphör aldrig med att vara, men ibland glömmer han världen, och då far ofta goda människor illa. Allt tyder på att just hans trognaste tjänare då får ta de hårdaste smällarna, som judarna i andra världskriget. Men alltid när sådana tragedier inträffar får förr eller senare de trogna ändå återupprättelse till sist, liksom Job.

Därmed framstår människan i all sin obeskrivliga litenhet. Vad vet hon? Ingenting. Och ju mera hon vet, desto mindre fattar hon. Därför finns Gud, som den eviga förlängningen av vårt kunnande och utfyllnad för allt det som vi inte kan. Jag påstår inte att han inte finns, men jag påstår att hans kanske främsta funktion för

människan är som tröst för allt det som hon inte förstår och aldrig kommer att kunna förstå. Och ingenting är kanske viktigare för människans existens än att hon har en sådan tröst för sin absoluta obetydlighet."

samt den allra sista:

"Vad jag har fått uppleva i denna svindlande främmande överkliga nästan vanvettigt absurda värld, och som ingen av mina vuxna medresenärer har fått överleva, är av sådan art, att jag innerligen hoppas att även jag skall få dela deras öde och slippa berätta det för eftervärlden."

50.

Men stormarna tilltog och lämnade dem ingen ro. Båten läckte nu som ett såll, och allt mer av dess yttre slets loss från den av stormarna.

Morton Reynolds dog ombord en afton i början av april. Han hade fått en matförgiftning som han inte hade orkat besegra. Det var den siste fullvuxne mannen som sålunda gick hädan ur ungraren Lajos värld. Han kämpade länge mot döden men avsomnade slutligen i maskinistens armar. Pojken var inte närvarande just då.

Följande dag bröt stormarna ut på allvar. Elementen piskade och brände med sin köld som aldrig förr, och Louis kunde ej sköta pumparna längre. Slutet tycktes vara nära. Han och pojken var ensamma ombord. De klamrade sig intill varandra i brist på annan värme. Men fastän pojken blev allt klenare tycktes hans käckhet och mod i stället tillta. När maskinisten frågade: "Vad skall det bli av oss, Peter? Vad skall det bli av oss?" svarade pojken:

"Det spelar väl ingen roll. Vi har ju haft roligt tillsammans hela tiden, och det är bara spännande att dö."

"Men fryser du inte?"

"Vad gör det? Lite vatten skadar inte, sade alltid min morfar. Jag tycker om vatten. Jag har aldrig varit rädd för vatten. Nej, farbror Lewis," som han kallade maskinisten, "låt oss inte tänka på framtiden. Vi har ju en underbar resa bakom oss. Jag har aldrig haft så roligt i mitt liv som här ombord på båten med all de lättskrämda tanterna, den dumma tysken, som var så lättretad och lättlurad, och alla den holländske farbrorns sagor. Hellre dör jag nu efter att ha varit med om en sådan resa än att jag levde utan en sådan resa. Jag skrattar åt döden, för den kan inte ta vår resa ifrån oss!"

Och fastän han huttrade förblev han ännu länge lika käck.

Två dagar senare var båten vattenfylld, men hon sjönk inte. Pinad och misshandlad av de mörka stormarna stampade hon kämpande vidare för sitt liv. Hon var ett flytande vrak, men hon sjönk ej. Då plötsligt med ens lade sig vinden till ro. Efter en kort tid var hela havet alldeles stilla. Det var som om havet hade velat tränga skeppet till hennes yttersta för att sedan, när *Carolina* var en hårsman från sin undergång, plötsligt lämna henne i fred under hennes sista stunder. Hon var vattenfylld. En över relingen svallande våg skulle kanske vara nog för att sänka henne, men den vågen kom inte. Havet lugnade sig totalt, och i två dygn vilade *Carolina* i frid på det nyckfulla havet, som plötsligt var så stilla som en lagun. Peter frågade:

"Varför flyter vi när vi borde sjunka?"

"Tids nog kommer vi att sjunka när vi borde flyta. Men även om vi borde sjunka och snart sjunker, så måste vi hålla oss flytande."

Men det svaret förstod inte Peter riktigt.

Men efter två dagar i stiltje hade vädrets makter beslutat sig för att ge *Carolina* dödsstöten. Utan förvarning anfölls de av en ny mördande storm. Mannen försökte hålla fast pojken och sig själv, men det var svårt, ty det fanns ingenting att hålla fast sig vid längre. Det halvsänkta vraket slungades hänsynslöst mellan de väldiga monstruösa vågbergen och begravdes ofta totalt i havets vredes gröna kalla fradga. Men *Carolina* sjönk inte. Som genom ett under vägrade hon att ge upp i den ojämna dödskampen.

Men plötsligt kändes en fruktansvärd stöt. Hela skrovet brakade till som om det uppgav sitt dödsskri. De kunde blott ha slungats rakt på ett grund. Mannen nästan förlorade pojken ur sitt grepp. Havet hade bräckt *Carolinas* rygg. Vrakets gled bedrövtligt i sär i två från varandra skilda delar, och de två mänskorna slungades i sjön. Mannen höll envist fast i pojken och släppte honom inte. Havet var varmare än luften, men barnet frös oerhört ändå och hackade tänder. Gossen var vit av köld. Den fullvuxne klamrade sig fast vid en dörr som hade flutit upp från skeppet och lyckades rädda pojken upp på densamma. Men *Carolina* flöt icke mera på havet, och med *Carolina* var även loggboken försvunnen. Den fick från och med nu klara sig själv utan vidare komplettering av uppgifter.

I ett dygn flöt de omkring i det iskalla vattnet, och pojken blev ständigt allt svagare.

"Peter, min son, du får inte dö!"

Men det arma barnet svarade inte. Gossen var medvetlös och önskade icke mera vakna upp ur sin stelfrusna dvala. Han var trött på att hacka tänder och frysa och hade hellre somnat ifrån alltsammans. Dock klappade ännu den lille gossens hjärta, om än det slog allt svagare och svagare.

"Jag skötte i alla fall min plikt till det yttersta," tänkte maskinisten. "Maskinen höll jag i trim alla dagar, och fastän skutans spanter och fogar gled i sär från varandra, så hölls maskinen ihop. Pumparna fungerade felfritt ända tills Morton dog, som var den siste som hjälpte mig med dem. Jag har gjort ett gott arbete fastän allt har gått åt helvete." Och han reflekterade plötsligt över att det kunde också Gustav Adolphson ha sagt efter sitt arbete i Budapest. Den Griffithska uppsatsen låg nu tillsammans med loggboken i ett vattentätt fodral tillsammans med andra skeppshandlingar och flöt någonstans utan att dö, i motsats till mannen och pojken.

Och gossen Peter dog i den skeppsbrutnes armar efter att de hade drivit omkring i två dygn. Gossen dog, och den ende överlevande från *Carolina* grät. Han grät bittert och kunde icke skiljas från gossens döda kropp. Hans tårar var bittrare än havet, som ändå stadigt nu blev bittrare för varje dag ju längre mot norr *Carolina* hade drivit. Och nu var det ingenting som kunde hålla hans förtvivlan tillbaka. Nu fanns det ingen som kunde höra honom och tänka någonting om honom. Nu hade han ingen anledning längre att lägga band på sina känslor. Han grät ut och klagade högljutt:

"Min son, min stackars son! Arma olyckliga barn, oskyldigast av alla ombord, du var den minst förstörda av oss, den gladaste, alltid lika öppen och glad, och alltid lika barnafromt klok och god! Den som ändå var som du! Du hade inga tragiska erfarenheter och såg bara det goda och trevliga i vår resa. Du hade inga olyckliga minnen, ingenting att grubbla över, du led inte av några komplex och visste ingenting om världen och dess ohyggliga gång. Inget krig hann du uppleva, inget tyranni, ingen ondska, aldrig såg du någon baksida av livet, och din egen fars onödiga bortgång tog du med ro och accepterade du som om han bara hade rest ifrån oss på ett litet tag. Du var den klokaste av oss alla, ty du hade ingen personlig belastning i form av något jag. Du var ett barn, ett förtröstansfullt ofördärvat barn, en mänsklig människa i hennes ljuvaste oskuld, barnslighet och enfald – en människa

utan kunskap. Du var en sådan människa som precis bara var älsklig och ingenting annat än älsklig, en sådan människa som alla människor borde vara men som ingen är utom de lyckliga barnen, som vet mera om världens andliga beskaffenhet än alla vetenskapsmän, som bara vet mindre ju mera de vet, medan barnens universella världsbild omfattar mer än hela världen. Den som ändå var som du, som fick börja om livet från början som barn på nytt utan någon historisk belastning och utan någon anledning till att tänka annat än gott om varje enskild människa i världen! Den som ändå kunde älska hela universum så som du gjorde det, ty du, lilla barnsliga gosse, gjorde det i din fullkomliga naivitet mera utan förbehåll än någon annan människa som jag någonsin har känt."

En hel dag lät han den stackars barnakroppen vila på deras flytande dörr, och därefter först lät han den sjunka ned i havets djup. Då först upptäckte han vad det var för en dörr som hade tjänat dem. Det stod "00" målat med vita bokstäver på den, och han mindes hur stewarden hade bemödat sig om att hålla siffrorna skinande och tydliga. *Carolina* hade bara haft en toalett, och den hade varit fin. Köerna dit hade ofta varit långa, men de hade alltid varit gemytliga: folk hade pratat som mest just i dessa köer, och så hade de först närmare lärt känna varandra ombord, då de tidigt förstått vikten av tålmod med varandra och med tiden inför denna gemensamma ooundgänglighet. Bara tysken hade envisats med att hålla sin egen potta i sin egen hytt för sig själv, fastän toaletten hade haft flera bås med till och med en bidé. Han förstod inte varför han mindes allt detta nu. Det var det mest triviala han kunde minnas av hela resan. Denna toalett med dess välsignade dusch skulle han aldrig mer få nöjet att besöka hur länge han än umgicks med denna dörr, och han var nu ensam i kön framför den i det öde havets eviga ändlöshet, vilda ogästvänlighet och kalla ohygglighet, vars nu speciellt om nätterna enbart skräckinjagande väsen ständigt bara blev kallare.

Men stormen stillnade, och dyningarna saktade av och blev längre och jämnare. Han frös som en flådd isbjörn på Grönland och såg ingenting annat än döden framför sig, vilken han mer och mer började se fram emot.

Alla var döda. Han mindes dem alla med vemod och kärlek. Snart skulle han få följa dem och gå all världens sorgmodiga väg, men inte förrän han var ihjälfrusen. Hur plågsamt livet än var så var det underbart att leva och bättre att leva än att dö. Han tänkte även på att det var värt att leva om inte för annat så för att bevara alla de dödas minnen. Han ämnade åtminstone leva så länge han kunde.

Han tänkte på Gud, ty det var hans enda tillflykt undan kölden och döden. Han älskade Gud fortfarande, men det var också allt, ty nästan allt annat var redan dött i honom.

Men stormen kom åter. Följande dag skymdes himlen åter av svarta moln, och vågorna blev ånyo skummande berg av kvävande hänsynslöshet och överväldigande skoningslös fientlighet att kämpa för livet med. Och då började han tänka att det var slut.

Iskallt hagel och regn, en svidande blåst som piskade salt i hans ögon, och rovgiriga våldsamma vågor utgjorde tillsammans ett hårdare kval än vad som någonsin erbjuds någon på land. Hela universum trakasserade honom, ryckte och slet i honom och ville med våld slita ifrån honom hans toalettdörr, hans halmstrå i denna förödande ocean av vildaste vrede. Oro och pina, misshandel och brännande kyla, saltsmak och mörker och törst, svält och trötthet var allt vad han kände. De sista sötvattensdropparna som han i sista stund lyckats rädda från *Carolina* i en behållare var hopplöst slut, och han såg inget ljus och ingen räddning denna gång. Han såg bara den iskalla verkligheten, världen sådan den var, sanningen bakom

naturen och hela livet i dess värsta gestalt. Han var en människa som var överkörd och överväldigad av universums samlade omänsklighet.

Men då varseblev han andra vågor som gick i annan takt. Plötsligt kolliderade två vågor i en strittande tofs. Skiftade vinden? Nej. Och han såg andra vågor och annat vågskum som gick stick i stäv mot stormen.

Det var ännu tillräckligt ljust. Han kunde se vad som hände. Det var ett djur som var i farten. Han såg en kraftig svart sjöormskropp blänka till i den skummande havsytan. Tänkta den äta upp honom och svälja honom som en söt karamell?

Den jättelika havsormen cirklade runt honom medan den avvaktade det rätta tillfället. Den kom närmare. Den puttade till honom. Så stötte den våldsamt till honom, och han förlorade greppet om den sista biten av *Carolina*. Han sjönk och kämpade febrilt för att åter nå upp till ytan. Han ville se sitt öde i vitögat. Han nådde ytan och nåddes åter av den rasande stormen och vågorna. I nästa sekund dök ormhuvudet upp mitt framför honom med öppet gap. Detta gap var litet men rymligt. Odjuret slök honom. Han förbluffades över hur oglupskt det slök honom. Det snarare omfamnade honom med munnen än slök honom. Han befann sig inne i ormens mun. Han svaldes ej, och ormen stängde inte gapet helt och hållet.

Han kröp bort från tungan och upp på sidan av munnen. Ormen hade inga tänder, men den hade barder som blåvalen. Från halsen kom det underliga gurglande ljud. Ormen pratade med honom.

Så stängdes munnen, och ormen satte iväg med en väldig fart. Efter en stund öppnade hon munnen igen, och in kom ljus och frisk luft. Mannen där inne kunde andas. Så dök ormen igen och kunde fortsätta framåt med en fart som fick havet där utanför att brusa som väldiga katarakter.

Och mannen tänkte i sin förtvivlan:

"O Gud, varför har du räddat mig allena av tjugosju personer? Men även om du har räddat mig så är det blott för en liten tid. Jag sitter instängd i kolsvart mörker och ser ingenting och vet ingenting. Jag känner endast frätande fukt och unkna stanker, saliv och klibbig väta omkring mig, som om jag satt i dyn i ett tropiskt träsk, och jag hör endast oceanens förbiilande dån där utanför. Skall djuret svälja mig? Skall det dränka mig? Skall det föra mig till sina barn som någon sorts lekkamrat eller leksak åt dem? Vad har det för avsikt med mig om någon alls? O Gud, jag längtar åter till ditt ljus och din frihet. Det är så fruktansvärt trångt och äckligt och obekvämt i detta visserligen varma men tvångströjsartade svarta fängelse."

Ungefär en gång varje halvtimme steg den fantastiska jättehavsormen åter upp till ytan där den öppnade munnen och släppte in frisk luft åt mannen. Den behövde även andas själv genom sina blåshål bakom huvudet, men tydligen kunde den även andas genom munnen, ty mannen var ibland nära att sugas ner i det trånga svalget när hans originella värd inhalerade frisk havsluft.

Och det otroliga jättelika sjöodjuret visade sig vara mycket visare och mera beskedligt, vänligt och förutseende än vad den stackars Jona någonsin hade kunnat ana. Han hade märkt att luften som ormen släppte in genom munnen ständigt blev kallare och kallare för varje gång. En dag öppnade ormen munnen ordentligt på vid gavel och frambringade underliga ljud. Mannen undrade vad det var frågan om. Så lyfte ormen på nacken så att mannen nästan rutschade ut på tungan, och då förstod han att ormen ville att han skulle gå ut.

Det var första gången på tre dagar som han fick njuta av friheten, den blåa ljusa himmelen, den friska luften och av att få röra på benen, och hur svinkallt det än var så var det en ljuvlig upplevelse. Och från den väldiga havsormens mun steg han i land på en ö av bara is.

Runt omkring överallt höjde sig klippiga och branta berg i bländande gnistrande vithet, som säkert var tusen meter höga om inte mera. De befann sig i en djup vik vars innersta ända han inte såg. Vattnet i viken var egendomligt nog inte fruset, kanske på grund av den starka ström som tydligt märktes i vattnet.

"Kommer hon att lämna mig här? Jag kommer i så fall att frysa ihjäl," tänkte han plötsligt, och desperat rusade han tillbaka till platsen där han hade landstigit i detta okända land, och ormen var kvar. Hon spärrade vänligt upp munnen och närmade sig liksom för att inbjuda mannen att stiga in. Och han steg in.

Munnen slöts och ormen dök, men nu for den betydligt mera långsamt och betydligt mera slingrande. Mannen hade sina aningar men vågade inte riktigt tro på dem.

När ormen åter öppnade munnen låg den stilla på vattenytan. Mannen kunde se ut men inte stiga i land, och han fann att hans aningar hade besannats. Framför dem i norr låg det öppet hav, och söderut låg samma kust som han för en liten stund sedan hade sett stänga av all väg mot norr. De hade passerat igenom eller under ett sund.

"O magnifike orm, du listigaste varelse i världen! På land är du en ondskefull livsfarlig drake, men i havet är du människans ende vän. På land, var lustgårdar blomma och var människan trivs och frodas, är du hennes oförsonlige fiende, men i havet var hon är hjälplös räddar du hennes liv. Du är förvisso en gudasänd högre intelligens eftersom du har gjort mig, världens olyckligaste människa, en så underbar välgärning, att allt mitt tack under resten av mitt liv inte skulle räcka till, och att genom den naturens och livets härlighet mer har överväldigat mig än någonsin förr. Välsignad vare du, o heliga orm, så länge vågorna vandrar på havet!"

Men ormen slöt ånyo munnen och fortsatte framåt i vattnet med mannen instängd i sitt synnerligen obekväma fängelse.

"Lever mina föräldrar ännu? Har jag ännu en faster och en farbror? De är i så fall gamla och i sin ålders höst. Hur har det gått för mina kusiner? Bor de alla verkligen i Österrike? Min pappa borde vara 68 år gammal nu. Jag minns ännu deras födelsedagar och min brors. O Gud, vad jag älskade dem en gång i tiden! Ja, innan världskriget kom älskade vi alla varandra, och ingen grät då ännu."

Så tänkte maskinisten i sin förtvivlade belägenhet, avsiktligt ansträngande sig till att försöka hålla hjärnan verksam och vid full sundhet, vilket inte var det lättaste, ty han var mycket omtöcknad, och hans kropp höll mer och mer på att säga ifrån och lägga av. Allt oftare måste han ge efter för frestelsen att fullkomligt domna bort från hela den fysiska verkligheten. Han visste inte om han var medvetlös långa perioder eller faktiskt sov emellanåt, men alltid när han vaknade till var det från töckniga minnesbilder i form av mardrömsaktiga drömmar. Och dessa drömmar förföljde honom konstant och var alltid desamma, som om de ville tränga sig på honom för att etsa sig fast i honom för evigt.

Mest påträngande var kaptten Carpenter. Han såg honom livs levande stå vid relingen och utropa: "Se hur hon hoppar! Se hur hon dansar och leker! Jag har aldrig sett ett mera hejdundrande energiknippe!" Och med sina ystra konster piskade ormen upp hela havet till storm så att *Carolina* nästan kantrade. Kvinnorna var förfärade och bleka av skräck, bridgespelarna var förtretade över att någon så störde deras spel att korten inte hölls på bordet, men de flesta av männen och alla barnen stod hänförda vid relingen och betraktade ormens stora otroliga skådespel.

Det var med båten som ormen lekte. Den tyckte att den lustiga lilla skutan var en skojig leksak. Rätt som det var siktade den in sig mot båten och avlossade så plötsligt en fruktansvärd kalldusch från munnen. Hela båten översköljdes från fören till aktern, och en av damerna som hade kommit utomhus just då uttryckte sin gränslösa

harm över ormens tilltag och sin stora förtvivlan över att hennes nyuppsatta hår och hennes nystrukna kläder hade förstörts. Och genomsur fällde tysken demonstrativt upp sitt paraply, som delvis var trasigt, och utan att bry sig om att torka sina kläder höll han det uppfällt fastän det aldrig mer kom sådana vattenbomber. Sedan kom han aldrig mera upp på däck utan sitt trasiga paraply demonstrativt uppfällt.

Så slingrade sig ormen plötsligt runt båten. Då teg alla av förfäran. Till och med kaptenens entusiasm tystnade, och alla tänkte förmodligen samma sak: "Tänker han krossa oss eller dränka oss?" Ormen tycktes föredra det senare. När han var helt omslingrad drog han sakta ner båten så att relingen kom närmare och närmare havsytan. Damerna skrek. Tysken började ursinnigt bearbeta ormens svarta bepansrade kropp med sitt paraply, som därav gick ännu mera sönder. Det började sippra in vatten på styrbords sida. Så forsade vattnet in, men genast lyfte ormen upp båten igen och höjde den högt ovanför vattenytan, så att de stackars mänskorna greps av svindel. När vattnet hade runnit av skeppet sänkte ormen lugnt och försiktigt ner farkosten i havet igen och släppte sitt fasansfulla och förskräckliga dödsgrepp om den.

Alltid när han drömde blandade sig minnesbilderna med varandra. Hans hemskaste drömmar rörde sig alltid om sjöskumsformationerna. Han drömde att de ännu en gång drev in i sjöskumsbältet och att skeppet snart blev helt begraven i sjöskum. De måste kämpa för sina liv för att inte kvävas. De måste bekämpa varje sjöskumsberg som hotade med att begrava dem tills de fick luft igen. De måste skotta skum och hålla alla dörrar och fönster och ventiler stängda, så att ingenting kom in i deras hytter. Lyckligtvis var inte sjöskummet långvarigt. Snart skingrades det, och havet blev åter gradvis rent. Men därefter började sjöskummet med att få bort allt smutsigt gammalt skum som låg kvar och ställde till med besvär på däck och över allt.

Hur sådana ofantliga massor sjöskum över huvud taget kunde bildas förstod ingen av männen. De högsta sjöskumsbergen hade tornat upp sig till höjder en god bit över minst hundra meter och kanske hundrafemtio. Tysken hävdade dock med sin absoluta självsäkerhet att det måste bero på att havet var mindre salt och mera sött än vanligt havsvatten från Atlanten.

Sådana var de drömmar om den verklighet som han med egna ögon hade fått se, som oupphörligt förföljde honom, medan han gradvis mer och mer gled över från den verkliga världen inne i ormens trygga men våta och klibbiga mun till den andra världen av enbart själsliga förnimmelser.

Men ormen kom upp till ytan efter en lång färd, och mannen vaknade till med svårighet och kunde åter se ut med suddiga och halvt igenmurade ögon. Det var varmare nu. Ormen hade tydligt någonting i kikaren. "Tänker hon överge mig här?" undrade mannen. Det verkade faktiskt så. Den tänkte inte fortsätta vidare norrut.

Men emot dem kom det en delfin. Den var skimrande vit och ren och vänligt leende. Delfiner är ju alltid så tillmötesgående och kloka. Ormen lät höra ett läte, och delfinen svarade på nästan samma språk. De pratade litet och utbytte tankar och reflektioner, och så kom delfinen rakt in på dem.

Varsamt lyfte ormen huvudet och fick sin passagerare och gäst att förstå att den önskade att han skulle kliva ut ur munnen och ner på delfinens rygg. Mannen tvekade först en aning, började sedan försiktigt ta sig ut ur den varma drypande munnen men halkade på tungan och hamnade i havet. Han var ju så försvagad av hunger och törst att han knappt kunde kontrollera sina rörelser. Dock lyckades han simmande ta sig upp på delfinens rygg, som hjälpte honom genom att sänka sig. När han var uppe och satt bra som i en sadel höjde sig ryggen åter, och den säkra delfinen började simma mot norr.

Ormen följde efter dem en god stund. Den cirklade runt dem på behörigt avstånd, hoppade ibland upp i luften med hela sin längd och gjorde väldiga öglor i vattnet med sin ofantligt långa och kraftiga kropp; och allt detta gjorde den som för att ta avsked och visa sin uppskattning av sjömannen, som var andäktigt imponerad men gränslöst trött. I säkert tjugo minuter höll ormen sjömannen sällskap med allsköns uppvisningar innan den blev bakom och började resa söderut. Efter att ha gjort ett sista väldigt hopp upp i luften försvann den snabbt och spårlöst, kanske för att simma ända tillbaka till det okända hav där sjömannen först hade fått göra hennes bekantskap.

Resan på delfinryggen blev oändligt lång, ty delfinen färdades betydligt långsammare än den så mycket större och spänstigare svarta ormen. Dag och natt i regn och mörker, i dis och stjärnklar natt och under ett allt mera gassande och plågsamt solsken som det inte gick att skydda sig mot fortsatte färden. Mannen slumrade ibland till på delfinryggen och lärde sig att sova där utan att ramla av. Litet regn och en och annan rå flygfisk var allt som mannen fick sig till livs, och med fasa märkte han hur skörbjuggssymptom började uppträda som han bara passivt kunde acceptera.

Han led ohyggliga kval mest på grund av törsten, och det eviga saltstänket på hans spruckna läppar lät honom aldrig glömma denna alltmer brännande och frätande plåga. Han trodde att han skulle bli galen därav, och den heta obarmhärtiga solen, som efter hans alltför utdragna och utsatta vistelse i iskyla nu tycktes vilja steka ihjäl honom, gjorde inte saken bättre.

Fyrtio dagar och fyrtio nätter efter att sjöormen hade tagit hand om honom, och kanske flera veckor efter att delfinen hade övertagit honom, förde denne säkra hjälpare honom i land på en ö. Det var mitt i natten. Utmattad sjönk han i djup sömn i den mjuka sanden på stranden efter ett år utan fast mark under fötterna. Han sov, men oroliga andar plågade honom under nattens lopp med att säga: "Du kommer aldrig hem. Du får arbeta som en slav så länge du alltjämt lever, men ändå kommer du aldrig hem. Så länge du lever kommer du blott att få vandra från förödmjukelse till förödmjukelse, ty sådan är världen som du är galen nog att älska."

Och han yttrade högt i sömnen: "Ja, jag älskar den, ty genom naturens ögon har jag sett att den är god."

Men oroligast av alla oroliga andar som förföljde honom var det undermedvetna minnet av madame Reynolds, som viskade till honom: "Du har ingen rätt att få överleva när alla vi andra har gått under. Du måste vara solidarisk med oss och följa oss. Minns, att du har sett den förbjudna världen och seglat på det förbjudna havet. Det får ingen människa göra och överleva."

Han svarade: "Kvinna, du skall då alltid ha det sista och mest förlösande ordet här i världen!"

Sedan förlorade han fullständigt allt medvetande.

Epilog.

Redan i sina drömmar var han hopplöst borta ur verkligheten. Han hade förlorat greppet om verkligheten så mycket att han inte längre själv var medveten om det. Det var kanske törstens, saltets och den tropiska solens fel. Hela natten plågades han av mardrömmar som inte vek förrän han äntligen sjönk in i sitt tillstånd av total och befriande medvetlöshet.

Av en slump fann en grupp av öns invånare honom en morgon. Han var då alltjämt medvetlös.

"En skeppsbruten!" sade en av polynesierna, och en annan sprang genast efter hjälp. Snart kom ett helt sällskap till platsen inklusive en vit katolsk pastor som talade franska, och den sanslöse skeppsbrutne fick omedelbart den bästa tänkbara vård i öns enda lilla by. Polynesierna diskuterade ivrigt vad den skeppsbrutne kunde vara av för nationalitet. Var han europé eller malaj? Prästen menade att han tydligen var europé av latinsk härkomst. Av den skeppsbrutnes tillstånd kunde han förstå att han hade fått alltför litet vatten under alltför många dygn. "Extrem uttorkning och uthungring," löd den enkla diagnosen. Kunde han räddas till livet? Det kunde han.

Alla emotsåg med spänning hans uppvaknande. Vilket språk skulle han tala? Vilka sällsamma historier skulle han berätta? Det fanns ingenting mer spännande i världen för dessa polynesier än plötsligt strandade människovrak.

Och han vaknade upp. Han var räddad till livet. Men han sade ingenting. Han inte ens öppnade munnen. "Låt honom vila," menade prästen. "Ge honom tid till att återhämta sig."

Och han fick tid till att återhämta sig. Under prästens och hans kvinnliga medhjälparens lugna och kloka vård kunde den skeppsbrutne gradvis återvinna hälsan och bli en normalt fungerande människa igen. Men ändå talade han inte. Han tycktes inte förstå något av de språk som talades på ön. Utom polynesiska försökte prästen även ställa honom enkla frågor på franska, tyska, spanska, italienska och engelska, men han tycktes inte begripa något. Han rörde ibland på munnen som om han försökte säga något, men intet ord passerade hans läppar.

"Ge honom tid," sade prästen lugnt. "Han har kanske chockartade upplevelser bakom sig. Han har kanske råkat ur för någonting vid Mururoa," teoretiserade prästen. Men mannen blev inte bättre. Infödingarna fick den uppfattningen att han var rubbad till förståndet. Och prästen kom omsider fram till följande slutsats: "Han behöver uppenbart mer kvalificerad läkarvård än min." Och när ett franskt fartyg anlände till ön anförtrodde prästen och öns befolkning honom i de ombordvarandes vård. Ombord fanns det faktiskt en riktig läkare.

Men inte den yppersta läkarvård i världen lyckades återställa honom. Alla som fick hand om honom var överens om att han kunde ha drabbats av en svår chock, men det var omöjligt för dem att komma till rätta med anledningen till detta chocktillstånd så länge han inte kunde meddela sig. Det gick inte ens under hypnos.

De blev helt enkelt tvungna att lära honom tala och skriva från början. Detta lyckades de med, och när han äntligen kunde göra sig förstådd inför sina medmänniskor på hjälplig franska, så var ungefär det första som han lyckades meddela detta:

"Ni tror att jag är en dåre. Men det är jag inte. Jag är en människa precis som ni. Men jag har förlorat mitt minne. Så fråga mig inte om något om mig eller vad jag har varit med om, för det vet jag ingenting om, eftersom jag tyvärr inte längre alls har något minne."

När det blev klart för hans vårdare att han endast led av total minnesförlust, vilket de hade misstänkt och antagit sedan länge, diskuterade de mycket sinsemellan hur stora chanserna var att han skulle återfå minnet. Om detta hade de mycket delade meningar, men den psykolog som kanske kommit den skeppsbrutne främlingen närmast var kanske mest säker på sin sak. Han yttrade:

"Mina herrar, så som jag ser det, så är den största orsaken till amnesin hos herr X det faktum, att han inte *vill* minnas. Varje gång jag mer eller mindre har försökt tvinga honom till att konfrontera sitt förflutna med hypnos eller utan, har jag liksom mött en totalt svart bergvägg av kompakt motstånd. Vi vet inte vad han har varit med om, men tydligen är det av sådan natur, att det har blivit för mycket för honom: vi står här inför en barriär lika förbjudande för mänskligt intrång som Antarktiska stora isbarriär. Jag tror att han kommer att kunna återfå sitt minne den dagen han själv vill minnas, men så länge han inte vill har vi inte någon rätt att tvinga honom därtill, och bör vi finna oss i att hans minnesförlust förblir konstant. Vi bör under tiden nöja oss med de framsteg han gör i att tala och skriva på vårt språk och uppmuntra honom i de ansträngningar han gör för att bli en fullt arbetsför och mentalt välutrustad normal människa igen."

Denna synpunkt fann de andra läkarna vara förnuftig, och de kom överens om att inte längre rådbråka patientens psyke beträffande hans tydligen frivilligt glömda förflutna. Till och med den mest motsträviga av dem, som var av den personliga uppfattningen att patienten simulerade och spelade minneslös emedan han hade något att dölja, fick de andra läkarna slutligen att gå med på denna förnuftiga, skonsamma och mänskliga fortsatta behandling av patienten.

Post Scriptum.

Innan vi skildes från patientens läkare efter konferensen i Köln kunde vi inte låta bli att ställa honom frågan: "Hur uppfattade ni er patient som människa?" Vår läkare var tyst, och vi fruktade att han inte ville besvara frågan. Men han bara samlade sig inför följande minnesvärda summering av fallet:

"Han var ett vrak. I andlig bemärkelse var det bara skelettet kvar av honom som människa. Han var mer än bara utbränd. Jag har sett många utbrända narkomaner och alkoholister som fört ett liv som döende vrak, och de mest utbrända exemplaren av prostituerade och bögar har varit de hemskaste fallen bland alla av utbrändhet, men ingen av alla dessa var så illa medfaren som patienten Louis. Han mindes ingenting endast för att han inte orkade minnas någonting, och när man inte ens orkar med sitt eget minne så är man som själ mer än bara utbränd och förbrukad. Man är ett vrak, av vilket bara de ruttnande revbenen sticker upp ur den småningom allt begrävande sanden. Att han över huvud taget levde var bara ett yttre sken. Innerst inne var han mera död än någon av de många döda som alltför starkt hade bundit honom till sig.

Och tyvärr var han i egenskap av detta vrak fullständigt en produkt av världen och vår nuvarande tid. Andra världskriget tog med våld ifrån honom hans personlighet och möjligheter till ett eget liv, åren i Stalins Sovjetunion alienerade honom helt från mänskligheten, och hans märkvärdiga antarktiska resa blev för honom en mera smärtsam uppgörelse med hela livet, världen och mänskligheten än vad hela andra världskriget och Stalins Sovjetunion hade varit, emedan han på denna resa gavs nytt hopp om sig själv, sitt liv och mänskligheten, blott för att detta desto hårdare skulle bli förintat. Världen består idag av mänskliga vrak, hela

civilisationen är ett enda stort vrak som envist vägrar genomskåda sig själv som ett sådant, och som symptom på världens, mänsklighetens och civilisationens tillstånd av fåfängt vrak var vår man Louis kanske det yppersta praktexemplaret."

"En sista fråga: hur kunde ni dokumentera skeppsdagboken med dess inlagor? Hittades den?"

"Nej, men Louis kom ihåg varje ord som han hade skrivit i den."

Detta tyckte vi att lät orimligt, men vi ville inte provocera vår doktor eller skrämma honom till tystnad. Vi kom senare fram till att han på något sätt ändå måste ha funnit skeppsdagboken och kanske därigenom blivit intresserad av patienten. Men i stället för att dröja vid detta frågade vi:

"Hur fick ni honom att minnas?"

Det var vår sista och djärvaste fråga. Han drog efter andan och lutade sig bakåt i stolen med båda händerna mot bordskanten innan han svarade:

"Mina vänner, jag tackar er för ert goda vin och den vänlighet ni har visat mig, men den yrkeshemligheten ämnar jag ta med mig i graven. Världen kastade ut mig med hela min vetenskap och alla mina yrkeserfarenheter som mångårig psykiatrisk expert för att Lajos lyckades fly. Om de så lätt skrotade min fjortonåriga karriärs alla insatser får de finna sig i, att jag efter det liksom min patient med alla våra hemligheter förblir sjunkna vrak bortom horisonten."

Mera fick vi inte ur honom. Men hans sista ord etsade sig fast i vårt minne, och det blev sedan därför vår titel för hela detta ovanliga tidsdokument.

Emellertid gav vi oss inte med det utan forskade vidare, då vi hade våra skäliga misstankar. Vi vände oss bland annat till det internationella Röda Korset och ställde där frågor som med tiden gav intressanta resultat. Våra vildaste fantasier slog in: Bernhard von Schnitzler visade sig vara känd om dock försvunnen sedan ett antal år, men hans sista brev från Yokohama hade kommit fram och vållat en del uppståndelse, som bland annat lett till det viktigaste resultatet: Elisabeth Harszanyi med fast adress i Wien, hade blivit inkopplad, och hon hade inte blivit förvånad när vår läkare hade kontaktat henne.

Vi nöjde oss med det. Längre ville vi inte gå, då vi inte ville blanda oss i människors privatliv som vi inte kände. Men vi anser att det finns skäl att misstänka, att Lajos flykt var arrangerad och det med hans egna läkares goda minne.

Finis.

Appendix : Fakta i fallet Raoul Wallenberg.

Följande insändare inkom till redaktionen för tidskriften *Fritänkaren* efter sommaren 1997:

"Ni skriver i *Fritänkaren* nr. 58, att Raoul Wallenberg försvann i Ljubljankafängelset i Moskva "för exakt 50 år sedan, troligen skjuten på kamrat Berias, Stalins eller någon annan kamrats order." Detta är en grov missuppfattning. Raoul Wallenbergs öde blev långt grymmare än så.

Er uppgift är korrekt så långt, att det till följd av svenskarnas envisa efterforskningar i fallet Raoul Wallenberg kom ett memorandum från utrikesminister Andrej Gromyko 1957, som förtalde att Raoul Wallenberg skulle ha avlidit i Ljubljankafängelset den 17 juli 1947 av hjärtinfarkt och omedelbart kremerats utan obduktion, enligt chefen för sjukvårdstjänsten i nämnda fängelse, en viss herr Smoltsov, som avgivit en rapport om saken till sin chef Abakumov, ministern för statssäkerheten i Sovjetunionen. I Gromykos memorandum heter det vidare, att denna minister Abakumov sedermera arkebuserats för brott mot Sovjetunionens lagar. Men allt tyder på att rapporten om Raoul Wallenbergs död, med dess märkvärdiga uppgift om en mot alla regler genomförd "kremering utan obduktion", är en fabrikation från år 1957 enkom konstruerad för att ingå i det berömda "Gromykos memorandum". Allt tyder även på att Raoul Wallenberg var vid livet långt senare.

Hans troliga öde är följande. Han arresterades av ryssarna i Budapest den 17 januari 1945 då dessa inte trodde på att han i Ungern enbart varit sysselsatt med att rädda judar. De misstänkte honom för spioneri och tog honom därför till Moskva, där flera andra fångar upplevde honom i olika fängelser från 1945 åtminstone ända fram till 1979. Han försvann troligen på order av högsta ort, dvs. på order direkt från Stalin. Denne hade lovat Sverige att göra vad han kunde i Wallenbergaffären efter att hans ambassadör i Stockholm madame Kollontaj blamerat sig med i Sverige erkänna att Raoul Wallenberg levde i Moskva, varefter hon omedelbart hemkallades. Det troliga är att Stalin besköt att R.W. skulle försvinna utan ett spår då han var betraktad som en säkerhetsrisk för Sovjetunionen. Man upprättade följaktligen ett dokument om hans död och lät honom försvinna i Gulag-arkipelagen. Med stöd av detta dokument kunde sedan sovjetiska myndigheter hävda att Raoul Wallenberg var okänd i Sovjetunionen, vilket sedan alltid förblev Sovjetunionens officiella version.

Raoul Wallenbergs öde efter 1945 går vagt att rekonstruera efter vittnens utsagor. Troligen dömdes han av en sovjetisk domstol för spioneri (utan att hans skuld kunde bevisas) till 25 års fängelse. Han hölls i isoleringscell i olika fängelser, under vilken tid han bara kunde meddela sig med andra fångar genom knackningar. Han kunde varken mottaga eller skriva brev. Han synes dock ha varit en synnerligen energisk knackare.

Hans fängelsevistelser under årens lopp synes ständigt ha pendlat mellan isoleringsceller och mentalsjukhus främst mellan orterna Moskva, Vladimir, Mordovia, Versjnje Uralsk och Alexandrovskij Central, de två sistnämnda orterna vid Uralbergen, men han synes även ha förts omkring i Sibirien. Endast intagen på fängelsesjukhus synes han i princip ha kunnat få kontakt med andra fångar och då alltid bett dem meddela sig med omvärlden om hans existens. De sovjetiska myndigheterna har från början ansträngt sig för att isolera och eliminera alla fångar som inför yttrevärlden lyckats vittna om att Wallenberg levde.

Ett typexempel är läkaren-vetenskapsmannen, som vid en konferens råkade avslöja för en svensk kollega, att Wallenberg då vistades vid ett mentalsjukhus som

var en typisk isoleringsanstalt för politiska fångar. När saken blev känd kallades denne vetenskapsman omedelbart upp till antisemiten Chrusjtjov (1961), fick en grundlig utskällning och skrämdes till att dementera sina egna uppgifter. Kort därpå dog denne framstående vetenskapsman i hjärtinfarkt. Sådana historier om glimtar av Raoul Wallenbergs existens finns det gott om.

Detta är huvudkonturerna av Raoul Wallenbergs öde, som endast vagt kan skymtas, men som kanske just därför paradoxalt nog framstår som desto tydligare och klarare. I beaktande av hans utomordentliga fysiska och psykiska hälsa 1945 är det inte otänkbart att han ännu är vid liv. Rudolf Hess dog 94 år gammal efter 46 år i fängelse. Raoul Wallenberg skulle idag bara vara 85 år gammal.

Det grymmaste i hans öde är den uppenbara isolering han varit utsatt för genom alla år. Han har aldrig fått veta något om de ansträngningar som gjorts från hela världens sida i att finna honom, och alla hans egna ansträngningar att kommunicera med sin omvärld har sedan 1945 konsekvent kvävts med grymmaste omänsklighet. Det nya Rysslands öppnande av gamla fängelsearkiv har inte lett till någon ökad hjälpsamhet från Rysslands sida. Den officiella sovjetiska versionen att "*Raoul Wallenberg är okänd i detta land*" lever ännu.

Med vänliga hälsningar, *Raoul Wallenbergs vänner.*

Tillförlitliga uppgifter om Raoul Wallenbergs vistelse i sovjetisk fångenskap:

1) Cell 123 i Ljubljanka från den 6.2.1945. Stalinregimen försöker bland annat genom tortyr få honom att erkänna att han spionerat för nazisternas räkning i Budapest i januari 1945, när han stannat kvar i Pest och det utan giltigt pass trots att ryssarna intagit den delen av staden. Raoul vidhåller att han endast stannat kvar för att fortsätta rädda judar, bland annat 7,000 från att förintas med Ghettot. Denna historia vägrar ryssarna tro på. Han döms till 25 års fängelse för spioneri fastän hans skuld inte kunnat bevisas.

Han dyker sedan under årens lopp alltid då och då upp i Ljubljanka på nytt.

2) Lefortovskajafängelset i Moskva i maj 1945.

3) Vladimir 20 mil nordost om Moskva, ett fängelse som Raoul ofta fick uppleva, första gången 1947, sedan 1949-51, 1952, 1953, – den 4 augusti 1954 i Block 2 (sjuk- och isoleringsavdelningen) meddelar Raoul på sin födelsedag genom knackningar till en medfånge att han varken får skriva brev eller mottaga några; åter 1955, 1956-59 och 1967.

4) Vorkuta vid Ishavet norr om Uralbergen 1948.

5) Khalmer Yu norr om Vorkuta 1948.

6) Butyrkafängelset i Moskva, ett specialfängelse för fångar som inte går att knäcka, med en omfattande sjukavdelning, kanske det fängelse Raoul vistats mest i. Här var han åtminstone 1949, 1951, 1962, 1965 och 1975.

7) Versjnje Uralsk i södra Ural nära Tjeljabinsk 1951-53.

8) Alexandrovskij Central vid Ural 1954-55.

9) Poima mellan Krasnojarsk och Irkutsk i Sibirien 1955, "*mycket sjuk svensk på sjukhuset*" med bekräftad identitet.

10) Professor Alexander Mjasnikovs uppseendeväckande uppgifter i januari 1961 om att Raoul skulle befinna sig på ett mentalsjukhus utanför Moskva "*i ett mycket dåligt tillstånd*". Professorn kallas upp till Chrusjtjov, som skäller ut honom efter besked, varefter professorn tydligt under fruktan dementerar sina uppgifter till

doktor Nanna Svartz. Han dör i hjärtinfarkt 1965. Han lär ha skrivit sina memoarer före sin död, som lär finnas någonstans i *Samizdat* världen.

11) Wrangels ö 1962.

12) Mordovia öster om Vladimir 1964 och 1971-73.

13) Zadivovo nära Irkutsk 1966 och 1967.

14) Irkutsk 1973-74.

15) "*Schvedskij 040812*" vid en forskningsstation öster om Bajkalsjön i Sibirien för "icke-existerande" personer som officiellt dödförklarats men fortfarande lever, 1977.

16) Speciella psykiatriska sjukhuset i Blagovesjensk norr om Manchuriet nära Amur 1978. Han kan ha varit kvar där ännu 1980.

Detta är den sista övertygande uppgiften om Raoul Wallenberg.

Ovanstående uppgifter är i regel bekräftade eller trovärdiga genom andra detaljer. Obekräftade vittnesmål utan andra trovärdiga faktorer har här lämnats därhän.

Litteratur om Raoul Wallenberg:

Denna är ganska omfattande, men några böcker skiljer sig i vederhäftighet, initiering och förståelse för fallet från mängden. Dessa är främst:

1) Österrikaren Rudolph Philipps klassiska bok från 1946, *Raoul Wallenberg – diplomat, kämpe, samarit*, den första viktiga boken i ämnet, som framför allt ger hela den ungerska bakgrunden bättre än någon annan bok.

2) Fredrik von Dardels, Raouls styvfars, bok från 1970, *Raoul Wallenberg – fakta kring ett öde*, en koncentrerad och personlig utfästelse, som uttrycker den bästa förståelsen och ger det bästa porträttet av Raoul som människa.

3) "*Fallet Wallenberg*" av den fransk-judiske Jacques Derogy från 1980, den mest fakta-späckade och en genom sitt breda internationella perspektiv imponerande bok med en nästan universell överskådlighet.

4) Eric Sjöquists andra bok i ämnet från 1981, "*Diplomaten som försvann*", som ger den bästa översikten över de olika vittnesmålen från Gulag-arkipelagen.

Dessa är väl de fyra viktigaste böckerna. Frederick Werbell's och Thurston Clarkes roman från 1985, som låg till grund för TV-filmatiseringen med Richard Chamberlain, är mycket väl skriven och intressant men spekulativ. Den vill göra gällande att Raoul dog kring mitten av 60-talet "genom ett misstag" från hans övervakares sida. Detta är en helt ny teori som saknar stöd.

Journalisten Gunnar Möllerstedt i Göteborg bedrev under 70-talet en mycket intressant forskning i ämnet, som ledde till journalistik men inte till någon bok, förrän hans medarbetare Bernt Schiller skrev boken som kom ut 1991. Den är intressant genom sitt avslöjande av många nya fakta som kommit fram genom Glasnost-eran, framför allt belyser den den mycket viktiga faktorn Himmler och dennes försök att genom de judiska underhandlingarna få kontakt med väst, men Bernt Schiller accepterar (liksom andra alltför kallt sakliga bedömare utan förståelse för Raouls personlighet) att han verkligen skulle ha dött i Ljubljanka den 17 juli 1947.

Denna teori kan naturligtvis lika litet bortses ifrån som någon annan teori. Om Raoul Wallenberg verkligen dog i Ljubljanka 1947 är den viktigaste frågan *hur*. Han kan knappast ha dött av plötslig hjärtinfarkt, då han hade starkt hjärta. Det finns två andra troliga alternativ: 1) misshandel eller tortyr som drevs för långt, eller 2) självmord. Båda alternativen skulle vara lika genanta för den sovjetiska överheten, som skulle ha haft alla skäl till att sopa igen alla spår efter vad som verkligen hände,

vilket allt tyder på att de verkligen försökt göra, vare sig Raoul levde vidare eller inte. Ingenting i Wallenbergaffären är mera uppenbart än sådana sovjetiska ansträngningar.

Raoul Wallenberg i Budapest idag. Raoul Wallenberg-gatan går genom de av honom själv 1944 uppköpta *svenskhusen*, som inköptes från Eichmann enkom för att härbärgera och skydda befriade judar. I närheten ligger Tátra-gatan, där Raoul vid nummer 6 sista gången sågs innan han försvann den 17 januari 1945, enligt honom själv för att bege sig till den nya ungerska regeringen i Debrecen för att inför den framlägga sitt förslag till ett återuppbyggnadsprogram för Ungern. Han kom aldrig till Debrecen. Dessa kvarter ligger närmast södra ändan av Margaretaön (Margitsziget) på den östra stranden av Donau.

Översiktlig innehållsförteckning.

Prolog

Läkarens förord
Dramats personer

Inledning : Den Svarta Bläckfisken

1. Hamnsjäaren
2. *Carolinas* avresa

Första delen : Flyktingen

3. Lajos berättelse
4. Philip
5. Moljanka
6. Philips avsked
7. Tövädret
8. Tågolyckan
9. Vägen till Kina
10. Elisabeth
11. Flykten från Kina
12. Doktor Korsakov
13. Ryssland på 1800-talet
14. Pastor Napoleon
15. Paracelsusöarna
16. Formosa
17. Bernhards historia
18. Avslutning på första delen

Andra delen : Sjömannen

19. Väderomslag
20. Haveriet
21. Passagerarnas reaktioner
22. Greken påverkar styrmannens sjukdom
23. Harold Finchs desillusioner
24. Polcirkeln passeras
25. Nattvakten
26. Minnen från Hongkong
27. Kapten Storm
28. Holländaren dukar under
29. Kampen mot isen
30. Någon saknas
31. Mysteriet
32. Franks testamente
33. Kaptenens mystifikation
34. Frieda Webers bortgång
35. Kapten Carpenter i skottlinjen
36. Kaptenens teorier
37. Havet börjar leva
38. Blåkäften
39. Loggboken
40. Passagerarna skriver dikter
41. Miraklet
42. Den nya huvudpersonen
43. Festens höjdpunkt
44. *Incipit Tragoedia*
45. Fiskarn Tomas
46. När Gud sover
- 1-10 Budapest
- 11-20 Wrangels ö
47. Bernhards uppmaning
48. Maskinistens kris
49. Loggbokens sista ord
50. Det sista miraklet

Epilog

Post Scriptum

Appendix : Fakta i fallet Raoul Wallenberg

*Inskrivningen på dator utförd i Göteborg 8.9 - 1.10.1997.
C. Lanciai.*